

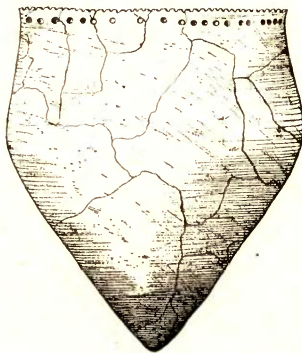
PAŃSTWOWE MUZEUM ARCHEOLOGICZNE
MUSÉE ARCHÉOLOGIQUE POLONAIS

WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE

ORGAN MUZEALNICTWA I KONSERWATORSTWA
ARCHEOLOGICZNEGO

BULLETIN ARCHÉOLOGIQUE POLONAIS

TOM (VOL.) XXXVII
ZESZYT (LIVRE) 4

WARSZAWA

1972

VARSOVIE

ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH — WYDAWNICTWO

KOMITET REDAKCYJNY

Zdzisław RAJEWSKI — Redaktor Naczelny
Jerzy HALICKI — Zastępca Redaktora Naczelnego
Jerzy BYDLIŃSKI — Sekretarz Redakcji

Materiał ilustracyjny do niniejszego zeszytu wykonali:
T. Biniewski, M. Curyło, W. Gawrysiak, J. Głosik, M. Kaszowski, M. Nędza, H. Pawłowski, J. Samotus

*Rycina na okładce przedstawia naczynie z Sokołówka,
pow. Wołomin*

Adres Redakcji:

Warszawa, ul. Długa 52 (Arsenał)
Państwowe Muzeum Archeologiczne

Zakład Narodowy imienia Ossolińskich — Wydawnictwo
Wrocław, Oddział w Warszawie 1973. Nakład: 720+130 egz.
Objętość: 16,50 ark. wyd.; 7,25 ark. druk. Papier druk. sat.
kl. III, 70 gram: 61×86. Oddano do składania 28 XI 1972 r.
Podpisano do druku 22 III 1973. Wydrukowano w kwietniu 1973,
w Drukarni im. Rewolucji Październikowej, w Warszawie;
nr zam. 1649/72. R-30. Cena: 30,— zł

WIADOMOŚCI ARCHEOLOGICZNE

ORGAN MUZEALNICTWA I KONSERWATORSTWA ARCHEOLOGICZNEGO

BULLETIN ARCHÉOLOGIQUE POLONAIS

Tom (Vol.) XXXVII

Zeszyt (Livre) 4

DZIAŁ EPOKI ŻELAZA
Państwowego Muzeum Archeologicznego
w Warszawie
00-950 Warszawa, ul. Długa 52 < Arsenal >
tel. (0 22) 31-32-21/152, fax (0 22) 31-51-95

SPIS TREŚCI

Содержание — Contents

MATERIAŁY

- Elżbieta Kempisty, Materiały tzw. kultury ceramiki grzebykowo-dółkowej z terenu Mazowsza i Podlasia 411
(Материалы относящиеся к т.наз. культуре гребенчато-ямочной керамики с территории Мазовья и Подлесья — Materials of the So-called Comb Pit Pottery Culture from Masovia and Podlachia)
- Teresa Dąbrowska, Nowe materiały z cmentarzyska w Starej Wsi, pow. Węgrów 484
(Новые материалы из могильника в Старой Вси, повят Венгров — New Materials from the Cemetery at Stara Wieś, Węgrów District)

MUZEALNICTWO I KONSERWATORSTWO

- Zdzisław Sochacki, Ciekawa placówka muzealna we Lwowie 504
(Интересный музейный объект во Львове — An Interesting Museum at Lvov)

- ODKRYCIA 515
KRONIKA 518

ELŻBIETA KEMPISTY

MATERIAŁY TZW. KULTURY CERAMIKI GRZEBYKOWO-DOŁKOWEJ
Z TERENU MAZOWSZA I PODLASIAМАТЕРИАЛЫ ОТНОСЯЩИЕСЯ К Т.НАЗ. КУЛЬТУРЕ ГРЕБЕНЧАТО-ЯМОЧНОЙ КЕРАМИКИ
С ТЕРРИТОРИИ МАЗОВЬЯ И ПОДЛЕСЬЯ

MATERIALS OF THE SO-CALLED COMB-PIT POTTERY CULTURE FROM MASOVIA AND PODLACHIA

Katalog zawiera zestawienie materiałów zaliczanych do tzw. kultury ceramiki grzebykowo-dółkowej z terenu Mazowsza i Podlasia. Według podziału administracyjnego teren ten obejmuje 42 powiaty: całe woj. warszawskie z jego 29 powiatami, południowo-zachodnie części woj. białostockiego: 7 powiatów (Hajnówka, Bielsk Podlaski, Siemiatycze, Łapy, Wysokie Mazowieckie, Zambrów i południową część pow. Łomża), północno-wschodni skrawek woj. lubelskiego: 3 powiaty (Biała Podlaska, Łuków i Radzyń Podlaski) oraz wschodnią część woj. łódzkiego: 3 powiaty (Rawa Mazowiecka, Skierniewice i Łowicz). Włączono także stanowisko w Osinach, pow. Brzeziny, woj. łódzkie, położone poza omawianym terenem. Stanowi ono, poza stanowiskami w Lininie, pow. Piaseczno najliczniejszy zespół ceramiki o dość jednolitym charakterze.

Stanowiska ujęto w system województw i powiatów w układzie alfabetycznym. Każde z nich posiada kolejny numer. Poszczególne pozycje katalogu zawierają: nazwę miejscowości i nazwę gromady (ustalone na podstawie: Spisu miejscowości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Warszawa 1967 oraz map w skali 1 : 100 000, a także w nielicznych wypadkach, według: Skorowidza miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej..., opracowanego pod redakcją T. Bystrzyckiego, Przemyśl-Warszawa, z lat trzydziestych) oraz numer stanowiska (Stan.) o ile zostało określone przez znalazcę.

Punkt drugi (LOK.), z powodu braku danych, nie zawiera określenia pierwotnej funkcji obiektu jak np. osada lub cmentarzysko, lecz jedynie informacje odnośnie jego charakterystyki morfologicznej i określenie położenia stanowiska. W punkcie trzecim (BAD.) podano informacje o charakterze i czasie badań oraz nazwisko badacza. W punkcie czwartym (INW.) zamieszczono szczegółowy spis inwentarza ruchomego. Opis kształtu naczynia lub zachowanych fragmentów i ornamentu podane zostały tylko w opisie okazów nieilustrowanych lub gdy rysunek nie ukazuje wszystkich istotnych jego cech. W punkcie piątym (IN. KULT.) wymieniono w skrótach kultury z młodszej epoki kamienia i wczesnej epoki brązu których materiały odkryto na tym samym stanowisku. Punkt szósty (LIT.) zawiera podstawowe pozycje literatury źródłowej z wymienieniem nazwiska autora, roku wydania pracy i stronę. W punkcie siódmym (ZB.) podano obecne lub dawne miejsce przechowania materiałów. W miarę potrzeby dodano niekiedy punkt ósmy (UW.). Pominięcie jakiegoś punktu oznacza brak danych.

Materiał ilustracyjny przedstawiony został zespołami według kolejności opisanych stanowisk. Poszczególne tablice i ryciny obejmują materiały z jednego lub kilku stanowisk w obrębie powiatu. Na mapę naniesiono stanowiska ponumerowane zgodnie z kolejnością zastosowaną w katalogu. W celu ułatwienia korzystania z katalogu załączono

no alfabetyczny wykaz miejscowości z odpowiadającymi im numerami.

W czasie zbierania materiałów zamieszczonych w katalogu korzystałam z prywatnej kartoteki prof. dr K. Jazdzewskiego, któremu w tym miejscu pragnę złożyć serdeczne podziękowania. Słowa podziękuję także do dr H. Więckowskiej za jej pomoc przy opisywaniu i klasyfikowaniu materiału krzemienego. Katalog stanowi część źródłową rozprawy pt. „Tzw. kultura ceramiki grzebykowo-dółkowej na Mazowszu i Podlasiu”.

Wykaz skrótów

ARCH. — archiwum
BAD. — badania
ćw. — ćwiartka
dawn. — dawniej
dziel. — dzielnica
gm. — gmina
gn. — gniazdo
gr. — gromada
grub. — grubość
IN. KULT. — inne kultury
INW. — inwentarz
KAK. — kultura amfor kulistych
KCS. — kultura ceramiki sznurowej
KCWR. — kultura ceramiki wstęgowej rytej
KPL. — kultura pucharów lejkatych
KT. — kultura trzciniecka
LIT. — literatura
LOK — lokalizacja
MAiE. — Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne
PMA — Państwowe Muzeum Archeologiczne
pow. — powiat
szer. — szerokość
śred. — średnica
UW. — uwagi
wys. — wysokość
ZB. — zbiory

Bibliografia

L. Dudrewicz

1882 — Wycieczka nad Świder, „Wiadomości Archeologiczne”, T. IV, 1882, str. 66—79.

A. Gardawski

1955 — Plemiona kultury trzcinieckiej w Polsce, „Materiały Starożytne”, T. V, 1955, str. 7—189.

1958 — Zagadnienie kultury „ceramiki grzebykowej” w Polsce, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXV, 1958, str. 287—313.

J. Głosik

1959 — Kilka stanowisk kultury ceramiki „grzebykowej” i „sznurowej” z okolic Radzymina koło Warszawy, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVI, 1959, str. 357—360.

T. Hildt-Węgrzynowicz

1957 — Sprawozdanie z badań osady kultury łużyckiej we wsi Kamionka Nadbużna, pow. Ostrów Mazowiecka w latach 1955—1956, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXIV, 1957, str. 307—323.

1959 — Ślady osadnictwa kultury ceramiki „grzebykowej” w miejscowości Kamionka Nadbużna, pow. Ostrów Mazowiecka, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVI, 1959, str. 72—73.

R. Jakimowicz

1923 — Sprawozdanie z działalności Państwowego Konserwatora Zabytków Przedhistorycznych na okręg warszawski za rok 1922, „Wiadomości Archeologiczne”, T. VIII, 1923, str. 201—224.

K. Jazdzewski

1936 — Nowe Wykopaliska. Woj. lubelskie, „Z otchłani wieków”, R. XI, 1936, str. 92.

1965 — Młodsza epoka kamienna-Neolit (około 4200—1700 p.n.e.), [w:] Pradzieje Polski, wyd. II, Wrocław 1965, str. 53—118.

E. Kempisty

1970 — The Complex of Comb- and Pit-marked Pottery Cultures, [w:] The Neolithic in Poland, Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, str. 232—295.

A. Kietlińska

1951 — Materiały do osadnictwa przedhistorycznego okolic Radzymina, „Sprawozdania PMA”, T. IV, 1951, str. 65—74.

J. Kostrzewski

1948 — Od mezolitu do okresu wędrówek ludów, [w:] Prahistoria ziem polskich, Kraków 1948, str. 118—359.

1954 — The North-Eurasian Pottery in Poland, „Palaeologia”, T. III, Osaka 1954, str. 195—204.

L. Kozłowski

1924 — Młodsza epoka kamienna w Polsce, Lwów 1924.

S. Krukowski

1920 — Materiały archeologiczne z b. Królestwa Polskiego i Rosji, „Wiadomości Archeologiczne”, T. V, 1920, str. 86—91.

R. Miłkaszewska-Balcer, T. Węgrzynowicz

1966 — Wyniki badań powierzchniowych w o-

kolicy wsi Kamionka Nadbużna, pow. Ostrów Mazowiecka, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXII, 1966, str. 174—180.

S. N o s e k

1957 — Materiały do badań nad historią starożytną i wczesnośredniowieczną międzyrzecza Wisły i Bugu, „Annales UMCS”, Sectio F, T. IV, 1957.

K. P r z e m y s k i

1929 — Stanowisko kulturowe przedhistoryczne na Nieborowskich Piaskach, „Wiadomości Archeologiczne”, T. X, 1929, str. 145—153.

J. P r z y b o r o w s k i

1874 — Wycieczki archeologiczne nad Świder, „Wiadomości Archeologiczne”, T. II, 1874, str. 25—53.

T. S u l i m i r s k i

1955 — Polska Przedhistoryczna, cz. I, Londyn 1955.

Z. S z m i t

1922 — Sprawozdanie z poszukiwań archeologicznych w Hryniewiczach Wielkich koło Bielska Podlaskiego, „Wiadomości Archeologiczne”, T. VII, 1922, str. 107—111.

1929 — Badania osadnictwa epoki kamiennej na Podlasiu, „Wiadomości Archeologiczne”, T. X, 1929, str. 36—118.

O. W. (O. W a r p e c h o w s k i)

1937 — Stanowiska wydmowe koło wsi Kiełpiniec w pow. sokołowskim, „Z otchłani wieków”, R. XII, 1937, str. 80.

T. W ę g r z y n o w i c z

1968 — Cmentarzysko kultury łużyckiej w Kamionce Nadbużnej, pow. Ostrów Mazowiecka, „Materiały Starożytne”, T. XI, 1968, str. 209—248.

1973 — Kultura łużycka na Mazowszu Wschodnim i Podlasiu, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, T. II, 1973, str. 7—126.

A. Z ą b k i e w i c z - K o s z a ń s k a

1968 — Nowe odkrycia na terenie woj. łódzkiego, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXIII, 1968, str. 140—141.

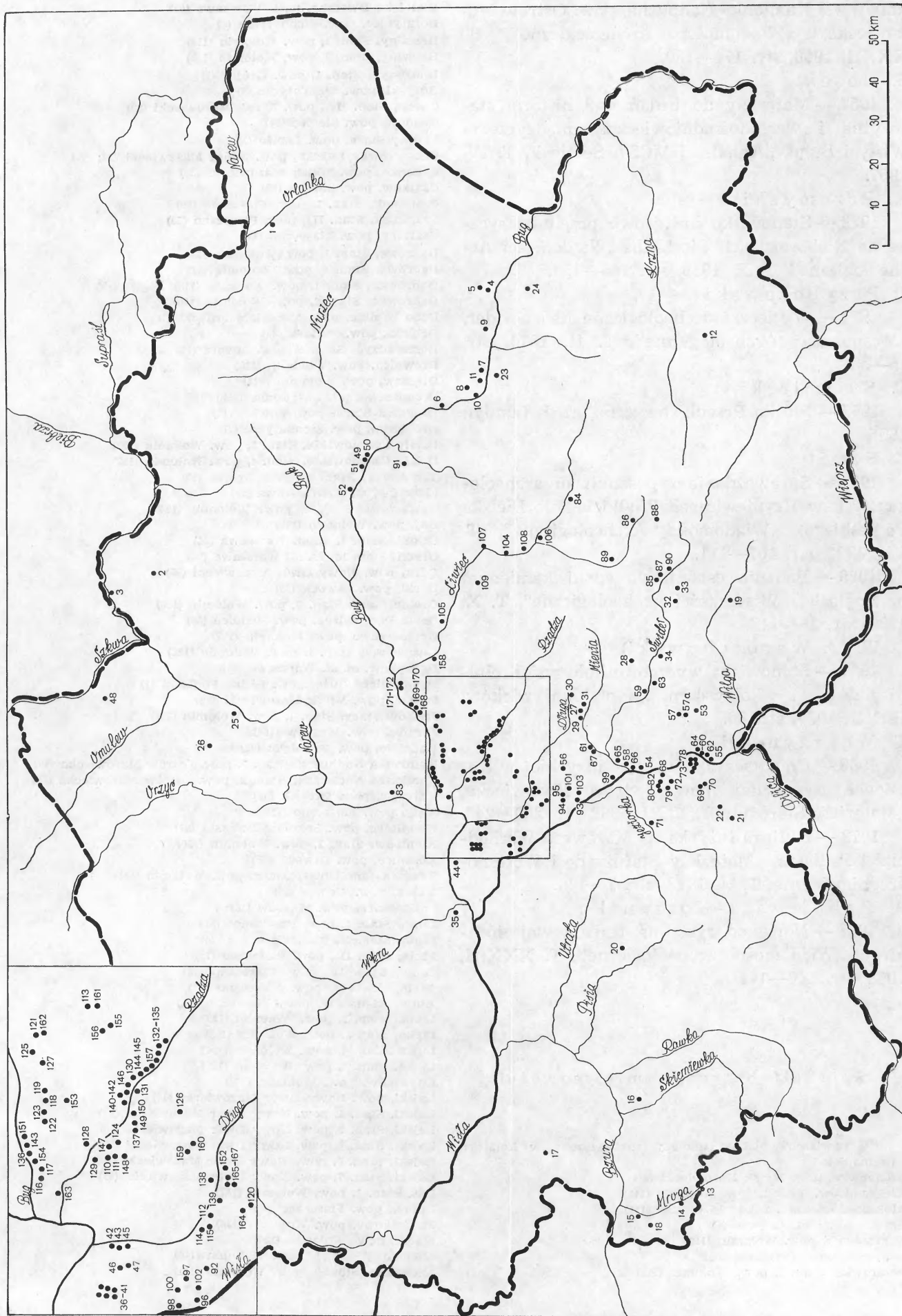
Białoleka Dworska, m.st. Warszawa (92)
Boratyniec, pow. Siemiatycze (5)
Brzeziny, Stan. 1, pow. Wołomin (114)
Brzeziny, Stan. 2, pow. Wołomin (115)
Budziszyn, Stan. 1, pow. Grójec (21)
Bużyski, pow. Siemiatycze (6)
Chełst, Stan. IIA, pow. Mińsk Mazowiecki (28)
Chodów, pow. Siedlce (84)
Chojny Stare, pow. Łomża (2)
Choszczówka Dębska, pow. Mińsk Mazowiecki (29)
Cyganka, pow. Mińsk Mazowiecki (30)
Czajków, pow. Siedlce (85)
Czaplinek, Stan. 1, pow. Piaseczno (69)
Czaplinek, Stan. III, pow. Piaseczno (70)
Czarnów, pow. Piaseczno (71)
Dąbrowa, Stan. 1, pow. Wołomin (116)
Dąbrowa, Stan. 2, pow. Wołomin (117)
Dąbrówka, Stan. 1, pow. Wołomin (118)
Dąbrówka, Stan. 2, pow. Wołomin (119)
Dębe Wielkie, pow. Mińsk Mazowiecki (31)
Dębinki, pow. Pułtusk (83)
Domaradzyń, Stan. 1, pow. Łowicz (14)
Drewnica, pow. Wołomin (120)
Dręszew, pow. Wołomin (121)
Drogoszewo, pow. Wyszaków (168)
Drogusza Stara, pow. Łowicz (15)
Drohiczyn, pow. Siemiatycze (7)
Działy Czarnowskie, Stan. 1, pow. Wołomin (122)
Działy Czarnowskie, Stan. 4, pow. Wołomin (123)
Edwardów, Stan. 2, pow. Grójec (22)
Elsnerów, m. st. Warszawa (93)
Emilianów, Stan. 1, pow. Wołomin (124)
Gaj, pow. Wołomin (125)
Glinki, Stan. 1, m. st. Warszawa (94)
Glinki, Stan. 1a, m. st. Warszawa (95)
Góra, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (35)
Górki, pow. Otwock (53)
Grabie Stare, Stan. 2, pow. Wołomin (126)
Grała Dąbrowizna, pow. Siedlce (86)
Grzegorzewo, pow. Wołomin (127)
Guzowatka, Stan. 1, pow. Wołomin (128)
Henryków, m. st. Warszawa (96)
Hryniewicze Duże, pow. Bielsk Podlaski (1)
Iwowe, pow. Mińsk Mazowiecki (32)
Janków Stary, Stan. 1, pow. Wołomin (129)
Jarnice, pow. Węgrów (104)
Kadziło, pow. Ostrołęka (48)
Kamionka Nadbużna, Stan. 1, pow. Ostrów Mazowiecka (49)
Kamionka Nadbużna, Stan. 2, pow. Ostrów Mazowiecka (50)
Karczew, pow. Otwock (54)
Kąty, pow. Piaseczno (72)
Kiełpiniec, pow. Sokołów Podlaski (91)
Klembów, Stan. 1, pow. Wołomin (130)
Kosomce, pow. Otwock (55)
Kraszew-Chmielowszczyzna, pow. Wołomin (131)
Kulak, pow. Siedlce (87)
Laski Stare, pow. Węgrów (105)
Linin, Stan. I, pow. Piaseczno (73)
Linin, Stan. II, pow. Piaseczno (74)
Linin, Stan. III, pow. Piaseczno (75)
Linin, Stan. IV, pow. Piaseczno (76)
Linin, Stan. V, pow. Piaseczno (77)
Linin, Stan. VII, pow. Piaseczno (78)
Lipka, Stan. 1, pow. Wołomin (132)
Lipka, Stan. 3, pow. Wołomin (133)
Lipka, Stan. 4, pow. Wołomin (134)
Lipka, Stan. 7, pow. Wołomin (135)
Ludwinów, pow. Wołomin (136)
Łąjski, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (36)
Łąjski, Stan. 1, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (37)
Łąjski, Stan. 2, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (38)
Łąjski, Stan. 4, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (39)
Łąjski, Stan. 5, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (40)
Łąjski, Stan. 7, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (41)
Łoś, Stan. 1, pow. Wołomin (137)
Łubna, pow. Piaseczno (79)
Maciołkowo, pow. Wołomin (138)
Marki, pow. Wołomin (139)
Michałów, Stan. 1, pow. Wołomin (140)
Michałów, Stan. 2, pow. Wołomin (141)

Spis alfabetyczny miejscowości

(W nawiasach podano numery zamieszczone w katalogu i na mapie)

Adamówka, pow. Mińsk Mazowiecki (27)
Aleksandrów, Stan. 1, pow. Wołomin (110)
Aleksandrów, Stan. 2, pow. Wołomin (111)
Anusin, pow. Siemiatycze (4)
Augustówek, pow. Wołomin (112)
Baniocha, pow. Piaseczno (68)
Batorówka, Stan. 1, pow. Wołomin (113)

MAPA 1

Stanowiska tzw. kultury ceramiki grzybkowo-dolckowej z terenu Mazowsza i Podlasia

Michałów, Stan. 3, pow. Wołomin (142)
 Miłosna, pow. Otwock (56)
 Mińczewo, pow. Siemiatycze (8)
 Młynarze, Stan. 1, pow. Maków Mazowiecki (25)
 Moczydłów, Stan. 2, pow. Piaseczno (80)
 Moczydłów, Stan. 3, pow. Piaseczno (81)
 Moczydłów, Stan. 4, pow. Piaseczno (82)
 Mogielnica, pow. Łosice (23)
 Mościska, Stan. 1, pow. Grodzisk Mazowiecki (20)
 Nieborów, pow. Łowicz (16)
 Nieporęt, Stan. 1, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (42)
 Nieporęt, Stan. 2, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (43)
 Nowogród, pow. Łomża (3)
 Nur Kolonia, Stan. 1, pow. Ostrów Mazowiecka (51)
 Olszyc, pow. Siedlce (88)
 Osieck, Stan. VII, pow. Otwock (57)
 Osieck, Stan. IX, pow. Otwock (57a)
 Osiny, Stan. 1, pow. Brzeziny (13)
 Osińskie, pow. Siedlce (89)
 Ostrówek, Stan. 1, pow. Wołomin (143)
 Otwock, m. pow. (58)
 Pasek Stary, Stan. 1, pow. Wołomin (144)
 Pasek Stary, Stan. 3, pow. Wołomin (145)
 Paulinka, Stan. 1, pow. Łowicz (17)
 Piaski Bankowe, Stan. 1, pow. Łowicz (18)
 Piekiełko, m. st. Warszawa (97)
 Płosków, pow. Łosice (24)
 Płudy, m. st. Warszawa (98)
 Poniatów, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (44)
 Porębisko, Stan. 1, pow. Wołomin (146)
 Proszew B, Stan. 2, pow. Węgrów (106)
 Radachówka, pow. Otwock (59)
 Radwanków Kościelny, pow. Otwock (60)
 Radzymin, pow. Wołomin (147)
 Redzyńskie, pow. Mińsk Mazowiecki (33)
 Reginów, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (45)
 Rejentówka, Stan. 1, pow. Wołomin (148)
 Rudka, pow. Otwock (61)
 Rudnik, pow. Garwolin (19)
 Rudnik Kolonia, pow. Radzyń Podlaski (12)
 Rżyska, Stan. 1, pow. Wołomin (149)
 Rżyska, Stan. 2, pow. Wołomin (150)
 Siwek, Stan. III, pow. Wołomin (151)
 Siwki, pow. Wołomin (152)
 Słochy Annapolskie, pow. Siemiatycze (9)
 Sobienie Biskupie, pow. Otwock (62)
 Sokółówek, Stan. 1, pow. Wołomin (153)
 Stanisławów-Michałów, Stan. 2, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (46)
 Stanisławów, pow. Nowy Dwór Mazowiecki (47)
 Starogród, pow. Mińsk Mazowiecki (34)
 Stoczek, Stan. 1, pow. Wołomin (154)
 Suwczyn, pow. Otwock (63)
 Sypniewo, pow. Maków Mazowiecki (26)
 Słubów, Stan. 1, pow. Wołomin (169)
 Słubów, Stan. 2, pow. Wołomin (170)
 Śniadków Górny, Stan. IV, pow. Garwolin (64)
 Świder, pow. Otwock (65)
 Świdry Nowe, m. st. Warszawa (99)
 Świdry Wielkie, pow. Otwock (66)
 Świnotop, Stan. 1, pow. Wyszaków (171)
 Świnotop, Stan. 2, pow. Wyszaków (172)
 Tłuszcz, pow. Wołomin (155)
 Tłuszcz-Kozły, pow. Wołomin (156)
 Tonkiele, pow. Siemiatycze (10)
 Tuł, Stan. 1, pow. Wołomin (157)
 Urle, pow. Wołomin (158)
 Warszawa, m. st. (100)
 Wawer-Miłosna, m. st. Warszawa (101)
 Węgrów, m. pow. (107)
 Wiązowna, pow. Otwock (67)
 Wiśniewo, Stan. 2, m. st. Warszawa (102)
 Witanki, pow. Węgrów (108)
 Wola Korytnicka, pow. Węgrów (109)
 Wołominek, Stan. 1, pow. Wołomin (159)
 Wołominek, Stan. 2, pow. Wołomin (160)
 Wólka Kozłowska, pow. Wołomin (161)
 Wólka Słopska, pow. Wołomin (162)
 Wólka Zamkowa, pow. Siemiatycze (11)
 Wygoda, m. st. Warszawa (103)

Załubice, pow. Wołomin (163)
 Ząbki, pow. Wołomin (164)
 Zielonka, pow. Wołomin (165)
 Zielonka, Stan. 1, pow. Wołomin (166)
 Zielonka, Stan. 2, pow. Wołomin (167)
 Zuzela, Stan. 3, pow. Ostrów Mazowiecka (52)
 Żebraczka, pow. Siedlce (90)

Woj. Białostockie

Pow. Bielsk Podlaski

1. HRYNIEWICZE DUŻE, gr. Chraboły (dawn. Hryniewiczze Wielkie).

LOK.: Wschodnie zbocze wydmy położonej na prawym brzegu rzeczki Orlanki otoczone z trzech stron bagnistymi łąkami, w odległości ok. 7 km od Bielska Podlaskiego, pomiędzy wsią Hryniewiczze a folwarkiem Sobótka.

BAD.: Powierzchniowe, Z. Szmita w 1929 r.

INW.: 1) Ostrodenne naczynie zrekonstruowane graficznie, zdobione rzędem guzków i dołków pod nacinaną krawędzią; partie przydenne przecierane; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 20 cm; wys. 23 cm (Tabl. I, 2). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka i guzkami; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna przecierana, liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 28 cm (Tabl. I, 1). 3) 3 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione rzędem głębokich naprzemienległych guzków i dołków; krawędź pokrywają słabo czytelne odciski dwuzębne stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tab. I, 3).

IN. KULT.: KT

LIT.: Z. Szmit 1922, str. 107—111, ryc. 6—7; E. Kempisty 1970, fig. 83: 1—4.

ZB.: PMA

Pow. Łomża

2. CHOJNY STARE, gr. Szczepankowo

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony krótkimi odcinkami ściegu bruzdowego; powierzchnie przecierane, brązowoczerwone; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tab. II, 1). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony analogicznie do wyżej opisanego; zachował się ponadto ślad po otworze lub guzku; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tab. II, 2). 3) 8 fragmentów brzuśca naczynia, w tym jeden zdobiony ściegiem bruzdowym; powierzchnie miejscami przecierane, brązowe; liczna domieszka tłucznia (Tab. II, 3).

LIT.: L. Kozłowski 1924, str. 213 i tabl. XX, 5, 6.

3. NOWOGRÓD, gr. loco

LOK.: „Górki”

INW.: 1) 2 fragmenty naczynia, w tym jeden przykrawędny o brzegu nacinanym, zdobione rzędem małych, płytkich dołczków; barwa brązowoszara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tab. I, 5). 2) 3 przykrawędne fragmenty 3 naczyń, w tym 2 o krawędziach pokrytych owalnymi wgłębieniami, zdobione odciskami sznura; barwa szarobrązowa i szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. I, 4, 6, 7). 3) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń zdobione odciskami węzłów sznura oraz sznura zwykłego w układzie poziomym i zygzakowatym;

barwa brązowa i szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. I, 8, 10). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka i sznura w układzie poziomym; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. I, 9). 5) Fragment brzuśca naczynia pokryty ornamentem tekstylnym; powierzchnie brązowoszare, wewnętrzna lekko przecierana; liczna domieszka średnio- i gruboziarnistego tłucznia. 6) 4 fragmenty brzuśców kilku naczyń, w tym 3 zdobione odciskami sznura i węzłów sznura; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i raz białego skalenia.

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIV, 6—16.

ZB.: PMA

UW.: R. Jakimowicz przeprowadził w 1922 r. badania powierzchniowe i odkrył w Nowogrodzie stanowisko z ceramiką „bałtycką”. Znajdować się one miało „w odległości około 2 km na południowy zachód od miasta, na lewym brzegu Narwi, w miejscu gdzie kończy się nizinny brzeg i rzeka podchodzi pod samą krawędź doliny, w pobliżu wsi Janków”. Na metryczce towarzyszącej ceramice z Nowogrodu brak jakichkolwiek danych o badaczu i miejscu znalezienia, wobec czego nie można ustalić czy chodzi tu o jedno i to samo stanowisko—por. R. Jakimowicz 1923, str. 201.

Pow. Siemiatycze

4. ANUSIN, gr. Boratyniec Lacki

LOK.: Wydma położona między szosą a Bugiem, na zachód od Aunsina, na lewym brzegu rzeczki Kamionki.

BAD.: 22.IV.1922 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. II, 4).
ZB.: PMA

5. BORATYNIC, gr. Boratyniec Lacki (dawn. pow. Bielski Podlaski)

LOK.: Przy stacji na Siemiatycze.

BAD.: R. J. (R. Jakimowicza) 9.VII.1939 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane graficznie w górnych partiach, dno nie zachowało się, zdobione guzkami, poziomymi liniami odcisków stempelka i linią zygzakowatą; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 22 cm (Tabl. II, 10).

LIT.: A. Gardawski 1958, Tabl. XL, 1—w pracy tej mylnie podano nazwę miejscowości jako Boratynie; E. Kempisty 1970, fig. 82: 1.

ZB.: PMA

UW.: W spisie miejscowości z 1967 r. figurują dwie miejscowości o nazwie Boratyniec: Lacki i Ruski. Brak danych pozwalających ustalić z której z nich pochodzi opisane wyżej naczynie.

6. BUŻYSKI, gr. Ślędzianów (dawn. pow. Bielski Podlaski).

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony guzkami, krawędź od góry nacinana; powierzchnie złuszczone, brązowe; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 19 cm (Tabl. II, 5).
ZB.: PMA

7. DROHICZYN, gr. loco

LOK.: Okolice Drohiczyzna

BAD.: Powierzchniowe Konserwatora Zabytków Archeologicznych na województwo warszawskie w 1954 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony od-

ciskami stempelka, powierzchnia przecierana, brązowa, liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 13 cm (Tabl. II, 9).

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 92: 2.

ZB.: PMA

8. MIŃCZEWO, gr. Drohiczyn

LOK.: „Białe Góry”, w kotlinie, na wschodniej krawędzi doliny.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka i płytkami, okrągłymi dołkami; powierzchnie przecierane, jasnobrązowe, liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 25 cm (Tabl. II, 8). 2) 2 fragmenty brzuśca naczynia, niezdobione; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia drobnoziarnistego.

IN. KULT.: KPL

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 92: 3.

ZB.: PMA

9. SŁOCHY ANNOPOLSKIE, Stan. Czerwony Borek, gr. Krupice

LOK.: Północna część doliny Bugu, na południe od wsi. Rozwiane wały wydmore otoczone wodą i błotami. Zabytki pochodzą z kilku skupisk w kotlinie deflacyjnej, usytuowanej w zachodniej części stanowiska.

BAD.: Powierzchniowe Z. Szmita w latach 1926—1930.

INW.: Skupisko IV. 1) Grocik trzoneczkowaty załuskany prawie na całej powierzchni. Surowiec narzutowy bałtycki. Długość 3 cm (Tabl. II, 11). Skupisko V. Z powierzchni 260 m². 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. II, 17). 2) Przykrawędny fragment o brzegu zniszczonym, z guzkami wypychanymi od strony wewnętrznej; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. II, 13). Skupisko VI. Z powierzchni około 400 m². 1) 23 fragmenty naczynia, w tym 9 przykrawędnych o brzegu nacinanym, zdobione płytkami odciskami nieregularnego stempelka, poziomymi i ukośnymi żłobkami; powierzchnie wygładzone do połysku, partiami złuszczone, brązowoczerwone; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. II, 12, 15). Skupisko VII. Z powierzchni około 200 m². 1) Przykrawędny fragment naczynia, tworzący całość z ułamkiem opisanym w skupisku V. Skupisko VIIa. Z powierzchni około 320 m². 1) Fragment naczynia, tworzący całość z ułamkiem opisanym w skupisku VI. Skupisko XIV. 1) 9 fragmentów naczynia o brzegu od góry nacinanym, zdobione odciskami owalnego stempelka; barwa brązowoszara; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. II, 14). Skupisko XLI. Na szczycie rozwiewanego wału wydmorego. 1) Fragment cienkościennego naczynia zdobiony odciskami stempelka; liczna domieszka tłucznia. Skupisko XLIV. Z powierzchni około 80 m². 1) Fragment naczynia, nieornamentowany; barwy brązowoszarej; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Poza wyżej opisanymi fragmentami w zbiorach PMA zachowały się zabytki których bliższa lokalizacja nie jest znana. Pochodzą one zapewne z tego samego stanowiska. Są to: 1) Stokilkadziesiąt fragmentów dwóch-trzech naczyń, niezdobionych oraz ze słabo widocznymi odciskami stempelków; powierzchnie często przecierane, jasnobrązowe; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia.

IN. KULT.: KCS, KT

LIT.: Z. Szmit 1929, str. 36—38 i 54—57; J. Kostrzewski 1948, str. 187, tabl. 59: 2; A. Gardaw-

ski 1958, tabl. XL, 7 i str. 294; E. Kempisty 1970, fig. 98: 9.

ZB.: PMA

UW.: Wyroby krzemienne, licznie występujące na powierzchni skupisk razem z ceramiką, wobec braku kryteriów pozwalających zaliczyć je do poszczególnych kultur, nie zostały włączone do niniejszego opracowania.

10. TONKIELE, gr. Drohiczyn (dawn. pow. Bielsk Podlaski)

LOK.: Wydma zachodnia.

BAD.: Powierzchniowe, S. Michalski.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi lekko zagiętej ku wnętrzu, niezdobiony, powierzchnie brązowożółte; wewnętrzna przecierana; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 2) 3 fragmenty brzuśca naczynia (lub kilku naczyń) zdobione rytymi figurami geometrycznymi; barwa brązowożółta (Tabl. II, 6, 7). 3) Kilkadziesiąt drobnych, niezdobionych fragmentów brzuśców kilku naczyń; barwa jasnobrązowa.

ZB.: PMA

11. WÓLKA ZAMKOWA, gr. Drohiczyn

LOK.: Wydma.

BAD.: Powierzchniowe, Z. Szmit.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia o powierzchniach silnie zniszczonych, czerwobrazowych, zdobiony słabo czytelnymi odciskami prostokątnego stempelka; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,7 cm. 2) Drobny przykrawędny fragment o brzegu odgiętym na zewnątrz, niezdobiony; barwy jasnobrązowej; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,3 cm. 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami stempelka; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna silnie przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 2). 4) 14 niezdobionych fragmentów brzuśców kilku naczyń barwy brązowoczerwonej; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 98: 8.

ZB.: PMA

Woj. Lubelskie

Pow. Radzyń Podlaski

12. RUDNIK KOLONIA, gr. Kąkolewnica Wschodnia

INW.: 1) Krzemiany grocik z krótkim, wyodrębnionym silnie trzonkiem; wierzchołek ułamany; załuskany całkowicie, zapewne obustronnie. Zachowana dług. 2,9 cm (Tabl. III, 1).

LIT.: L. Kozłowski 1924, str. 213, tabl. XIX, 8; S. Nosek 1957, str. 242.

UW.: Grocik zaginał. Opisu dokonano na podstawie rysunku.

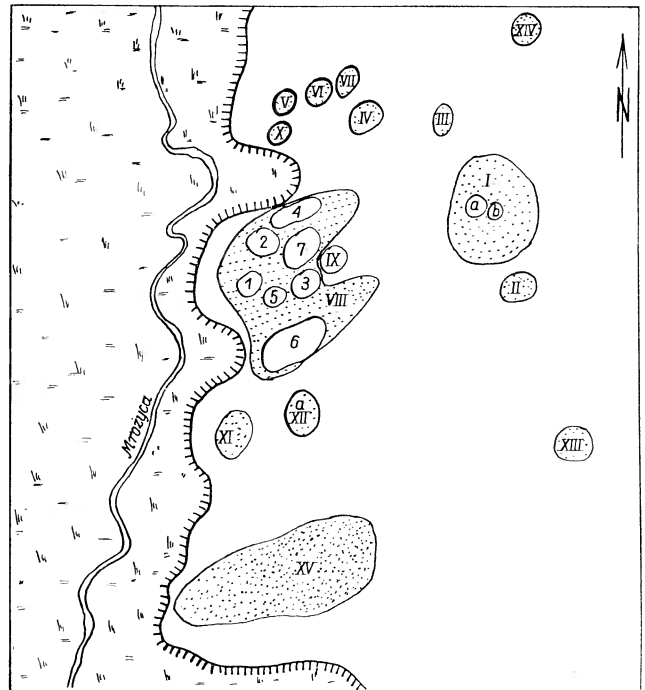
Woj. Łódzkie

Pow. Brzeziny

13. OSINY, Stan. 1, gr. Dmosin

LOK.: Kompleks wydmy zwany Piaskami, położony na południe od miasta Główno, 2 km na południowy zachód od wsi Osiny. Przez środek obszaru przechodzi droga

Główno-Dmosin i tor kolejowy. Od strony zachodniej i wschodniej wydmy otoczone są wąskimi dolinkami rzeki Mrągi i jej małego dopływu Mroźcy. W tych partiach częściowo rozwiane wydmy wznoszą się na wysokość 6—10 m nad poziom wody (Ryc. 1).

Ryc. 1. Osiny, pow. Brzeziny. Plan stanowiska 1 z zaznaczeniem skupisk zawierających zabytki ze starszej i młodszej epoki kamienia

BAD.: Powierzchniowe, W. Kasińskiego w latach 1933—1937.

INW.: Skupisko VI i VII. Materiał ceramiczny zebrano łącznie. Powierzchnia skupiska VI wynosiła około 60 m². 1) 4 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione na krawędzi odciskami sznura obwijanego; powierzchnie brązowoczerwone, zewnętrzna zdobiona dołkami, poziomymi żłobkami i odciskami stempelka; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 7). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka i dołkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 4). 3) Drobny fragment o krawędzi nacinanej, zdobiony poziomymi żłobkami i dołkiem; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. III, 3). 4) Drobny fragment przykrawędny zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. III, 5). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędami ściegu bruzdowego i ukośnymi odciskami wąskiego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 6). Drobny fragment brzuśca naczynia zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami dwuzębego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. III, 9). 7) Przykrawędny fragment naczynia ze zniszczonym brzegiem, zdobiony poziomymi żłobkami, rzędem głębokich dołków i odcisków prostokątnego stempelka; powierzchnia silnie zniszczona, brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 8) 7 fragmentów brzuśców naczyń zdobionych odciskami stempelków; barwa brunatnobrązowa;

liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

9) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony rzędem ścięgu bruzdowego i odciskami sznura obwijanego; barwa szarobrazowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Skupisko VIII. Na powierzchni około 300 m² występowały materiały krzemienne i ceramika. 1) 2 przykrawędne fragmenty naczyńa zdobione odciskami sznura obwijanego, nieregularnych stempelków i głębokimi dołkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 34—36 cm (Tabl. III, 8).

2) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony odciskami sznura obwijanego na krawędzi oraz poziomymi żłobkami, odciskami dwuzębego stempelka i głębokimi dołkami, barwa jasnobrazowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 10).

3) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony poziomymi żłobkami, rzędem głębokich dołków i odciskami prostokątnego stempelka; powierzchnia nieornamentowana, brązowożółta, nosi ślady przecierania; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 13).

4) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony na wewnętrznej stronie krawędzi odciskami sznura obwijanego, na powierzchni zewnętrznej brązowoszarej, poziomymi żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. III, 11).

5) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony po wewnętrznej stronie krawędzi odciskami sznura obwijanego, na powierzchni zewnętrznej brązowej, rzędem głębokich dołków, żłobkami i ukośnymi odciskami stempelka; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 12).

6) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony odciskami sznura obwijanego na wewnętrznej stronie krawędzi oraz płytkami poziomymi żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka na stronie zewnętrznej, jasnobrazowej; liczna domieszka średnio- i gruboziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 4).

7) Przykrawędny fragment naczyńa o brzegu nacinanym od góry, zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i głębokimi dołkami; barwa jasnobrazowa; liczna domieszka średnio- i gruboziarnistego tłucznia (Tabl. III, 15).

8) 2 przykrawędne fragmenty 2 naczyń zdobione odciskami sznura, na jednym zachował się otworek; barwa brązowoczerwona; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. III, 17).

9) Przykrawędny fragment naczyńa o brzegu zdobionym odciskami sznura obwijanego, poniżej poziomymi i zygzakowato biegnącymi żłobkami; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 18).

10) 2 fragmenty szyjki naczyńa zdobione odciskami sznura; barwa jasnobrazowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 16).

11) Przykrawędny fragment naczyńa o brzegu zdobionym odciskami sznura, poniżej płytkami żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; powierzchnie jasnobrazowe, wewnętrzna przecierana; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. III, 14).

12) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 8).

13) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony odciskami sznura i nierównych stempelków; barwa jasnobrazowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 6).

14) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony płytkami dołczkami; barwa jasnobrazowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 11).

15) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami dwuzębego stempelka; powierzchnie jasnobrazowe, zewnętrzna delikatnie przecierana; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 7).

16) Duży fragment brzuśca naczyńa

zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami prostokątnych stempelków; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. brzuśca 50 cm (Tabl. IV, 9).

17) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowobrunatna; liczna domieszka tłucznia (Tabl. IV, 10).

18) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony poziomym żłobkiem i rzędem odcisków dużego, prostokątnego stempla; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 12).

19) 3 fragmenty brzuśców naczyń zdobione odciskami różnorodnych stempelków; barwa jasnobrazowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

20) 4 fragmenty dna płaskiego; barwa brązowoczerwona, domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. 10 cm.

21) 212 fragmentów brzuśców kilku naczyń, nieornamentowane; barwa i domieszka jak wyżej. Grub. skorup 0,4—0,7 cm. Skupisko IX. Z powierzchni około 4 m².

1) 58 fragmentów brzuśców kilku naczyń, niezdobione, powierzchnie silnie zniszczone, brązowo-brunatne, liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5—0,6 cm. Skupisko XIII.

1) Przykrawędny fragment naczyńa szerokootworowego zdobiony głębokimi dołkami i żłobkami poziomymi oraz nieregularnymi, płytkimi zagłębieniami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 1).

2) Drobny fragment przykrawędny zdobiony odciskami sznura obwijanego, głębokimi dołkami i odciskami nieregularnego stempelka; barwa jasnobrazowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 2).

3) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony odciskami sznura; barwa jasnobrazowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 3).

4) 2 fragmenty brzuśca naczyńa zdobione falistymi żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IV, 5).

5) 2 fragmenty przykrawędne naczyńa o szyjce zagiętej do środka, zdobione odciskami sznura; barwa jasnobrazowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia.

6) 4 fragmenty brzuśca, zapewne jednego naczyńa, zdobione odciskami sznura; barwa jasnobrazowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

7) 3 fragmenty brzuśca naczyńa zdobione odciskami drobnego stempelka; barwa jasnobrazowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia.

8) 40 fragmentów z brzuśców kilku naczyń, nieornamentowane, kilkanaście nosi ślady przecierania; barwa jasnobrazowa; domieszka liczna drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 91: 2—4, 96: 2; 98: 1—6.

ARCH.: MAiE w Łodzi.

ZB.: PMA

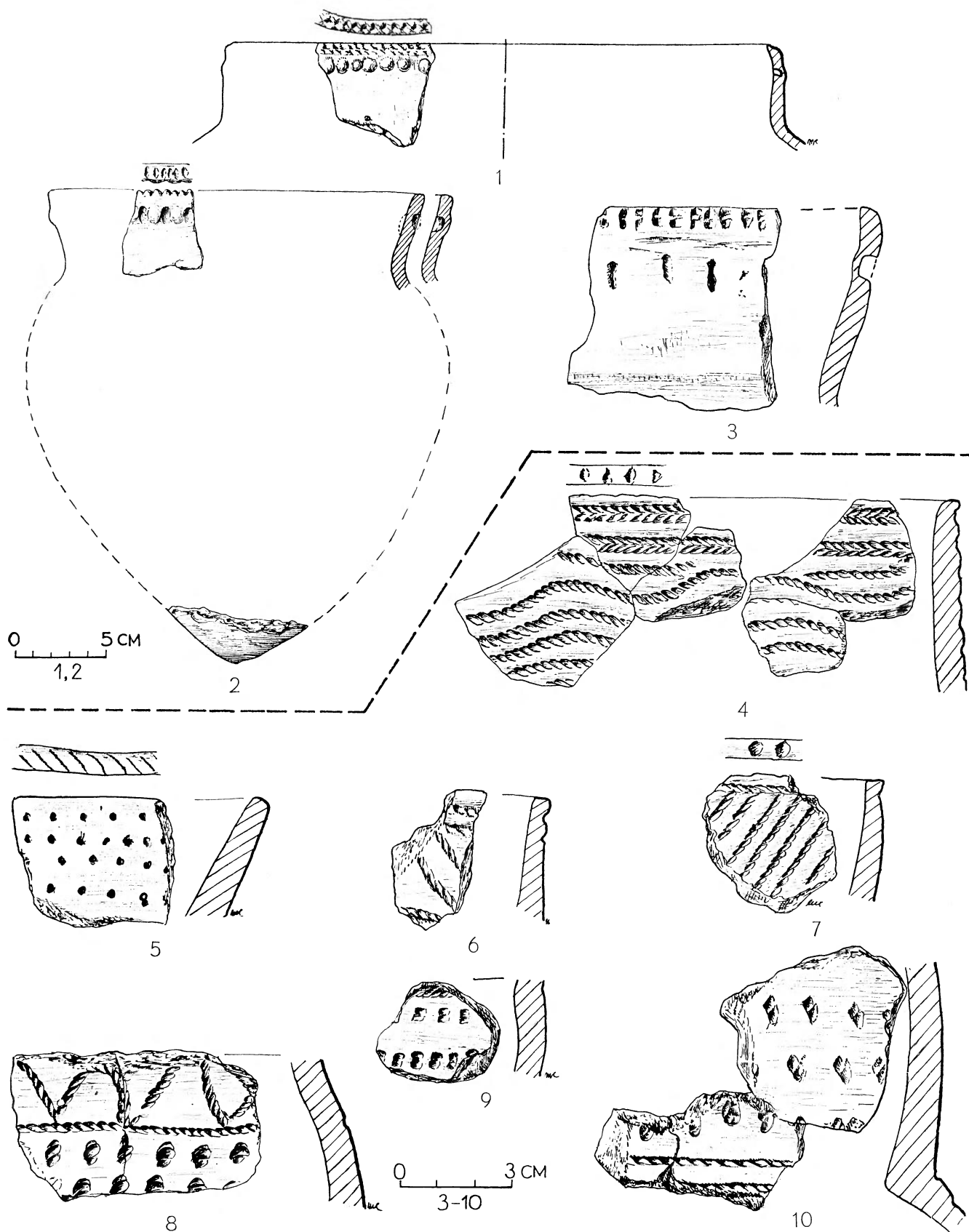
Pow. Łowicz

14. DOMARADZYŃ, Stan. 1, gr. Antoniew (dawn. pow. Brzeziny)

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyńa o brzegu pokrytym odciskami sznura obwijanego, po stronie zewnętrznej zdobiony rzędem otworków, pierwotnie zapewne głębokich dołków wypychanych od strony zewnętrznej, podwójnym rzędem ścięgu bruzdowego i luźnymi odciskami stempelków; barwa jasnobrazowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

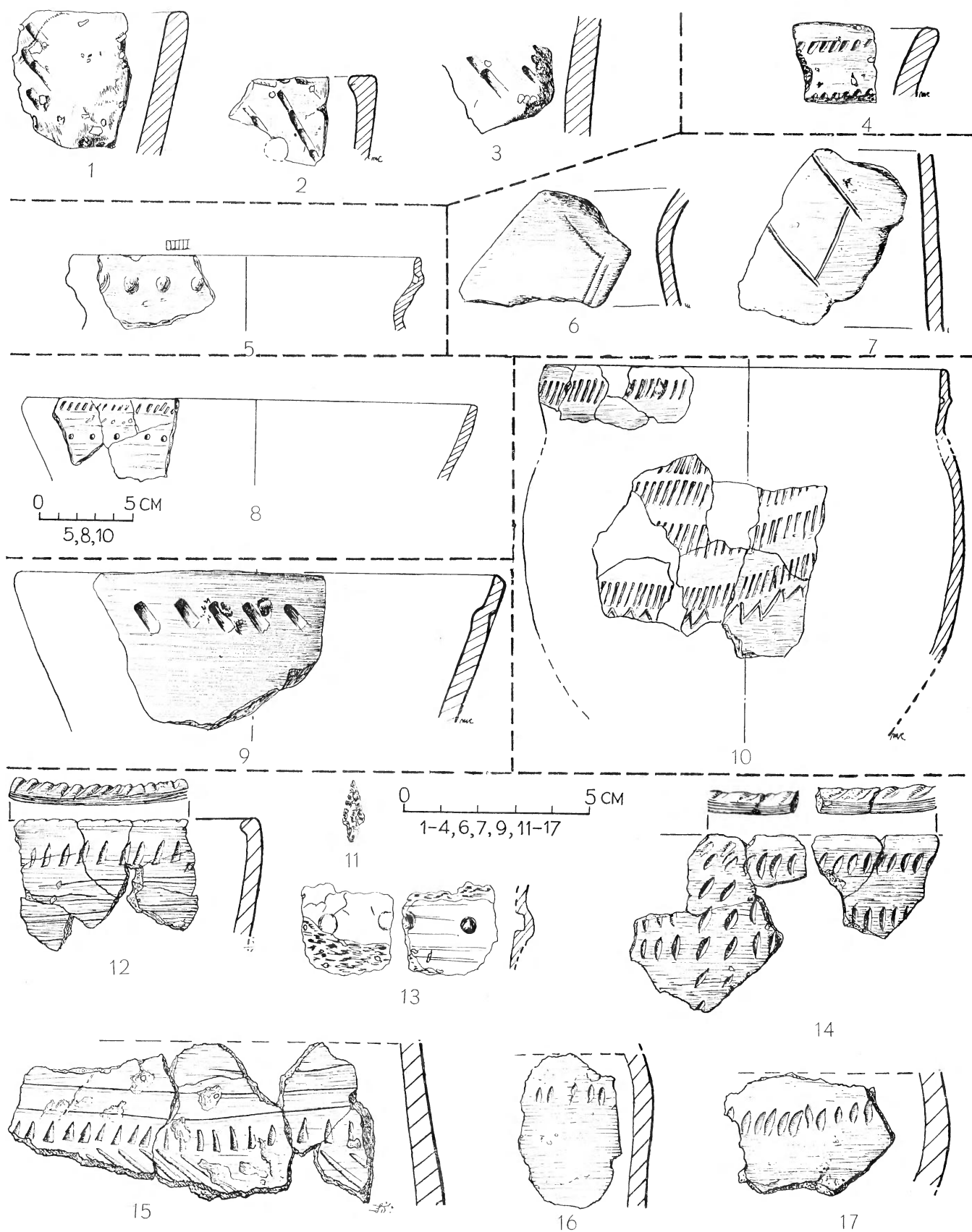
2) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń, niezdobione, jeden ze śladami przecierania;

TABLICA I

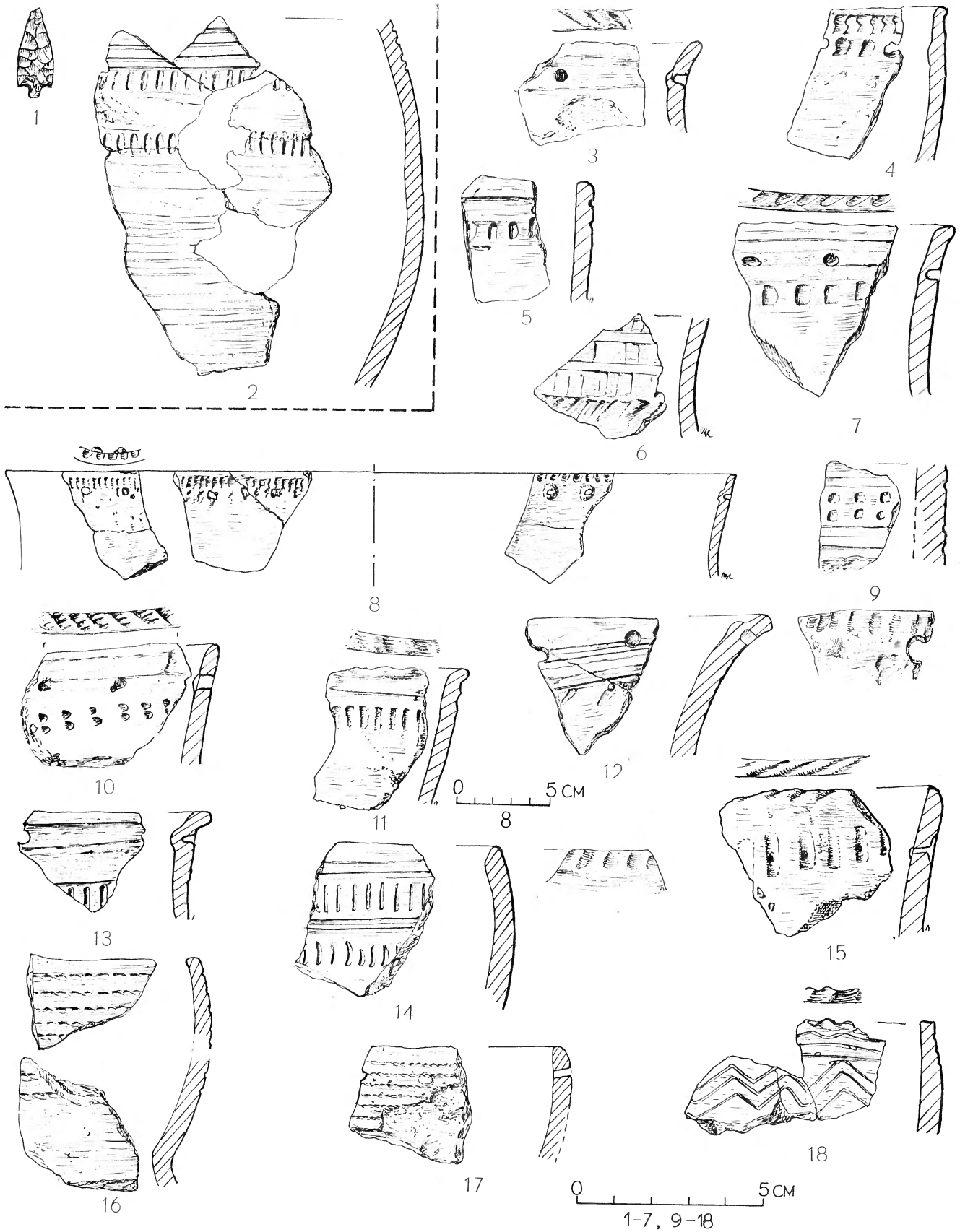
Pow. Bielsk Podlaski. Hryniewicze Duże (1—3). Pow. Łomża. Nowogród (4—10)

TABLICA II

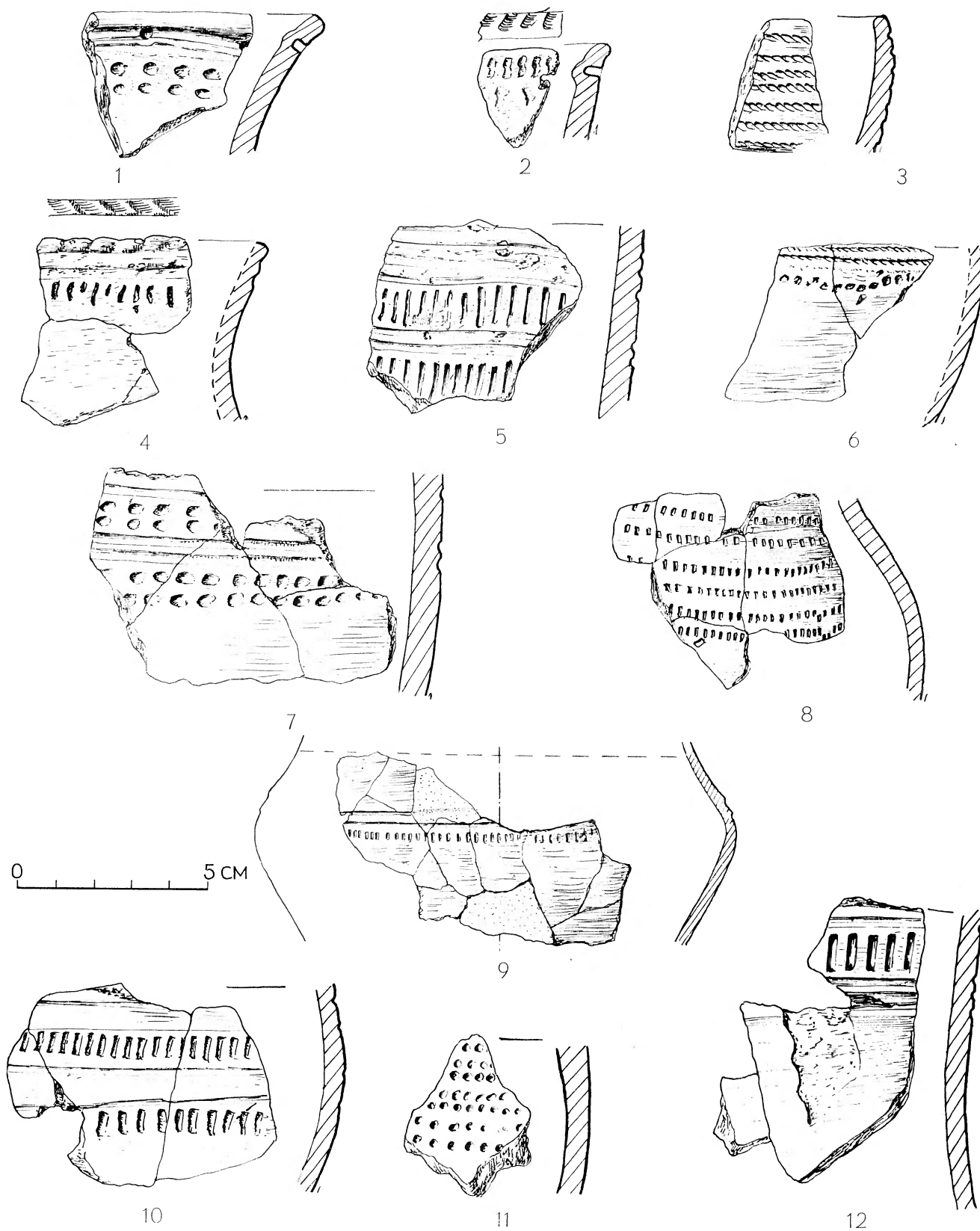
Pow. Łomża. Chojny Stare (1-3). Pow. Siemiatycze. Anusin (4). Bużyski (5). Tonkiele (6, 7).
 Mińczewo (8). Drohiczyn (9). Boratyniec (10). Słochy Annapolskie, stan. Czerwony Borek
 (11-17)

TABLICA III

Pow. Radzyń Podlaski. Rudnik Kolonia (1). Pow. Siemiatycze. Wólka Zamkowa (2). Pow. Brzeziny. Osiny, stan. I (3-18)

TABLICA IV

Pow. Brzeziny. Osiny, stan. 1 (1—18)

barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 92: 1.

ZB.: PMA

15. DROGUSZA STARA, gr. Emilianów

LOK.: Wydma

BAD.: Powierzchniowe, M. Gozdowski, 2.VI.1938 i 1939 r.
INW.: 1) 100 drobnych fragmentów różnych naczyń, w tym 4 zdobione odciskami sznura; powierzchnie części ułamków przecierane, jasnobrązowe i brązowocglaste; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

16. NIEBORÓW, gr. loco

LOK.: Wydmy ciągnące się pomiędzy dolinami Zwierzynca i Skierniewki (prawy dopływ Bzury).

BAD.: Powierzchniowe, K. Przemyski 12.IX.1926 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane graficznie, w górnych partiach zdobione rzędami małych dołczków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Śred. otworu 15 cm (Tabl. V, 11). 2) Drobny fragment dna płaskiego; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia.

LIT.: K. Przemyski 1929, str. 145—151; E. Kempisty 1979, fig. 96: 6.

ZB.: PMA

17. PAULINKA, Stan. 1, gr. Kiernozia

LOK.: Niska, smugowata wydma wewnątrz dużej, parabolicznej, przy wsi.

BAD.: S. K. (S. Krukowski), Z. P., H. S. 4 i 18.III.1923 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane graficznie, częściowo z licznych fragmentów, zdobionych odciskami prostokątnego stempelka i rzędami ściegu bruzdowego; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 41 cm (Tabl. V, 10). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony poziomymi i ukośnymi rzędami odcisków prostokątnego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) 158 fragmentów brzuśców kilku naczyń, niezdobionych; barwa brązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,6 cm.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 88: 1.

ZB.: PMA

18. PIASKI BANKOWE, Stan. 1, gr. Emilianów

LOK.: Wydma położona na zachód od drogi z Jasionny do dworu w Piaskach Bankowych. Odcinek II, skupienie 7.

BAD.: Powierzchniowe, A. Ząbkiewicz-Koszańska VIII. 1964 r.

INW.: 1) Zrekonstruowane graficznie, w górnych partiach naczynie zdobione guzkami, pionowymi rzędami odcisków sznura i prostokątnego stempelka, brzeg od góry nacinany; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna lekko przecierana; domieszka liczna średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 22—23 cm (Tabl. V, 9).

LIT.: A. Ząbkiewicz-Koszańska, 1968, str. 140—141, ryc. 1.

ZB. MAiE w Łodzi.

Woj. Warszawskie

Pow. Garwolin

19. RUDNIK, gr. Miastków Kościelny

INW.: 1) 10 drobnych fragmentów kilku naczyń zdobio-

nych odciskami stempelków; powierzchnie jednego ułamka przecierane; barwa szara i brązowa, domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup. 0,3—0,6 cm.

IN. KULT.: KPL, KCS

ZB.: PMA

Pow. Grodzisk Mazowiecki

20. MOŚCISKA, Stan. 1, gr. Grodzisk Mazowiecki (dawn. pow. Błonie).

LOK.: Wydma położona na południe od Mościsk, koło lasu.

BAD.: Zakupione od znalazcy 18.III.1935 r. przez Kowalewskiego z Państwowego Instytutu Geologicznego.

INW.: 1) 6 przykrawędnych fragmentów naczynia zdobionych po stronie wewnętrznej odciskami sznura obwijanego, po stronie zewnętrznej rzędem głębokich dołków i ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. V, 2). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami różnorodnych stempelków; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. V, 3). 3) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobionego ukośnymi, krótkimi rzędami ściegu bruzdowego; barwa jasnobrązowa i czerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. V, 1). 4) Przykrawędny fragment naczynia o powierzchni szarobrązowej pokrytej odciskami sznura; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 11 cm (Tabl. V, 5). 5) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione małymi dołczkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. V, 4). 6) 8 fragmentów z brzuśców 2 naczyń zdobionych ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa i czerwobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. V, 6). 7) Fragment brzuśca naczynia zdobiony płytkimi owalnymi wgłębieniami; barwa jasnobrązowa i szaroczarna; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,7 cm.

IN. KULT.: KPL, KAK, KT

ZB.: PMA

Pow. Grójec

21. BUDZISZYN, Stan. 1, gr. Drwalew

LOK.: Piaszczyste wzgórze położone na wschód od rzeczki Czarnej, tuż przy niej, około 1,5 km na północny wschód od Budziszyna w kierunku Chynowa.

BAD.: Powierzchniowe, K. Jażdżewski 27.VII.1941 r. i K. Dobrowolski 22.IV.1942 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony rzędem guzków; powierzchnie złuszczone, brązowoszare; domieszka piasku (Tabl. V, 12). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka i poziomymi żłobkami; barwa brązowa, miejscami czerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. V, 13). 3) 12 drobnych fragmentów z brzuśców naczyń, niezdobione; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4 cm.

ZB.: PMA

22. EDWARDÓW, Stan. 2, gr. Chynów

LOK.: Piaszczyste pole położone przy drodze polnej wiodącej od szosy Grójec-Chynów do Edwardowa, około 600

m na południe od niej, około 100 m na północ od stanowiska 1 i 300 m na zachód od rzeczki Czarnej.
BAD.: Powierzchniowe, K. Dobrowolski 26.IV.1942 r.
INW.: 1) Drobnny fragment brzuśca naczynia, niezdobiony, o powierzchni silnie złuszczonej, brązowej; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.
IN. KULT.: KPL
ZB.: PMA

Pow. Łosice

23. MOGIELNICA, gr. Karczew (dawn. pow. Sokółów Podlaski)

LOK.: Wydma wschodnia.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i dołkami; barwa brązowa, miejscami czerwona; liczna domieszka średnio- i gruboziarnistego tłucznia. Śred. otworu 17 cm (Tabl. V, 8). 2) Drobnny fragment naczynia zdobiony po wewnętrznej stronie krawędzi nacinaniami, po zewnętrznej rzędem guzków; powierzchnie jasnobrązowa i brązowoczerwona, wewnętrzna przecierana; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. V, 7). 3) 9 niezdobionych fragmentów brzuśca naczynia, barwa brązowobrunatna. Grub. skorup 0,4 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

24. PŁOSKÓW, gr. Hołowczyce (dawn. pow. Siedlce)

LOK.: Uroczysko Płosków, wzgórze tuż pod lasem, częściowo własność J. Waśkiewicza.

BAD.: W. Ogonowski 1937 r.

INW.: 1) Fragmenty naczyń zdobionych wypychanymi guzkami.

LIT.: W. Ogonowski 1938, str. 154—155; S. Nosek 1957, str. 244.

UW.: Opisu dokonano na podstawie wyżej cytowanej literatury.

Miejsce przechowania zabytków nieznane.

Pow. Maków Mazowiecki

25. MŁYNARZE, Stan. 1, gr. loco (dawn. pow. Pułtusk)

LOK.: 700 m na północny zachód od Młynarzy, na skraju lasu, nad Narwią.

BAD.: Powierzchniowe, Skara 1933 r.

INW.: 1) 3 fragmenty naczyń, w tym jeden przykrawędny, zdobione guzkami i odciskami stempelka po wewnętrznej stronie brzegu; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia; powierzchnie brązowe, wyświecone do lekkiego połysku, partiami złuszczone (Tabl. VI, 12).

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

26. SYPNIEWO, gr. loco

LOK.: Grodzisko wczesnośredniowieczne. Fragmenty naczyń odkryto w studni nr 1 w pobliżu dna, zapewne na wtórnym złożu.

BAD.: Systematyczne, I. Górską w 1964 r.

INW.: 1) Kilka fragmentów brzuśca naczynia, zdobione płytkimi dołkami i odciskami stempelków; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki; powierzchnie ceglaste, wewnętrzna silnie zniszczona. Śred. brzuśca 30 cm (Tabl. VI, 13). 2) Frag-

ment dna płaskiego, ceglatego; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. dna 12 cm.

ZB.: IHKM PAN, Pracownia Atlasu Archeologicznego.

Pow. Mińsk Mazowiecki

27. ADAMÓWKA, gr. Dębe Wielkie

LOK.: Wydma. Osobne skupisko „a”.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) 114 drobnych fragmentów brzuśców naczyń cienko- i średniościennych; 2 fragmenty zdobione słabo czytelnymi odciskami sznura i stempelków; barwa brązowoszaroczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia.

ZB.: PMA

28. CHEŁST, Stan II A, gr. Siennica

BAD.: Powierzchniowe L. i J. Sawicy 26.II.1922 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony słabo czytelnymi odciskami stempelka; barwa brązowobrunatna; nieliczna domieszka tłucznia (Tabl. VI, 6). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony słabo czytelnymi odciskami stempelków; barwa brązowoszara, nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 7). 3) 2 przykrawędne fragmenty naczyń o brzegu odgiętym na zewnątrz, od góry nacinanym; poniżej biegnie rząd nieregularnych dołków, barwa brązowoszara; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4 cm. 4) 82 drobne fragmenty zapewne 2 naczyń, przykrawędne, zdobione nacinaniami i guzkami; powierzchnie brązowe i szare, na kilku fragmentach przecierane, domieszka drobnoziarnistego tłucznia i zapewne trawy. Grub. skorup 0,4—0,5 cm. 5) Wiórowiec o bokach i wierzchołku łuskany; surowiec narzutowy bałtycki. Dług. 6,2 cm, szer. 1,8 cm.

IN. KULT.: KCS, KT

ZB.: PMA

29. CHOSZCZÓWKA DĘBSKA, gr. Dębe Wielkie

LOK.: Zachowały się 2 metryczki: a) Wydma pod wielkimi bagnami, pomiędzy zagrodami J. Gajko i jego sąsiadami od strony zachodniej; b) Wydma w pobliżu wielkiego bagna, biegnąca przez Choszczówkę Dębską w kierunku na północny zachód, skręcająca do wsi Cyganka.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roel 21.VII i VIII.1934 r.

NW.: 1) 97 drobnych niezdobionych fragmentów brzuśców naczyń cienkościennych; powierzchnie brązowoceglastoszare, kilku fragmentów przecierane; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

N. KULT.: KCS, KT

ZB.: PMA

30. CYGANKA, gr. Stojadła

LOK.: Wydma, osobne skupisko.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) 2 fragmenty naczyń o krawędzi zdobionej po stronie wewnętrznej odciskami sznura obwijanego; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 10). 2) Drobnny fragment brzuśca naczynia zdobiony płytkimi dołkami; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 11). 3) 146 drobnych fragmentów brzuśców naczyń, nieornamentowane; barwa brązowo-szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup 0,4—0,7 cm.

IN. KULT.: KCS

ZB.: PMA

31. DĘBE WIELKIE, gr. loco

LOK.: Wydma położona w stronę Wielgolasu.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony wąskimi żłobkami i dołkami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 9). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami nacinanego stempelka; barwa szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 8). 3) 5 fragmentów brzuśca zapewne jednego naczynia o powierzchniach silnie przecieranych, szarych, domieszka piasku (?). Grub. skorup 0,4 cm.

ZB.: PMA

32. IWOWE, gr. loco

LOK.: Wydma położona na wschód od wsi Laliny zwana „Łyse Góry”.

BAD.: Powierzchniowe, L. Dudrewicz.

INW.: 1) Grocik krzemienisty, smukły, z krótkim trzonkiem, załuskany zapewne powierzchniowo, obustronnie. Dług. 3,2 cm (Tabl. VI, 1). 2) Fragmenty naczyń.

IN. KULT.: KT

LIT.: L. Dudrewicz 1882, str. 72—73, ryc. 19; L. Kozłowski 1924, str. 11, tabl. XIX, 9; S. Nosek 1957, str. 242.

UW.: Zabytki zaginęły. Opisu dokonano na podstawie wyżej cytowanych publikacji.

33. REDZYŃSKIE, gr. Iwowe

LOK.: Wydma położona na terenie wsi.

BAD.: Powierzchniowe, L. Wężyk 1873 r. i L. Dudrewicz w latach 1877—1878.

INW.: 1) Grocik krzemienisty, liściowaty, zaretuszowany zapewne powierzchniowo. Dług. 2,8 cm (Tabl. VI, 2). 2) Grocik krzemienisty trójkątny z lekko wgiętą podstawą, załuskany zapewne powierzchniowo. Dług. 2,8 cm (Tabl. II, 3). 3) Grocik krzemienisty z nieznacznie wyodrębnionym masywnym trzonkiem, załuskany zapewne powierzchniowo. Dług. 3,4 cm (Tabl. VI, 4). 4) Grocik krzemienisty trzonczkowaty, załuskany na całej powierzchni, zapewne obustronnie. Dług. 3,9 cm (Tabl. VI, 5).

IN. KULT.: KPL, KCS

LIT.: J. Przyborowski 1874, str. 48—49, ryc. 18; S. Nosek 1957, str. 242, ryc. 25.

UW.: Zabytki zaginęły. Opisu dokonano na podstawie rysunków z wyżej cytowanych prac.

34. STAROGRÓD, gr. Wielgolas

LOK.: Wydma.

INW.: 1) Drobny fragment naczynia o krawędzi nacinanej, zdobiony odciskami stempelków; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,3 cm. 2) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione ukośnymi odciskami ściegu bruzdowego; powierzchnie żółtoczerwone, lekko przecierane; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. VI, 15). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa czerwono-brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 14). 4) Drobny fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami dwuzębego stempelka i wąskim, poziomo biegnącym żłobkiem; barwa szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 5) 5 niezdobionych fragmentów brzuśca naczynia w powierzchniach przecieranych, brązowoszarych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm.

IN. KULT., KCS

LIT.: L. Kozłowski 1924, str. 214, tabl. XX, 17, 18; S. Nosek 1957, str. 242.

ZB.: PMA

Pow. Nowy Dwór Mazowiecki

35. GÓRA, gr. Pomiechówek

LOK.: Duża wydma nad krawędzią...

BAD.: Powierzchniowe, R. i Z. Jakimowiczowie, J. i H. Poniatowscy, K. Jażdżewski 14.V.1931 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej, zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i dołkami; barwa szara, liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 16). 2) 2 fragmenty naczynia o krawędzi nacinanej, zdobione poziomymi żłobkami; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 17).

IN. KULT.: KPL, KAK, KCS, KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLII, 19.

ZB.: PMA

36. ŁAJSKI, gr. Skrzyszew

LOK.: Wydma położona w środku wsi.

BAD.: Powierzchniowe, E. Stojewski.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia i ułamek brzuśca zdobione poziomymi rzędami ściegu bruzdowego; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. VII, 14). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony luźnymi odciskami prostokątnego stempelka i ściegiem bruzdowym; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna lekko przecierana (Tabl. VII, 17). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędami ściegu bruzdowego i luźnymi odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. VII, 15). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym i luźnymi odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VII, 16).

ZB.: PMA

37. ŁAJSKI, Stan. 1, gr. Skrzyszew

LOK.: Mała, płaska wydma położona pomiędzy wydłużonym bagienkiem a lasiem, 300 m na zachód od drogi Łajski-Jabłonna i 300 m na południe od Bródnowskiego Kanału.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) 5 drobnych fragmentów naczynia o brzegu po stronie wewnętrznej nacinanym, zdobionych rzędami ściegu bruzdowego; barwa niejednorodna, jasnobrązowa, czerwona i szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VII, 13). 2) Drobny fragment naczynia o krawędzi nacinanej po stronie wewnętrznej, zdobiony odciskami nieregularnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i miki (Tabl. VII, 11). 3) 11 ułamków brzuśca naczynia zdobionych odciskami dwuzębego stempelka; barwa szaroczarna; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VI, 12). 4) 12 fragmentów naczynia o krawędzi odgiętej na zewnątrz, zdobionych dwoma rzędami ściegu bruzdowego; rząd górny przerywany głębokimi dołkami; barwa szaroczarna; domieszka białego skalenia. Grub. skorup 0,5 cm. 5) 12 drobnych fragmentów kilku naczyń zdobionych odciskami stempelków i ściegiem bruzdowym; barwa ceglata, miejscami szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,3 cm do 0,8 cm. 6) 187 niezdobionych fragmentów naczyń o delikatnie przecieranych wewnętrznych powierzchniach brązowoszarych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

38. ŁAJSKI, Stan. 2, gr. Skrzyszew

LOK.: Płaska wydma położona nad Kanałem Bródnowskim, 400 m na zachód od mostu na kanale i od drogi Jabłonna-Wieliszew.

BAD.: Powierzchniowe S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o nacinanej krawędzi po stronie wewnętrznej, zdobiony rzędem odcisków prostokątnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka tłuczni i białego skalenia. 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędem pionowych odcisków prostokątnego stempelka, poniżej rzędem analogicznych odcisków ustawionych ukośnie; barwa jasnobrązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni. 3) 3 drobne fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami dwuzębego stempelka; barwa szaroczarna; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni. 4) 125 ułamków różnych naczyń, niezdobionych, barwy brązowoszarej; liczna domieszka średnio- i gruboziarnistego tłuczni.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

39. ŁAJSKI, Stan. 4, gr. Skrzyszew

LOK.: Północno-zachodni koniec wydmy położonej w połowie drogi między Wieliszewem i Łajskami. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) 124 drobne, niezdobione fragmenty brzuśców kilku naczyń oraz fragment dna płaskiego; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

40. ŁAJSKI, Stan. 5, gr. Skrzyszew

LOK.: Środek dużej wydmy położonej w połowie drogi między Wieliszewem a Łajskami, pod tzw. Lisią Górą. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony dwoma rzędami odcisków małego, prostokątnego stempelka i guzkami wypychanymi od wewnętrznej strony naczynia; barwa jasnobrązowa, miejscami brązowo-czerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłuczni. 2) Kilkadziesiąt drobnych, niezdobionych ułamków naczyń; barwa niejednolita, jasnobrązowa i brązowoczerwona; liczna domieszka tłuczni i białego skalenia; nieliczne fragmenty posiadają przecierane powierzchnie.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

41. ŁAJSKI, Stan. 7, gr. Skrzyszew

LOK.: Płaska wydma położona na skraju lasu, na północno-wschodnim krańcu Łajska, około 200 m na wschód od drogi Łajski-Wieliszew.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami owalnych stempelków; powierzchnia silnie zniszczona; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłuczni (Tabl. VI, 20). 2) Fragment szyjki naczynia zdobiony owalnymi dołkami i odciskami wąskiego, prostokątnego stempelka; barwa brązowoceglasta; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni (Tabl. VI, 19). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym i odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłuczni (Tabl. VI, 18). 4) Fragment dna płaskiego i 89 ułamków brzuśców różnych naczyń: niezdobione; barwy brązowoczerwonej; liczna domieszka średnioziarnistego tłuczni. Grub. skorup 0,5 cm—0,6 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

42. NIEPORĘT, Stan. 1, gr. loco (dawn. pow. Warszawa)

LOK.: Płaska, rozwiana wydma położona na zachód od wsi, tuż przy niej, pod wiatrakami.

BAD.: Powierzchniowe, R. i Z. Jakimowiczowie, K. Jażdżewski, J. Poniatowski i M. Jednoroska w latach 1923 i 1931.

INW.: 1) Fragment naczynia o brzegu nacinanym po stronie wewnętrznej, zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni (Tabl. VII, 6). 2) Drobny fragment o brzegu nacinanym, zdobiony odciskami stempelków; barwa szara, domieszka białego skalenia (Tabl. VII, 7). 3) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione ściegiem bruzdowym i ukośnymi odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni. Grub. skorup 0,4 cm.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

LIT.: R. Jakimowicz 1923, str. 21; A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 29; S. Nosek 1957, str. 244.

ZB.: PMA

43. NIEPORĘT, Stan. 2, gr. loco

LOK.: Wydma przy szosie.

BAD.: Powierzchniowe, R. i Z. Jakimowiczowie, K. Jażdżewski, J. Poniatowski i M. Jednoroska, 3.V.1931 r.

INW.: 1) Kilkadziesiąt drobnych fragmentów naczyń, w tym kilka zdobionych słabo czytelnym ściegiem bruzdowym; powierzchnie silnie zniszczone, brązowe i brązowoczerwone; liczna domieszka średnioziarnistego tłuczni. Grub. skorup 0,4—0,5 cm.

ZB.: PMA

44. PONIATÓW, gr. Skrzyszew

LOK.: Wydma położona przy samej drodze Ceramika załęgała na powierzchni wydmy i na granicy próchnicy i podglebia, głównie w dolnej części próchnicy.

BAD.: Powierzchniowe, S. K. (S. Krukowski) i J. D. 16.V.1931 r.

INW.: 1) 47 fragmentów zapewne jednego naczynia zdobionych rzędami ściegu bruzdowego; dno płaskie, barwa niejednolita, szara i czerwobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni (Tabl. VII, 8—10).

ZB.: PMA

45. REGINÓW, gr. Nieporęt

LOK.: Wydma położona 6 wiorst od Starej Jabłony, pod Zegrzem, po prawej stronie szosy, tuż przy niej.

BAD.: Powierzchniowe, L. Sawicki w latach 1921—1923.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelków i guzkami; powierzchnie lekko przecierane, niejednolite, ceglaste i szarobrązowe; liczna domieszka średnioziarnistego tłuczni i miki. Śred. otworu 24 cm (Tabl. VII, 3). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura i rzędem guzków; barwa brązowoszara; domieszka średnioziarnistego tłuczni (Tabl. VII, 5). 3) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione wąskimi, głębokimi żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłuczni (Tabl. VII, 4).

46. STANISŁAWÓW-MICHAŁÓW, Stan. 2, gr. Nieporęt

LOK.: Wydma na lewym brzegu Kanału Bródnowskiego, przy polnej drodze wiodącej od szosy Jabłonna-Zegrze do wsi Józefów, 300 m na południe od mostu na Kanale. Gniazdo 2.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o brzegu nacinanym zdobiony odciskami dwuzębego stempelka i płytkami żłobkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 3). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony żłobkami i odciskami stempelków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 4). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym i odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 5). 4) 4 drobne fragmenty brzuśców różnych naczyń zdobione słabo czytelnymi odciskami stempelków; barwa brązowoczerwona i jasnobrązowa; liczna domieszka średnio- i drobnoziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

47. STANISŁAWÓW, gr. Nieporęt

LOK.: Na drodze z Jabłonny do Józefowa, 300 kroków od rzeki, 100 kroków od ogrodzenia Instytutu Meteorologicznego.

INW.: 1) Przykrawędny fragment i 4 ułamki brzuśca zapewne jednego naczynia zdobione guzkami, odciskami kilkuzębego stempelka i poziomymi żłobkami; barwa niejednolita, brązowoszara i szara; liczna domieszka średnio- i drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 1, 2). 2) 8 niezdobionych ułamków brzuśców kilku naczyń; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

Pow. Ostrołęka

48. KADZIDŁO, gr. loco

LOK.: „Święte Miejsce”.

BAD.: Powierzchniowe, A. Chętnika.

INW.: 1) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń zdobione podłużnymi wgłębieniami (Tabl. VII, 1) i okrągłymi dołczkami (Tabl. VII, 2).

UW.: Opis i rysunki zabytków, oraz dane o stanowisku wzięto z kartoteki K. Jażdżewskiego. Zabytki zapewne zaginęły.

Pow. Ostrów Mazowiecka

49. KAMIONKA NADBUŻNA, Stan. 1, gr. Nur

LOK.: Plateau tarasu wznoszącego się ponad dolinę zalewową rzeki Bug, na terenie cmentarzyska kultury łużyckiej położonego na granicy z polami wsi Nur Kolonia. Omawiane materiały zalegały na różnych głębokościach razem z zabytkami kultury łużyckiej.

BAD.: Systematyczne, T. Węgrzynowicz w latach 1962—1963.

INW.: Ar VII, ćw. D, głęb. 50—70 cm. 1) 6 fragmentów naczynia zdobionych odciskami dużego stempelka; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 7). Ar XI, ćw. C—D, głęb. 50—70 cm. W obrębie ciemnego zarysu. 1) 5 fragmentów cienkościennego naczynia, w tym jeden przykrawędny, o brzegu głęboko nacinanym, zdobiony rzędem guzków; barwa niejednolita, jasnobrązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 6). 2) Fragment naczynia o brzegu niewyodrębnionym zdobiony rzędem odcisków prostokątnego stempelka; barwa jasnoczerwona, przełom szary; liczna domieszka średnioziarnistego tłu-

cznia. 3) 32 fragmenty brzuśców naczyń, niezdobione, w tym 17 o powierzchniach przecieranych; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Ar XII, ćw. D, głęb. 60—80 cm. Ceramika wystąpiła w skupisku. 1) 4 fragmenty naczynia o brzegu nacinanym, zdobione rzędem dziurek, pierwotnie zapewne guzków wypychanych od wewnętrznej strony naczynia; powierzchnie gładkie, miejscami złuszczone, niejednolite, jasnobrązowe i czerwonobrązowe; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 8). 2) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu zniszczonym, zdobiony rzędem guzków; powierzchnie gładkie, jasnobrązowe; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 10). 3) Fragment naczynia o dnie płaskim, lekko wklęsłym. W dolnych partiach brzuśca zachował się otwór; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 4) 50 drobnych fragmentów brzuśca zapewne jednego naczynia. Część ułamków zdobiona jest słabo czytelnymi odciskami prostokątnych stempelków lub nacięć; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 9).

ZB.: PMA

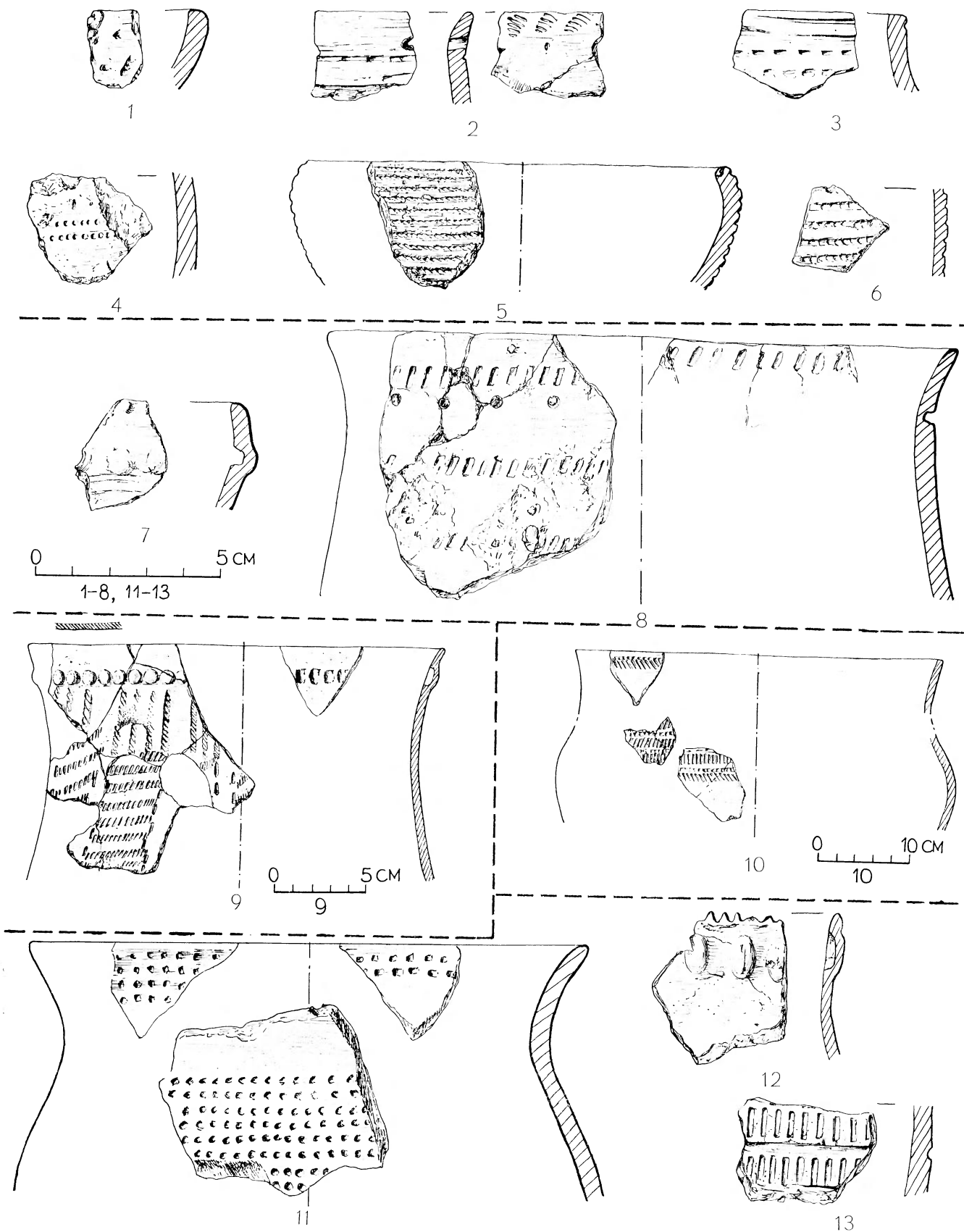
50. KAMIONKA NADBUŻNA, Stan. 2, gr. Nur

LOK.: Plateau niskiego na tym odcinku tarasu wznoszącego się ponad dolinę zalewową Bugu. Położona tu osada kultury łużyckiej i osada wczesnośredniowieczna zajmowały część rozległego pola ornego, ograniczonego od południa i południowego-zachodu doliną zalewową Bugu, od północy krawędzią następnego tarasu. Na zbadanym obszarze o powierzchni 11,5 ara odkryto około 100 fragmentów naczyń neolitycznych i wczesnobrązowych. Większość zalegała na najbliższej rzeki położonej części tarasu i występowała na ogół na wtórnym złożu. Jedynie skupisko na arze 23 znajdowało się poniżej warstwy łużyckiej.

BAD.: Systematyczne, T. Węgrzynowicz w latach 1955—1957.

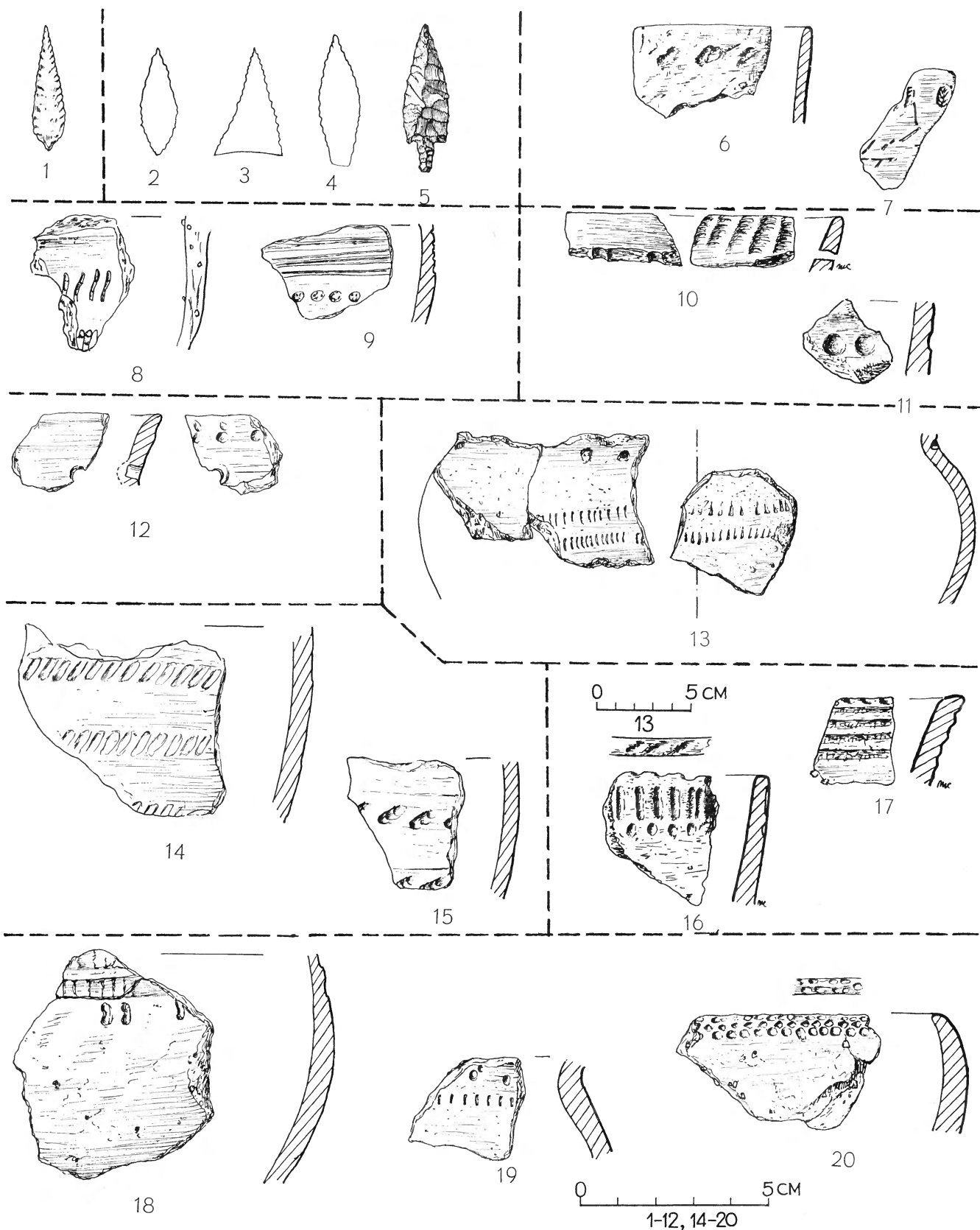
INW.: Ar 23. Szarobrunatne zaciemnienie rysujące się słabo na piasku calcowym o wymiarach 2,9 × 3,3 m (Tabl. VIII, 11). 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony na obu powierzchniach odciskami stempelków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia; glina twarda, dobrze wypalona (Tabl. VIII, 15). 2) Drobny przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędem odcisków półkolistego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 12). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami półkolistego stempelka; powierzchnie przecierane, jasnobrązowe i szare; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 13). 4) 3 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione ścięciem bruzdowym; brzeg nacinany; barwa brunatnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 16). 5) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione odciskami stempelka w technice zbliżonej do ścięgu bruzdowego; barwa czarobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 17). 6) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędami odcisków wąskiego, prostokątnego stempelka; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. VIII, 14). 7) 10 fragmentów brzuśców naczyń o powierzchniach silnie przecieranych, niezdobionych, szarobrązowych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,5 do 0,6 cm. Ceramika spoza skupiska na arze 23. 1) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony odcis-

TABLICA V

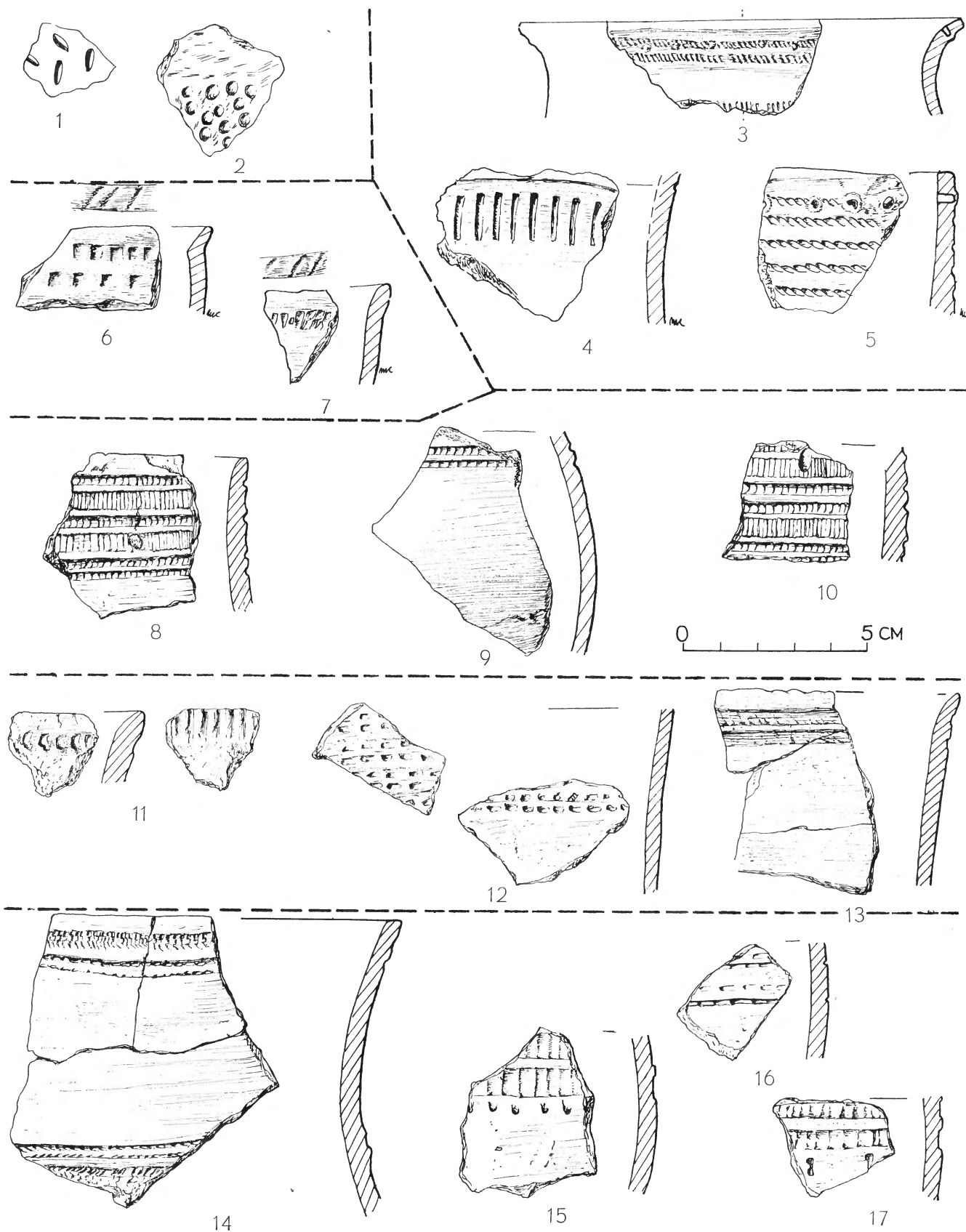
Pow. Grodzisk Mazowiecki. Mościska, stan. 1 (1—6). Pow. Łosice. Mogielnica (7, 8). Pow. Łowicz. Piaski Bankowe, stan. 1 (9). Paulinka, stan. 1 (10). Nieborów (11). Pow. Grójec. Budziszyn, stan. 1 (12, 13)

TABLICA VI

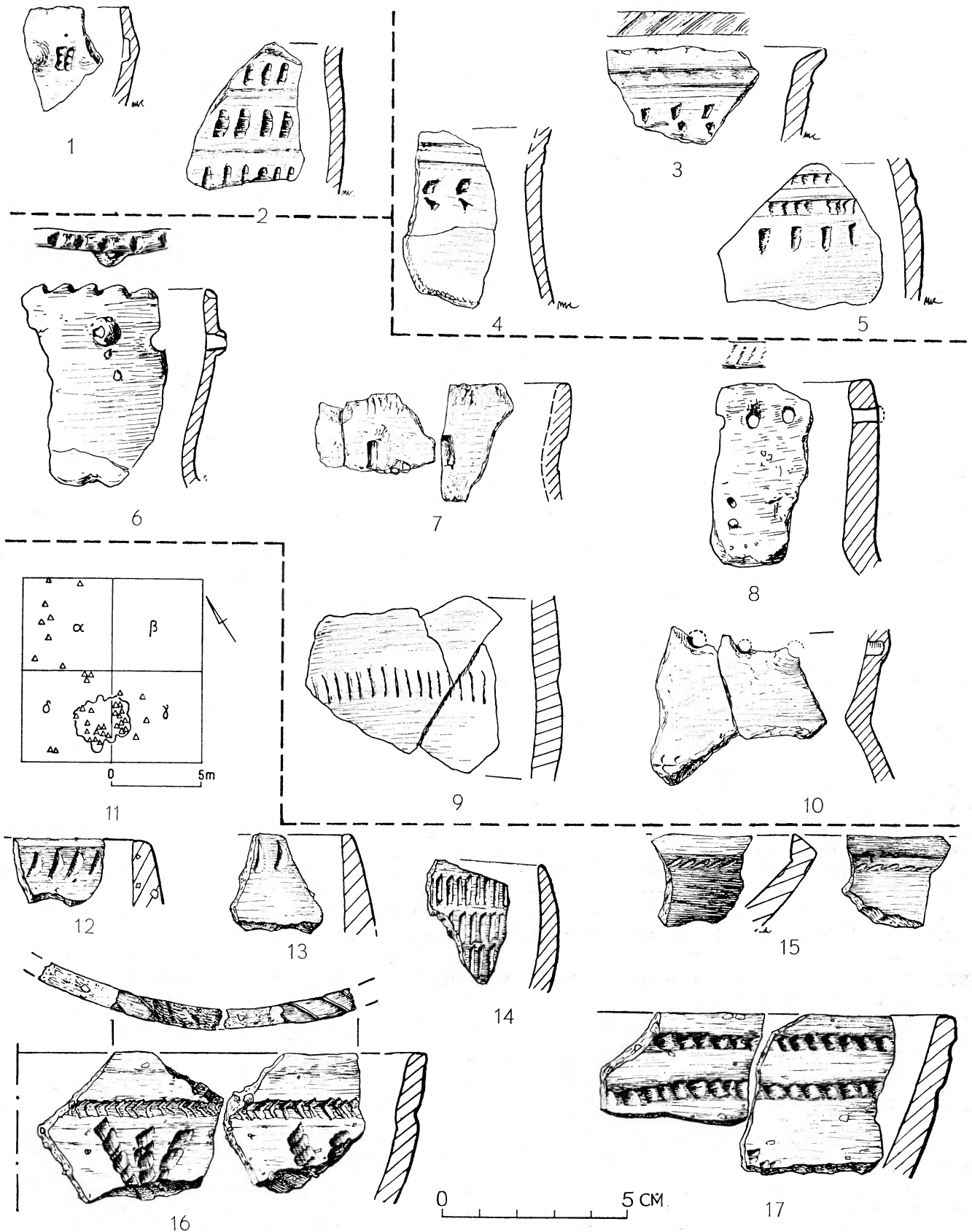
Pow. Mińsk Mazowiecki. Iwowe (1). Redzyńskie (2—5). Chełst, stan. II A (6, 7). Dębe Wielkie (8, 9). Cyganka (10, 11). Pow. Maków Mazowiecki. Młynarze, stan. 1 (12). Sypniewo (13). Pow. Mińsk Mazowiecki. Starogród (14, 15). Pow. Nowy Dwór Mazowiecki. Góra (16, 17). Łajski, stan. 7 (18—20)

TABLICA VII

Pow. Ostrołęka. Kadzidło (1, 2). Pow. Nowy Dwór Mazowiecki. Reginów(3—5). Nieporęt, stan. 1 (6, 7).
Poniatów (8—10). Łajski, stan. 1 (11—13). Łajski (14—17)

TABLICA VIII

Pow. Nowy Dwór Mazowiecki. Stanisławów (1, 2). Stanisławów-Michałów, stan. 2 (3—5). Pow. Ostrow Mazowiecka. Kamionka Nadbużna, stan. 1 (6—10). Kamionka Nadbużna stan. 2 (11—17)

kami owalnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 10). 2) 2 fragmenty naczynia, w tym jeden przykrawędny o brzegu nacinanym, zdobione ściegiem bruzdowym; barwa szaro-brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 12, 16). 3. Fragment szyjki naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 13). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 15). 5) 12 fragmentów brzuśców naczyń niezdobionych o powierzchniach w kilku wypadkach przecieranych; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4—0,6 cm. Materiały pochodzące z różnych jam łużyckich. Jama 14. 1) Przykrawędny fragment naczynia dobrze wypalonego o brzegu nacinanym, zdobiony guzkami; barwa czerwona; glina twarda; domieszka zapewne włosia (Tabl. IX, 11). Jama 39. 1) Fragment brzuśca naczynia, niezdobiony, zapewne tworzy całość z fragmentem z jamy 14. Grub. skorupy 0,4 cm. Jama 92. 1) Drobnny fragment brzuśca naczynia zdobiony płytkimi wgłębieniami; barwa brązowoszara; liczna domieszka gruboziarnistego tłucznia; powierzchnia wewnętrzna przecierana (Tabl. IX, 14). Poza wyżej opisanymi materiałami w szeregu jam łużyckich wystąpiły drobne fragmenty niezdobione w powierzchniach niejednokrotnie przecieranych, brązowych, szarych i brunatnych z liczną domieszką średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4—0,6 cm.

LIT.: T. Hildt-Węgrzynowicz 1957, str. 251; T. Hildt-Węgrzynowicz 1959, str. 16; A. Gardawski 1958, str. 305; T. Węgrzynowicz 1968, str. 209.

UW.: Do materiałów omawianej kultury nie zaliczono 2 grocików trzoneczkowatych opublikowanych przez badaczkę tego stanowiska jako należące do kultury ceramiki grzebykowej. W świetle nowych materiałów z Kamionki Nadbużnej i innych stanowisk egzemplarze te należą zapewne do kultury łużyckiej; T. Węgrzynowicz 1973.

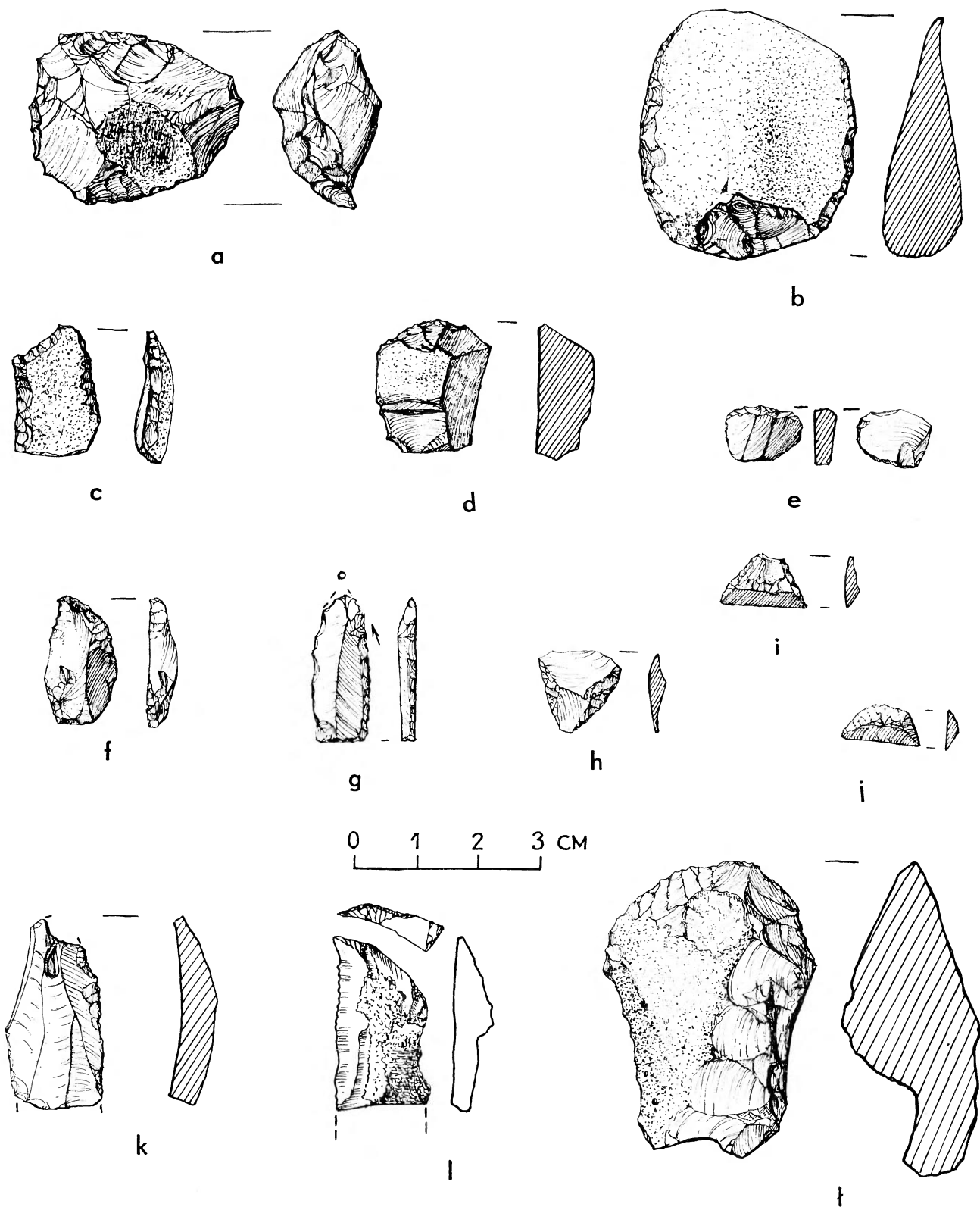
51. NUR KOLONIA, Stan. 1, gr. Nur.

LOK.: Wysoki teren Bugu, porośnięty lasem sosnowym, na granicy wsi Nur Kolonia i pól należących do wsi Kamionka Nadbużna. Teren cmentarzyska z okresu rzymskiego, graniczący ze stan. 1 w Kamionce Nabużnej. Zabytki tzw. kultury ceramiki grzebykowo-dołkowej, kultury ceramiki sznurowej i narzędzia krzemienne wystąpiły na różnych głębokościach razem z ceramiką rzymską oraz poniżej i sięgały niekiedy do głębokości stukilkudziesięciu cm od powierzchni ziemi.

BAD.: Systematyczne, T. Węgrzynowicz w 1964 r. i A. Kempisty w latach 1965—1966.

INW.: Ar 62, ćw. B. Jama 7 (z okresu rzymskiego). 1) 2 fragmenty naczynia o krawędzi nacinanej, zdobione rzędem guzków; powierzchnie silnie zniszczone, jasnobrązowe; domieszka gruboziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 5). 2) 2 drobne fragmenty brzuśca naczynia, niezdobione; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm. 3) Zbrojnik typu Wieliszew na wiórze, wierzchołek ułamany, załuskany tulec i podstawa. Ostrze usytuowane na sęczku. Przegrzany. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2g). 4) Skrobacz wieloraki na odłupku, załuskany na dwóch bokach. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2b). 5) Drapacz, brak części dolnej, o drapisku niskim, łuskany półstromo. Przepalony. Surowiec narzutowy, bałtycki (Ryc. 2d). 6) 2 rdze-

nie jednopiętowe, odłupkowe ze zmienioną orientacją. Jeden spatynowany. Surowiec narzutowy, bałtycki (Ryc. 2a). Ar 62, ćw. B, głęb. 40—60 cm. Z powierzchni całej ćwiartki. 1) Fragment przykrawędny naczynia z rzędem dużych guzków; powierzchnie silnie złuszczone, jasnobrązowe; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 3). 2) Drobnny fragment przykrawędny zdobiony odciskami stempelków i guzkami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm. 3) 17 fragmentów kilku naczyń, w tym jeden zdobiony dołkami; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka średnio-i drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4—0,6 cm. 4) Trapez wysoki, płasko łuskany, spatynowany, surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2h). 5) Drapacz krótki, mikrołuskany na prawym boku od strony spodniej. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2e). 6) 2 skrobacze wieloraki na odłupkach. Surowiec narzutowy bałtycki. 7) 2 odłupki załuskane, surowiec narzutowy bałtycki. 8) 12 wiórów ułamanych, kilka spatynowanych, kilka przegrzanych w ogniu. Surowiec narzutowy bałtycki. 9) 7 odłupków małych i mikrolitycznych o długości od 1,1 cm do 2,4 cm, w tym 4 przegrzane w ogniu. Surowiec narzutowy bałtycki. 10) 2 zatępcę na wiórze, ułamane. Surowiec narzutowy bałtycki. Ar 62, ćw. B, głęb. 60—80 cm (z powierzchni całej ćwiartki). 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony podłużnymi wgłębieniami; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 6). 2) 7 fragmentów brzuśca zapewne jednego naczynia, niezdobione; barwa jasnobrązowa; domieszka liczna drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,6—1 cm. 3) Zaczątkowiec ciosaka lub siekiery, bok lewy łuskany od strony wierzchniej, bok prawy od spodniej, ostrze pracujące załuskane od strony wierzchniej. Przepalony. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2ł). 4) Trapez średniowysoki, stromo łuskany. Krzemień czekoladowy (Ryc. 2i). 5) 2 skrobacze wieloraki na odłupkach. Jeden łuskany na trzech krawędziach. Oba spatynowane. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2c). 6) Fragment narzędzia na wiórze. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2k). 7) Półtylec na wiórze z wstępnej fazy obróbki. Półtylec średniopochylony, łuskany niezwarcie, lekko spatynowany. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2l). 8) Drapacz mikrołuskany, odłupkowy, o drapisku skośnym, niskim, stromo łuskany. Surowiec narzutowy bałtycki. 9) 3 odłupki załuskane, surowiec narzutowy bałtycki. 10) 17 wiórów, w tym 4 całe o długości 2,3—4,5 cm, pozostałe z ułamanymi wierzchołkami lub podstawami. Spatynowane lub przepalone w ogniu. 11) 5 odłupków małych, mikrołuskanych o długości 1,2—3,5 cm, w tym 4 egzemplarze przepalone w ogniu. Surowiec narzutowy bałtycki. Ar 62, ćw. B, głęb. 90—100 cm. 1) 8 drobnych fragmentów brzuśca zapewne jednego naczynia, w tym jeden zdobiony odciskami wąskiego stempelka. Powierzchnie silnie zniszczone, brązowoszare; nieliczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. IX, 4). 2) Trapez niski, płasko łuskany, lekko spatynowany. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2j). 3) Pazur na odłupku, przepalony. Surowiec narzutowy bałtycki (Ryc. 2f). 4) Fragment wiórka z ułamanym wierzchołkiem. Surowiec narzutowy bałtycki. 5) 2 małe odłupki o długości 2 i 4 cm, przepalone w ogniu. Surowiec narzutowy bałtycki. Ar 62, ćw. B, głęb. 110—140 cm. Na tych głębokościach w stosunkowo niewielkim rozrzucie wystąpiła tylko ceramika neolityczna i wyroby krzemienne. Na głęb. 110—115 cm jeden ułamek naczynia oraz sercowaty grocik należały do kultury ceramiki sznurowej, (Tabl. IX, 1). 1) 19 niezdobio-

Ryc. 2. Nur Kolonia, stan. 1, pow. Ostrow Mazowiecki. Wyroby krzemienne z aru 62, ćw. B. Rdzeń (a). Skrobacze (b, c). Drapacze (d, e). Pazur (f). Zbrojnik typu Wieliszew (g). Grociki trapezowate (h—j). Fragment narzędzia (k). Półtylczak (l). Ciosak (m)

ných fragmentów zapewne jednego naczynia; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka tłucznia średnioziarnistego. Grub. skorup 0,3—0,6 cm. 2) Kilkadziesiąt drobnych fragmentów, w tym jeden przykrawędny, naczynia o brzegu nacinanym, zdobionym rzędem guzków. Powierzchnie

silnie złuszczone, jasnobrązowe; domieszka piasku (Tabl. IX, 2). 3) 17 drobnych, niezdobionych fragmentów brzuśca naczynia; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 4) 5 odłupków i 2 wiórki ułamane. Surowiec narzutowy bałtycki. Poza wyżej opisanymi

z nieznanymi bliżej głębokości pochodzi: 1) Rdzeń jedno-
piętowy, odlupkowy, ze zmienioną orientacją. Surowiec
narzutowy bałtycki. 2) 24 wiórki, w tym jeden załuskany,
większość uszkodzonych. Surowiec narzutowy bałtycki.
3) 26 odlupków małych i mkrolitycznych o długości 1,1—
4,2 cm, w tym 4 egzemplarze przepalony w ogniu, 7 spa-
tynowanych. Surowiec narzutowy bałtycki. 4) 3 zatępce
na wiórach o długości 2,6—3,1 cm, w tym jeden przepalo-
ny w ogniu. Surowiec narzutowy bałtycki. 5) 83 odpadki
różnej wielkości, w tym 15 spatinowanych i 47 przepalo-
nych w ogniu oraz 7 okruchów nieprzemysłowych. Ar 151,
ćw. D. Jama 5. Niewielka jama o nieregularnym zarzysie
uchwyconym na głęb. 40 cm od powierzchni, wypełniona
przemieszczonym piaskiem jasnoszarobrazowym, sięgająca
do głęb. około 1 m od powierzchni (Tabl. IX, 9). 1) Frag-
ment górnych partii naczyń o brzegu prostym, nacinanym,
zdobiony rzędem guzków i odciskami wąskiego stem-
pelka; barwa brązowoczerwona, wewnątrz szara; liczna
domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia.
Gлина twarda, dobrze wypalona. Śred. otworu 15 cm
(Tabl. IX, 7). 2) Fragment naczyń niezdobiony; barwa
jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłuc-
znia. Gлина słabo wypalona, krucha (Tabl. IX, 8). Ar 151,
ćw. D, głęb. 60—80 cm. Z obrębu całej ćwiartki. 1) 81 frag-
mentów jednego naczyń o krawędzi nacinanej, zdobio-
nego rzędem guzków; powierzchnie szorstkie, partiami
zluszczone, brązowe z odcieniem ceglastym; domieszka
piasku. Śred. otworu 18 cm (Tabl. X, 4). Ar 161, ćw. A.
Skupisko ceramiki na głęb. 38 cm. 1) Ponad 200 frag-
mentów zapewne jednego naczyń zdobionych odciskami
stempelków i guzkami; barwa jasnobrązowa, miejscami
szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i bia-
łego skalenia. Śred. otworu 16 cm (Tabl. X, 3). 2) Przy-
krawędny fragment naczyń o brzegu nacinanym, zdo-
biony rzędem otworków (pierzchnie zapewne guzków);
barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.
Średn. otworu 20 cm (Tabl. X, 5).

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 82:4.

ZB.: PMA

52. ZUZELA, Stan. 1, gr. loco

LOK.: Długi pas piasków na łąkach w odległości 700 m
na południowy zachód od kościoła we wsi Zuzela, nad
Bugiem.

BAD.: Powierzchniowe, T. Węgrzynowicz i R. Mikłaszew-
ska-Balcer w latach 1962—1963.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony od-
ciskami trójkątnego stempelka i rzędem guzków; barwa
brunatna; domieszka gruboziarnistego tłucznia. Śred. o-
tworu 15 cm (Tabl. X, 1). 2) Fragment naczyń o brzegu
nacinanym, zdobiony rzędem głębokich dołeczków; barwa
szarobrunatna; domieszka gruboziarnistego tłucznia. Śred.
otworu 17 cm (Tabl. X, 2).

IN. KULT.: KT

LIT.: R. Mikłaszewska-Balcer, T. Węgrzy-
nowicz 1966, str. 179, ryc. 7a—b.

UW.: Rysunki i opis zabytków podano za cytowanymi
wyżej autorkami.

Pow. Otwock

53. GÓRKI, gr. Osieck

INW.: 1) Fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami
podłużnego, nieregularnego stempelka i ptasiej kostki;
barwa brązowoczerwona; domieszka drobnoziarnistego
tłucznia i białego skalenia (Tabl. XII, 7).

IN. KULT.: KPL

ZB.: PMA

54. KARCZEW, gr. loco (dawn. pow. Warszawa)

INW.: 1) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca 2 róż-
nych naczyń zdobionych zapewne ścięciem bruzdowym,
żłobkami i odciskami stempelków.

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLII, 28, 29.

UW.: Zabytki zaginęły. Opisu dokonano na podstawie ry-
sunków zamieszczonych w cytowanej wyżej pracy.

55. KOSOMCE, gr. Sobienie Jeziory (dawn. pow. Gar-
wolin)

LOK.: Wielka wydma położona na zachód od Kępy Rad-
wankowskiej.

INW.: 1) Fragmenty naczyń.

LIT.: S. Nosek 1957, str. 241.

UW.: Miejsce przechowania zabytków nieznane.

56. MIŁOSNA, gr. Sulejówek

LOK.: Wydma położona na 16 km szosy lubelskiej, na
zakręcie na Lublin.

BAD.: Dar J. Hełczyńskiego w 1931 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca nac-
czyń o brzegu nacinanym od strony wewnętrznej, zdo-
biony odciskami owalnego stempelka; barwa jasnobrą-
zowa, miejscami szara; liczna domieszka średnioziarniste-
go tłucznia i białego skalenia (Tabl. XI, 20). 2) 2 fragmen-
ty 2 naczyń zdobione odciskami nieregularnego stempelka;
barwa brązowoczerwona i szara; liczna domieszka śred-
nioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4—0,5 cm.

ZB.: PMA

57. OSIECK, Stan. VII, gr. loco (dawn. pow. Garwo-
lin)

LOK.: „Czarcie Kościoły”.

INW.: 1) Drobny fragment przykrawędny ze śladami od-
cisków stempelka; barwa szara; liczna domieszka śred-
nioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm 2) Fragment
brzuśca naczyń o powierzchniach przecieranych, brązo-
woczerwonych, liczna domieszka średnioziarnistego tłuc-
znia. Grub. skorupy 0,6 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

57a. OSIECK, Stan. IX, gr. loco (dawn. pow. Gar-
wolin)

LOK.: „Czarcie Kościoły”.

INW.: 1) Fragment naczyń o brzegu zdobionym od-
ciskami sznura obwijanego i odciskami stempelków na po-
wierzchni; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka
drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XI,
21). 2) Drobny fragment naczyń o brzegu od góry nac-
inanym, zdobiony trzema rzędami odcisków stempelka;
barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3)
Przydenny fragment naczyń ostrodenne o zewnętrznej
powierzchni przecieranej; barwa brązowoczerwona;
liczna domieszka tłucznia (Tabl. XI, 22). 4) 5 fragmen-
tów brzuśców kilku naczyń zdobionych odciskami stempelków
w pojedynczych i podwójnych rzędach. Jeden fragment
obustronnie przecierany; barwa szara i brązowa; liczna
domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia.
Grub. skorup 0,4—0,5 cm. 5) 5 fragmentów brzuśców nac-
czyń, niezdobionych; barwa brązowoszara; domieszka
drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5 cm.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 84:7 i 91:1 (w pracy tej
mylnie podano nazwę miejscowości jako Osiek)

ZB.: PMA

UW.: Określenia zawarte na metryczkach: stanowisko VII

i IX potraktowano jako skupiska. Pochodzą one z jednego miejsca, a materiał posiada cechy niemal identyczne ze sobą.

58. OTWOCK, gr. loco

LOK.: Wydma zwana „Kresy” położona na południowo-zachód od Otwocka, niedaleko skrzyżowania szos Świdry Wielkie-Otweek-Karczew.

BAD.: Powierzchniowe, J. Siciński 22. VII i 14. IX. 1958 r.

INW.: 1) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione rzędem głębokich dołków; krawędź nacinana; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 18). 2) 5 fragmentów brzuśca naczynia zdobionych kilkoma płytkimi żłobkami wykonanymi w technice ściegu bruzdowego; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzne przecierane; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5 cm. 3) 6 drobnych fragmentów brzuśca naczynia zdobionych poziomymi i ukośnymi oraz pionowymi rzędami ściegu bruzdowego; barwa jasnobrązowa; bardzo liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,6 cm. 4) 31 niezdobionych fragmentów brzuśców kilku naczyń; barwa brązowoszara i brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5–0,6 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

59. RADACHÓWKA, gr. Kołbiel (dawn. powiat Mińsk Mazowiecki)

BAD.: Materiały przekazane do zbiorów przez J. Hełczyńskiego 22. IV. 1932 r.

INW.: 1) Drobny fragment naczynia o brzegu odgiętym na zewnątrz, zdobiony odciskami sznura obwijanego po wewnętrznej stronie, na powierzchni zewnętrznej wąskimi poziomymi rowkami; barwa czerwona; liczna domieszka tłucznia. 2) Drobny przykrawędny fragment naczynia z otworkiem poniżej brzegu; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa i szara; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 6).

IN. KULT.: KCS

ZB.: PMA

60. RADWANKÓW KOŚCIELNY, gr. Sobienie Jeziory (dawn. pow. Garwolin).

INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony dołczkami; barwa brązowobrunatna; domieszka liczna średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 19). 2) 2 fragmenty z brzuśców 2 naczyń o powierzchniach przecieranych, jasnobrązowych i brązowoszarych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5–0,6 cm.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

ZB.: PMA

61. RUDKA, gr. Wiązowna

LOK.: Przy wiatraku

BAD.: Powierzchniowe, S. K. (S. Krukowski) 18.V.1925 r.

INW.: 1) 2 przykrawędne, niezdobione fragmenty naczynia o powierzchniach silnie przecieranych, brązowych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) Fragment brzuśca naczynia ze śladami ornamentu stempelkowego; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KCS, KT

ZB.: PMA

UW.: W kartotece K. Jażdżewskiego znajdują się rysunki i opis ceramiki pochodzącej z tej samej miejscowości, ze

stan. położonego na prawym brzegu rzeki Świder, na zachód od szosy Kołbiel-Warszawa. Jest to 7 fragmentów zapewne 3 naczyń zdobionych odciskami sznura i guzkami (Tabl. XI, 15), odciskami stempelków (Tabl. XI, 16) i ściegiem bruzdowym (Tabl. XI, 17). Miejsce ich przechowania nie znane.

62. SOBIENIE BISKUPIE, gr. Sobienie Jeziory (dawn. pow. Garwolin)

LOK.: Wydma położona na północ od Sobień Jezior.

LIT.: Arch. PMA oraz S. Nosek 1957 str. 241, który zamieszcza wzmiankę o wielkiej osadzie kultury prafińskiej odkrytej przez J. Dylika pod wsią Sobienie Biskupie. Dane te dotyczą zapewne tej samej osady o której informacje znajdują się w Arch. PMA. Materiały zaginęły.

63. SUFCZYN, gr. Kołbiel

BAD.: Dar J. Hełczyńskiego 1931 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia o powierzchniach silnie złuszczonej, szarych, zdobiony rzędem głębokich dołków; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 13 cm (Tabl. XII, 1). 2) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione po stronie wewnętrznej pojedynczym, a po zewnętrznej podwójnym rzędem odcisków prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 3). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędem ściegu bruzdowego; barwa brązowa; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 5). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony krzyżującymi się liniami rytymi i odciskami dużego, prostokątnego stempelka; powierzchnie brązowe i szare, wewnętrzna delikatnie przecierana; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 4). 5) 2 fragmenty 2 naczyń zdobione ściegiem bruzdowym; barwa brązowobrunatna; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XII, 2).

LIT.: S. Nosek 1957, str. 242; A. Gardawski 1958, tabl. XLIV, 27, 28.

ZB.: PMA

64. ŚNIADKÓW GÓRNY, Stan. IV, gr. Sobienie Jeziory (dawn. pow. Garwolin)

BAD.: L. Sawicki w latach 1923 i 1929

INW.: Gniazdo 1. 1) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione odciskami sznura i rzędem guzków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 19,5 cm (Tabl. XI, 1). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony dwoma rzędami słabo czytelnych odcisków stempelków; barwa szarobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XI, 2). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony słabo czytelnymi odciskami stempelków; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI 5). 4) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej; powierzchnie delikatnie przecierane, jasnobrązowe; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 4). 5) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelków; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna delikatnie przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 3). 6) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa czerwobrązowa; bardzo liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 7). 7) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami drobnych stempelków; barwa szarobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 8).

8) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i guzkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 6). 9) Fragment brzuśca zdobiony rzędami odcisków wąskiego stempelka; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 10). 10) Fragment brzuśca naczynia zdobiony krzyżującymi się liniami ściegu bruzdowego i dołeczkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XI, 13). 11) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami krótkiego, prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 12). 12) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 9). 13) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami sznura i stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XI, 11). 14) Fragment górnych partii naczynia zdobiony rzędem guzków biegnących pod zniszczoną krawędzią oraz odciskami małego, czworobocznego stempelka; powierzchnie brązowoczerwone i szare, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XI, 14). 15) 18 drobnych przykrawędnych fragmentów kilku naczyń, w tym część o brzegu nacinanym, zdobione rzędem guzków wypychanych od strony wewnętrznej; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5—0,7 cm. 16) 73 fragmenty brzuśców kilku naczyń, w tym szereg zdobionych odciskami drobnego, kilkuzębego stempelka, stempelka prostokątnego, owalnego, ściegiem bruzdowym i odciskami sznura; barwa brązowa lub jasnobrązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5—0,7 cm. 17) 2 drobne ułamki den płaskich, brązowych; domieszka tłucznia drobno- i średnioziarnistego.

IN. KULT.: KCWR, KAK, KCS, KT

LIT.: S. Nosek 1957, str. 241.

ZB.: PMA

65. ŚWIDER, gr. loco

LOK.: Brzeg rzeki.

BAD.: Dar S. Szulca.

INW.: 1) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XII, 8). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ukośnymi odciskami kilkuzębego stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 9).

IN. KULT.: KPL, KCWR

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIV, 29.

ZB.: PMA

66. ŚWIDRY WIELKIE, gr. loco

LOK.: Przy zakolu Świdra.

BAD.: Powierzchniowe, S. Krukowski IX. 1920 r.

INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia, niezdobiony, o powierzchniach przecieranych, jasnobrązowych; domieszka liczna drobnoziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL, KAK, KCS

ZB.: PMA

67. WIĄZOWNA, gr. loco

LOK.: Wydmy przy moście na Świdrze, za Wiązowną.

BAD.: Powierzchniowe, L. Sawicki 1951 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane rysunkowo, zdobione odciskami owalnego stempelka; barwa szarobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego ska-

lenia. Średn.: otworu 42 cm, dna 10 cm, wys. ok. 31 cm (Tabl. XII, 12). 2) Fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony dołkami; barwa brązowa; domieszka średnio- i gruboziarnistego tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki (Tabl. XII, 10). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 11).

IN. KULT.: KPL

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 87:4.

ZB.: PMA

Pow. Piaseczno

68. BANIOCHA, gr. Kały

BAD.: Powierzchniowe, S. Krukowski.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia; powierzchnia wewnętrzna lekko przecierana (Tabl. XII, 13). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony dwoma rzędami ściegu bruzdowego; barwa brązowoczerwona, wewnątrz szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XII, 14).

IN. KULT.: KPL, KCS

ZB.: PMA

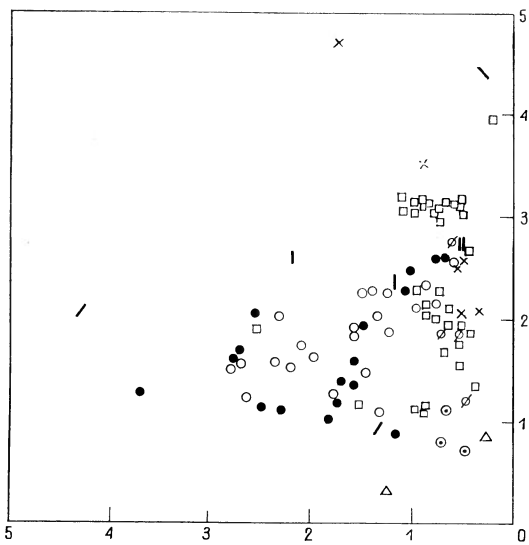
69. CZAPLINEK, Stan. 1, gr. Sobików (dawn. pow. Grójec)

LOK.: Wydma.

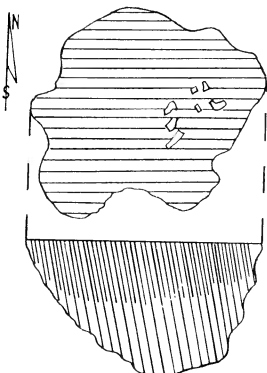
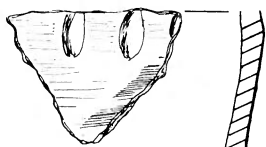
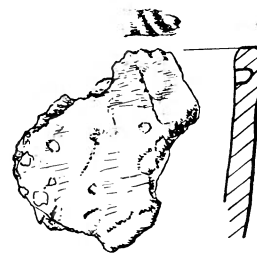
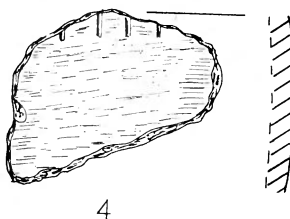
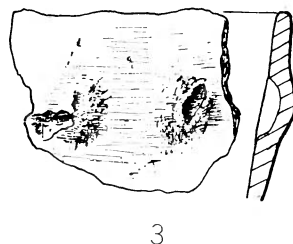
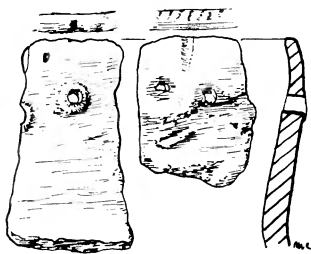
BAD.: Dar M. Orzeszka 1934 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej, zdobiony pierwotnie rzędem głębokich dołków (zachował się jeden); barwa brązowobrunatna; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XII, 16). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony po wewnętrznej stronie odciskami sznura obwijanego, po zewnętrznej rzędem głębokich dołków; barwa brązowoczerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XII, 15). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony dwoma rzędami odcisków półkolistego stempelka i rzędem guzków; barwa szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 17). 4) 2 fragmenty naczynia o brzegu nacinanym, zdobione nieczytelnymi odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 5) Przykrawędny fragment naczynia o szyjce lejkowato na zewnątrz odgiętej, niezdobiony, brzeg od góry nacinany; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. 6) Przykrawędny fragment naczynia lekko odgięty na zewnątrz, zdobiony rzędem dołków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. 7) Fragment o brzegu głęboko nacinanym; barwa szarobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 8) 19 fragmentów, w tym jeden przykrawędny, naczynia misowatego o powierzchni całkowicie pokrytej odciskami stempelków, brzeg od góry nacinany; barwa żółtoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 9) 8 drobnych fragmentów 2 naczyń cienkościennych, zdobionych analogicznymi podłużnymi wgłębieniami; barwa szara, brązowa i czarna; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 10) 2 fragmenty brzuśca zapewne jednego naczynia zdobione ściegiem bruzdowym; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 19, 20). 11) Fragment brzuśca naczynia pokryty odciskami dwuzębego stempelka i stempelka prostokątnego; barwa brązowoczerwona i żółta; liczna domieszka

TABLICA IX

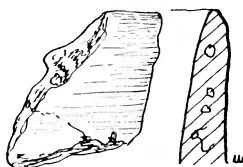
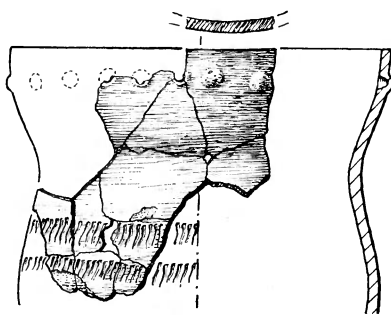

Legenda
 głęb. 110 | krzemienie, ○ fragm. cer. grzeb. ○ fragm. cer. sznurowej
 głęb. 115-120 / krzemienie, ● fragm. cer. grzebykowej
 głęb. 120-125 □ fragm. cer. grzebykowej
 głęb. 125-130 \ krzemienie, × fragm. cer. grzebykowej
 głęb. 130-135 ∅ fragm. cer. grzebykowej
 głęb. 135-140 △ fragm. cer. grzebykowej

0 100 CM

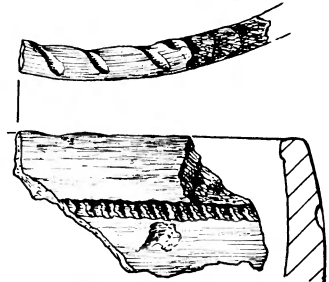
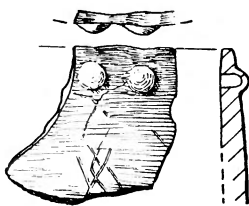
9
 0 5 CM
 2-8, 10-16

8

9

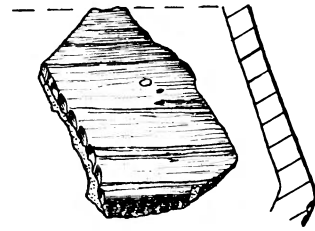
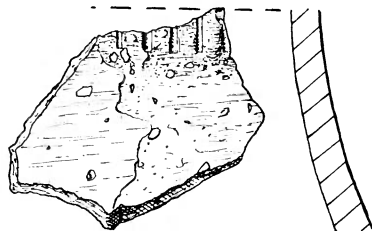
7

10

12

13

14

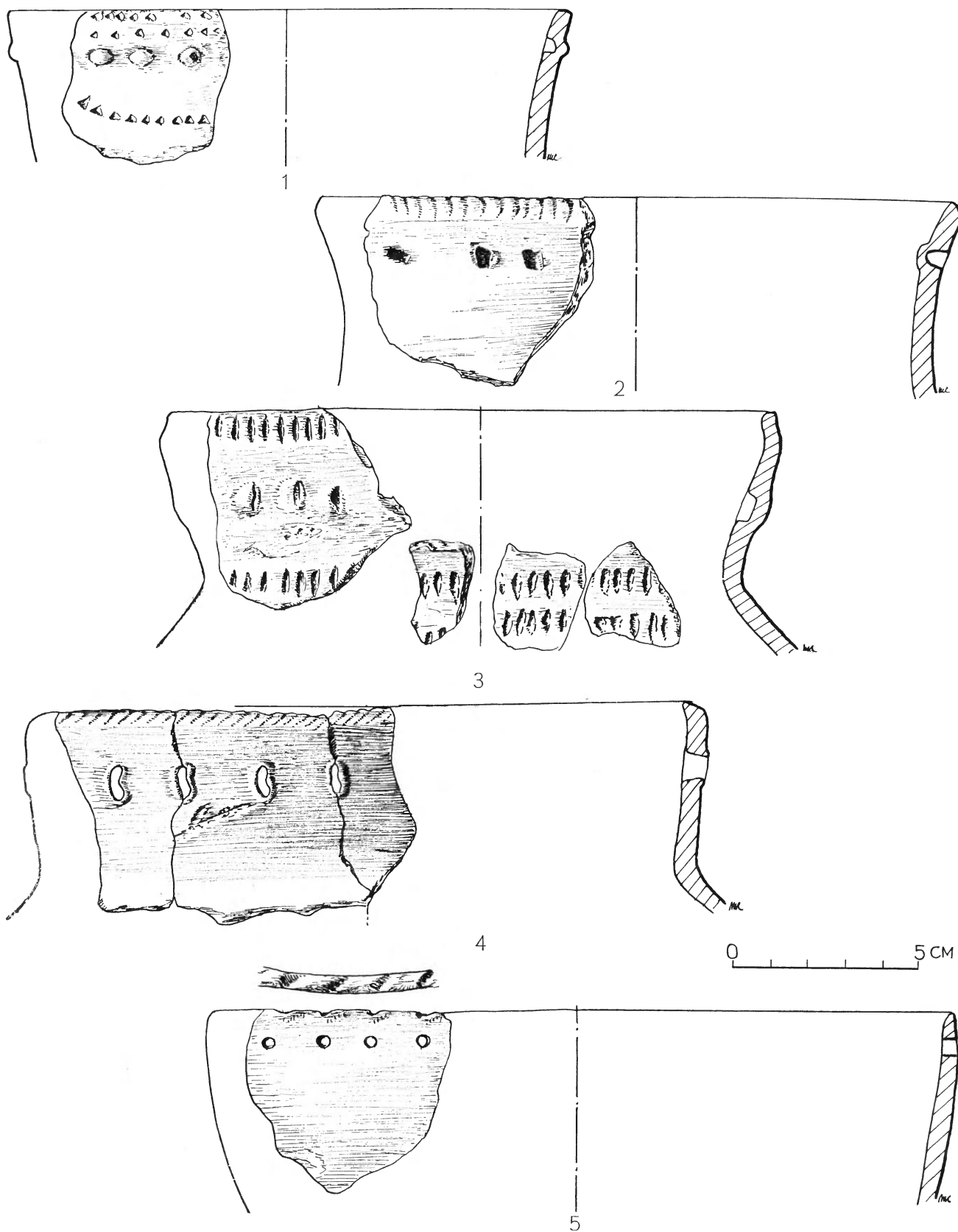
11

15

16

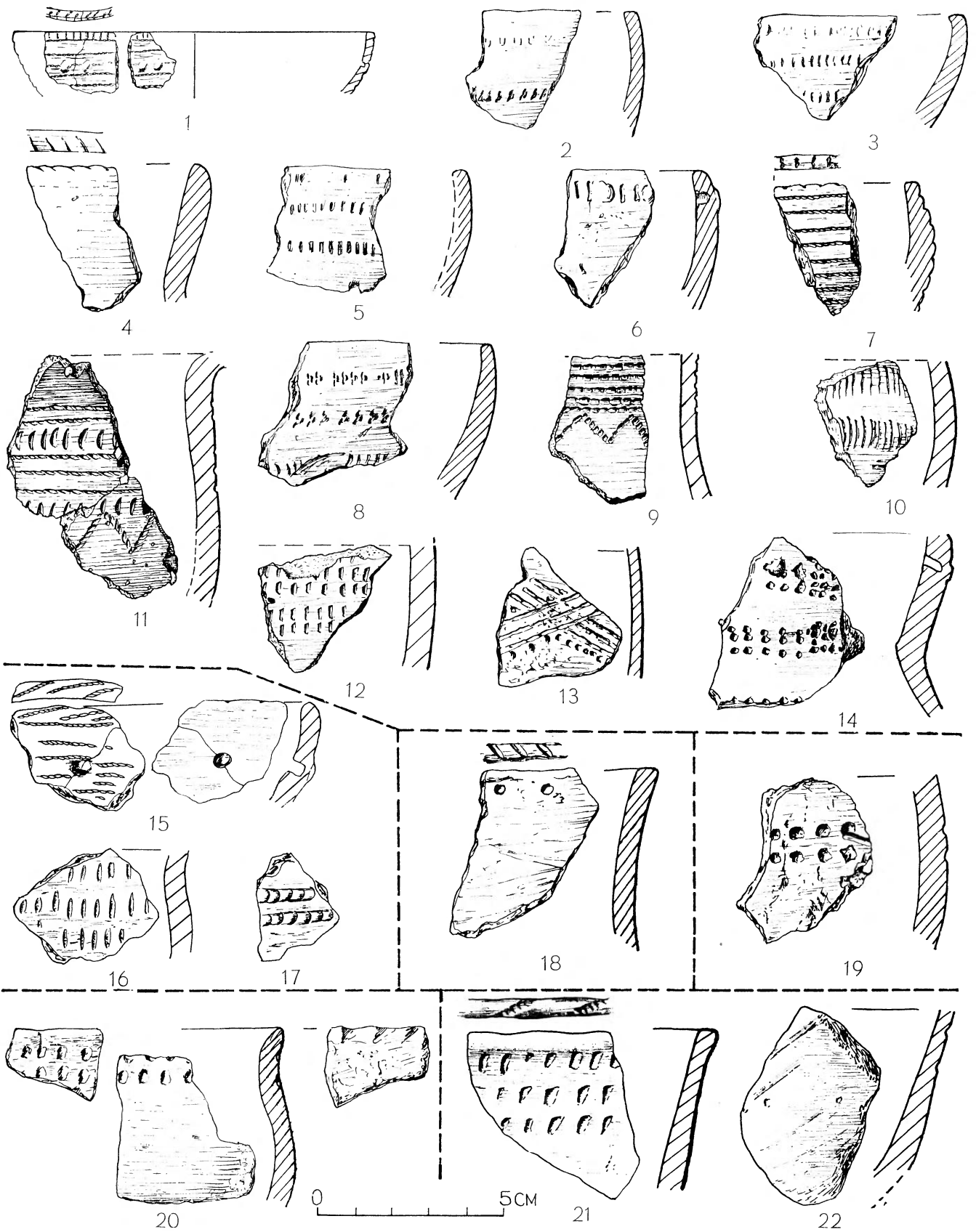
Pow. Ostrów Mazowiecka. Nur Kolonia, stan. 1 (1-9). Kamionka Nadbużna stan. 2 (10-16)

TABLICA X

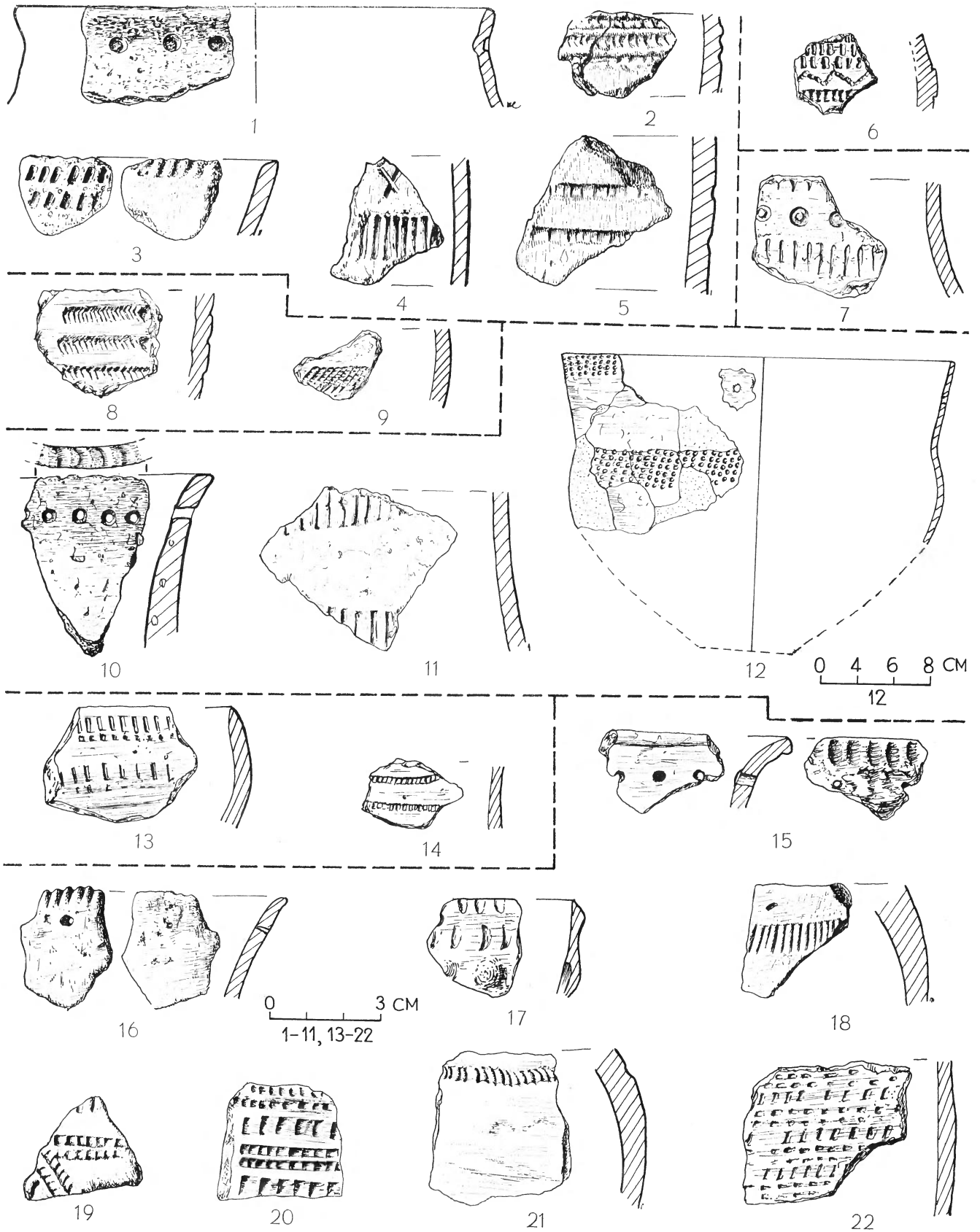
Pow. Ostrów Mazowiecka. Zuzela, stan. 3 (1, 2). Nur Kolonia, stan. 1 (3-5)

TABLICA XI

Pow. Otwock. Śniadków Górny stan. IV (1—14). Rudka (15—17). Otwock (18). Radwanków Kościelny (19). Miłosna (20). Osieck, stan. IX (21, 22)

TABLICA XII

Pow. Otwock. Sufczyn (1—5). Radachówka (6). Górki (7). Świder (8, 9). Wiązowna (10—12).
 Pow. Piaseczno. Baniocha (13, 14). Czaplinek, stan. 1 (15—22)

średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 22). 12) 4 fragmenty naczyń zdobionych rzędem odcisków wąskiego stempełka wykonanego partiami w technice ścięgu bruzdowego (Tabl. XII, 21). 13) Fragment naczyń zdobiony odciskami wąskiego stempełka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XII, 18). 14) 2 drobne fragmenty naczyń zdobione słabo czytelnym ścięgiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 15) 3 drobne fragmenty naczyń zdobione odciskami wąskiego stempełka, stempełka dwuzębego i prostokątnego; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 16) Fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami kilkuzębego stempełka; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna lekko przecierana; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 17) Drobny fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami paznokciowymi lub nacięciami drobnego stempełka; barwa brązowoczerwona; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 18) Fragment dna płaskiego. 19) 100 drobnych fragmentów naczyń niezdobionych; barwa brązowa; domieszka tłucznia drobno- i średnioziarnistego.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig 85:2.

ZB.: PMA

70. CZAPLINEK, Stan. II, gr. Sobików (dawn. pow. Grójec)

LOK.: Naprzeciw szosy.

BAD.: 21.VII.1939 r.

INW.: 1) 10 fragmentów naczyń, w tym jeden przykrawędny z odciskami sznura obwijanego na wewnętrznej stronie brzegu, po stronie zewnętrznej zdobiony odciskami dwuzębego stempełka; barwa niejednolita, brązowa i czerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 1). 2) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami drobnych stempełków, po wewnętrznej stronie brzegu odciskami sznura obwijanego; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 2). 3) Fragment naczyń o krawędzi odgiętej na zewnątrz, zdobiony po stronie wewnętrznej odciskami sznura obwijanego; w ścianie naczyń zachował się jeden otwór; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 4) 7 drobnych fragmentów naczyń zdobionych odciskami różnorodnych stempełków; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia; powierzchnie brązowe i brązowoczerwone, wewnętrzna przecierana (Tabl. XIII, 3). 5) Fragment brzuśca naczyń zdobiony ścięgiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 4). 6) Fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami sznura w układzie otwartych trójkątów; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 7) 2 fragmenty dna płaskiego (Tabl. XIII, 5). 8) 55 niezdobionych fragmentów brzuśców różnych naczyń; kilka fragmentów o powierzchniach przecieranych; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

71. CZARNÓW, gr. Żabieniec (dawn. pow. Grójec)

LOK.: Czoło wydmy parabolicznej, partia rozwiana, pod szczytem.

BAD.: Powierzchniowe, S. Manturzewski 10.VI.1948 r.

INW.: 1) 6 fragmentów naczyń, w tym 2 przykrawędne o brzegu nacinanym, zdobione rzędem guzków; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 9). 2) Fragment naczyń o brzegu zniszczonym,

zdobiony rzędem guzków; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XIII, 10). 3) 3 fragmenty brzuśca naczyń zdobione odciskami nacinanego stempla; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIII, 11—13). 4) 24 drobne niezdobione fragmenty brzuśców kilku naczyń; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia.

ZB.: PMA

UW.: Zapewne z tego samego miejsca pochodzi ceramika zebrana przez leśniczego z Jastrzębca, A. Wiśniewskiego w 1952 r.

INW.: 1) Kilkadziesiąt drobnych fragmentów naczyń, w tym kilka zdobionych analogicznie do wyżej opisanych.

ZB.: PMA

72. KĄTY, gr. loco (dawn. pow. Góra Kalwaria)

LOK.: Wydmy położone po lewej stronie szosy z Warszawy, obok toru.

BAD.: Powierzchniowe E. Stojewski w latach 1910 i 1920.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami czterozębego stempełka grzebykowego, brzeg nacinany; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIII, 6). 2) Przykrawędny fragment naczyń o brzegu nacinanym, zdobiony odciskami sznura i guzkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 7). 3) Fragment brzuśca naczyń zdobiony ukośnymi odciskami prostokątnego stempełka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 8). 4) Fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami małego stempełka; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia. 5) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń, w tym jeden zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami prostokątnego stempełka; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

73. LININ, Stan. I, gr. Czersk (dawn. pow. Grójec)

LOK.: Wydma, zapewne z terenu przysiółka Szpruch. Por. lokalizację Stan. III.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami prostokątnego stempełka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIII, 18). 2) Zrekonstruowane w górnych partiach szerokootworowe naczynie, zdobione po stronie wewnętrznej odciskami stempełka, po zewnętrznej wąskimi, poziomymi żłobkami i odciskami małego stempełka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Średn. otworu 25 cm (Tabl. XIII, 14). 3) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami sznura; powierzchnie szara i jasnobrązowa, wewnętrzna lekko przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIII, 17). 4) 2 przykrawędne fragmenty naczyń o brzegu nacinanym; powierzchnie zdobione ścięgiem bruzdowym, jasnobrązowe; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIII, 16). 5) 2 przykrawędne fragmenty zdobione odciskami sznura i guzkami; barwa brązowóżółta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIII, 15). 6) 4 fragmenty brzuśca naczyń zdobione ścięgiem bruzdowym; barwa szara i szaroczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIII, 19). 7) Fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami prostokątnego stempla; barwa brązowóżółta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIV, 2). 8) 6 fragmentów brzuśca naczyń zdobionych nakłuciami; barwa jasnobrązo-

wa i czerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIV, 1). 9) Drobny przykrawędny fragment naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym, wewnętrzna strona brzegu nacinana; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm. 10) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara i brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. 11) Drobny przykrawędny fragment naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym, wewnętrzna strona brzegu nacinana; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 12) 3 fragmenty dna płaskiego; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 13) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione trzema rzędami drobnych nacięć; barwa żółtobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 14) 2 drobne fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 15) 17 bardzo drobnych fragmentów brzuśców naczyń zdobionych odciskami różnych stemplek; barwa jasnobrązowa i brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,5 cm.

ZB.: PMA

74. LININ, Stan. II, gr. Czersk (dawn. pow. Grójec) LOK.: Wydma w dole od szosy, zapewne z terenu przysiółka Szpruch. Porównaj lokalizację Stan. III.

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicz w latach 1929, 1933 i 1934.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony na powierzchniach brązowoczerwonych odciskami sznura; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XIV, 4). 2) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione na powierzchniach brązowoczerwonych odciskami sznura; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIV, 5). 3) Zrekonstruowane w górnej partii naczynie zdobione odciskami prostokątnego stempla, zygzakowatą linią rytą i słabo czytelnymi żłobkami; barwa szarobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i pojedynczych ziarn miki. Śred. otworu 14 cm (Tabl. XIV, 3). 4) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony obustronnie płytkimi i głębokimi dołkami i guzkami; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna partiami złuszczone; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 22 cm (Tabl. XIV, 6). 5) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara i jasnobrązowa; domieszka piasku (Tabl. XIV, 7). 6) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym i odciskami sznura obwijanego; barwa brązowobrunatna i brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIV, 11). 7) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony płytkimi żłobkami i odciskami sznura obwijanego na wewnętrznej stronie krawędzi; barwa szara i jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIV, 14). 8) Przykrawędny fragment naczynia z nacinaną krawędzią, zdobiony odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIV, 13). 9) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami małego, ostro zakończonego stempelka, krawędź po stronie wewnętrznej nacinana; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIV, 9). 10) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami czworobocznego stempla, krawędź od góry nacinana; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka

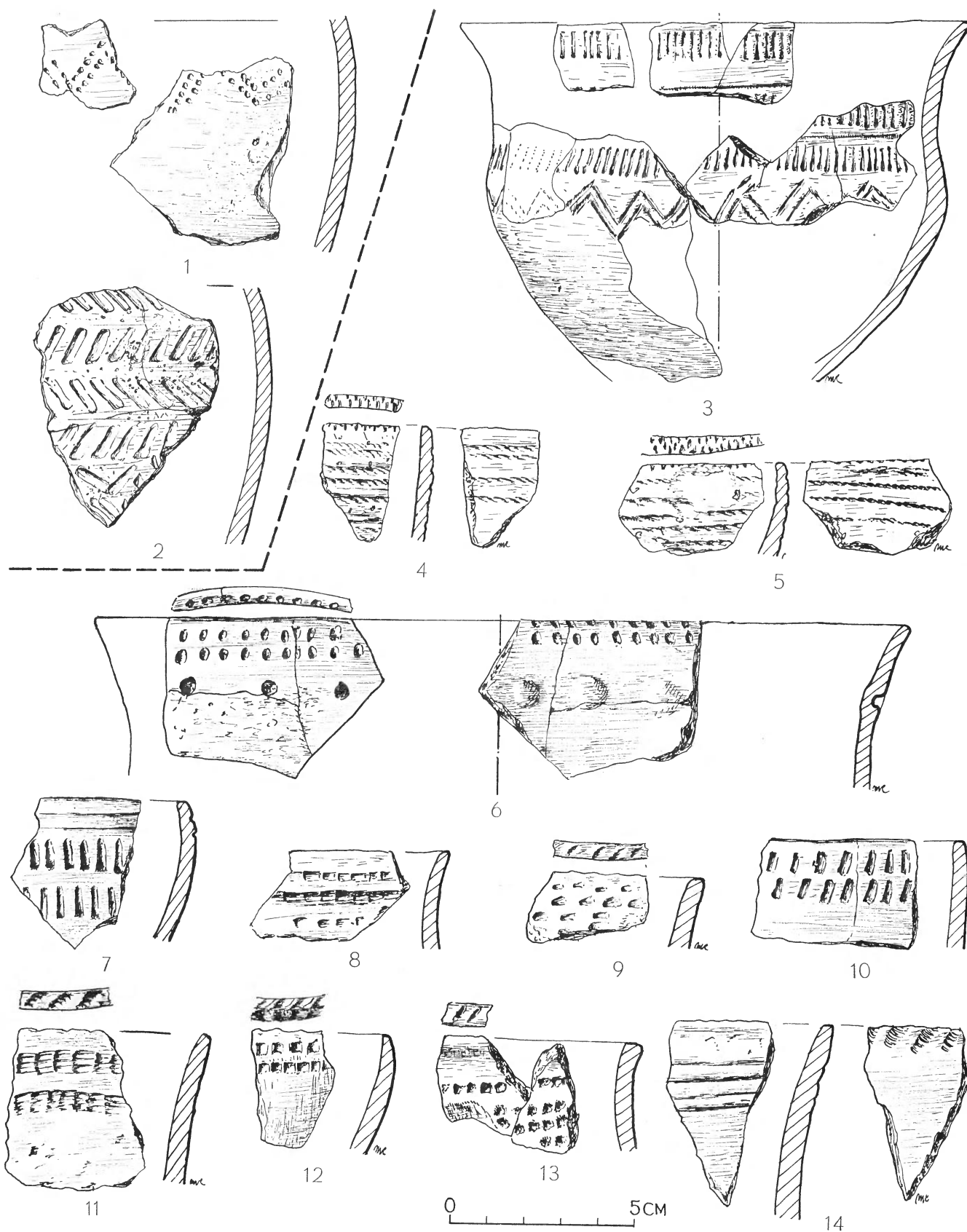
gruboziarnistego tłucznia (Tabl. XIV, 12). 11) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempla, partiami w technice ściegu bruzdowego; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego stempla i białego skalenia (Tabl. XIV, 8). 12) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempla; barwa szarobrązowa; nieliczna domieszka tłucznia i miki (Tabl. XIV, 10). 13) Fragment naczynia o krawędzi od góry nacinanej, zdobiony odciskami stempla; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XV, 3). 14) Fragment naczynia o krawędzi od góry głęboko nacinanej, zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XV, 5). 15) 2 fragmenty naczynia z odciskami sznura po wewnętrznej stronie krawędzi, zdobione rzędem głębokich dołków; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XV, 2). 16) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; domieszka tłucznia średnioziarnistego; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna lekko przecierana (Tabl. XV, 4). 17) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempla; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XV, 7). 18) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami owalnego stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XV, 6). 19) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; domieszka liczna średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. brzuśca około 30 cm (Tabl. XV, 8). 20) 8 fragmentów brzuśca naczynia zdobionego odciskami wąskiego stempelka i ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XV, 11). 21) Fragment brzuśca naczynia zdobiony głębokimi żłobkami i ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa i jasnoszara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XV, 10). 22) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione ściegiem bruzdowym; barwa brązowoczerwona i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XV, 9). 23) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobiony odciskami stempla; brzeg po wewnętrznej stronie nacinany; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm. 24) Fragment naczynia o krawędzi lekko odgiętej, zdobiony ukośnymi wąskimi nacięciami, krawędź po wewnętrznej stronie nacinana; barwa jasnobrązowa, po stronie wewnętrznej brązowobrunatna; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 25) Drobny fragment naczynia o krawędzi zagiętej do środka, zdobiony odciskami sznura; barwa brązowobrunatna; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 26) Fragment naczynia o brzegu zagiętym do środka, zdobiony płytkimi odciskami stempelka i owalnymi wgłębieniami; po stronie wewnętrznej tuż pod krawędzią biegnie rząd płytkich dołczków; barwa jasnobrązowobrunatna; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 27) Drobny fragment o krawędzi odgiętej na zewnątrz zdobiony słabo czytelnymi odciskami owalnego stempelka biegnącymi poniżej krawędzi na obu powierzchniach; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,4 cm. 28) 42 przykrawędne fragmenty kilku naczyń zdobione odciskami sznura, stempelków, ściegiem bruzdowym, odciskami sznura obwijanego; barwa brązowa, szara i brązowobrunatna;

TABLICA XIII

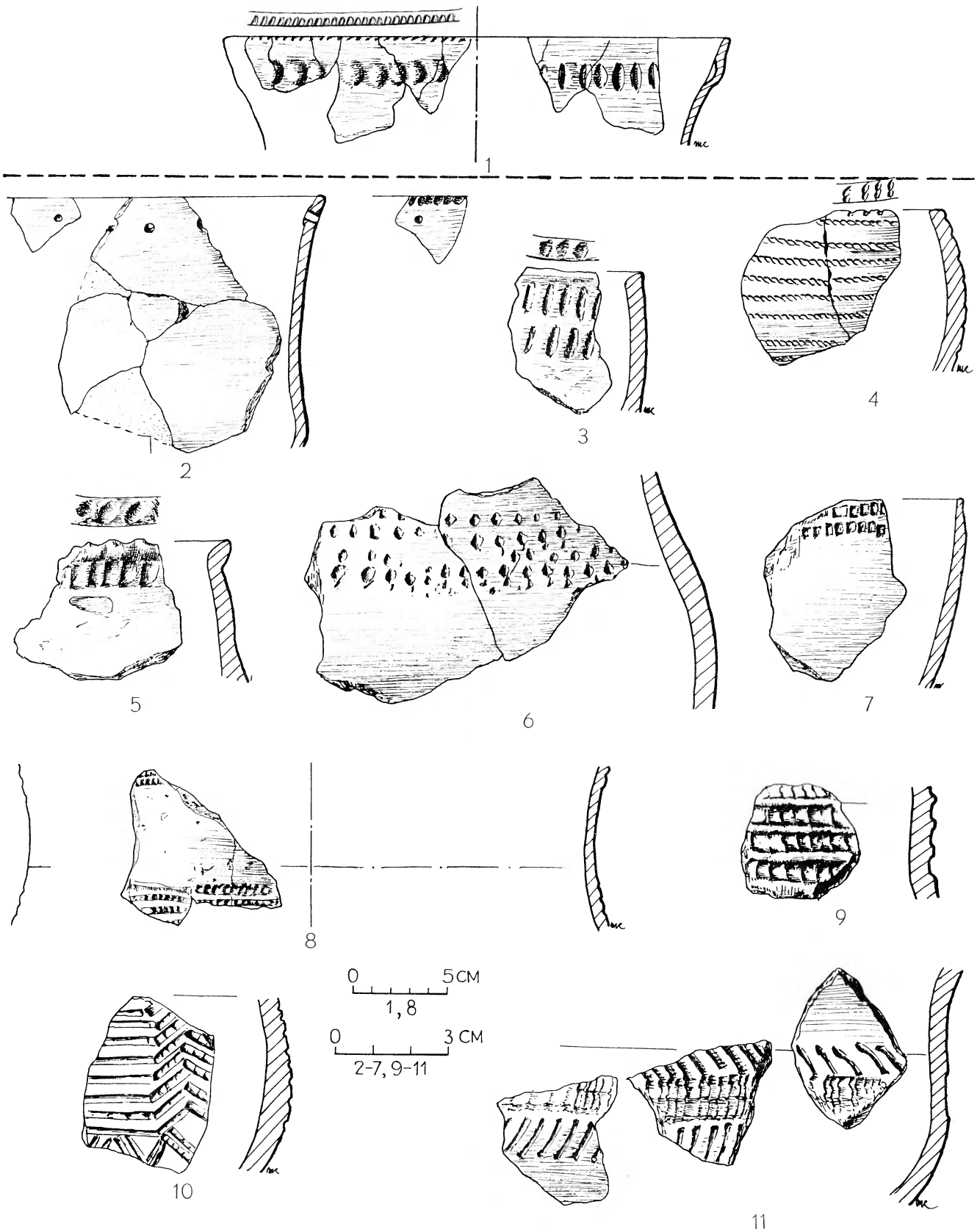
Pow. Piaseczno. Czaplinek stan. III (1-5). Kąty (6-8). Czarnów (9-13). Linin, stan. I (14-19)

TABLICA XIV

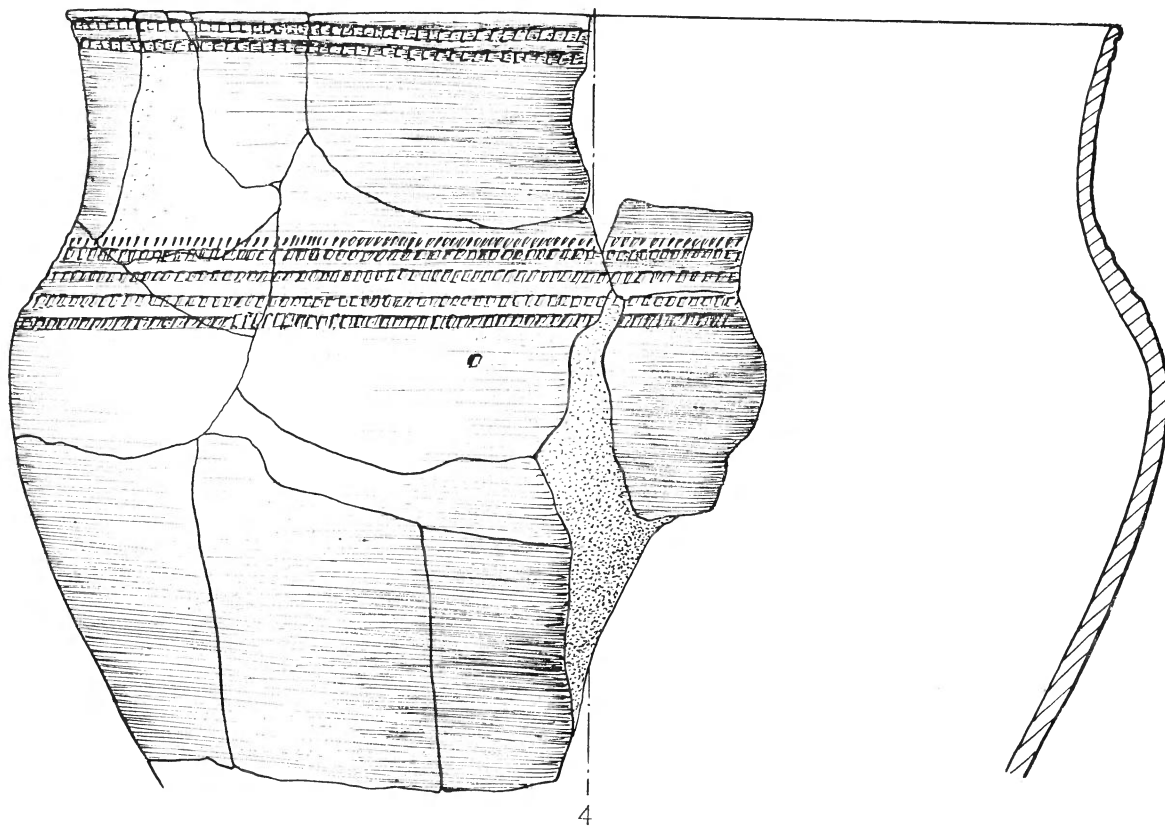
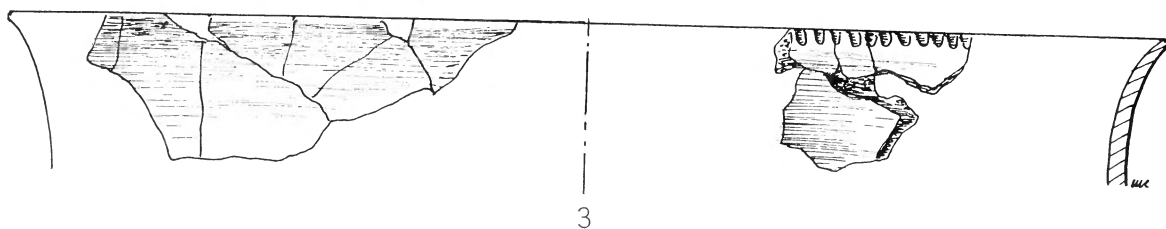
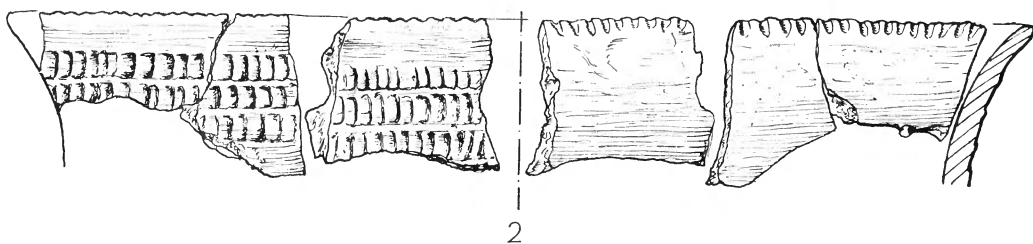
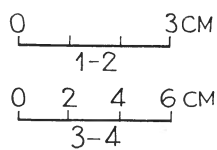
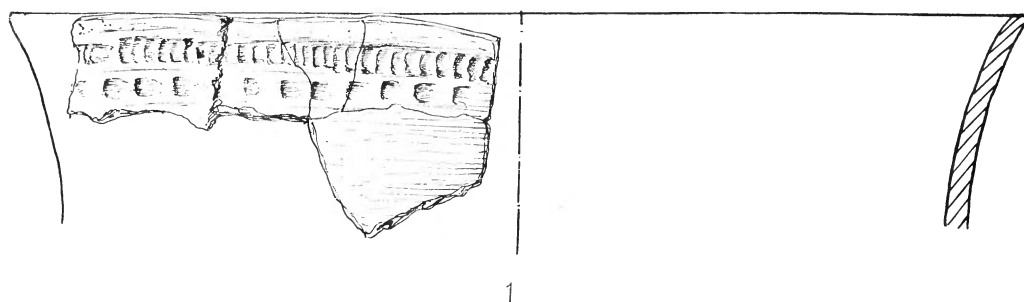
Pow. Piaseczno. Linin, stan. I. (1, 2). Stan. II (3—14)

TABLICA XV

Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1). Stan. II (2-11)

TABLICA XVI

Pow. Piaseczno. Linin , stan. III (1-4)

liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4—0,5 cm. 29) Płaskie, brązowe dno zachowane całkowicie; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Śred. 8 cm. 30) 13 fragmentów den płaskich, niekiedy lekko wklęsłych; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. od 6 cm do 9 cm. 31) 1680 drobnych fragmentów brzuśców naczyń zdobionych odciskami sznura, stempli, poziomymi żłobkami i ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa, szara i brunatna; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup od 0,4 cm do 0,7 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

75. LININ, Stan. III, gr. Czersk (dawn. pow. Garwolin)

LOK.: Szpruch, dawna nazwa przysiółka wsi Linin, położony w odległości 1 wiorsty od zamku w Czersku, z prawej strony szosy, wprost słupa i 39 wiorst od Warszawy; wielka wysoka wydma u brzegu wzgórzy od strony południowej; zniszczona w czasie budowy szosy w latach trzydziestych XX w.

BAD.: Powierzchniowe, E. Stojewski w 1919 r. i R. Jakimowicz w latach 1930—1938 i 1941.

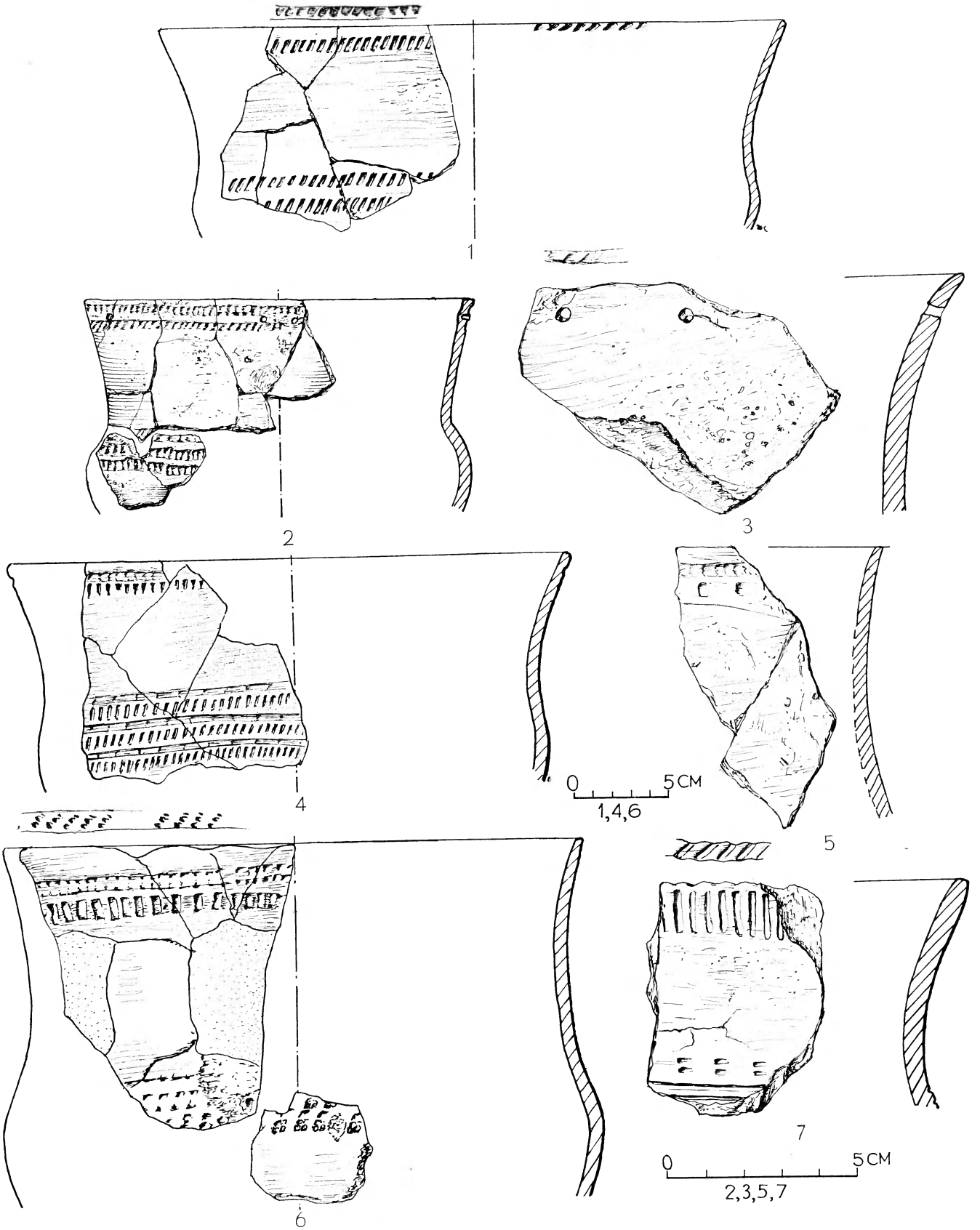
INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony rzędem guzków; powierzchnie delikatnie przecierane, brązowoczerwone; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Śred. otworu 27 cm (Tabl. XV, 1). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym i odciskami stempelków; powierzchnie brązowe, zewnętrzna partiami złuszczone; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 20 cm (Tabl. XVI, 1). 3) 2 fragmenty naczynia o brzegu nacinanym zdobione ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 20 cm (Tabl. XVI, 2). 4) 5 fragmentów naczynia szerokotworowego zdobionych odciskami sznura obwijanego po wewnętrznej stronie krawędzi; powierzchnie szara i jasnobrązowa, wewnętrzna lekko przecierana; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Śred. otworu 44 cm (Tabl. XVI, 3). 5) Zrekonstruowane rysunkowo w górnych partiach naczynie (dno nie zachowało się), zdobione ściegiem bruzdowym; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki. Zachowana wys. 30 cm, śred. otworu 41 cm (Tabl. XVI, 4). 6) Zrekonstruowane graficznie w górnych partiach naczynie (dno nie zachowało się), zdobione odciskami stempelka po obu stronach brzegu i w górnej partii brzuśca; barwa jasnobrązowa i brąwoceglasta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 33 cm (Tabl. XVII, 1). 7) Zrekonstruowane graficznie w górnych partiach naczynie (dno nie zachowało się), zdobione rzędem guzków i ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 10 cm (Tabl. XVII, 2). 8) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony słabo czytelnymi odciskami sznura obwijanego na wewnętrznej stronie krawędzi i otworkami (pierwotnie zapewne guzkami); barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XVII, 3). 9) 7 fragmentów górnych partii naczynia zrekonstruowanego rysunkowo, zdobionych odciskami prostokątnego stempelka i ściegiem bruzdowym, brzeg pokrywają odciski sznura obwijanego; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 30 cm (Tabl. XVII, 4). 10) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione ściegiem bruzdowym i odciskami stem-

pli; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVII, 5). 11) Naczynie zrekonstruowane graficznie w górnej partii, zdobione odciskami prostokątnego stempelka i ściegiem bruzdowym; powierzchnie brązowoszare, silnie złuszczone, pierwotnie wygładzone do połysku; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 30 cm (Tabl. XVII, 6). 12) Fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony poziomymi żłobkami, odciskami prostokątnego i dwuzębego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka piasku (Tabl. XVII, 7). 13) Naczynie zrekonstruowane graficznie w górnych partiach (dno nie zachowało się), o krawędzi od góry i strony wewnętrznej nacinanej, zdobione odciskami dwuzębego stempelka; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna delikatnie przecierana; śred. otworu 20 cm (Tabl. XVIII, 1). 14) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka po stronie zewnętrznej, odciskami sznura obwijanego po wewnętrznej; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVIII, 2). 15) 7 przykrawędnych fragmentów naczynia zdobionych odciskami prostokątnego stempelka na powierzchni zewnętrznej, na wewnętrznej odciskami sznura obwijanego; barwa jasnobrązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVIII, 3). 16) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami dwuzębego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVIII, 4). 17) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka po stronie zewnętrznej, odciskami sznura obwijanego po wewnętrznej; barwa jasnobrązowa; domieszka piasku (Tabl. XVIII, 5). 18) 4 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione odciskami prostokątnego stempelka i ściegiem bruzdowym; poniżej rzędów ściegu bruzdowego zachował się ślad po otworku; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XVIII, 6). 19) Fragment naczynia o brzegu nacinanym zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XVIII, 7). 20) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony żłobkiem na powierzchni zewnętrznej, odciskami dwuzębego stempelka na wewnętrznej; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVIII, 8). 21) 3 fragmenty naczynia zrekonstruowanego graficznie w partiach górnych (dno nie zachowało się), o brzegu nacinanym, zdobione ściegiem bruzdowym; powierzchnie brązowoczerwona i szara, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 12 cm. (Tabl. XVIII, 9). 22) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVIII, 10). 23) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa jasnoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XVIII, 11). 24) Naczynie zrekonstruowane graficznie w górnych partiach (dno nie zachowało się), zdobione odciskami owalnego stempelka i guzkami; brzeg pokrywają odciski sznura obwijanego; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 17 cm (Tabl. XIX, 1). 25) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione odciskami sznura, guzkami i odciskami owalnego stempelka; powierzchnie jasnobrązowoczerwone, wewnętrzna przecie-

rana; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIX, 2). 26) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura i prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIX, 3). 27) 3 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione odciskami sznura i guzkami; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIX, 4). 28) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura i guzkami; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 16 cm (Tabl. XIX, 5). 29) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura i guzkami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka gruboziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XIX, 6). 30) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIX, 7). 31) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione odciskami sznura i guzkami; barwa jasnobrązowa; bardzo liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XIX, 8). 32) Zrekonstruowane naczynie (dno nie zachowało się), zdobione po wewnętrznej stronie krawędzi i na powierzchni zewnętrznej krótkimi, pionowymi liniami rytymi; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Zachowana wys. 20 cm, śred. otworu 20 cm (Tabl. XIX, 9). 33) Górne partie naczynia zrekonstruowane graficznie, zdobione pionowymi liniami rytymi; barwa szara i brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 18 cm (Tabl. XX, 1). 34) Zrekonstruowane w górnych partiach naczynie zdobione odciskami prostokątnego i owalnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki. Śred. otworu 21,5 cm (Tabl. XX, 2). 35) Zrekonstruowane w górnych partiach naczynie zdobione rzędem głębokich dołków i odciskami stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 25,5 cm (Tabl. XX, 3). 36) Przykrawędny fragment naczynka zdobiony poziomymi żłobkami; barwa brunatnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XX, 4). 37) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędem guzków i płytkimi żłobkami; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XX, 5). 38) Zrekonstruowane graficznie w górnych partiach naczynko zdobione poziomymi żłobkami i drobnymi nacięciami; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Śred. otworu 9 cm (Tabl. XX, 6). 39) Zrekonstruowane graficznie w górnych partiach naczynie zdobione ściegiem bruzdowym i odciskami stempelka; krawędź pokrywają odciski sznura obwijanego; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 24 cm (Tabl. XX, 7). 40) Zrekonstruowane graficznie w górnych partiach naczynie-misa (?) zdobione słabo czytelnym ściegiem bruzdowym i odciskami stempelka; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 26 cm (Tabl. XX, 8). 41) Zrekonstruowane graficznie naczynie (dno nie zachowało się), bogato zdobione guzkami, pionowymi liniami rytymi i ściegiem bruzdowym, krawędź nacinana; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Zachowana wys. 11 cm, śred. otworu 19 cm (Tabl. XX, 9). 42) Zrekonstruowane w górnych partiach naczynie zdobione odciskami stempelków, poniżej brzegu zachował się jeden otworek; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucz-

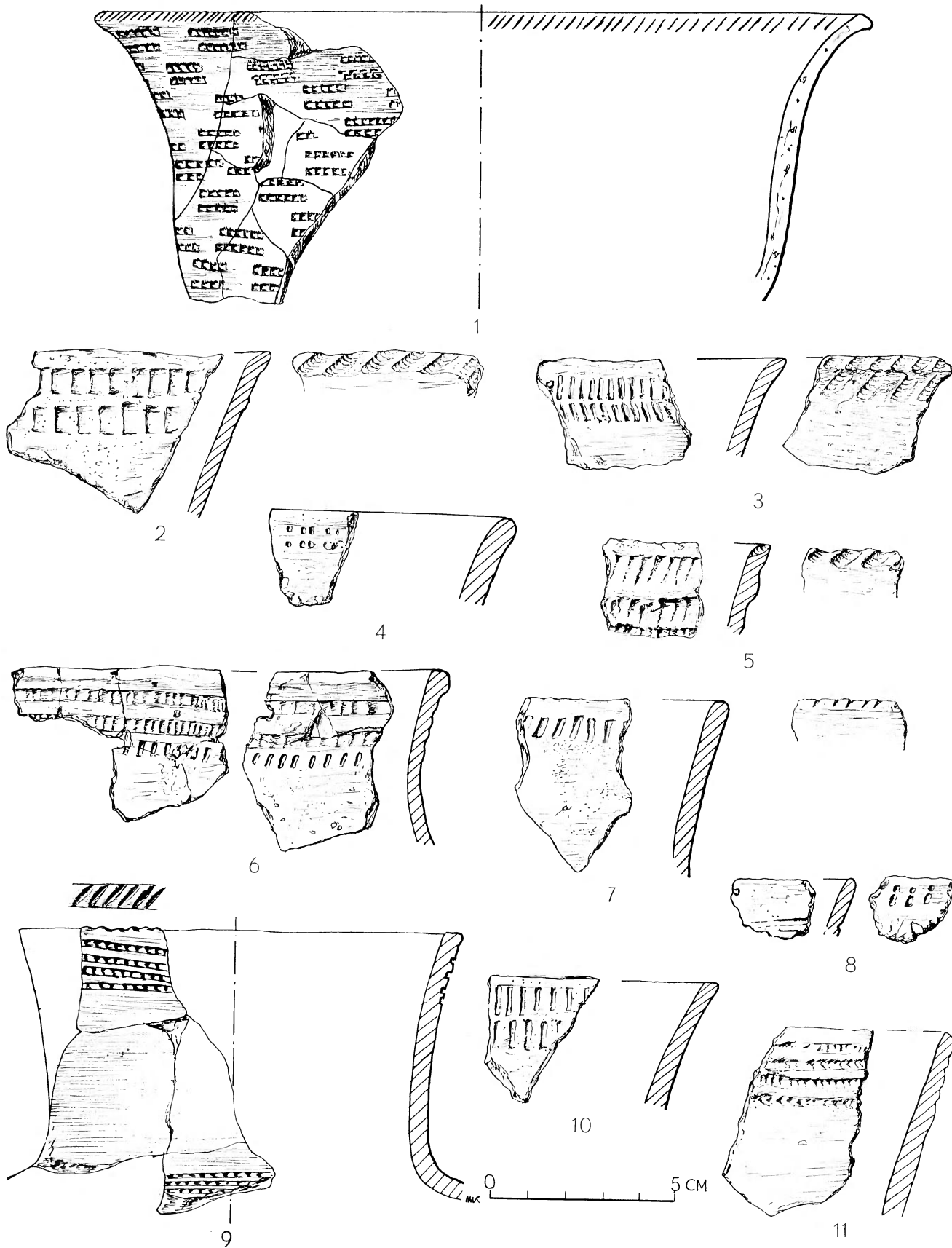
nia. Śred. otworu 10 cm (Tabl. XX, 10). 43) Zrekonstruowane graficznie w górnej partii naczynko o brzegu nacinanym, zdobione odciskami stempelka; barwa jasnobrązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 11 cm (Tabl. XXI, 1). 44) Przykrawędny fragment naczynka zdobiony małymi dołczkami-nakłuciami i odciskami stempelka; barwa brązowożółta; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXI, 2). 45) Fragment małego naczynka o brzegu nacinanym, zdobiony ściegiem bruzdowym i odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 3). 46) Przykrawędny fragment małego naczynka zdobiony odciskami nacinanego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 4). 47) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione po stronie zewnętrznej słabo czytelnymi rzędami ściegu bruzdowego, po wewnętrznej odciskami sznura obwijanego; barwa brązowożółta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXI, 5). 48) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXI, 6). 49) Fragment brzuśca naczynia o powierzchniach brązowoczerwonych, zewnętrznej silnie złuszczonej, zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami dwużębnego stempelka; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXI, 7). 50) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami kilkuzębnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 8). 51) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami wąskiego stempelka i nakłuciami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 9). 52) 2 fragmenty naczynia zdobione odciskami stempelka i ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXI, 10, 11). 53) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami prostokątnego stempelka i poziomymi żłobkami; barwa brązowoczerwona i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXI, 12). 54) Fragment brzuśca naczynia zdobiony słabo czytelnymi poziomymi żłobkami i odciskami nacinanego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 13). 55) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami wąskiego, prostokątnego stempelka i dwoma wąskimi żłobkami; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 14). 56) Przydenny fragment naczynka płaskodennego; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXI, 15). 57) Zrekonstruowane graficznie w górnej partii naczynie zdobione poziomymi żłobkami i odciskami stempelka na powierzchni zewnętrznej oraz odciskami stempelka na powierzchni wewnętrznej; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Śred. otworu 15 cm (Tabl. XXI, 16). 58) Fragment brzuśca naczynia cienkościennego zdobiony odciskami kilkuzębnych stempelków; barwa brązowobrunatna; domieszka piasku. Śred. brzuśca 18 cm (Tabl. XXII, 1). 59) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym oraz luźnymi odciskami prostokątnego stempelka; barwa czerwobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXII, 2). 60) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka i poziomymi żłobkami; barwa czerwono-

TABLICA XVII

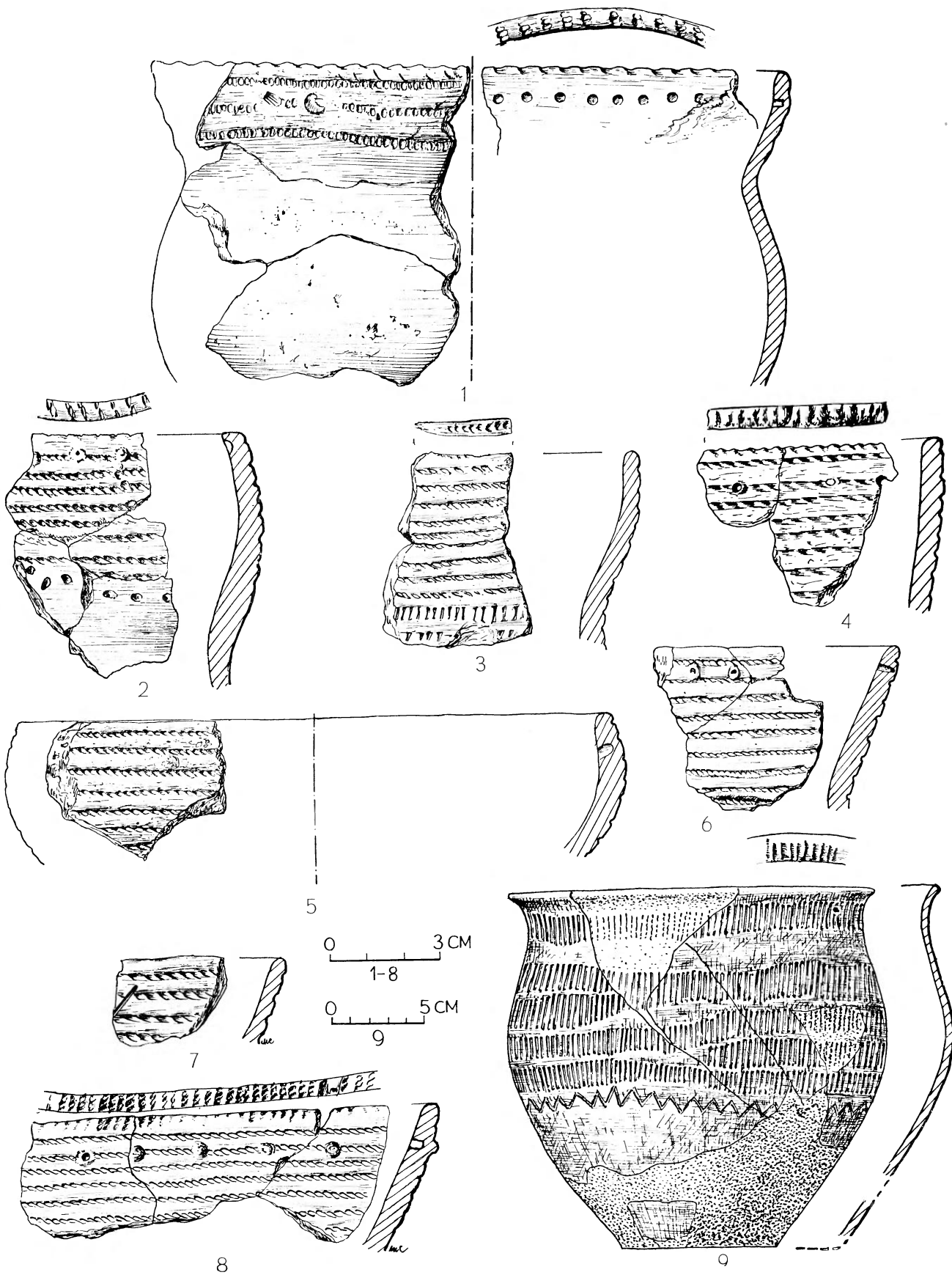
Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1—7)

TABLICA XVIII

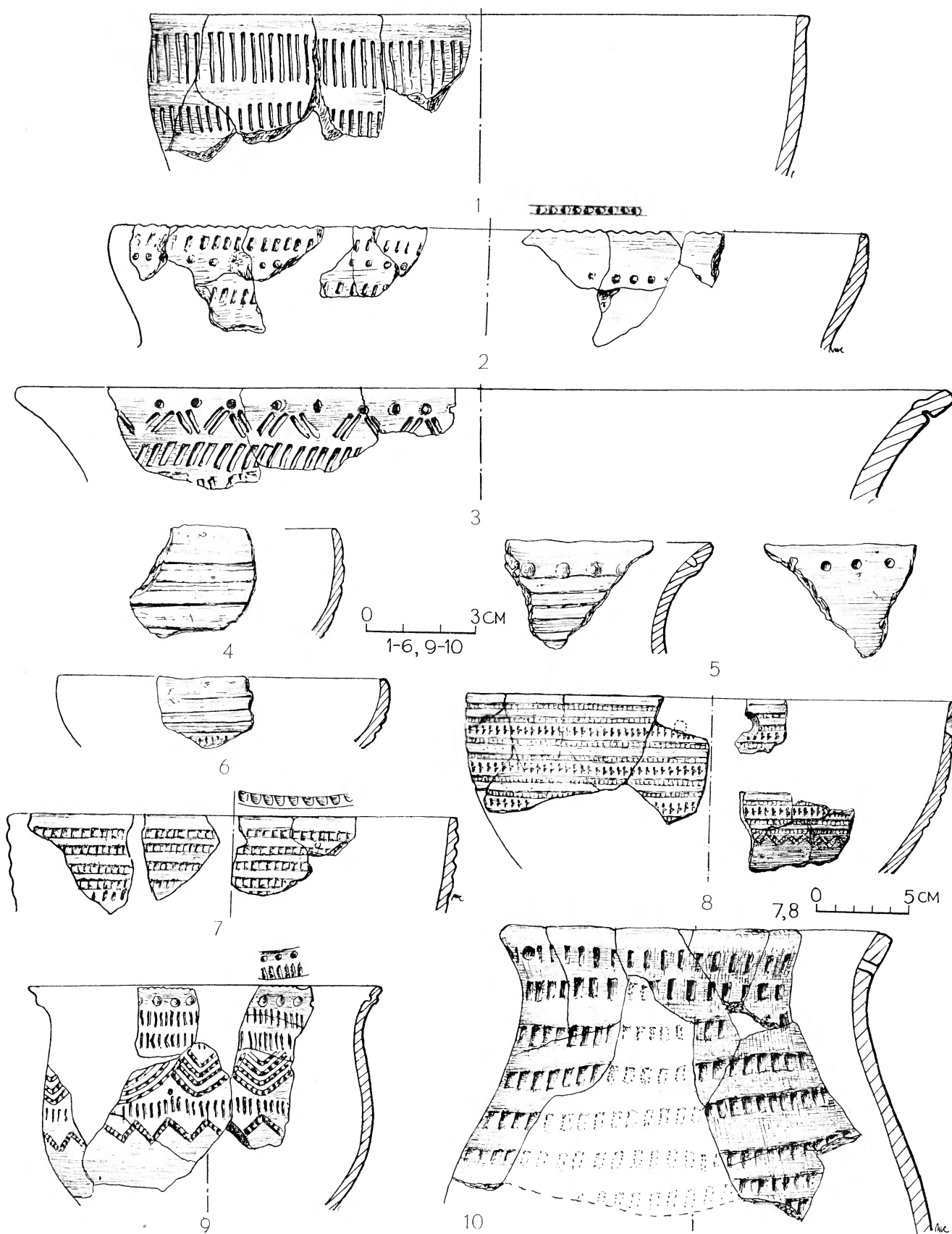
Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1—11)

TABLICA XIX

Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1—9)

TABLICA XX

Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1—10)

brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXII, 3). 61) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione słabo czytelnymi odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXII, 4). 62) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i poziomymi żłobkami; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXII, 5). 63) 5 fragmentów brzuśca naczynia zdobionych poziomymi żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXII, 6). 64) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i płytkimi dołkami biegnącymi także po stronie wewnętrznej; barwa brązowożółta i brązowoczerwona; liczna domieszka gruboziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXII, 7). 65) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca naczynia zdobione słabo czytelnym ściegiem bruzdowym i odciskami stempelka; powierzchnie silnie złuszczone, jasnobrązowe i szare; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 66) Fragment naczynia o krawędzi lejkowato odgiętej na zewnątrz, zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm. 67) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony słabo czytelnym na skutek złuszczenia dużych partii powierzchni, ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki. 68) Drobny fragment naczynia o krawędzi lejkowato odgiętej na zewnątrz, zdobiony odciskami stempelków i guzkami wypychanymi od strony wewnętrznej, brzeg od góry nacinany; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. 69) 2 fragmenty naczynia o krawędzi lejkowato odgiętej na zewnątrz zdobione pojedynczym rzędem ściegu bruzdowego i luźnymi odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 70) 7 fragmentów naczynia o krawędzi nacinanej zdobionych odciskami stempelka i płytkimi dołkami; barwa szara, brązowa i brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 71) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobiony rzędem guzków wypychanych od strony wewnętrznej; barwa brązowa i brązowożółta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 72) Fragment naczynia o krawędzi od góry i po stronie wewnętrznej nacinanej, zdobiony rzędem guzków wypychanych od strony wewnętrznej; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. 73) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami stempelków; barwa brązowoczerwona; bardzo liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. 74) Fragment brzuśca naczynia zdobiony głębokimi rzędami ściegu bruzdowego; barwa brązowoszara; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. 75) Fragment brzuśca naczynia o powierzchni pokrytej ornamentem złożonym z poziomych żłobków i rozwartych ku dołowi trójkątów wykonanych ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 76) Fragment brzuśca naczynia zdobiony siedmioma rzędami odcisków sznura i owalnymi wgłębieniami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,7 cm. 77) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędami odcisków dużego, prostokątnego stempla; barwa brązowożółta; domieszka gruboziarnistego tłucznia. 78) Przydenny frag-

ment naczynia płaskodennego; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 79) Fragment ucha naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 80) Figurka zwierzęca (?) wykonana z gliny, opracowana bardzo schematycznie. Długość 4,5 cm. 81) 1290 fragmentów naczyń, w tym część zdobiona odciskami stempelków, ściegiem bruzdowym i płytkimi liniami rytmu oraz kilkanaście fragmentów den płaskich; barwa jasnobrązowa, brązowoczerwona i brązowożółta; liczna domieszka tłucznia drobno- i średnioziarnistego, często także białego skalenia.

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLI, 2; E. Kempisty 1970, fig. 85:5; 88:2, 5; 89; 90; 92:4—6; 93:5, 6; 96:1, 3, 5; 97.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

76. LININ, Stan. IV, gr. Czersk (dawn. pow. Grójec)
LOK.: Wydma, zapewne także z terenu przysiółka Szpruch.

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicza w 1932 r.

INW.: 1) 3 drobne fragmenty naczynia zdobione żłobkami i ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5 cm. 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4 cm. 3) 78 niezdobionych fragmentów brzuśców kilku naczyń; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4—0,6 cm.

ZB.: PMA

77. LININ, Stan. V, gr. Czersk (dawn. pow. Grójec)
LOK.: Wydma, zapewne z terenu przysiółka Szpruch.

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicza w 1931 r.

INW.: 1) 7 fragmentów naczynia o krawędzi lejkowato odgiętej na zewnątrz, zdobionych odciskami owalnego stempelka; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna lekko przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 5). 2) Przykrawędny fragment naczynia o powierzchniach złuszczonych, zdobiony rzędem otworków; brzeg po stronie wewnętrznej nacinany; barwa szarobrązowa; bardzo liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 4). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym i odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 3). 4) Fragment przykrawędny i ułamek brzuśca naczynia zdobione odciskami stempelka, wewnętrzna strona krawędzi odciskami sznura obwijanego; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup 0,5 cm. 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony poziomymi rzędami ściegu bruzdowego; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,6 cm. 6) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i trójkątami rozwartymi ku górze, wykonanymi w technice ściegu bruzdowego; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 7) 2 fragmenty zapewne 2 naczyń zdobionych odciskami prostokątnego stempelka; powierzchnie szare i czerwobrązowe, zewnętrzna delikatnie przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 8) 7 drobnych fragmentów, zapewne jednego naczynia, zdobionych poziomo biegnącymi żłobkami i odciskami stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy

0,4 cm. 9) 84 fragmenty 2 lub 3 naczyń, w tym część zdobiona odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,6 cm.

ZB.: PMA

78. LININ, Stan. VII, gr. Czernik (dawn. pow. Grójec)
LOK.: Brak danych, zapewne z terenu przysiółka Szpruch (porównaj lokalizację Stan. III).

INW.: 1) Drobnny fragment naczynia o krawędzi odgiętej na zewnątrz, zdobiony rzędem guzków poniżej brzegu; barwa brązowożółta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,6 cm. 2) 2 drobne fragmenty o brzegu nacinanym po stronie wewnętrznej; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,3—0,4 cm. 3) drobnny przykrawędny fragment zdobiony trzema rzędami odcisków prostokątnego stempelka; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup 0,4 cm. 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami małego stempelka; powierzchnie przecierane, jasnobrązowe; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 1). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony wąskimi żłobkami, ściegiem bruzdowym i odciskami dużego stempla nacinanego; barwa brązowożółta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIII, 2). 6) 5 fragmentów brzuśca naczynia zdobionych poziomymi żłobkami; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 7) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędami ściegu bruzdowego; barwa szarobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,6 cm. 8) Fragment brzuśca naczynia zdobiony tzw. ornamentem radełkowym; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorupy 0,6 cm. 9) 54 fragmenty brzuśców naczyń niezdobionych; barwa brązowoszara; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia, niekiedy także białego skalenia. Grub. skorup 0,3—0,6 cm. IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

79. LUBNA, gr. Kąty (dawn. pow. Grójec)

INW.: 1) Przykrawędny fragment i 4 ułamki brzuśca naczynia zdobione poziomymi żłobkami i linią zygzakowatą wykonanymi w technice ściegu bruzdowego; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 10, 11).

IN. KULT.: KT

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 24 i str. 214.

ZB.: PMA

80. MOCZYDŁÓW, Stan. 2, gr. Kąty (dawn. pow. Grójec)

LOK.: Mała wydma położona na południowy zachód od północnego krańca wsi Moczydłów, 150 m na południe od drogi Moczydłów-Kąty.

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicza i J. Kostrzewskiego w 1931 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca naczynia zdobione odciskami trójzębnego stempelka i nieregularnymi wgłębieniami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 20). 2) Fragment naczynia o brzegu nacinanym zdobiony odciskami stempelka i nakłuciami; barwa jasnoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 19). 3) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione ściegiem bruzdowym i odciskami stempeków; barwa brązowa; domieszka piasku (Tabl. XXIII, 16). 4) 3 fragmenty naczy-

nia zdobione odciskami wąskiego, półkolistego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 17). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami kilkuzębnego stempelka; barwa brązowa; domieszka tłucznia drobnoziarnistego (Tabl. XXIII, 18). 6) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione ściegiem bruzdowym; powierzchnie partiami złuszczone; barwa brązowoczerwona i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 7) 43 drobne fragmenty brzuśców kilku naczyń, niezdobione oraz 3 fragmenty den płaskich; barwa szara i jasnobrązowa; liczna domieszka średnio- i drobnoziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 23—25; E. Kempisty 1970, fig. 85:3.

ZB.: PMA

81. MOCZYDŁÓW, Stan. 3, gr. Kąty (dawn. pow. Grójec)

LOK.: Wydma.

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicz i K. Jażdżewski 10.V.1931 r.

INW.: 1) Fragment naczynia cienkościennego o brzegu nacinanym, zdobiony guzkami i odciskami drobnego stempelka; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki. 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony słabo czytelnymi odciskami stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,6 cm. 3) 80 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń, niezdobionych, większość posiada powierzchnie złuszczone; barwa szarobrązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup 0,3—0,5 cm.

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 26.

ZB.: PMA

82. MOCZYDŁÓW, Stan. 4, gr. Kąty (dawn. pow. Grójec)

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicz i K. Jażdżewski.

INW.: 1) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zdobione ściegiem bruzdowym; brzeg po stronie wewnętrznej pokrywają silnie zatarte wgłębienia; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) Fragment brzuśca cienkościennego naczynia zdobiony odciskami drobnego stempelka na wzór stempla wielozębnego; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami półkolistego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka piasku. 4) 8 fragmentów brzuśców kilku naczyń zdobionych ściegiem bruzdowym; powierzchnie brązowe, niekiedy silnie przecierane; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup 0,4—0,5 cm. 5) 33 niezdobione fragmenty brzuśców kilku naczyń; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia.

IN. KULT.: KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 22.

ZB.: PMA

Pow. Pułtusk

83. DĘBINKI, gr. Zatory

INW.: 1) Kilkadziesiąt drobnych, niezdobionych fragmentów naczyń, w tym część z przecieranymi powierzchniami; barwa jasnobrązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

Pow. Siedlce

84. CHODÓW, gr. Niwiski

INW.: 1) Krzemieny grocik, liściowaty z zaokrągloną podstawą, wierzchołek ułamany, załuskany powierzchniu, całkowicie, zapewne obustronnie. Surowiec niezany. Dług. zachowana 2 cm (Tabl. XXIII, 6).

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XIX, 10 i str. 213; S. Nosek 1957, str. 243.

UW.: Zabytek zaginął. Opisu dokonano na podstawie rysunku.

85. CZAJKÓW, gr. Wodynie

LOK.: Wydma.

BAD.: B. Wernera.

INW.: 1) 9 fragmentów zapewne jednego naczynia, w tym 2 przykrawędne, zdobione odciskami stempelków; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 25, 28). 2) 19 fragmentów naczynia, w tym 8 przykrawędnych, zdobionych owalnymi dołączkami; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIII, 26). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 27). 4) 9 fragmentów brzuśców kilku naczyń zdobionych odciskami różnorodnych stempelków; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 9, 10 i str. 214.

ZB.: PMA

86. GRAŁA DĄBROWIZNA, gr. Skórzec

INW.: 1) 33 drobne fragmenty cienkościennego naczynia zdobione wąskimi przecinającymi się liniami rytymi; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 18—20). 2) Cienkościenne naczynie zrekonstruowane częściowo rysunkowo, zdobione rzędami ukośnych nacięć i linii zygzakowatych; powierzchnie brązowe, zewnętrzna w dolnych partiach brzuśca przecierana; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 21). 3) 14 drobnych fragmentów zapewne 2 naczyń, w tym 4 przykrawędne zdobione odciskami sznura; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 4) 12 fragmentów brzuśców zapewne jednego naczynia; powierzchnie brązowe, silnie przecierane; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm.

IN. KULT.: KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLII, 20; E. Kempisty 1970, fig. 86:2, 3.

ZB.: PMA

87. KULAK, gr. Wodynie

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa brązowoszara; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIII, 13). 2) Drobny, przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 14). 3) 7 fragmentów brzuśców różnych naczyń zdobionych ścięciem bruzdowym lub ukośnymi nacięciami; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 12, 15).

IN. KULT.: KCS (?)

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 6.

ZB.: PMA

88. OLSZYC, gr. Domanice

LOK.: Za folwarkiem.

BAD.: W 1914 r.

INW.: 1) Drobny przykrawędny fragment naczynia zdobiony poziomymi żłobkami i guzkami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 22). 2) Drobny przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka, ścięciem bruzdowym i głębokimi dołkami; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 21). 3) 4 fragmenty brzuśca naczynia zdobione słabo czytelnymi odciskami stempelków; barwa szara i brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4 cm. 4) Fragment dna płaskiego barwy czerwobrązowej; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 16 i str. 214; S. Nosek 1957, str. 243—244.

UW.: W spisie miejscowości wymieniony jest Olszyc Szlachecki, Włociański i Olszyc Folwark. Brak bliższych danych na terenie której z tych wsi został odkryty opisany wyżej materiał. W notatce S. Noska (1957, str. 243—244) wymienione są wśród zabytków pochodzących z Olszyc także trójkątne grociki krzemienne. Miejsce ich przechowania nieznanne.

89. OSIŃSKIE, gr. Żeliszew Podkościelny

BAD.: Dar B. Wernera.

INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa szarobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 23). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIII, 24). 3) Fragment niezdobiony brzuśca naczynia; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm.

IN. KULT.: KPL, KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIV, 17.

ZB.: PMA

90. ŻEBRACZKA, gr. Seroczyn

LOK.: Wydma położona na zachód od wsi Żebraczka.

BAD.: Powierzchniowe, J. Przyborowskiego w 1873 r.

INW.: 1) Liściowaty grocik krzemieny załuskany obustronnie, całkowicie. Dług. 2,8 cm (Tabl. XXIII, 7). 2) Trójkątny grocik krzemieny załuskany obustronnie, całkowicie. Podstawa prosta. Dług. 2,4 cm (Tabl. XXIII, 9). 3) Krzemieny grocik ze słabo zaznaczonym trzoneczkiem, załuskany obustronnie, całkowicie. Dług. 2,6 cm (Tabl. XXIII, 8).

IN. KULT.: KCS. KT

LIT.: J. Przyborowski 1874, str. 32—43, ryc. 4 i 6; S. Nosek 1957, str. 242.

ZB.: PMA

UW.: Opisu zabytków dokonano na podstawie rysunków. Miejsce ich przechowania nieznanne.

Pow. Sokołów Podlaski.

91. KIEŁPINIEC, gr. Sterdyń

LOK.: Wydmy koło wsi Kiełpiniec.

BAD.: O. Warpechowski w 1936 r.

INW.: 1) Fragmenty naczyń.

LIT.: S. Nosek 1957, str. 244; O. W. (O. Warpechowski) 1937, str. 80 — wzmianki o odkryciu stanowiska z ceramiką praugrofińską. Miejsce przechowania zabytków nieznanne.

Miasto Stołeczne Warszawa

92. BIAŁOLEKA DWORSKA, dzieł. Praga Północ
LOK.: Wydmny położone przy drodze z Marcelina do wsi Kąty Grodzkie, przy najwyższym szczycie stożka od strony wschodniej, przy samej drodze, w miejscu skąd brano piasek.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1934 r.

INW.: 1) Kilkadziesiąt drobnych fragmentów naczyń cienkościennych, niezdobionych; powierzchnie przecierane, brązowoczerwone i szare; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia.

ZB.: PMA

93. ELSNERÓW, dzieł. Praga Południe

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej, zdobiony odciskami wąskiego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 4).

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

94. GLINKI, Stan. 1, dzieł. Praga Południe (dawn. gm. Wawer)

LOK.: Wydma położona na wschód od linii kolejowej Warszawa-Dęblin. Ceramika wystąpiła na zboczu małego wzgórzka w warstwie ciemnej ziemi tworzącej plamę.

BAD.: Powierzchniowe, L. Sawicki w 1919 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane rysunkowo (dno nie zachowało się), zdobione rzędem guzków pod nacinaną krawędzią, poniżej ściegiem bruzdowym; glina twarda, dobrze wypalona na kolor czerwobrazowy; brak domieszki. Zachowana wys. 21 cm, śred. otworu 19 cm (Tabl. XXIV, 22).

IN. KULT.: KAK, KT

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 11; J. Kostrzewski 1948, tabl. 59, 1 i str. 187; J. Kostrzewski 1954, fig. 1 i str. 196—197; K. Jażdżewski 1965, tabl. 24: 15 i str. 115; A. Gardawski 1958, tabl. XI, 3 i str. 292; E. Kempisty 1970, fig. 82:6.

ZB.: PMA

95. GLINKI, Stan. 1a, dzieł. Praga Południe

LOK.: Wydma położona na zachód od lasu i wsi Glinki, na wschód od linii kolejowej Warszawa-Wawer. Zabytki pochodzą z kilku skupisk położonych blisko siebie.

BAD.: Powierzchniowe, R. i Z. Jakimowiczowie, M. Jednoroska i K. Jażdżewski 19.VI.1932 r.

INW.: Skupisko 1. 1) 32 drobne fragmenty naczyń cienkościennych, niezdobione, o powierzchniach przecieranych, jasnobrązowych i czerwonych; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. 2) 5 drobnych fragmentów przykrawędnych, niezdobionych, o brzegach zagiętych do środka lub odgiętych na zewnątrz; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Skupisko 2. 1) 70 drobnych, niezdobionych fragmentów brzuśców kilku naczyń; barwa czerwobrazowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia. Skupisko 3. 1) 60 drobnych, niezdobionych fragmentów naczyń o powierzchniach jasnobrązowych, niekiedy przecieranych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Skupisko 4. 1) 44 drobne fragmenty brzuśców kilku naczyń, niezdobione, o powierzchniach przecieranych, szarych i brązowych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia. Skupisko 5. 1) 20 drobnych, niezdobionych fragmentów naczyń o powierzchniach przecieranych, jasnobrązowych; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

96. HENRYKÓW, dzieł. Praga Północ

LOK.: Prawy brzeg Wisły, na dziesiątej wiorście od Warszawy, pod Jabłonną. Zabytki pochodzą z pastwiska położonego w pobliżu płaskich wydm, z prawej strony szosy za wsią między Henrykowem a Płudami.

BAD.: 1918 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym i owalnymi wgłębieniami po wewnętrznej stronie brzegu; barwa jasnobrązowa i czerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 1). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 2). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony wąskimi żłobkami; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 3). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony słabo czytelnym ściegiem bruzdowym; barwa czerwona i szara; domieszka tłucznia i białego skalenia. 5) 4 drobne fragmenty brzuśców kilku naczyń zdobione ściegiem bruzdowym, odciskami stempelków i wąskimi żłobkami; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,4—0,5 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

97. PIEKIEŁKO, dzieł. Praga Północ

LOK.: Przy stacji kolejki Jabłonna-Wawer.

BAD.: Dar S. Tonenbauma i T. Wolskiego.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; powierzchnie silnie zniszczone, szare; bardzo liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 11). 2) 13 fragmentów jednego naczynia, w tym 4 przykrawędne, zdobione odciskami ptasiej kostki; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 15, 16). 3) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca naczynia zdobione odciskami dużego, owalnego stempla; krawędź od wewnętrznej strony nacinana; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 12). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami zaokrąglonego stempelka; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 14). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona i szara; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 17). 6) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 7) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń, niezdobione; barwa szara; domieszka tłucznia.

IN. KULT.: KPL, KCS (?)

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIV, 18—24.

ZB.: PMA

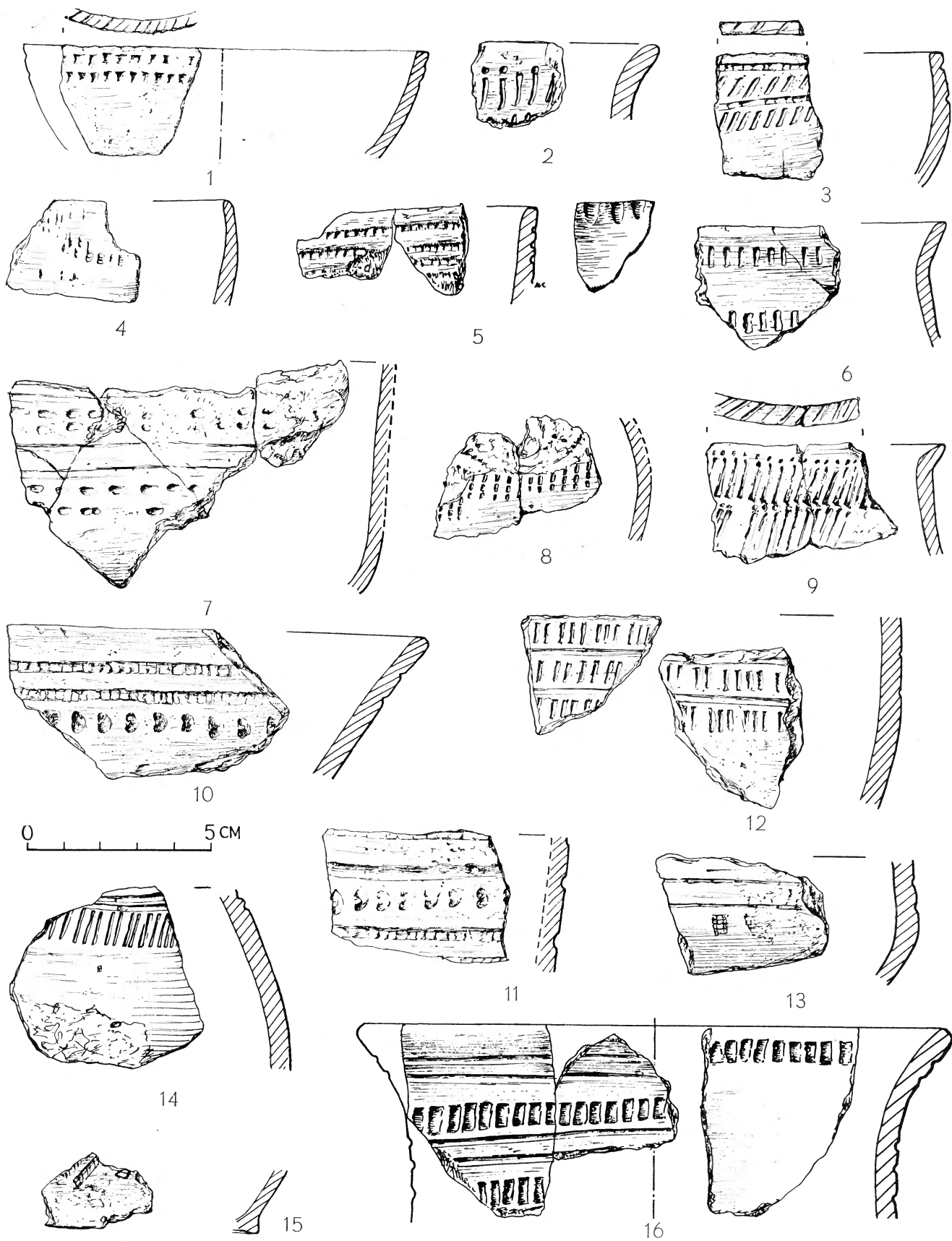
98. PŁUDY, dzieł. Praga Północ

LOK.: Wydmny zwane Szweckimi Wałami ciągnące się od folwarku Marcelin II aż do stacji Płudy kolei Nadwiślańskiej.

BAD.: Powierzchniowe, E. Stojewski w latach 1917—1918.

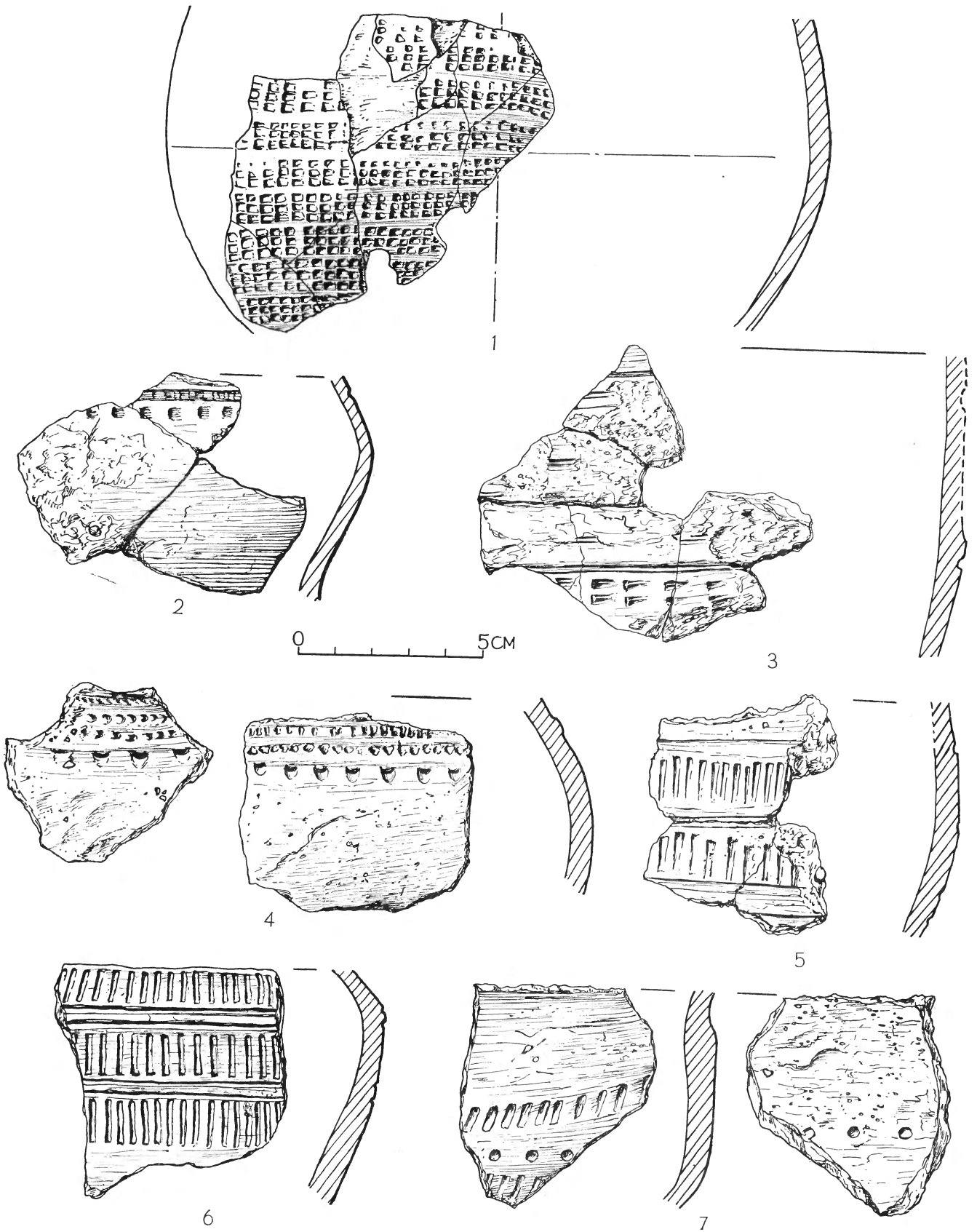
INW.: 1) 2 przykrawędne fragmenty naczynia zrekonstruowanego graficznie w górnej partii, zdobione odciskami nacinanego stempelka (?). Śred. otworu 14 cm (Tabl. XXIV, 7). 2) 14 fragmentów naczynia, w tym jeden przykrawędny, zdobione odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara i jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 8). 3) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony rzędem

TABLICA XXI

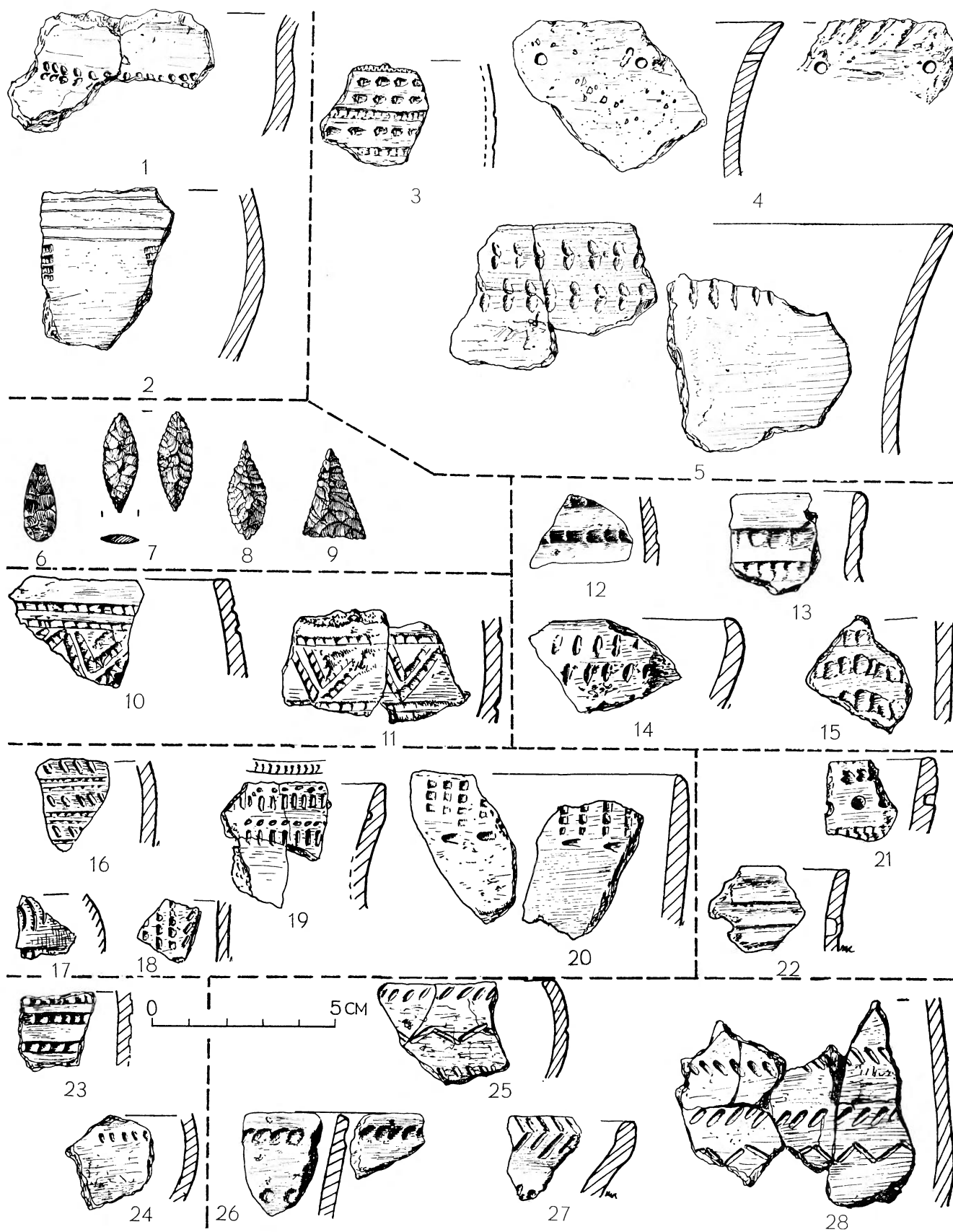
Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1-16)

TABLICA XXII

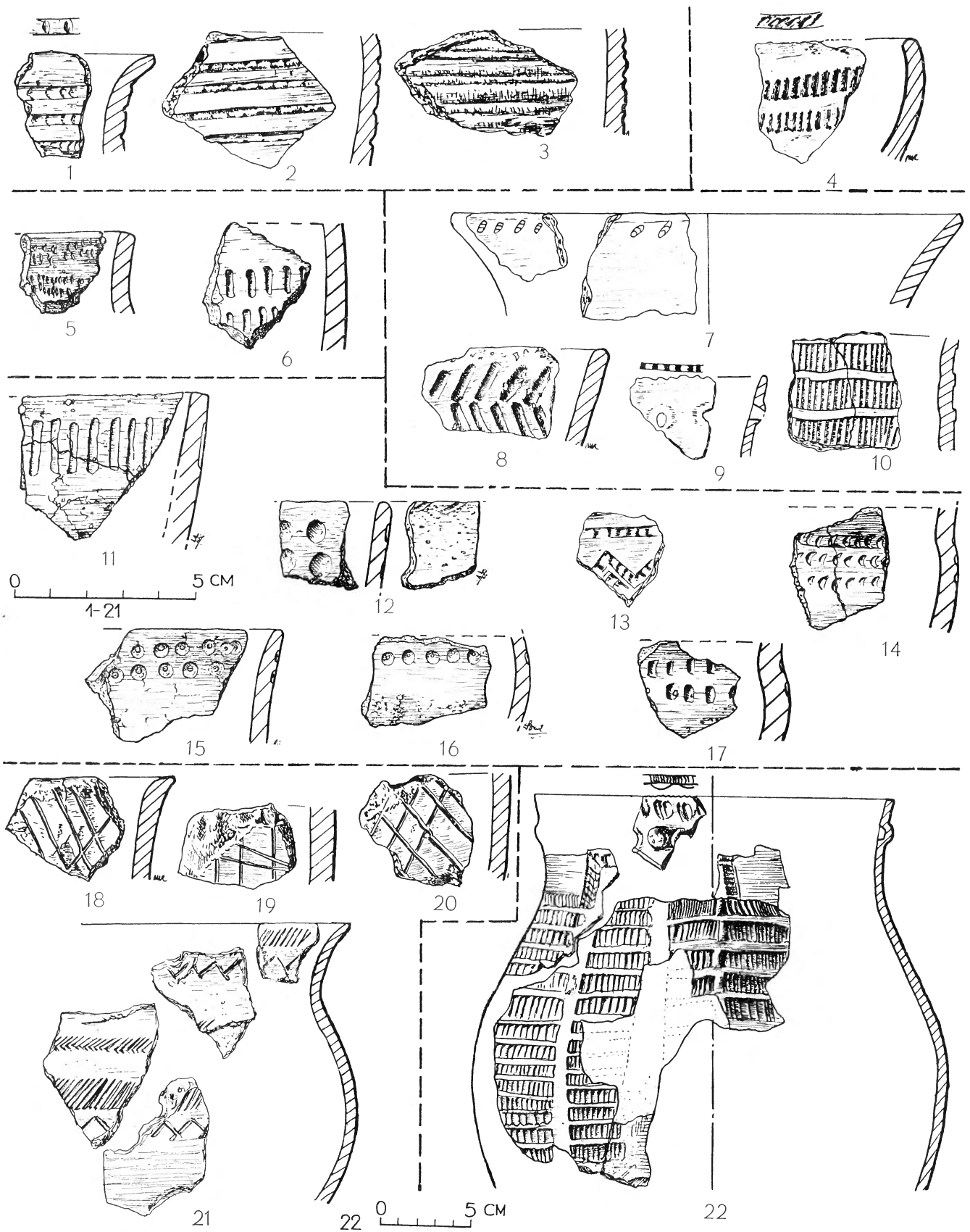
Pow. Piaseczno. Linin, stan. III (1—7)

TABLICA XXIII

Pow. Piaseczno. Linin, stan. VII (1, 2); stan V (3—5). Łubna (10, 11). Moczydłów, stan. 2 (16—20). Pow. Siedlce. Chodów (6). Żebraczka (7—9). Kulak (12—15). Olszyc (21, 22). Osińskie (23, 24). Czajkówek (25—28)

TABLICA XXIV

Warszawa m.st. Henryków (1—3). Elsnerów (4). Okolice (5, 6). Piłdy (7—10). Piekiełko (11—17). Glinki, stan. 1 (22). Pow. Siedlce. Grała Dąbrowizna (18—21)

guzków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIV, 10). 4) Fragment dna płaskiego i 450 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń o powierzchniach niekiedy przecieranych; barwa szara i brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLI, 5.

ZB.: PMA

UW.: Część materiału zaginęła; opisu fragmentu przedstawionego na tabl. XXIV, 7 dokonano na podstawie rysunku zamieszczonego w pracy A. Gardawskiego 1958, tabl. XLI, 5

99. ŚWIDRY NOWE, dzieł. Praga Północ

INW.: 1) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca naczynia zdobione odciskami czworobocznego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 7). 2) Ułamek brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 9). 3) 17 drobnych ułamków brzuśca naczynia zdobionych ściegiem bruzdowym i odciskami czworobocznego stempelka; glina twarda, dobrze wypalona, brązowoczerwona (Tabl. XXV, 8).

IN. KULT.: KPL

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIV, 1—5.

ZB.: PMA

100. WARSZAWA okolice

LOK.: Wydmy położone na prawym brzegu Wisły na północny zachód od Kraszewa.

BAD.: Powierzchniowe, J. Samsonowicza w 1918 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami drobnego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIV, 5). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXIV, 6).

ZB.: PMA

101. WAWER-MIŁOSNA, dzieł. Praga Południe (dawn. pow. Warszawa)

LOK.: Wydma za wsią Wawer.

INW.: 1) 7 fragmentów, w tym jeden przykrawędny, naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony odciskami sznura, ukośnymi odciskami wąskiego stempelka i linią zygzakowatą; barwa brązowoczerwona; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 11). 2) 5 przykrawędnych fragmentów naczynia zdobionych odciskami prostokątnego stempelka; barwa szarobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami owalnego stempelka; powierzchnie brązowe, wewnętrzna przecierana; nieliczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 12).

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 93:1.

ZB.: PMA

102. WIŚNIEWO, Stan. 2, dzieł. Praga Północ

LOK.: Wydma położona w odległości 500 m na południe od cmentarza przy drodze ze stacji Henryków do Tarchomina.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) 2 drobne, niezdobione fragmenty naczynia; barwa szara i jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. 2) 7 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń zdobionych ściegiem bruzdowym; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. 3) Drobny fragment brzuśca naczynia zdobiony odciska-

mi stempelka; barwa szara; domieszka tłucznia i białego skalenia.

IN. KULT.: KCS

ZB.: PMA

103. WYGODA, dzieł. Praga Południe

LOK.: Wydma położona na wschód od Wygody, na południe od Kawęczyna.

BAD.: Dar T. Rotmana z Wygody.

INW.: 1) Przykrawędny fragment i 38 ułamków brzuśca naczynia zdobionych rzędem podłużnych guzków pod nacinanym brzegiem; brzusiec pokrywają „festony” odcisków stempelka wykonane partiami w technice ściegu bruzdowego; powierzchnie jasnobrązowe i szare, przecierane; nieliczna domieszka tłucznia (Tabl. XXV, 14—18).

ZB.: PMA

Pow. Węgrów

104. JARNICE, gr. Liw

INW.: 1) 9 przykrawędnych fragmentów naczynia o brzegu nacinanym, zdobionych guzkami; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. Średn. otworu 25 cm (Tabl. XXV, 6). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami dwuzębego stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami nacinanego stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLII, 22.

ZB.: PMA

105. LASKI STARE, gr. Kamionna

LOK.: Wydmy pod wsią.

BAD.: Dar S. Masłowskiego oraz badania powierzchniowe R. Jakimowicza w 1918 r.

INW.: 1) Fragmenty kilku naczyń zdobionych odciskami stempelków, żłobkami i guzkami.

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 15, str. 15; A. Gardawski 1958, tabl. XLII, 10—13.

UW.: Zabytki zapewne zaginęły. Opisu dokonano na podstawie rysunków z wyżej cytowanych prac.

106. PROSZEW B, Stan. 2, gr. Wyszki

LOK.: Mała wydma położona w stronę Kopci, mniej więcej w połowie drogi od Proszowa, na gruntach A. Janiuka.

BAD.: Powierzchniowe, K. Salewicza.

INW.: 1) Fragmenty naczyń.

LIT.: K. J. (K. Jażdżewski) 1936, str. 92; S. Nosenek 1957, str. 244.

ZB.: Miejsce przechowania zabytków nie znane.

107. WĘGRÓW, gr. loco

INW.: 1) Krzemieny grocik trójkątny załuskany obustronnie. Surowiec narzutowy bałtycki. Długość 1,7 cm (Tabl. XXV, 1). 2) Krzemieny grocik trójkątny załuskany z jednej strony całkowicie, z drugiej przykrawędnie. Surowiec narzutowy bałtycki. Długość 1,8 cm (Tabl. XXV, 2). 3) Krzemieny grocik trójkątny załuskany obustronnie przykrawędnie. Surowiec narzutowy bałtycki. Długość 1,9 cm (Tabl. XXV, 3). 4) Krzemieny grocik z silnie wyodrębnionym, ułamanym trzoneczkiem; wierzchołek ułamany. Załuskany obustronnie przykrawędnie. Surowiec narzutowy bałtycki (Tabl. XXV, 4). 5) Krzemieny grocik z silnie wydzielonym, masywnym trzoneczkiem, załuskany obustronnie, przykrawędnie. Surowiec narzutowy bałtycki. Długość 3,2 cm (Tabl. XXV, 5).

IN. KULT.: KPL, KCS, KT
LIT.: S. Nosek 1957, str. 244
ZB.: PMA

108. WITANKI, gr. Wyszków

LOK.: Wydma pod Witankami, nad Liwcem.
BAD.: Powierzchniowe S. Roela w 1934 r.
INW.: 1) Kilka drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym 3 zdobione odciskami stempelków i żłobkami; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i raz białego skalenia.
IN. KULT.: KCS (?), KT
LIT.: K. J. (K. Jażdżewski) 1936, str. 92.
UW.: Opisane wyżej materiały pochodzą z badań S. Roela z 1934 r. W zbiorach PMA brak jest zabytków z jego poszukiwań w 1932 r., o których wzmiankuje S. Roel na metryczce oraz z badań K. Salewicza o których pisze K. Jażdżewski.

109. WOLA KORYTNICKA, gr. Korytnice.

LOK.: W lesie Wrzuska.
INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej, zdobiony guzkami i odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa i czerwona; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXV, 10).
ZB.: PMA

Pow. Wołomin

110. ALEKSANDRÓW, Stan. 1, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona w odległości 200 m na południe od drogi Aleksandrów-Wola Radzywińska, 1,5 km na wschód od folwarku w Wólce Radzywińskiej.
BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.
INW.: 1) Drobny, przykrawędny fragment naczynia zdobiony poziomymi żłobkami; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia. 2) 130 fragmentów brzuśców różnych naczyń, w tym jeden zdobiony nacięciami i żłobkami, dwa posiadają przecierane powierzchnie, pozostałe niezdobione; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia.
IN. KULT.: KT
ZB.: PMA

111. ALEKSANDRÓW, Stan. 2, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona w obrębie posiadłości M. Dąbrowskiej (majątek) przy polnej drodze od szosy Jabłonna-Struga-Aleksandrów-Ruda, na miejscu przeprowadzonej parcelacji. Pomiędzy bagnami.
BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.
INW.: 1) Drobny przykrawędny fragment naczynia, niezdobiony, brzeg odgięty na zewnątrz; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) 30 drobnych, niezdobionych fragmentów naczyń ze śladami przecierania; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia, niekiedy białego skalenia.
IN. KULT.: KT
ZB.: PMA

112. AUGUSTÓWEK, gr. Kąty Grodzkie

LOK.: Wydma należąca do Otto Martyna obsadzona brzoźkami. Pod wielkimi sosnami o częściowo rozwianych korzeniach.
INW.: 1) 2 przykrawędne fragmenty naczynia z otworem poniżej brzegu; powierzchnie złuszczone, brązowe; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia. 3) Kilka niezdobionych

fragmentów brzuśców barwy jasnobrązowej; domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

113. BATORÓWKA, Stan. 1, gr. Postoliska

LOK.: Wydma położona 400 m na północny wschód od Maciołek.
BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.
INW.: 1) 11 fragmentów naczynia w tym jeden przykrawędny, nacinany po stronie wewnętrznej, zdobiony guzkami i płytkimi dołkami; barwa szara; domieszka tłucznia i białego skalenia.
IN. KULT.: KT
ZB.: PMA

114. BRZEZINY, Stan. 1, gr. Kąty Grodzkie

LOK.: Wydma nad rzeczką Mienia, na południe od szosy Warszawa-Mińsk Mazowiecki, 400—500 m na południe i południowy wschód od dworu w Brzezinach, na wschód od drogi polnej z Brzezin do Duchnowa.
BAD.: W. Humłowa w latach 1913—1915; R. i Z. Jakiłowiczowie, K. Salewicz i K. Jażdżewski w 1932 r.
INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony dołkami i odciskami drobnego stempelka; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXV, 18). 2) Fragment naczynia o brzegu nacinanym po stronie wewnętrznej, zdobiony odciskami stempelków; barwa jasnoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 19). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa jasnoczerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXV, 21). 4) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXV, 20). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony dwoma rzędami wgłębień; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXV, 22). 6) 6 fragmentów brzuśców kilku naczyń zdobionych ścięciem bruzdowym; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXV, 23—25). 7) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami wielozębnego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 30). 8) Fragment brzuśca naczynia zdobiony nakłuciami-odciskami drobnego stempelka; barwa brąwoceglasta; domieszka tłucznia średnioziarnistego (Tabl. XXV, 26). 9) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń zdobionych odciskami półkolistego stempelka; w tym jeden przecierany po stronie wewnętrznej; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 28). 10) Drobny fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelków; barwa ceglasta; liczna domieszka białego skalenia (Tabl. XXV, 29). 11) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXV, 27). 12) Kilkanaście fragmentów brzuśców i jedno płaskie dno różnych naczyń o powierzchniach silnie zniszczonych z zatartymi odciskami stempelków; powierzchnie szare i brązowe, niekiedy przecierane; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 3, str. 214; A. Gardawski 1958, tabl. XLII, 2, 3, 5—8.

ZB.: PMA

115. BRZEZINY, Stan. 2, gr. Kąty Grodzkie

LOK.: Wydma położona w odległości 250 m na południe od zagrody E. Kaufmana, przy drodze.

BAD.: Powierzchniowe, pracowników Instytutu Nauk Antropologicznych w 1913 r. oraz S. Roela 15.III.1938 r.
INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony głębokimi dołkami i płytkimi żłobkami; powierzchnie brązowe, wewnętrzna silnie przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVI, 1). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVI, 6). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa brązowoceglasta; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXVI, 2). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony rzędami odcisków stempelka; barwa jasnobrązowa, wewnętrzna szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVI, 4). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony silnie zatartymi żłobkami poziomymi; barwa brązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XXVI, 3).

IN. KULT.: KPL

ZB.: PMA

116. DĄBROWA, Stan. 1, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma nad zakolem Bugu, 200 m na południe od niego, 400 m na wschód od wsi Opole (punkt 87 na mapie).

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) Smukłe naczynie o kształcie zbliżonym do pułchara, zrekonstruowane rysunkowo, zdobione odciskami stempelków; barwa niejednolita, jasnobrązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wys. 25,7 cm; śred. otworu 24 cm, dna 9 cm (Tabl. XXVI, 20). 2) Amfotka zrekonstruowana rysunkowo, zapewne dwuuszna, bogato zdobiona, glina twarda, bez domieszki schudzącej, silnie wypalona; powierzchnie niejednolite, brązowożółte, szare i czerwone, zewnętrzna partiami złuszczone, pierwotnie wygładzona do połysku. Wys. 18 cm; śred. otworu 14 cm, dna 8 cm (Tabl. XXVI, 21). 3) Fragment brzuśca naczynia o powierzchni wewnętrznej szarej, zewnętrznej brązowej, złuszczonej, zdobiony odciskami stempla i poziomymi żłobkami; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVI, 19). 4) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia drobnoziarnistego (Tabl. XXVI, 18). 5) Fragment figurki zwierzęcej, być może główki świni, wykonanej z gliny jasnobrązowej (Tabl. XXVI, 17). 6) 17 fragmentów brzuśców i fragment dna płaskiego barwy jasnobrązowej; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia, niekiedy białego skalenia. 7) 3 fragmenty brzuśców zdobione ścięciem bruzdowym lub słabo czytelnymi odciskami stempelków.

IN. KULT.: KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 87: 2; 93: 4.

ZB.: PMA

117. DĄBROWA, Stan. 2, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na terenie posiadłości kolonisty Szreiberera, na wprost zabudowań, na szczycie.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela 14.V.1934 r. i 10.VI.1935 r.

INW.: 1) 9 fragmentów zapewne jednego naczynia zdobionych odciskami prostokątnego stempelka, krawędź od góry nacinana; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVI, 7). 2) 2 fragmenty o krawędzi nacinanej zdobione odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia (Tabl.

XXVI, 8). 3) Przykrawędny fragment naczynia z zachowanym dołkiem; barwa brązowoszara; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVI, 10). 4) 4 fragmenty przykrawędne i ułamek brzuśca małego naczynka zdobione odciskami owalnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVI, 13). 5) Drobnny fragment przykrawędny zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVI, 11). 6) Drobnny fragment przykrawędny małego naczynka zdobiony odciskami trójzębnego stempelka; analogiczne odciski biegną po wewnętrznej stronie krawędzi; barwa brązowożółta; liczna domieszka tłucznia drobnoziarnistego. 7) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVI, 9). 8) Fragment naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVI, 14). 9) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVI, 15). 10) 17 drobnych fragmentów przykrawędnych i 160 fragmentów brzuśców różnych naczyń, zdobionych ścięciem bruzdowym lub odciskami stempelków; część niezdobiona; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXVI, 16).

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

118. DĄBRÓWKA, Stan. 1, gr. loco

LOK.: Wydma położona 150 m na północ od drogi Dąbrówka-Ludwinów, 700 m na południowy wschód od leśniczówki leżącej przy tej drodze.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) Drobnny przykrawędny fragment naczynia, niezdobiony; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) 3 fragmenty brzuśców 2 naczyń zdobione odciskami stempelka; barwa brązowożółta i czerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVII, 6, 7). 3) 30 drobnych fragmentów różnych naczyń niezdobionych; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka tłucznia.

ZB.: PMA

119. DĄBRÓWKA, Stan. 2, gr. loco

LOK.: Wydma położona w odległości 1,8 km na północny zachód od kościoła w Dąbrówce, 500 m na południowy wschód od leśniczówki, nad bagnami.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony po obu stronach odciskami owalnego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVII, 1). 2) 2 fragmenty 2 naczyń o krawędziach nacinanych, zdobione ścięciem bruzdowym; jeden fragment zdobiony także po wewnętrznej stronie; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 3, 4). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony po stronie wewnętrznej odciskami stempelka, po zewnętrznej poziomymi żłobkami; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 5). 4) 2 przykrawędne fragmenty zdobione odciskami sznura i guzkami; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XXVII, 2). 5) Przykrawędny fragment naczynia, niezdobiony; barwa brązowa; domieszka tłucznia. 6) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa brązowa; domieszka gruboziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 7) 3 fragmenty brzuśców naczyń zdobionych ścięciem bruzdowym; barwa

brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia. 8) Drobnym fragment brzuśca zdobiony poziomymi żłobkami i dołeczkami; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

120. DREWNIKA, gr. Ząbki

BAD.: R. Jakimowicz 28.IV.1934 r.

INW.: 1) 3 fragmenty zapewne jednego naczynia zdobione poziomymi i ukośnymi rzędami skośnych odcisków stempelków; barwa jasnobrązowa; domieszka gruboziarnistego tłucznia. 2) 8 drobnych fragmentów naczynia, w tym 3 przykrawędne zagięte do wnętrza, zdobione po stronie wewnętrznej rzędem wgłębień, po zewnętrznej poziomymi i ukośnymi odciskami sznura, tworzącymi w dolnej części zachowanego fragmentu kratkę; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,4—0,5 cm. 3) 11 drobnych, niezdobionych fragmentów brzuśców kilku naczyń; barwa brązowa; domieszka tłucznia drobno- i średnioziarnistego.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

121. DRĘSZEW, gr. Zabrodzie

LOK.: Wysokie wzgórze położone na południe od wsi ... przy skrzyżowaniu dróg z Dręszewa na Słopską Wólkę, przy krzyżu ...

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela 10.V.1934 r.

INW.: 1) Małe naczynko zrekonstruowane rysunkowo (dno nie zachowało się), zdobione odciskami kilkuzębego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 12 cm, zachowana wys. 4,5 cm (Tabl. XXVII, 8).

IN. KULT.: KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 85: 6.

ZB.: PMA

122. DZIAŁY CZARNOWSKIE, St. 1, gr. Dąbrówka

LOK.: Wydma położona 200 kroków od zabudowań J. Kuśkowskiego i J. Królika, 700 m na południe od wschodniego krańca wsi Kołaków.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 i 1933 r. oraz J. Kowalczyka i E. Kempisty w 1965 r.

INW.: 1) Szerokootworowe naczynie zrekonstruowane rysunkowo, o krawędzi pokrytej odciskami sznura obwijanego, zdobione w partii przykrawędnej i na brzuścu odciskami stempelków, partiami w technice ściegu bruzdowego; w górnej partii brzuśca zachował się jeden otwór; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wys. 51 cm; śred. otworu 41 cm dna 9 cm (Tabl. XXVII, 17). 2) Gliniana figurka zwierzęca, z utraconą prawą nogą; głowa i tułów uformowane schematycznie; ogonek krótki, lekko opuszczony ku dołowi; po środku tułowia widoczne są małe, wąskie nacięcia; barwa brązowa. Dług. 6,5 cm (Tabl. XXVII, 18). 3) Kilkaset drobnych, niezdobionych fragmentów brzuśców naczyń o powierzchniach jasnobrązowych, niekiedy przecieranych; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

LIT.: A. Gardawski 1958, ryc. 3; E. Kempisty 1970, fig. 87: 1 i str. 269.

ZB.: PMA

UW.: Opisane wyżej zabytki pochodzą z badań S. Roela. W czasie poszukiwań przeprowadzonych w 1965 r., ceramiki na zalesionych wydmach nie stwierdzono. Do materiałów omawianej kultury nie zaliczono glinianej buławki publikowanej przez A. Gardawskiego w cyto-

wanej wyżej pracy; należy ona zapewne do kultury trzcinieckiej.

123. DZIAŁY CZARNOWSKIE, Stan. 4, gr. Dąbrówka

LOK.: Rozwiana wydma położona na zachód od drogi Guzowatka-Kołąków, 50 kroków od niej na polu Tachulskiego, 1,7 km na północ od folwarku w Guzowatce.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1934 r.

INW.: 1) Liczne, drobne fragmenty naczyń o powierzchniach zniszczonych ze śladami zatartego ornamentu stempelkowego; barwa jasnobrązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

124. EMILIANÓW, Stan. 1, gr. Radzymin

LOK.: Wydma położona nad małym stawkiem, na zachód od wsi, tuż przy drodze Radzymin-Dybów-Wola Raszewska, na południe od niej, na lewym brzegu rzeczki Rządzy, na jej krawędzi.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; po stronie wewnętrznej biegnie rząd płytkich dołków; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXVII, 10). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa brązowoczerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 9). 3) Drobnym fragment naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XXVII, 11). 4) 4 fragmenty kilku naczyń zdobione odciskami stempelków; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 15). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 12). 6) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 13). 7) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami sznura; zachował się ślad po jednym dołku; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 14). 8) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami sznura; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVII, 16). 9) Drobnym fragment przykrawędny o brzegu zagiętym do środka, zdobiony trzema rzędami odcisków sznura oraz fragment dna płaskiego; barwa brązowa; domieszka tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

125. GAJ, gr. Zabrodzie

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu nacinanym po wewnętrznej stronie; zachował się jeden otworek, zapewne ślad po guzku; barwa szarobrązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XXVIII, 1). 2) 7 drobnych fragmentów jednego naczynia zdobionych ściegiem bruzdowym; barwa brązowa i szara; domieszka tłucznia (Tabl. XXVIII, 2). 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym oraz kilka niezdobionych fragmentów kilku naczyń; barwa szara i brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

126. GRABIE STARE, Stan. 2, gr. Duczki

LOK.: Wydma leżąca na północ od wschodniego krańca wsi, około 50—60 m na północ od szkoły w Grabiach Starych. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) 4 drobne fragmenty brzuśców, niezdobione, je-

den o powierzchniach przecieranych; barwa jasnobrązowa i czerwona; liczna domieszka tłucznia.

IN. KULT.: KCS, KT

LOK.: Wydma położona w odległości 30 m od szkoły w Grabiach Starych, na północ od wschodniego krańca wsi. Gniazdo 3.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) 10 drobnych fragmentów naczynia, w tym jeden przykrawędny o brzegu nacinanym; zachował się jeden guzek; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup 0,3—0,4 cm.

IN. KULT.: KT

LOK.: Wydma leżąca na północ od wschodniego krańca wsi Grabie Stare, 60 m od szkoły w stronę wsi Klembów. Gniazdo 4.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony po obu stronach odciskami stempelka; barwa szara; domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVIII, 3). 2) 2 drobne przykrawędne fragmenty naczyń zdobione odciskami sznura; w tym jeden także rzędem guzków wypychanych od strony wewnętrznej; barwa szarobrązowoczerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia. 3) Powyżej 20 drobnych fragmentów kilku naczyń, w tym część zdobiona ścięciem bruzdowym, odciskami sznura lub odciskami stempelka; barwa szara i brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia.

IN. KULT.: KT

LOK.: Wydma leżąca na północ od wschodniego krańca wsi, 40 m od szkoły, pomiędzy gniazdami 1 i 2. Gniazdo 5.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) 70 drobnych fragmentów różnych, cienko- i średniościennych naczyń, w tym kilka zdobionych ścięciem bruzdowym, kilka o powierzchniach przecieranych; barwa szara i brązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Gub. skorup 0,3—0,6 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

127. GRZEGORZEWO, gr. Zabrodzie

LOK.: Wydma położona w kotlinie otoczonej drutem kolczastym, po lewej stronie toru kolejowego i dworca, 300 m od niego w kierunku Wyszkowa, za kanałem i drogą od wsi Dębinki.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1933 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane rysunkowo, kształtu puchara, zdobione odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Wys. 19 cm; średn. otworu 23 cm, dna 10 cm (Tabl. XXVIII, 20). 2) Naczynie zrekonstruowane rysunkowo w partii górnej (dno nie zachowało się), zdobione odciskami stempelków; powierzchnie przecierane, jasnobrązowe i szare; domieszka zapewne naturalnego piasku. Średn. otworu 20 cm (Tabl. XXVIII, 16). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony na stronie wewnętrznej odciskami sznura obwijanego; powierzchnie jasnobrązowe, zewnętrzna gładzona, z połyskiem, miejscami złuszczone; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 11). 4) Fragment naczynia o krawędzi po stronie wewnętrznej nacinanej, zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa jasnobrązowa i szara; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 8). 5) Kilkadziesiąt fragmentów brzuśców kilku naczyń zdobionych odciskami stempelków często w połączeniu z poziomymi żłobkami; barwa jasnobrązowa i czerwona; domieszka tłucznia i białego ska-

lenia (Tabl. XXVIII, 9, 10, 12—15, 17—19). 6) Fragment figurki (?) zwierzęcej glinianej.

IN. KULT.: KAK, KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 88: 4.

ZB.: PMA

128. GUZOWATKA, Stan. 1, gr. Dąbrówka

LOK.: Wydma położona na północ od wsi, 1 km na południe od Kołakowa, 50 m na zachód od drogi Guzowatka-Kołaków.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej, zdobiony rzędem guzków; barwa szara i brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 5). 2) 4 fragmenty zapewne 2 naczyń zdobione odciskami stempelków; barwa brązowa; bardzo liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 6). 3) 3 fragmenty zapewne jednego naczynia zdobione odciskami stempelka; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 7). 4) Kilkadziesiąt drobnych fragmentów kilku naczyń, niezdobionych; barwa jasnobrązowa i szara; domieszka tłucznia.

IN. KULT.: KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 84: 3.

ZB.: PMA

129. JANKÓW STARY, Stan. 1, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona 600 m na południe od Jankowa Starego, na skrzyżowaniu dróg z Helenowa do ... i z Jankowa Starego do Czarnej Starej.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi głęboko nacinanej z rzędem guzków; barwa jasnobrązowa i szara; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVIII, 4). 2) 3 drobne przykrawędne fragmenty naczynia zdobione głębokimi odciskami prostokątnego stempelka po stronie wewnętrznej, po zewnętrznej ścięciem bruzdowym i otworkami (pierwotnie zapewne guzkami); barwa brązowa i szara; domieszka tłucznia. 3) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń zdobione odciskami wąskiego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia. 4) 5 fragmentów zapewne jednego naczynia zdobione odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 5) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara; liczna domieszka tłucznia. 6) 150 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń niezdobionych; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 84: 4, 5.

ZB.: PMA

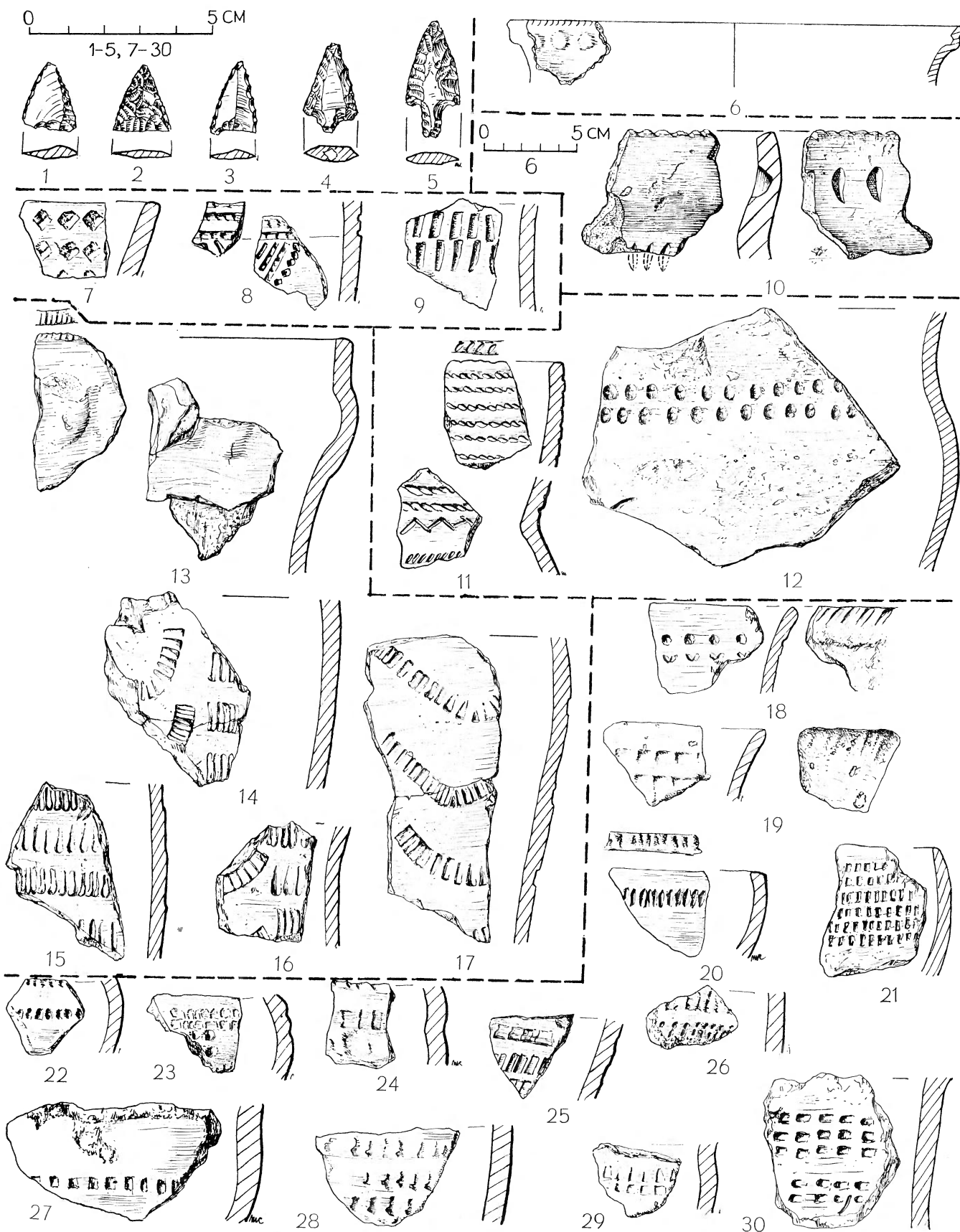
130. KLEMBÓW, Stan. 1, gr. loco

LOK.: Wydma położona na północ od kościoła w Klembowie, tuż przy zabudowaniach folwarcznych. Zabytki występowały obok oraz w dołach na kartofle. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

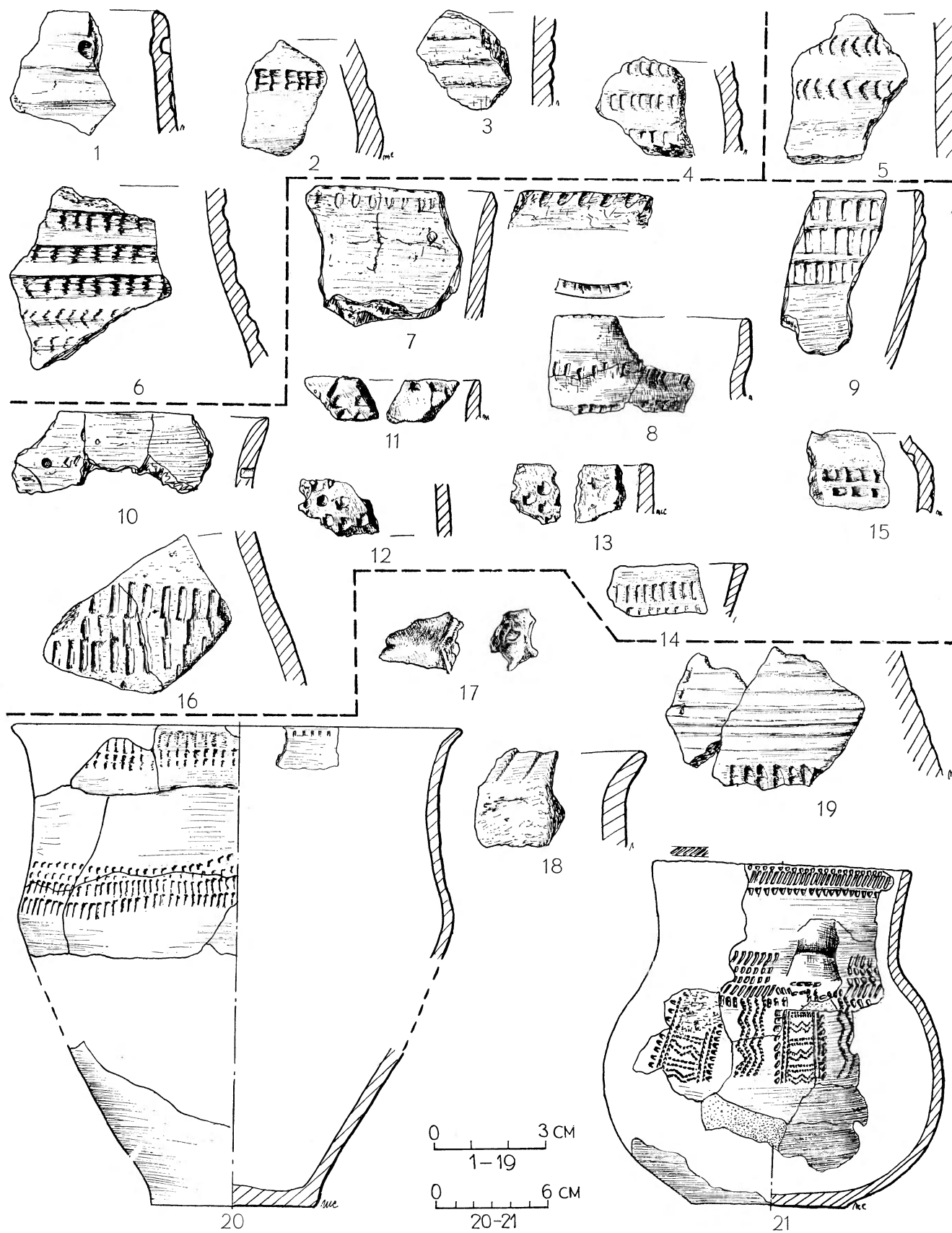
INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami owalnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 22). 2) Drobny fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami czworobocznego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XXVIII, 23). 3) 3 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami półkolistego stempelka; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXVIII, 24). 4) Drobny fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa szara; domieszka zapewne naturalnego piasku. 5) 37 niezdobio-

TABLICA XXV

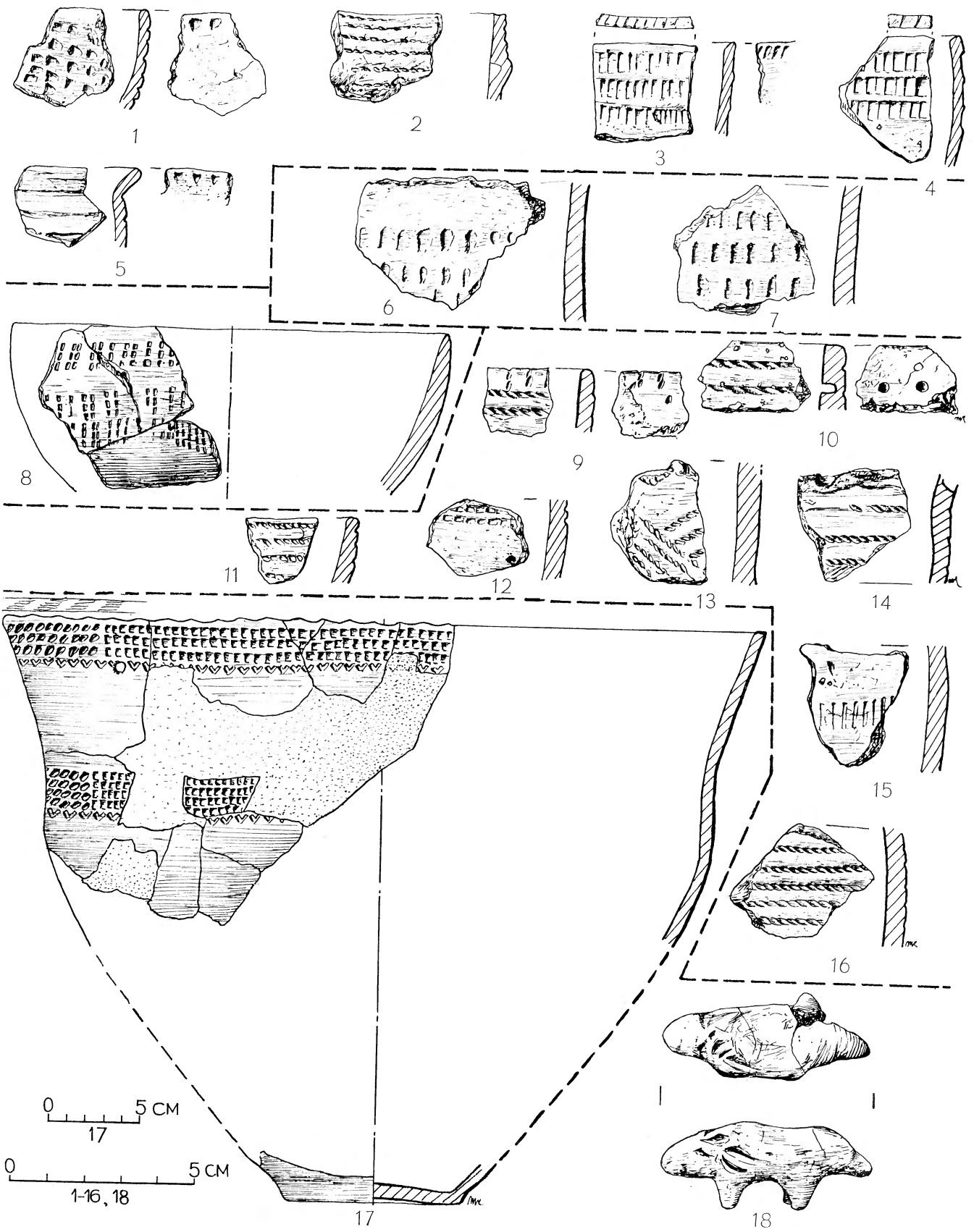
Pow. Węgrów. Węgrów (1-5). Jarnice (6). Wola Korytnicka (10). Warszawa m.st. Świdry Nowe (7-9). Wawer-Miłosna (11, 12). Wygoda (13-17). Pow. Wołomin. Brzeziny stan. 1 (18-30)

TABLICA XXVI

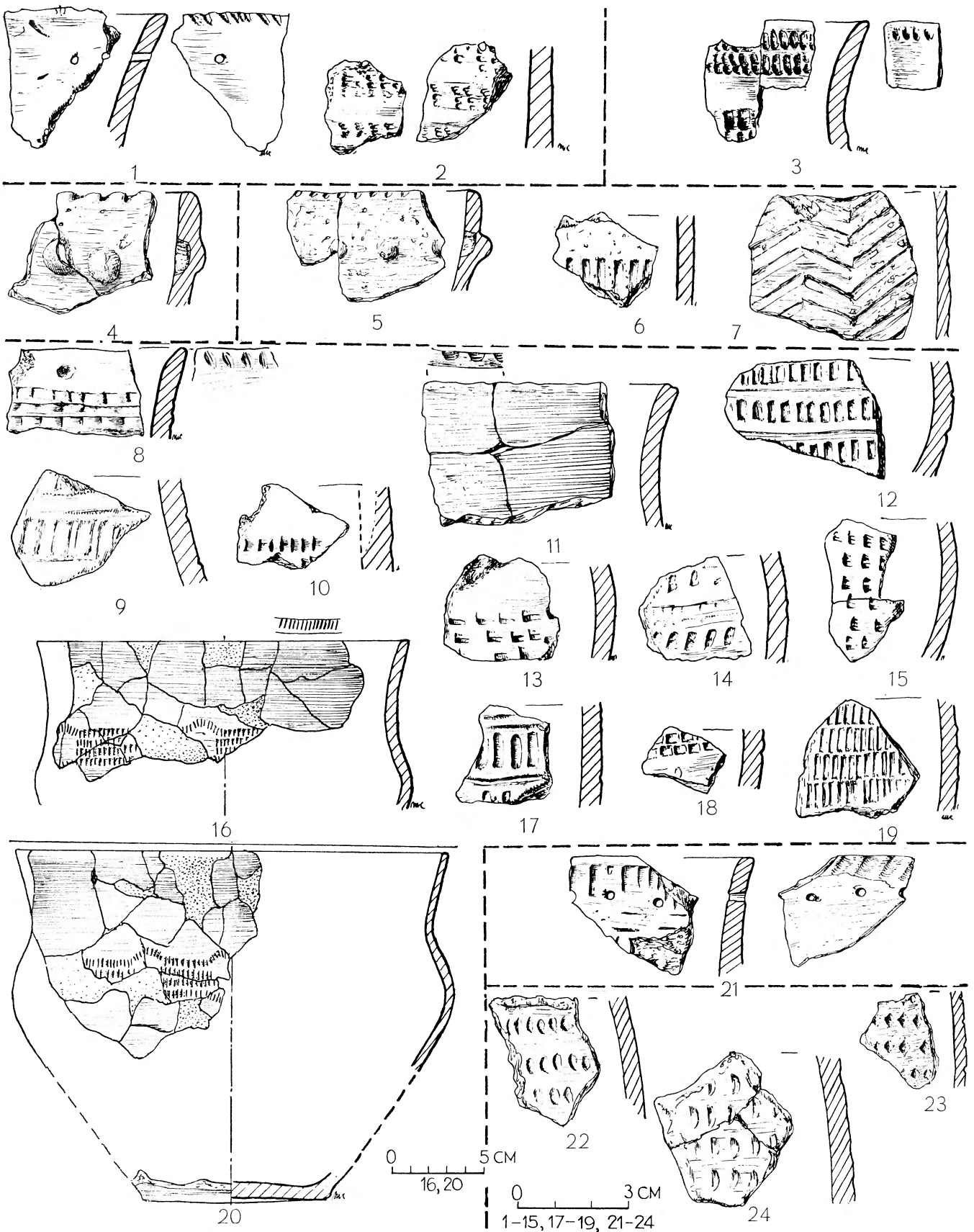
Pow. Wołomin. Brzeziny, stan. 2 (1-4), 6); stan. 1 (5). Dąbrowa, stan 2 (7-16); stan. 1. (17-21)

TABLICA XXVII

Pow. Wołomin. Dąbrówka, stan. 2 (1-5). Stan. 1 (6, 7). Dręszew (8). Emilianów, stan. 1 (9-16).
Działy Czarnowskie, stan. 1 (17, 18)

TABLICA XXVIII

Pow. Wołomin. Gaj (1, 2). Grabie Stare, stan. 2 (3). Janków Stary, stan. 1 (4). Guzowatka, stan. 1 (5-7). Grzegorzewo (8-20). Łoś, stan. 1 (21). Klembów, stan. 1 (22-24)

nych fragmentów kilku naczyń; barwa szara i jasnobrązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL

LOK.: Wydma położona na wschód od folwarku, koło dołów na kartofle, około 50 m na wschód od nich. Gniazdo 2.

BAD.: Powierzchniowe, S. K. (S. Krukowski) w latach 1919, 1921 i 1926 oraz S. Roel w 1930 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony rzędem guzków; brzeg od góry pokryty nacięciami w układzie jodełki; barwa szara i brązowa; domieszka tłucznia (Tabl. XXIX, 4). 2) 4 przykrawędne fragmenty i 2 ułamki brzuśca naczyń zdobione odciskami stempelków; barwa brązowa; domieszka tłucznia średnioziarnistego (Tabl. XXIX, 2). 3) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami sznura; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 1). 4) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami czterozębnego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 7). 5) 2 przykrawędne fragmenty naczyń zdobione odciskami drobnego stempelka i otworkiem (pierwotnie zapewne rzędem guzków); barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 5). 6) Fragment naczyń o krawędzi po stronie wewnętrznej nacinanej, zdobiony słabo czytelnymi odciskami stempelków; barwa brązowa i czerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIX, 3). 7) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami małego stempelka i rzędem guzków; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 8). 8) Fragment brzuśca naczyń zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa szaroczarna; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIX, 6). 9) 9 fragmentów brzuśca naczyń zdobionych odciskami czterozębnego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 9). 10) Fragment brzuśca naczyń zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 10). 11) Drobną przykrawędny fragment naczyń o brzegu odgiętym na zewnątrz, nacinanym po stronie wewnętrznej, zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia. 12) Fragment naczyń o brzegu zagiętym do środka, nacinanym, zdobiony rzędem otworków (pierwotnie zapewne guzków); barwa szara; domieszka naturalnego piasku. 13) 40 drobnych fragmentów brzuśców różnych naczyń zdobionych odciskami różnorodnych stempelków; barwa jasnobrązowa i szara; domieszka liczna tłucznia średnio- i drobnoziarnistego. 14) 28 fragmentów brzuśców naczyń, niezdobionych, niekiedy o powierzchniach przecieranych, jasnobrązowych i szarych; domieszka tłucznia i niekiedy białego skalenia

IN. KUL.: KPL, KAK, KCS (?), KT

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 85: 1.

ZB.: PMA

131. KRASZEW-CHMIEŁOWSZCZYŻNA, gr. Kłębów

LOK.: Wydma położona na kępie między dwoma odnogami rzeczki Rządzy, 1 km na wschód od dworu w Kraszewie.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) 32 drobne fragmenty brzuśców naczyń, w tym 4 zdobione odciskami wąskiego stempelka i sznura; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. 2) Drobną przydenny fragment naczyń płaskodennego;

barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

132. LIPKA, Stan. 1, gr. Ostrówek (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na terenie posiadłości Kurka, 700 m na południowy wschód od dworu w Lipce, na prawym brzegu Rządzy.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Fragment naczyń o brzegu nacinanym, zdobiony nakłuciami; barwa brązowoczerwona; domieszka tłucznia drobnoziarnistego i białego skalenia (Tabl. XXIX, 17). 2) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony ściegiem bruzdowym i odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 15). 3) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony po obu stronach odciskami małego, owalnego stempelka, poniżej zachował się jeden głęboki dołek; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 14). 4) Fragment naczyń o brzegu nacinanym, zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIX, 16). 5) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami sznura i nieregularnymi dołeczkami; pod nacinaną krawędzią biegnie rząd guzków; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXIX, 18). 6) Górne partie naczyń zrekonstruowanego rysunkowo zdobione rzędem guzków; powierzchnie przecierane, jasnobrązowe z odcieniem ceglстым; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Zachowana wys. 7 cm; śred. otworu 15,5 cm (Tabl. XXIX, 19). 7) Fragment brzuśca naczyń zdobiony ukośnymi odciskami prostokątnego stempelka przedzielonymi ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 8) Około 100 fragmentów brzuśców, w tym 30 zdobionych poziomymi żłobkami, odciskami stempelków i ściegiem bruzdowym; jeden fragment posiada powierzchnie przecierane; barwa jasnobrązowa i brązowoczerwona; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,8 cm.

IN. KULT.: KT

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XL, 6 i XLI, 8; E. Kempisty 1970, fig. 82: 2.

ZB.: PMA

133. LIPKA, Stan. 3, gr. Ostrówek (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Trudno dostępna wydma położona wśród bagien, około 3/4 km na południe od drogi Lipka-Tuł, 400 m na północ od północnego ramienia rzeczki Rządzy, około 700 m na południowy zachód od środka wsi Tuł.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1928 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyń zdobiony odciskami sznura i pionowymi nacięciami tuż pod brzegiem; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIX, 13). 2) 55 drobnych fragmentów zapewne 2 naczyń, w tym jeden fragment zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowa; domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,5 cm.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 96: 4; w pracy tej mylnie zaliczono tę ilustrację do stanowiska Linin.

ZB.: PMA

134. LIPKA, Stan. 4, gr. Ostrówek (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na północ od drogi Krzywica-Tuł, tuż przy niej, 200 m na południe od stawu młyńskiego w Lipce, między drogą a rzeczką Radziwką, 20 m na wschód od gniazda 1. Gniazdo 2.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1928 r.

INW.: 1) Niezdobiony fragment brzuśca naczynia o powierzchniach przecieranych, brązowoczerwonych; domieszka drobnziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

135. LIPKA, Stan. 7, gr. Ostrówek (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona 500 m na południe od drogi Lipka-Tuł, 500 m na południe od północnego ramienia rzeczki Rządzy, 900 m na południowy zachód od środka wsi Tuł, na drodze polnej biegnącej od drogi Lipka-Tuł do rzeczki Rządzy.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) 10 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym 2 zdobione odciskami stempelków i ściegiem bruzdowym; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

136. LUDWINÓW, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma należąca do ogółu wsi położona przy skrzyżowaniu dróg wsi Józefów-Ludwinów, na wschód od ... szkoły powszechnej. Wydma ciągnie się łukiem trzydziestometrowym na południe.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela 15.IV.1934 r.

INW.: 1) 2 drobne fragmenty naczynia o brzegu lekko odgiętym na zewnątrz, niezdobione; barwa brązowoczerwona; domieszka piasku. 2) 100 drobnych, niezdobionych fragmentów kilku naczyń, w tym część o powierzchniach przecieranych, brązowoczerwonych; nieliczna domieszka drobnziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,5 cm.

ZB.: PMA

137. ŁOŚ, Stan. 1, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na południe od drogi Łoś-Ruda, nad rzeczką Rządzą, około 750 m na zachód od wsi.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony po stronie zewnętrznej odciskami stempelków i rzędem dziurek, po wewnętrznej odciskami sznura obwijanego; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXVIII, 21).

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

138. MACIOŁKOWO, gr. Kobyłka (dawn. Maciołki, pow. Radzymin)

LOK.: Wydma pod Kobyłką.

BAD.: Powierzchniowe, S. Krukowski, VIII.1934 r.

INW.: 1) 6 fragmentów naczynia, w tym 4 przykrawędne zdobione po wewnętrznej stronie odciskami stempelków, po zewnętrznej guzkami, poziomymi żłobkami i odciskami stempelków; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXIX, 12). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. Śred. 31 cm (Tabl. XXIX, 11). 3) Drobny fragment przykrawędny o brzegu prostym zdobiony rzędem odcisków krótkiego, prostokątnego stempelka przerywa-

nych głębokimi dołkami; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. 4) 50 drobnych fragmentów brzuśców naczyń, w tym kilka zdobionych odciskami stempelków i poziomymi żłobkami; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia.

LIT.: L. Kozłowski 1924, tabl. XX, 22, str. 214; A. Gardawski 1955, str. 129; A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 16—19; S. Nosek 1957, str. 243; E. Kempisty 1970, fig. 98: 7 (w pracy tej podano starą nazwę Maciołki).

ZB.: PMA

139. MARKI, gr. loco

BAD.: Powierzchniowe, S. Krukowskiego.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony odciskami prostokątnego stempelka i otworkami; barwa brązowa; domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 12). 2) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony rzędem guzków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 14). 3) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu głęboko nacinanym zdobiony odciskami stempelków i podłużnymi guzkami; barwa szarobrązowa; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 11). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami trójzębnego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 13). 5) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 17). 6) Kilka fragmentów z 4 zapewne naczyń, niezdobionych lub pokrytych odciskami stempelków i ściegiem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KCS, KT

LIT.: S. Krukowski 1920, str. 87; A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 20.

ZB.: PMA

140. MICHAŁÓW, Stan. 1, gr. Klembów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona pomiędzy drogą Klembów-Rasztów a korytem Rządzy, 150 m na zachód od gniazda 2. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony rzędem guzków; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXX, 1). 2) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) 8 fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym jeden zdobiony ściegiem bruzdowym, jeden rzędem odcisków prostokątnego stempelka, kilka posiada powierzchnie przecierane; barwa brązowoczerwona; domieszka drobnziarnistego tłucznia i niekiedy białego skalenia. Grub. skorup od 0,5 do 0,7 cm. 4) Fragment dna płaskiego barwy i domieszki jak wyżej. 5) Fragment figurki (?) zwierzęcej.

IN. KULT.: KPL, KCS (?), KT

LOK.: Wydma zwana Pasiółkiem Michałowskim położona między drogą z Klembowa do Rasztowa a rzeczką Rządzą, około 350 m od drogi, bliżej rzeki. Gniazdo 2.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela.

INW.: 1) Górne partie naczynia zrekonstruowanego rysunkowo o krawędzi skośnie nacinanej, zdobione rzędem guzków i odcisków wąskiego stempelka; barwa brązowoczerwona; nieliczna domieszka drobnziarnistego

tlucznia i białego skalenia. Śred. otworu 24 cm (Tabl. XXX, 7). 2) 4 drobne fragmenty naczyń o krawędzi lekko zagiętej do środka, zdobione od góry nacięciami stempelka, poniżej rzędem guzków; barwa czerwono-brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) 330 drobnych fragmentów brzuśców zapewne 2 naczyń barwy i domieszki jak wyżej, być może stanowią one jedną całość z przykrawędnymi fragmentami.

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 82:3.

LOK.: Wydma położona nad korytem rzeczki Rządzy, między drogą Klembów-Rasztów, 300 m na zachód od gniazda 1. Gniazdo 3.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) 38 drobnych fragmentów brzuśców, w tym kilka zdobionych odciskami stempelków, 3 o powierzchniach silnie przecieranych oraz jeden o krawędzi nacinanej; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnio- i drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,5 do 0,6 cm.

IN. KULT.: KT

LOK.: Wydma położona między drogą Rasztów-Klembów a korytem Rządzy, 120 m na północ od gniazda 2. Gniazdo 4.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w latach 1929 i 1932.

INW.: 1) Drobny fragment przykrawędny naczyńia zdobiony odciskami czworobocznego, nacinanego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXX, 6). 2) Drobny fragment przykrawędny naczyńia zdobiony odciskami kilkuzębego stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 5). 3) 3 fragmenty brzuśców różnych naczyń zdobionych odciskami kilkuzębnych stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXX, 9). 4) 677 fragmentów kilku naczyń, w tym 7 zdobionych odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia drobno- i średnioziarnistego.

IN. KULT.: KT

LOK.: Wydma położona między drogą Klembów-Rasztów a korytem rzeki Rządzy, na północ od gniazd 4 i 6, bliżej drogi, 100–120 m od niej. Gniazdo 7.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1929 r.

INW.: 1) Drobny przykrawędny fragment naczyńia o brzegu ukształtowanym daszkowato, nacinanym od góry, zdobionym rzędem guzków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXX, 2). 2) Przykrawędny fragment naczyńia zdobiony ścięciem bruzdowym; powierzchnie przecierane, brązowoczerwone; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 3). 3) Drobny fragment brzuśca zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 8). 4) 3 drobne fragmenty naczyńia o brzegu odgiętym lekko na zewnątrz, nacinanym, zdobione rzędem guzków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 5) 285 drobnych fragmentów brzuśców naczyń, w tym 10 zdobionych odciskami stempelków, kilka o powierzchniach przecieranych; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,6 cm.

IN. KULT.: KT

LOK.: Wydma położona pomiędzy drogą Klembów-Rasztów a korytem rzeczki Rządzy, około 150 m na południowy zachód od gniazda 1.

Gniazdo 8.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) Kilkadziesiąt drobnych fragmentów naczyńia o brzegu nacinanym, zdobione dwoma rzędami dużych wgłębień; barwa szarobrązowa i brązowoczerwona; gлина mączysta bez domieszki. Śred. otworu 22 cm (Tabl. XXX, 10).

LIT.: A. Gardawski 1958, tabl. XLIII, 21.

ZB.: PMA

141. MICHAŁÓW, Stan. 2, gr. Klembów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona pomiędzy drogą Klembów-Rasztów a rzeczką Rządzą, 500 m na zachód od stan. 1, na polnej drodze od cegielni, na wschód od wąwozu.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) Fragment cienkościennego naczyńia o brzegu lekko odgiętym na zewnątrz, nacinanym od góry, zdobionym odciskami dwuzębego stempelka; barwa szaroczarna; domieszka tłucznia. 2) Drobny fragment naczyńia o brzegu zagiętym do środka, zdobiony pojedynczym rzędem odcisków prostokątnego stempelka; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorupy 0,5 cm. 3) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń zdobione ścięciem bruzdowym; barwa szara; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. 4) Fragment dna płaskiego i 220 drobnych fragmentów brzuśców naczyń, niezdobionych; barwa szara i brązowa; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,3 do 0,5 cm.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

142. MICHAŁÓW, Stan. 3, gr. Klembów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma należąca do J. Żmijewskiego, położona na północ od zabudowań tego gospodarza.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela 8.IV.1934 r.

INW.: 1) 204 fragmenty zapewne jednego naczyńia, w tym jeden fragment przykrawędny o brzegu nacinanym, zdobiony rzędem guzków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 4).

ZB.: PMA

143. OSTRÓWEK, Stan. 1, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na skraju lasu, ciągnąca się od drogi biegnącej z północnej części Sokołówka, tuż przy niej i wzdłuż niej, nad bagnistymi łąkami położonymi na południe od stanowiska. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) Drobny fragment przykrawędny naczyńia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 2) Drobny fragment przykrawędny naczyńia, niezdobiony; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. 3) Fragment brzuśca naczyńia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXX, 19). 4) Fragment brzuśca naczyńia zdobiony odciskami sznura; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 5) 20 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym 10 zdobionych odciskami stempelka o powierzchniach wewnętrznych przecieranych, szarych i brązowych; domieszka tłucznia i białego skalenia. Grub. skorup od 0,3 do 0,5 cm.

IN. KULT.: KT

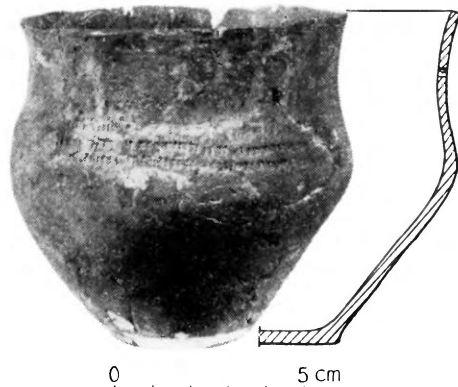
ZB.: PMA

144. PASEK STARY, Stan. 1, gr. Klembów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na zachód od wsi, na południe od rzeczki Rządzy, na jej lewym brzegu, na gruntach S. Siedziewskiego.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) Płaskodenne naczynie o brzegu nacinanym, zdobione odciskami nieregularnych stempelków; w dolnych partiach szyjki znajduje się otwór; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia. Wys. 18 cm, śred. otworu 18 cm, dna 8 cm (Ryc. 3). 2) Przykrawędny fragment

Ryc. 3. Pasek Stary, stan. 1, pow. Wołomin. Naczynie

naczynia zdobiony odciskami sznura obwijanego po wewnętrznej stronie oraz poziomymi żłobkami i rzędem dołków po stronie zewnętrznej; barwa szarobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 18). LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 88:3.

ZB.: PMA

145. PASEK STARY, Stan. 3, gr. Klembów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma granicząca z dwoma wyniosłościami przysłaniającymi elipsę, po środku której na wyspie rosną sosny, pod nimi na zboczu wystąpiły skorupy.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) Kilkadziesiąt fragmentów naczynia zdobionego rzędem dołków (pierwotnie zapewne guzków) i przecinającymi się liniami rytymi; powierzchnie jasnobrązowe i czerwone, wewnętrzna silnie przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 15).

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 86:1.

ZB.: PMA

146. PORĘBISKO, Stan. 1, gr. Klembów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona 100 m na północny wschód od skrzyżowania drogi Dobrzyn-Grabie Stare, za torem kolejowym Warszawa-Tłuszcz, na wschód od toru.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) 10 fragmentów naczynia, w tym jeden przykrawędny, zdobione poziomymi żłobkami; barwa jasnobrązowa i czerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXX, 16). 2) 323 niezdobione fragmenty brzuśców kilku naczyń, o powierzchniach niekiedy przecieranych, brązowych i szarych; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. 3) 2 fragmenty den płaskich barwy i domieszki jak wyżej.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

147. RADZYMIN, gr. loco

LOK.: Wydma leżąca przy drodze polnej z Radzymina na fort Benjaminski.

INW.: 1) 10 fragmentów brzuśca naczynia zdobione odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoszara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 20).

LIT.: S. Nosek 1957, str. 243; autor wspomina o trójkątnym grociku krzemienym i innych narzędziach z tego surowca. Zabytki te prawdopodobnie zaginęły.

ZB.: PMA

148. REJENTÓWKA, Stan. 1, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na północ od drogi Mokre-Ruda, 1 km na północny zachód od Mokrego, na lewym brzegu Rządzy, na skraju lasu.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) Drobny fragment o krawędzi nacinanej, zdobiony odciskami stempelków i guzkami; barwa czerwona; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 23). 2) Drobny fragment przykrawędny zdobiony rzędem dołków; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXXI, 25). 3) Fragment naczynia o brzegu nacinanym; zachował się jeden otworek (pierwotnie zapewne guzek); barwa szara; domieszka białego skalenia (Tabl. XXXI, 22). 4) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony drobnymi nakłuciami i guzkami; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 21). 5) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobiony po stronie zewnętrznej odciskami prostokątnego stempelka, po wewnętrznej nacięciami i rzędem odcisków wąskiego stempelka; barwa brązowa, domieszka białego skalenia i pojedynczych ziarn miki. 6) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym i odciskami stempelków; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXI, 26). 7) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 27). 8) Fragment brzuśca naczynia zdobiony żłobkami i odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 24). 9) 312 fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym 31 zdobionych odciskami stempelków i niekiedy guzkami; barwa brązowa; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL, KCS, KT

ZB.: PMA

149. RŻYSKA, Stan. 1, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Rozwiana wydma położona 250 m na zachód od folwarku w Rżyskach przy drodze z folwarku do Jankowa Starego.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) 15 fragmentów naczynia zdobionych odciskami sznura; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia drobnoziarnistego (Tabl. XXXI, 5). 2) Drobny fragment przykrawędny zdobiony odciskami sznura i guzkami; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 7). 3) Przydenny fragment naczynia płaskodenne; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 6).

LIT.: J. Głosiński 1959, str. 357—358, autor ten wyżej opisane materiały zaliczył do kultury ceramiki sznurowej.

ZB.: PMA

150. RŻYSKA, Stan. 2, gr. Radzymin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Rozwiana wydma położona pomiędzy wsią Rżyska

a krzyżem przydrożnym o podstawie kamiennej, w odległości 150 kroków od krzyża, przy drodze idącej przez wydmy z Rżysk do Jankowa Starego, 250 m od Rżysk.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela 26.II.1930 r.

INW.: 1) Drobnny fragment przykrawędny zdobiony odciskami sznura; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnziarnistego tłucznia. 2) 158 drobnych fragmentów zapewne jednego naczynia, niezdobionych; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnziarnistego tłucznia.

LIT.: J. Głosik 1959, str. 357—358.

ZB.: PMA

151. SIWEK, Stan. III, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Okoliczne wydmy.

BAD.: Powierzchniowe, A. Kietlińska 14.IV.1948 r.

INW.: 1) Naczynie zrekonstruowane rysunkowo, w partii górnej zdobione odciskami stempelków; barwa jasnobrązowa i brązowoczerwona; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia i białego skalenia. Zachowana wys. 9,5 cm; śred. otworu około 32 cm (Tabl. XXXI, 10).

LIT.: A. Kietlińska 1951, str. 73, ryc. 20; T. Sulimirski 1955, str. 128; S. Nosek 1957, str. 243.

ZB.: PMA

152. SIWKI, gr. Zielonka

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędem dużych guzków, brzeg nacinany; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 11). 2) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ściegiem bruzdowym; barwa brązowoszara; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXXI, 15). 3) Fragment brzuśca naczynia pokryty rzędem ukośnych naciń; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 12). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami sznura, w górnych partiach zachował się ślad po otworku lub guzku; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 14). 5) 5 fragmentów brzuśca naczynia zdobionych ściegiem bruzdowym; barwa brązowa; liczna domieszka gruboziarnistego tłucznia. 6) 3 fragmenty brzuśca naczynia, w tym 2 zdobione odciskami stempelka; barwa szara i brązowa; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 13).

IN. KULT.: KPL, KT

ZB.: PMA

153. SOKOŁÓWEK, Stan. 1, gr. Małopole (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona 2 km na północny zachód od północnego krańca wsi Sokołówka, na północny zachód od leśniczówki, na skraju lasu, między drogą z Załubic do Kuligowa, a drogą z Sokołówka do Kuligowa, na wschód od gniazd 1 i 3. Gniazdo 2.

INW.: 1) Ostrodenne naczynie, rekonstruowane, zdobione rzędem dołków pod głęboko nacinaną krawędzią; powierzchnie przecierane jasnobrązowa i brązowoczerwona; glina twarda, silnie wypalona, bez domieszki. Wys. 25 cm; średn. otworu 19,5 cm (Ryc. 4).

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 82: 5, str. 263.

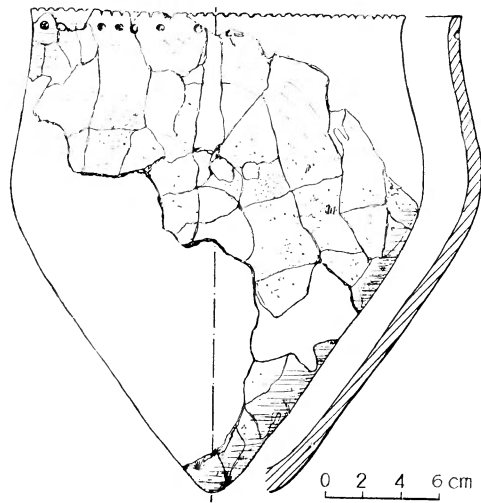
ZB.: PMA

154. STOCZEK, Stan. 1, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma.

BAD.: Powierzchniowe, S. Wroński.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowoszara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 8).

Ryc. 4. Sokołówek, stan. 1, pow. Wołomin. Naczynie

2) Fragment naczynia o brzegu nacinanym, zdobiony ukośnymi rzędami ściegu bruzdowego; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXI, 9). 3) Drobnny fragment przykrawędny o brzegu nacinanym zdobiony ukośnymi rzędami ściegu bruzdowego; barwa jasnobrązowa; nieliczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXI, 4). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony krótkimi odcinkami ściegu bruzdowego; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna przecierana; nieliczna domieszka drobnziarnistego tłucznia. 5) 9 fragmentów zapewne 2 naczyń o powierzchniach zewnętrznych, brązowożółtych, przecieranych, niezdobionych; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,5 cm.

ZB.: PMA

155. TŁUSZCZ, gr. loco (dawn. Radzymin)

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu zaigłym lekko do środka, niezdobiony; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami czworobocznego stempelka i poziomymi żłobkami; barwa brązowa i szara; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia. 3) 2 fragmenty brzuśców 2 naczyń niezdobionych; wewnętrzna powierzchnia jednego fragmentu przecierana; barwa brązowa; domieszka tłucznia i nielicznych ziarn miki.

ZB.: PMA

156. TŁUSZCZ-KOZŁY, gr. Tłuszcz (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Pomiędzy Tłuszczem a Kozłami.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędem guzków; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 18). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędem guzków; barwa brązowa; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 19). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony rzędami ściegu bruzdowego i głębokim dołkiem (pierwotnie zapewne rzędem dołków); barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 17). 4) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempla; barwa brązowa; nieliczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXI, 16). 5) 7 fragmentów brzuśców kilku naczyń, niezdobione, powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzne przecierane; domieszka tłucznia drobnziarnistego i białego skalenia.

ZB.: PMA

157. TUŁ, Stan. 1, gr. Ostrówek (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Środkowa część wydmy położonej około $\frac{3}{4}$ km na południowy zachód od Tuła, nad Rządzą. Gniazdo 1.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1930 r.

INW.: 1) 4 przykrawędne fragmenty naczyń zdobione po zewnętrznej stronie odciskami prostokątnego stempelka i głębokimi dołkami, po stronie wewnętrznej odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 1). 2) Drobnny fragment przekrawędny zdobiony rzędem ukośnych odcisków prostokątnego stempelka; powierzchnie brązowe, wewnętrzna silnie przecierana; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia. 3) Drobnny fragment przykrawędny o brzegu od góry nacinanym, zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 4) Drobnny fragment przykrawędny o brzegu daszkowato na zewnątrz zgrubiałym, poniżej zdobiony rzędem dziurek (pierwotnie zapewne dołków); barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia. 5) 6 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń zdobionych odciskami sznura; barwa brązowa i szara; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 2). 6) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony odciskami sznura i stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 4). 7) 4 fragmenty brzuśca naczyńa zdobione ścięciem bruzdowym i odciskami stempeków; barwa jasnobrązowa i szara; domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXXII, 3). 8) 3 fragmenty brzuśca naczyńa zdobione poziomymi żłobkami; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KPL, KT

LOK.: Wschodnia część wydmy. Gniazdo 2.

INW.: 1) 78 drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup 0,5 cm.

IN. KULT.: KT

LOK.: Osobne skupisko w środkowej części wydmy. Gniazdo 3.

INW.: 1) 132 drobne fragmenty, niezdobione, zapewne jednego naczyńa; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,5 cm.

ZB.: PMA

158. URLE, gr. loco

LOK.: Brzeg Liwca koło Urli.

BAD.: 1927 r.

INW.: 1) Fragment naczyńa o brzegu głęboko nacinanym zdobiony rzędem guzków; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 2). 2) Grocik krzemienisty z długim, wyraźnie wydzielonym trzoneczkiem o krawędziach obustronnie załuskanych. Surowiec narzutowy bałtycki. Dług. 3,2 cm (Tabl. XXXI, 1).

LIT.: E. Kempisty 1970, fig. 84:2.

ZB.: PMA

159. WOŁOMINEK, Stan. 1, gr. Wołomin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona nad bagnem „Czarna Kaczka” w odległości około 1 km na północny zachód od Wołominka. Własność J. Olczaka, mieszkańca wsi Kobyłka.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1931 r.

INW.: 1) 84 drobne fragmenty naczyń o powierzchniach

brązowych, zniszczonych, niezdobione; domieszka tłucznia i białego skalenia.

LIT.: J. Głosik 1959, str. 358.

ZB.: PMA

160. WOŁOMINEK, Stan. 2, gr. Wołomin (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona nad bagienkiem, 100 m na północ od toru kolejowego Warszawa-Białystok, między torem a drogą Wołomin-Kobyłka, 500 m na zachód od dworu w Wołominie.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) Drobnny fragment naczyńa o brzegu nacinanym zdobiony odciskami wąskiego stempelka; barwa brązowa; domieszka tłucznia i białego skalenia. 2) 44 fragmenty brzuśców kilku naczyń, niezdobione, część o powierzchniach przecieranych; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,6 cm.

LIT.: J. Głosik 1959, str. 358.

ZB.: PMA

161. WÓLKA KOZŁOWSKA, gr. Postoliska (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma położona na północny zachód od wsi Wólka Kozłowska, nad bagienkiem „Gać”, 300 m na północ od strumyka będącego dopływem potoku zwanego Cienka, wpadającego do Rządzy.

BAD.: Powierzchniowe, R. Jakimowicz, K. Jażdżewski i S. Roel w 1933 r.

INW.: 1) Fragmenty naczyń i wyroby krzemienne.

IN. KULT.: KCS

LIT.: J. Głosik 1959, str. 358.

UW.: Miejsce przechowania zabytków nieznane.

162. WÓLKA SŁOPSKA, gr. Zabrodzie (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Grunta Pawlikowskiego położone na najwyższym wzniesieniu pomiędzy majątkiem Niegów a chłopskimi gruntami i granicznym rowem odprowadzającym wodę do dużego jeziora, nad jeziorkiem na łąkach.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roel 3.IX.1933 r.

INW.: 1) Fragment naczyńa o krawędzi nacinanej zdobiony odciskami małego stempelka i rzędem guzków; barwa brązowoczerwona; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 2). 2) Fragment brzuśca naczyńa zdobiony odciskami sznura i małego stempelka; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna silnie przecierana; liczna domieszka drobnziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 4). 3) 2 fragmenty brzuśca naczyńa zdobione odciskami prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXXIII, 3). 4) 20 fragmentów brzuśców niezdobionych; barwa jasnobrązowa i brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia.

LIT.: J. Głosik 1959, str. 358—359.

ZB.: PMA

163. ZAŁUBICE, gr. Kuligów (dawn. pow. Radzymin)

BAD.: Dar S. Milewskiego 15.III.1948 r.

INW.: 1) 47 drobnych fragmentów brzuśców naczyń o silnie zniszczonych powierzchniach; na kilku zachowały się ślady nieczytelnych ornamentów; barwa brązowa i szara; liczna domieszka tłucznia i białego skalenia.

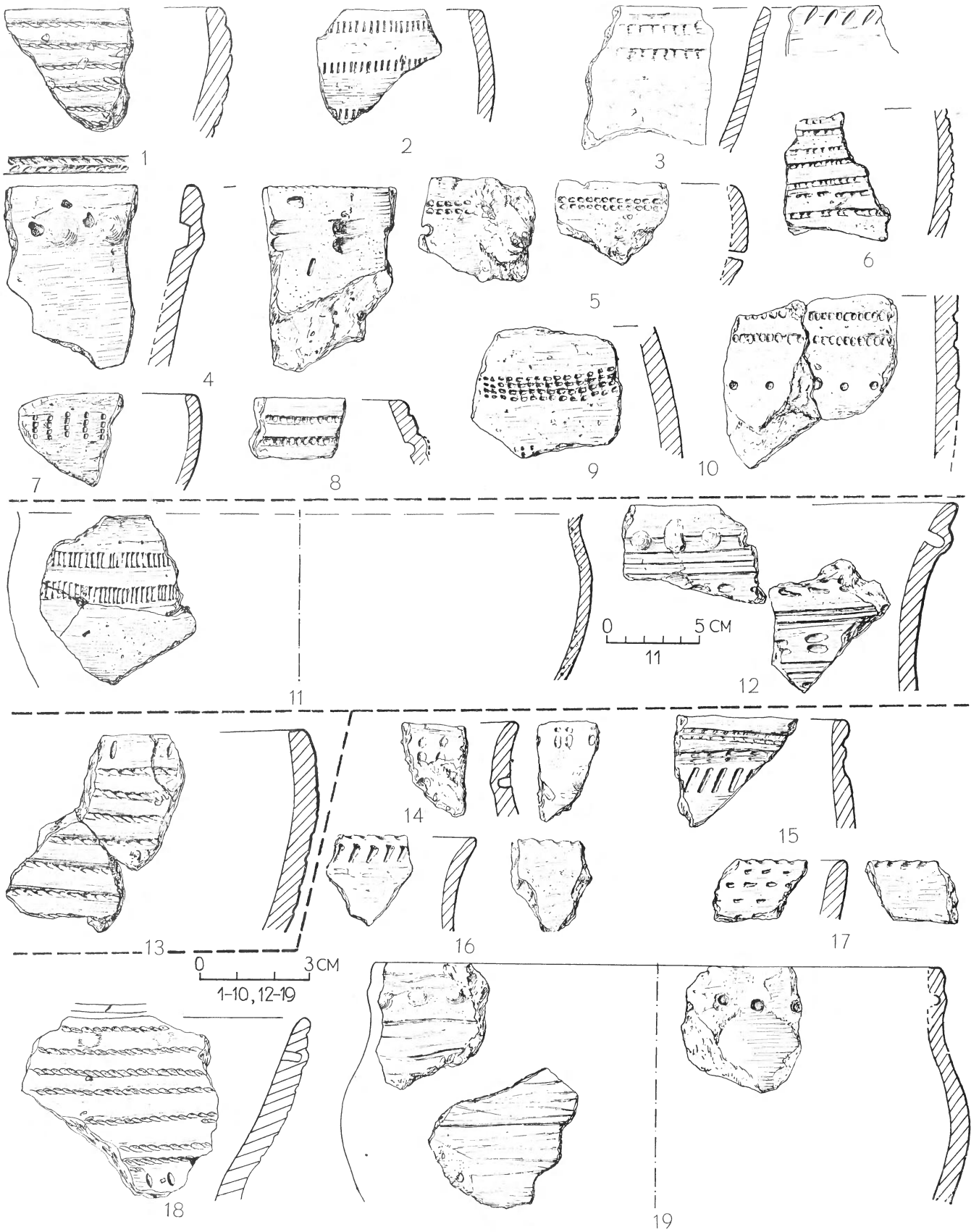
ZB.: PMA

UW.: Istnieją dwie wsie. Załubice Stare i Nowe, brak danych z terenu której z nich pochodzi ceramika.

164. ZĄBKI, gr. loco

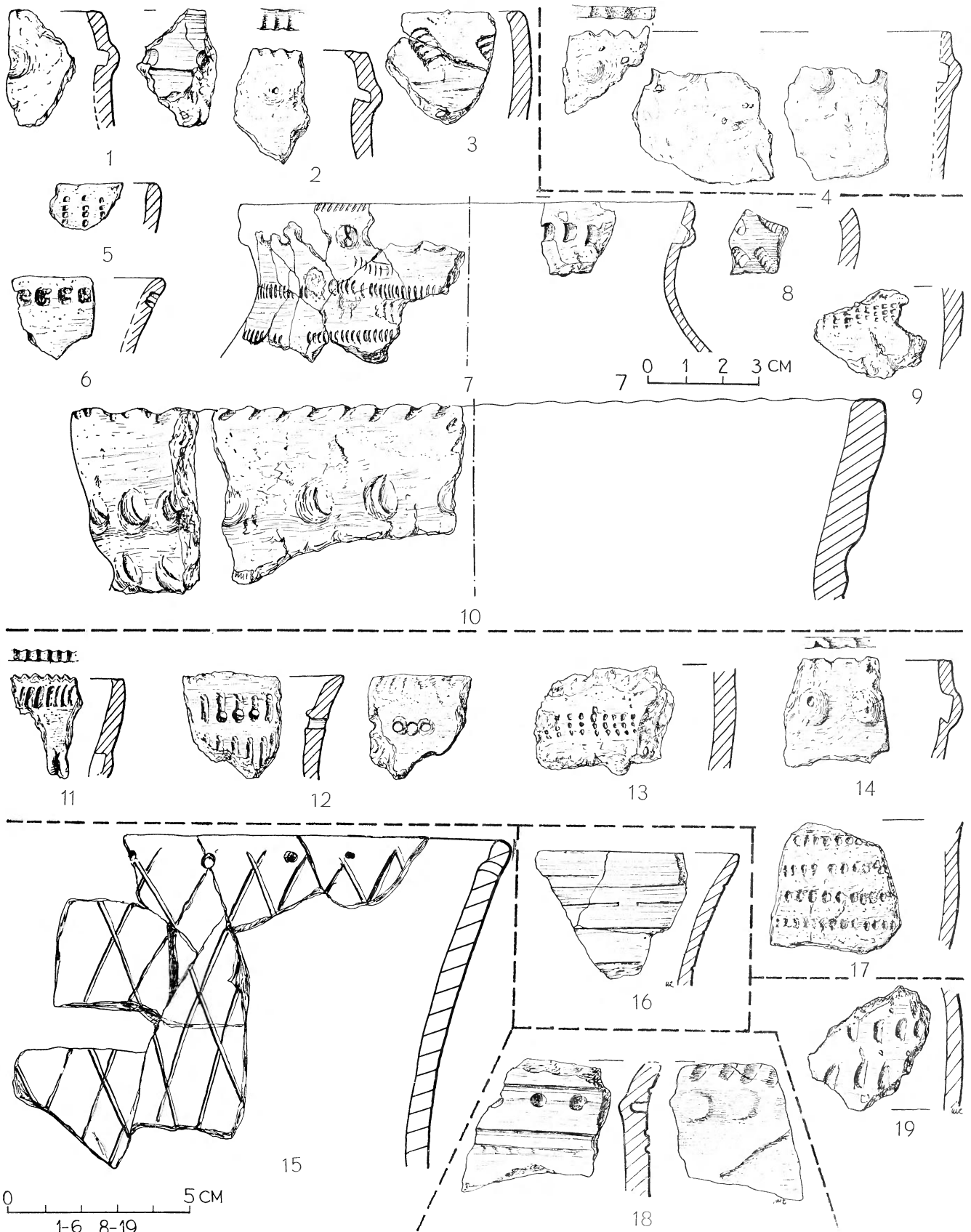
INW.: 1) Przykrawędny fragment naczyńa zdobiony od-

TABLICA XXIX

Pow. Wołomin. Klembów, stan. 1 (1—10). Maciołkowo (11, 12). Lipka, stan. 3 (13); stan. 1 (14—19)

TABLICA XXX

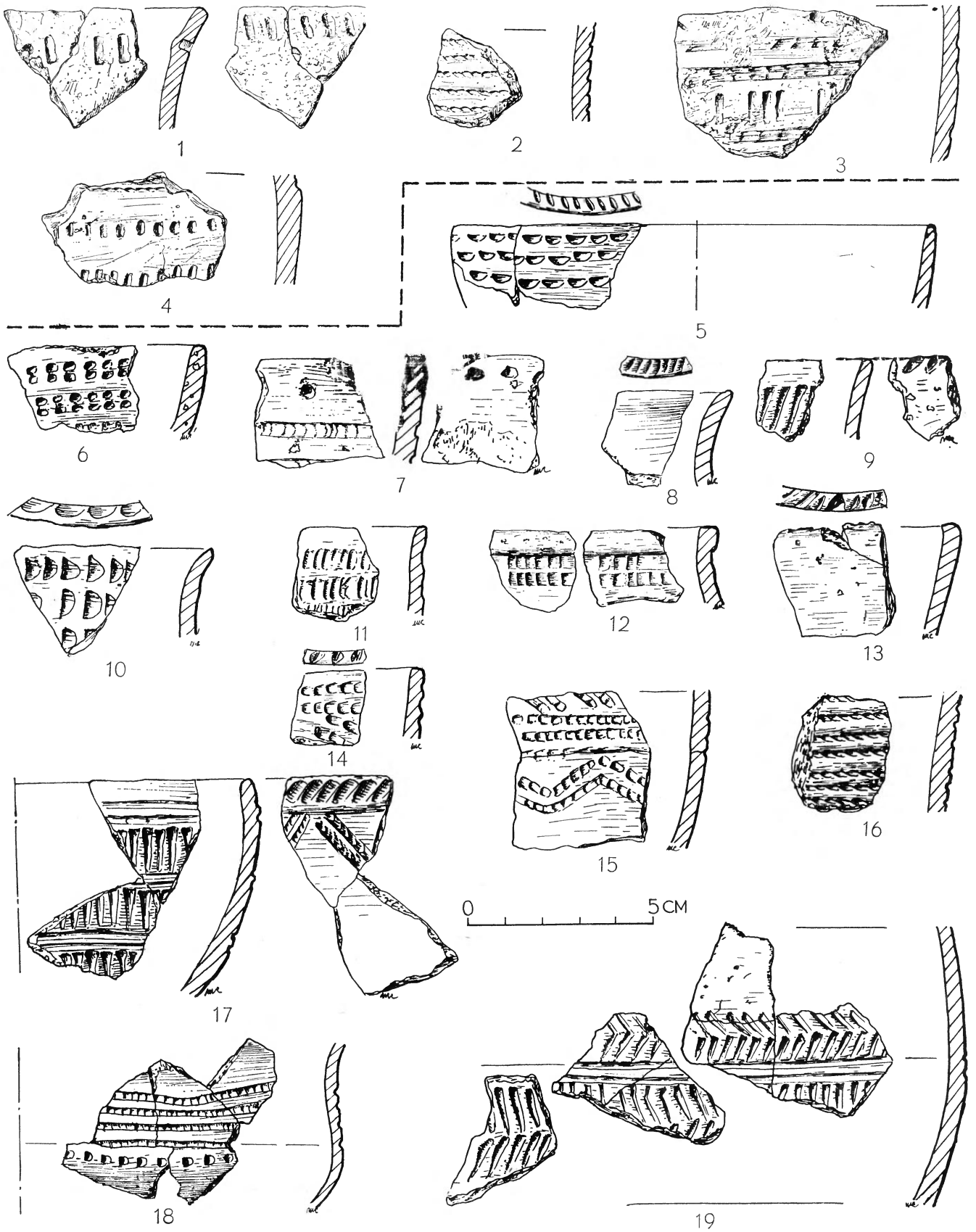
Pow. Wołomin. Michałów, stan. 1 (1-3, 5-10); stan. 3 (4). Marki (11-14, 17). Pasek Stary, stan. 3 (15); stan. 1 (18). Porębisko, stan. 1 (16). Ostrówek, stan. 1 (19).

TABLICA XXXI

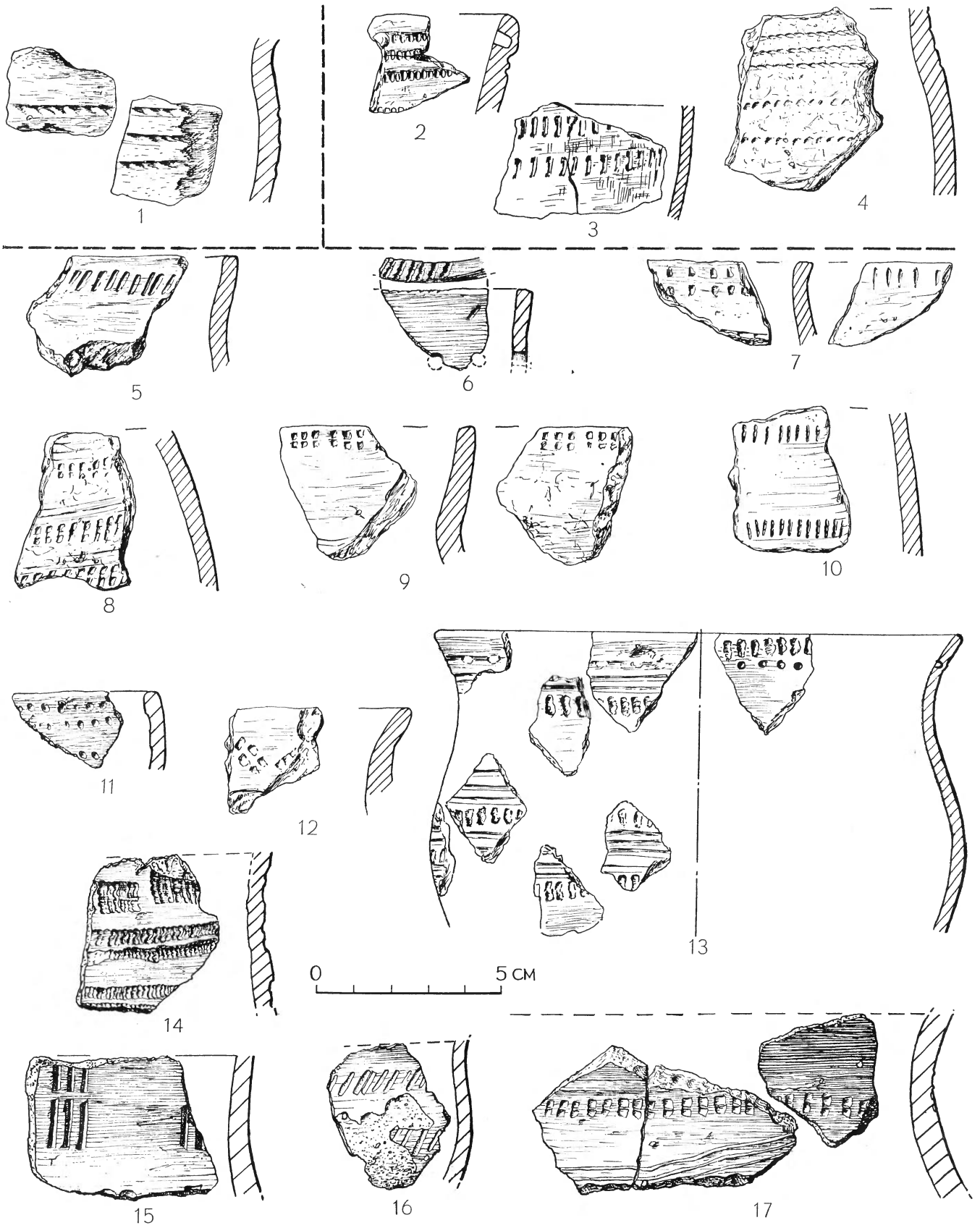
Pow. Wołomin. Urle (1, 2). Ząbki (3). Stoczek, stan. 1 (4, 8, 9). Rżyska, stan. 1 (5-7). Siwek, stan. III (10). Siwki (11-15). Tłuszcz Kozły (16-19). Radzymin (20). Rejentówka, stan. 1 (21-27)

TABLICA XXXII

Pow. Wołomin. Tuł, stan. 1 (1-4). Zielonka, stan. 1 (5-19)

TABLICA XXXIII

Pow. Wyszków. Drogoszewo (1). Ślubów, stan. 1 (5-17). Pow. Wołomin. Wólka Słopska (2-4)

ciskami stempelka i poziomymi żłobkami; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXI, 3). 2) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony poziomymi żłobkami i odciskami stempelka; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna przecierana; nieliczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 3) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

165. ZIELONKA, gr. loco

LOK.: Wydma położona na wschód od Zielonki.

BAD.: Powierzchniowe, S. Janikowski i S. Małkowski.

INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka; powierzchnie brązowe, wewnętrzna lekko przecierana; domieszka średnioziarnistego tłucznia. 2) Kilkadziesiąt drobnych niezdobionych fragmentów brzuśców naczyń; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KCS, KT

ZB.: PMA

166. ZIELONKA, Stan. 1, gr. loco

LOK.: Wydma położona przy stacji Zielonka, 50 m na północ od toru kolei z Warszawy do Białegostoku, między stacją a mostem kolejowym, bliżej stacji.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej zdobiony odciskami półkolistego stempelka; barwa brązowoczerwona; domieszka piasku. Śred. otworu 13 cm (Tabl. XXXII, 5). 2) Fragment naczynia zdobiony odciskami sznura obwijanego na wewnętrznej stronie krawędzi i dużymi wgłębieniami na powierzchni zewnętrznej; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 10). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami dwuzębego stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia z pojedynczymi ziarnami miki (Tabl. XXXII, 6). 4) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXII, 11). 5) Drobny fragment naczynia o brzegu nacinanym od strony wewnętrznej; barwa brązowa; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXII, 8). 6) 2 drobne fragmenty przykrawędne naczynia zdobione ścięciem bruzdowym; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXII, 12). 7) Przykrawędny fragment naczynia o brzegu od góry nacinanym; barwa szara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 13). 8) 2 fragmenty naczynia zdobione na wewnętrznej stronie krawędzi wgłębieniami, na zewnętrznej odciskami nierównych stempelków; barwa jasnobrązowa i szara; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 9). 9) 3 fragmenty naczynia, w tym jeden przykrawędny, zdobione ścięciem bruzdowym w układzie poziomym, ukośnym i linii zygzakowatej; brzeg od góry nacinany; barwa szara i jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 14, 15). 10) 3 fragmenty naczynia zdobione po wewnętrznej stronie krawędzi wgłębieniami, po zewnętrznej rzędem głębokich dołków i ścięciem bruzdowym; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 7). 11) Fragment naczynia misowatego bogato zdobiony żłobkami i odciskami stempelka po zewnętrznej stronie krawędzi oraz ścięciem bruzdowym i odciskami sznura obwijanego po stronie wewnętrznej; barwa brązowa; domieszka śred-

nioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 17). 12) 2 fragmenty 2 naczyń zdobione odciskami sznura; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 16). 13) Fragment brzuśca dużego naczynia zdobiony odciskami stempelków i ścięciem bruzdowym; barwa brązowa; nieliczna domieszka tłucznia. Śred. brzuśca około 36 cm (Tabl. XXXII, 18). 14) 7 fragmentów brzuśca naczynia zdobionych poziomymi żłobkami i ukośnymi liniami rytymi na wzór odcisków prostokątnego stempelka; barwa brązowa i szara; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXII, 19). 15) 87 fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym 17 zdobionych odciskami drobnego dwuzębego stempelka, ścięciem bruzdowym, owalnymi, płytkimi dołkami lub odciskami prostokątnych stempelków; barwa brązowa i szara; liczna domieszka tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,7 cm. 16) 5 fragmentów den płaskich o barwie i domieszce jak wyżej.

ZB.: PMA

167. ZIELONKA, Stan. 2, gr. loco

LOK.: Wydma położona w lesie w odległości 100–150 m na zachód od drogi łączącej się z szosą radzywińską i 500 m od toru kolejowego Warszawa-Białystok.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1932 r.

INW.: 1) 12 drobnych fragmentów brzuśca zapewne jednego naczynia, niezdobionych; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzne delikatnie przecierane; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Grub. skorup od 0,4 do 0,5 cm.

IN. KULT.: KCS (?)

ZB.: PMA

Pow. Wyszków

168. DROGOSZEWO, gr. Wyszków (dawn. pow. Radzymin)

INW.: 1) 2 fragmenty brzuśca naczynia zdobione odciskami sznura; barwa brązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia i białego skalenia (Tabl. XXXIII, 1). 2) Drobny fragment brzuśca naczynia o zniszczonych powierzchniach, zdobiony odciskami stempelków; barwa brązowoszara; domieszka drobnoziarnistego tłucznia. 3) 5 fragmentów brzuśca zapewne jednego naczynia o zniszczonych powierzchniach, jeden fragment ze śladami przecierania; barwa jasnobrązowa; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

169. ŚLUBÓW, Stan. 1, gr. Wyszków (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydmy położone w odległości około 1 km od zabudowań Sióstr Samarytanek, ciągnące się nad szosą radzywińsko-wyszkowską, w pobliżu strugi wpadającej do Bugu, po lewej stronie w kierunku z Warszawy na Wyszków, po prawej z biegiem strugi.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roel.

INW.: 1) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa brązowa; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 5). 2) Przykrawędny fragment i ułamek brzuśca naczynia, zdobione odciskami dwuzębego stempelka, płytkimi żłobkami; powierzchnie brązowoczerwone, wewnętrzna lekko przecierana; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 8, 9). 3) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami dwuzębego stempelka, po wewnętrznej stronie brzegu wąskimi wgłębieniami; barwa brązowo-

czerwona; liczna domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 7). 4) Naczynie zrekonstruowane rysunkowo w górnych partiach zdobione guzkami, płytkimi żłobkami poziomymi i odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowoszara i brązowoczerwona; domieszka tłucznia i białego skalenia. Śred. otworu 28 cm (Tabl. XXXIII, 13). 5) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami nieregularnych płytkich dołczków; powierzchnie jasnobrązowe, wewnętrzna przecierana; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 11). 6) Fragment naczynia o krawędzi nacinanej z rzędem guzków lub dołków; barwa jasnobrązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 6). 7) Przykrawędny fragment naczynia zdobiony odciskami stempelka; barwa jasnobrązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 12). 8) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami stempelka nacinanego; barwa jasnobrązowa i brązowoczerwona; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 10). 9) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 16). 10) 14 fragmentów brzuśców naczyń zdobionych odciskami dwuzębego stempelka i płytkimi żłobkami; barwa brązowoczerwona; domieszka drobnoziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 17). 11) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami dużego stempla; barwa brązowoszara; domieszka średnioziarnistego tłucznia (Tabl. XXXIII, 15). 12) Fragment brzuśca naczynia zdobiony ścięciem bruzdowym wykonanym silnie postrzępionym stempelkiem; barwa brązowoszara; liczna domieszka tłucznia (Tabl. XXXIII, 14).

IN. KULT.: KPL

LIT.: A. G a r d a w s k i 1958, tabl. XLI, 1, str. 294.

ZB.: PMA

170. ŚLUBÓW, Stan. 2, gr. Wyszaków (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Wydma pod Ślubowem położona pośród łąk i pól; od Ślubowa na Wyszaków-Radzymin szosą 1 km na wschód i w kierunku zachodnim, gdzie biegnie droga polna ze Ślubowa na Niegów.

BAD.: Powierzchniowe, S. Roela w 1934 r.

INW.: 1) 12 bardzo drobnych fragmentów brzuśców kilku naczyń, w tym 3 zdobione odciskami stempeków oraz ułamek dna płaskiego; barwa brązowoczerwona; liczna domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

ZB.: PMA

171. ŚWINOTOP, Stan. 1, gr. Kamieńczyk (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Na piaszczystym terenie porośniętym zagajnikiem, na lewym brzegu rzeki Liwiec, 300 m na północny wschód od folwarku w Świnotopie, 100 m od rzeki.

BAD.: Powierzchniowe, Z. Zapasiewicza w 1932 r.

INW.: 1) Drobny fragment naczynia pokryty od góry nieczytelnym ornamentem, poniżej odciskami kilkuzębego stempelka; barwa szara; domieszka piasku. 2) Drobny fragment przykrawędny naczynia zdobiony odciskami dwuzębego stempelka, guzkami i nakłuciami po wewnętrznej stronie brzegu; barwa szara; domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

IN. KULT.: KT

ZB.: PMA

172. ŚWINOTOP, Stan. 2, gr. Kamieńczyk (dawn. pow. Radzymin)

LOK.: Piaszczyste pole położone na zachód od wsi, przy drodze Strachów-Kamieńczyk.

BAD.: Powierzchniowe, Z. Zapasiewicza w 1932 r.

INW.: 1) Fragment brzuśca naczynia zdobiony odciskami prostokątnego stempelka; barwa brązowa; domieszka średnioziarnistego tłucznia.

styczeń 1971 r.

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Настоящий труд содержит полное собрание материалов относящихся к так наз. гребенчато-ямочной керамике с территории Мазовья и Подлесья. Согласно административному делению район этот охватывает 42 повята (уезда): всё варшавское воеводство с его 29 повятами, юго-западная часть белостокского воеводства — 7 повятов (Гайнувка, Бельск Подляский, Семятыче, Лапы, Высоке Мазовецке, Замбрув и южная часть ломжинского повята), северо-восточная часть люблинского воеводства — 3 повята (Бяла Подляска, Луков, Радзынь Подляски) и восточная часть лодзинского воеводства — 3 повята (Рава Мазовецка, Скерневице, Лович). К этому включена также стоянка в Осинах, повят Бжезины, лодзинского воеводства, лежащая вне описанной территории. Эта стоянка, не считая стоянки в Линине, повят Пясечно, является наиболее богатым комплексом керамики довольно однородного характера.

Стоянки умещены в системе воеводств и повятов в алфавитном порядке. Каждая стоянка имеет свой номер. Отдельные позиции каталога содержат: наименование местности и района, а также номер стоянки, если он был установлен тем, кто её открыл; второй

пункт — локализация — ввиду отсутствия данных не содержит определения первичной функции объекта, как например посёлок или могильник, а только информацию относительно его морфологической характеристики и определение местоположения стоянки; в третьем пункте — исследования — приведены информации относительно характера и времени исследований, а также фамилии проводившего исследования; в четвертом пункте — инвентарь — приводится подробный список движимого инвентаря. Описание формы сосуда или же сохранившихся фрагментов, а также орнамента приводится только в описании не иллюстрированных экземпляров или же когда рисунок не выявляет всех его существенных отличительных черт; в пятом пункте — другие культуры — упоминается коротко о культуре ранней каменной эпохи и ранней эпохи бронзы, материалы которых были открыты на этой же стоянке; шестой пункт — литература — содержит основные позиции первоисточников с указанием фамилии автора, года издания труда, а также номера страниц; седьмой пункт — собрание материалов — информирует о настоящих или же прежних местах хранения материалов. По мере надобности иногда добавляется

восьмой пункт — примечания. Опускание какого-либо пункта означает отсутствие данных.

Этот каталог является первой частью, содержащей первоисточники настоящего научного труда под загла-

вием „Так называемая культура гребенкато-ямочной керамики на Мазовье и на Подласье”. Вторая часть — анализ материалов — будет опубликован в одном из ближайших номеров „Археологических Известий”.

SUMMARY

This work contains all materials, assigned to the so-called Comb and Pit Marked Pottery culture, from Masovia and Podlachia. That territory covers 42 districts: all 29 districts of the Warsaw Voivodship, 7 districts of the south-western part of the Białystok Voivodship (viz. Hajnówka, Bielsk Podlaski, Siemiatycze, Łapy, Wysokie Mazowieckie, Zambrów and the southern part of the Łomża district), 3 districts of the north eastern part of the Lublin Voivodship (Biała Podlaska, Łuków and Radzyń Podlaski) and 3 districts of the eastern part of the Łódź Voivodship (Rawa Mazowiecka, Skierniewice and Łowicz). The site of Osiny in the Brzeziny district, Łódź Voivodship, situated beyond that area has also been included; it represents, besides the site of Linin, Piaseczno district, the most numerous complex of pottery finds of fairly uniform character.

The sites have been listed in alphabetical order, according to districts and voivodships. Each site has its successive number. The particular items of this catalogue contain: 1) place-name, the number of the site (if determined by the finder), 2) localisation — in default of data, the original character of the site (for example:

settlement, cemetery) is not given; only the information about its morphological characteristics and its geographic situation are mentioned, 3) investigations — what investigations were carried out when and by whom, 4) inventory: a detailed list of finds; the description of the shape and ornaments of the vessels, or of their preserved fragments is given only if there are no illustrations of these finds, or if the drawings do not show their essential features, 5) other cultures — here are mentioned other cultures of the younger Stone Age and of the early Bronze Age, the materials of which were discovered at the same site, 6) literature — basic bibliographic items, giving the author's name, the year of publication and the number of pages, 7) collections — places where the materials in question are or were kept, 8) remarks — if necessary. If an item is omitted, it means that there are no data.

The catalogue is the source part of the thesis entitled: The so-called Comb-Pit Pottery culture in Masovia and Podlachia. The other part: The analysis of materials — will be published in one of the next numbers of *Wiadomości Archeologiczne*.

TERESA DĄBROWSKA

NOWE MATERIAŁY Z CMENTARZYSKA W STAREJ WSI, POW. WĘGRÓW

НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ ИЗ МОГИЛЬНИКА В СТАРОЙ ВСИ, ПОВЯТ ВЕНГРОВ

NEW MATERIALS FROM THE CEMETERY AT STARA WIEŚ WĘGRÓW DISTRICT

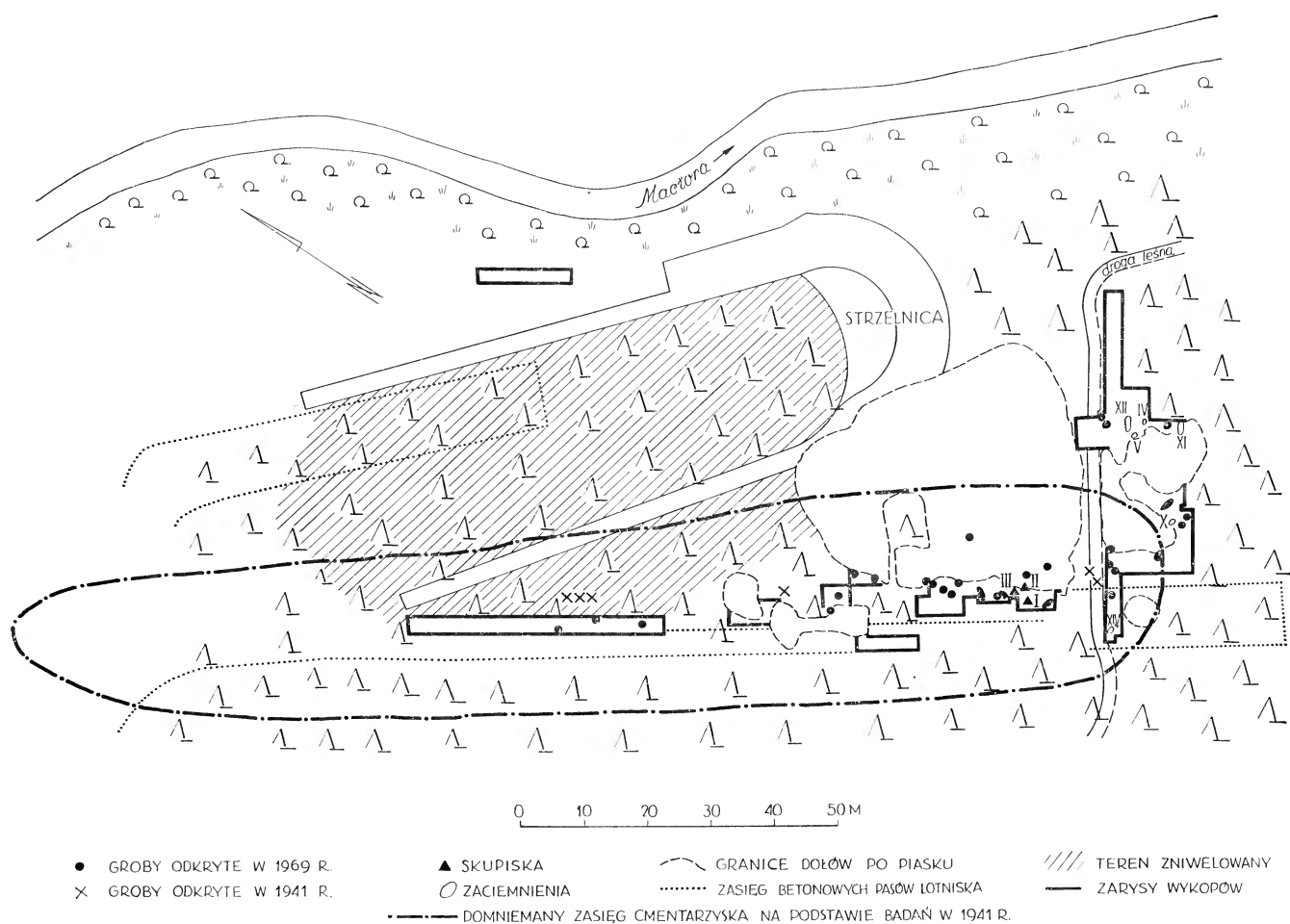
Cmentarzysko w Starej Wsi¹ odkryte zostało przypadkowo przy budowie niemieckiego wojaskowego lotniska polowego w 1941 r. Odkryto wówczas 28 obiektów, a nad eksploracją pozostałych dwóch (nr 29—30) czuwał wydelegowany do Starej Wsi K. Jażdżewski, który następnie na podstawie ustnych informacji i szkiców znalazców odtworzył częściowy plan obiektów oraz całego stanowiska, wykorzystany następnie w publikacji W. Radiga.

Badania powojenne podjęto w 1969 r. Prace prowadzone były z ramienia PMA przez autorkę sprawozdania przy współdziałaniu dr Teresy Liany i mgr M. Mączyńskiej, która wykonała ponadto czystorysy tablic. Duże trudności nastęczała lokalizacja poprzednich wykopów, ponieważ większość charakterystycznych punktów naniesionych na plany K. Jażdżewskiego, jak np. betonowe pasy lotniska obecnie już nie istnieje, a najbliższa okolica uległa ponadto dalszym przeobrażeniom w wyniku budowy w późniejszym okresie wojny dużej strzelnicy, zmianom w zalesieniu itp. Tym niemniej słabo widoczne ślady zabudowy lotniska, jak i informacje okolicznych mieszkańców pozwoliły powiązać plany obecne z zasięgiem cmentarzyska według planów z 1941 r. Wydaje się, że te próby są w bardzo wysokim stopniu prawdopodobne, choć brak było często dokładnych punktów

odniesienia (por. ryc. 1 i 2). Z planów tych wynika, że prace koncentrowały się głównie w części badanej już w czasie wojny, a jedynie południowo-wschodni skraj wykopów znajdował się na terenie nowym. Ilość odkrytych grobów świadczy o bardzo niedokładnym systemie prac badawczych. Zapewne wybierano tylko te pochówki, które były szczególnie czytelne. Mogły także zostać niezauważone groby posadowione nieco głębiej. Okoliczni mieszkańcy twierdzili bowiem, że teren pod lotnisko był plantowany mniej więcej do głębokości „jednego sztychu” tj. 20 maksimum 30 cm.

Obecnie teren należy do bardzo zniszczonych. Spowodowały to wspomniane już prace przy budowie lotniska, późniejsze prace przy budowie strzelnicy do której zużyto znaczne ilości ziemi z najbliższej okolicy, a następnie systematyczne wybieranie piasku przez miejscową ludność do drobnych celów gospodarczych. Ponadto prawie cały teren, poza wybranymi piaszczycami, jest obecnie zalesiony. Obserwowana na planie wyraźna szachownica obecnych wykopów (Ryc. 2) jest tego wynikiem. W chwili obecnej przebadano cały niezniszczony i niezalesiony teren. Ogółem odkryto 35 grobów oznaczonych numerami kolejnymi 31—65, 18 zaciemnień, 2 jamy i 1 palenisko. Nie wszystkie obiekty pochodzą z cmentarzyska datowanego na późny okres lateński i okres rzymski. Obok tak datowanych odkryto jamy i palenisko wczesnośredniowieczne (zaciemnienie VI, VII i palenisko 1) oraz grób z tego okresu (grób

¹ Cmentarzysko to leży na terenach należących administracyjnie do wsi Ludwinów, pow. Węgrów (niegdyś Sokołów). Aby jednak nie wprowadzać niepotrzebnych kłopotów z identyfikacją obiektu w publikacji obecnej utrzymano dawną nazwę.

Ryc. 1. Stara Wieś, pow. Węgrów. Ogólny plan stanowiska

46), groby i zaciemnienia z ceramiką kultury lużyckiej (groby: 40, 42, 53 i 61; zaciemnienia VIII, XVI, XVII), jamy kultury trzcinieckiej (jama 1 i 2) oraz luźno ceramikę tejże kultury. Wszystkie te obiekty nie wiążące się z publikowanym już częściowo przez W. Radigę cmentarzyskiem nie wchodzi w zakres niniejszego opracowania.

Groby oznaczone nr 31—35 odkryto w czasie badań weryfikacyjnych w 1968 r., pozostałe w czasie dwutygodniowych badań w 1969 r. Topografia stanowiska opisana została dokładnie przez W. Radigę². Tu tylko dodam, że cmentarzysko znajduje się nad rzeczką Maciorą wpadającą paręset metrów na południe do Strugi, prawego dopływu Miedzianki. Cały pas zalesionych wydm, ciągnący się wzdłuż Strugi, a następnie Maciory nosi nazwę „Czarnogłowy”, i łączy się z nim szereg legend³. „Czarnogłowy” traktowane są w nich jako

uroczysko, gdzie na różne sposoby straszy, w związku z czym należy raczej tego terenu, a zwłaszcza nocą unikać.

Przy opisie materiałów podawano dokładne opisy formy grobu, tylko tam gdzie grób był dobrze zachowany, w pozostałych wypadkach ograniczano się do stwierdzenia, że obiekt jest zniszczony, określając o ile to możliwe jego typ. Na końcu opisu inwentarza podawano w miarę możliwości chronologię obiektu posługując się następującymi skrótami: PL II — faza środkowa późnego okresu lateńskiego, PL III — faza późna tegoż okresu oraz rozpowszechnione szeroko w literaturze określenia podokres B₁ i B₂ oraz późny okres rzymski.

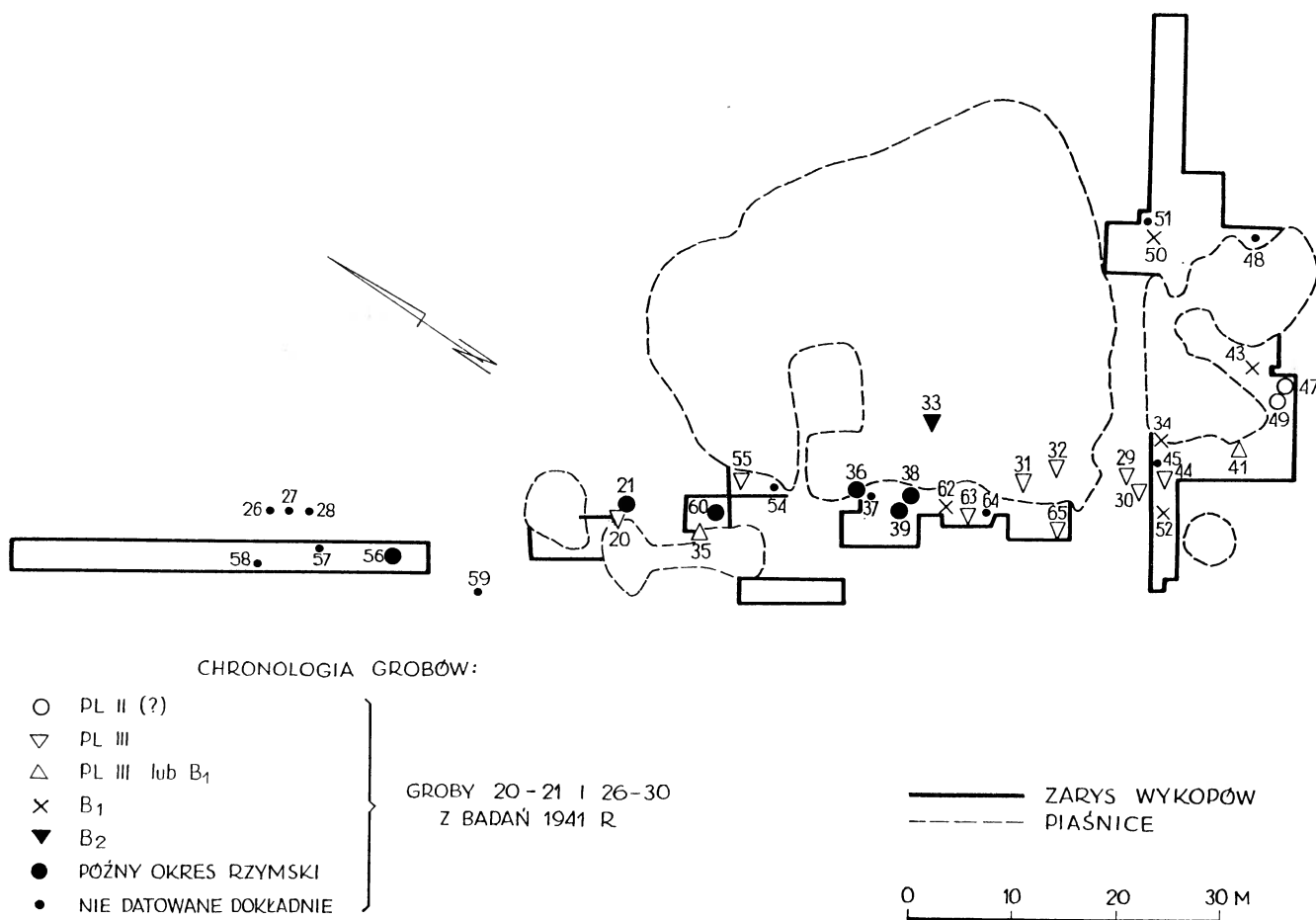
OPIS MATERIAŁU

Grób 31

Jamowy, częściowo zniszczony. Wypełnisko ciemnoszare z pozostałościami stosu, ślady kości. 1) 4 fragmenty naczyń o zdartych, szarobrunatnych powierzchniach, domieszce drobnoziarnistej. Częściowo wtórnie przepalone. Ornament nakłuwany. Średnice: wylewu

² W. Radig: Das ostgermanische Gräberfeld von Stara Wieś, Kr. Sokolow, „Die Burg”, R. 3, 1942, str. 179—224; W. Radig: Der ostgermanische Goldmünzhort von Stara Wieś, Kr. Sokolow, „Die Burg”, R. 3, 1942, str. 17—40.

³ Za zwrócenie uwagi na te kwestie serdecznie dziękuję Czesławowi Joniukowi z Zabrudni, a za zaznajomienie mnie z tymi opowieściami, tak jemu jak i Nikodemowi Wojtyrze, mieszkańcowi tej samej wsi.

Ryc. 2. Stara Wieś, pow. Węgrów. Rozplanowanie wykopów i grobów

14 cm, dna 8 cm; wysokość 11 cm (Tabl. I, 15). 2) 31 fragmentów ceramiki, w tym 5 wtórnie przepalonych, jedna chropowata, pozostałe gładkie. PL III

Grób 32

Zniszczony, odkryty w profilu piasznicy, zapewne jamowy. Wypełnisko ciemnoszare z pozostałościami stosu, liczne ślady kości oraz parę nieco większych fragmentów. 1) Fragment wylewu naczynia o gładkich, czarnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica wylewu 16 cm (Tabl. I, 7). 2) Fragment naczynia o starannie wygładzonej czarnej powierzchni. Domieszka drobnoziarnista (Tabl. I, 6). 3) 14 małocharakterystycznych ułamków gładzonych naczyń, w tym 2 wtórnie przepalonych. 4) Parę fragmentów przepalonych kości. PL III (?)

Grób 33

Popielnicowy, zniszczony. Odkryty w obrywie piasznicy na wtórnym złożu, w warstwie spływowej. 1) Popielnica o gładkich, rdzawych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnice: wylewu 16,5 cm, dna 8 cm; wysokość 10,5 cm (Tabl. I, 1). 2) Fragmenty, częściowo wtórnie przepalonego naczynia o brunatnoszarych powierzchniach, domieszce drobnoziarnistej. Średnice: wylewu 12 cm, dna 6,5 cm; wysokość 11 cm (Tabl. I, 2). 3) Częściowo wtórnie przepalona miseczka o gładkich, brunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. I, 5). 4) 2 identyczne fibule żelazne z płytkowato rozszerzoną główką, cylin-

drem na sprężynę (wraz z cięgiwą) i wysoką podpórką. Długość 3,3 i 3,6 cm (Tabl. I, 3, 4). 5) Przepalone kości bez śladów zanieczyszczeń stosu. B₂

Grób 34

Jamowy, częściowo zniszczony. Wymiary zachowanej części 170×70 cm głębokość 35 cm. Wypełnisko ciemnoszare z licznymi pozostałościami stosu. 1) 5 fragmentów naczynia o startych rdzawobrunatnych powierzchniach, domieszka drobnoziarnista, średnica 12 cm (Tabl. I, 8). 2) Fragment naczynia o startych, rdzawych powierzchniach i drobnoziarnistej domieszce (Tabl. I, 14). 3) 2 wtórnie przepalone, częściowo odkształcone fragmenty naczynia o gładkich szarych powierzchniach i drobnoziarnistej domieszce (Tabl. I, 10). 4) Fragmenty naczyń o gładkich szarobrunatnych powierzchniach. Domieszka drobno- i średnioziarnista (Tabl. I, 9, 12). 5) 3 fragmenty dna o czarnoszarych gładkich powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica 9 cm (Tabl. I, 11). 6) Fragment naczynia o gładkich szarobrunatnych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnica 6 cm (Tabl. I, 13). 7) 41 fragmentów ceramiki, zapewne z wyżej opisanych naczyń, część wtórnie przepalona. 8) 6 fragmentów naczynia chropowatego. 9) Nieliczne ułamki przepalonych kości. B₁

Grób 35

Jamowy, częściowo zniszczony. Przekrój dość regularny, dno płaskie. Głębokość 40 cm. Wypełnisko ciemno-

szare z pozostałościami stosu. 1) Fragment naczynia o gładkich, rdzawych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej (Tabl. I, 19). 2) 10 małocharakterystycznych ułamków naczyń, w tym 2 wtórnie przepalonych. 3) Parę ułamków przepalonych kości. PL III lub B₁

Grób 36

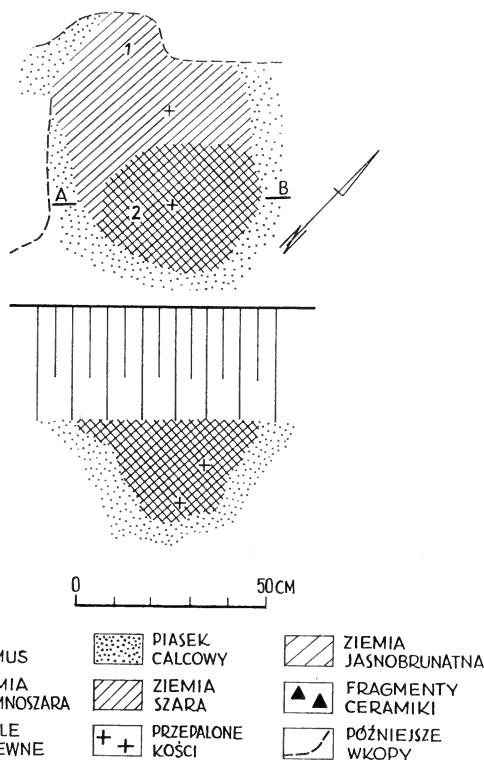
Całkowicie zniszczony. Fragmenty ceramiki znalezione w warstwie ciemnoszarej ziemi, znajdującej się na wtórnym złożu. Ślady kości. 1) Fragment naczynia o jasnoszarych gładkich powierzchniach i domieszce gruboziarnistej. Ornament rytym. Przytopione szkło przezroczyste, jasnozielonkawe (Tabl. I, 16). 2) 2 mało charakterystyczne ułamki ceramiki. Późny okres rzymski.

Grób 37

Jamowy, zniszczony przez piasek, o kolistym kształcie i średnicy 1,2 m. Odkryty na głębokości 30 cm. Głębokość 15 cm. Wypełnisko ciemnoszare, jednolite, ślady kości. Inwentarza brak.

Grób 38

Jamowy, odkryty na głębokości 30 cm. Zarys dość regularny o wymiarach 70×50 cm. Przekrój nieckowaty, głębokość 25 cm. Wypełnisko nieregularne, ciemnoszare w części wschodniej, poza tym jasnobrunatne (Ryc. 3).

Ryc. 3. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 38. 1. Srebrna zapinka (30 cm). 2. Fragment przedmiotu żelaznego (35 cm). W nawiasach podano głębokość zabytków od powierzchni ziemi. Legenda dotyczy wszystkich planów zamieszczonych w tym artykule

1) Zachowana fragmentarycznie srebrna zapinka kuszo-wata. Konstrukcja dwuczęściowa, sprężyna na osi zakończonej guzkami (Tabl. I, 17). 2) Fragment bliżej nieokreślonego przedmiotu żelaznego. 3) 2 fragmenty na-

czynia o starannie wygładzanych szarych powierzchniach, zbliżonego do naczynia z grobu 36. 4) Fragment wylewu naczynia o gładkich, czarnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej (Tabl. I, 18). 5) 3 mało charakterystyczne fragmenty ceramiki. 6) Drobną ilość przepalonych kości. Późny okres rzymski.

Grób 39

Słabo czytelne nieregularne zagłębienie o wymiarach 80×70 cm, odkryte na głębokości 30 cm. Przekrój nieregularny, głębokość 50 cm. Wypełnisko jasnoszare, dołem ciemne z pozostałościami stosu. 1) 6 fragmentów ceramiki, w tym 2 o bardzo gładkich, brunatnych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Zdobione płytko rytym ornamentem. 2) Fragment stopionego przezroczystego szkła o żółtawym zabarwieniu. 3) Kilka fragmentów przepalonych kości. Późny okres rzymski.

Grób 41

Jamowy. Odkryty na głębokości 20 cm. Zarys dość regularny, zbliżony do kolistego o wymiarach 60×50 cm. Przekrój nieckowaty, głębokość 30 cm. Wypełnisko ciemnoszare z pozostałościami stosu. Ślady przepalonych kości. 1) Fragment noża żelaznego. Zachowana długość 4,2 cm (Tabl. II, 2). 2) Fragmenty kubka o startych, ceglasterdżawych powierzchniach i średnioziarnistej domieszce. Średnice: wylewu 13 cm, dna 5 cm; wysokość 10 cm (Tabl. II, 1). 3) Fragment taśmowatego ucha o rdzawych, gładkich powierzchniach i domieszce gruboziarnistej oraz analogiczny fragment lekko pogrubionego wylewu. 4) 4 fragmenty naczyń wtórnie przepalonych. PL III lub B₁

Grób 43

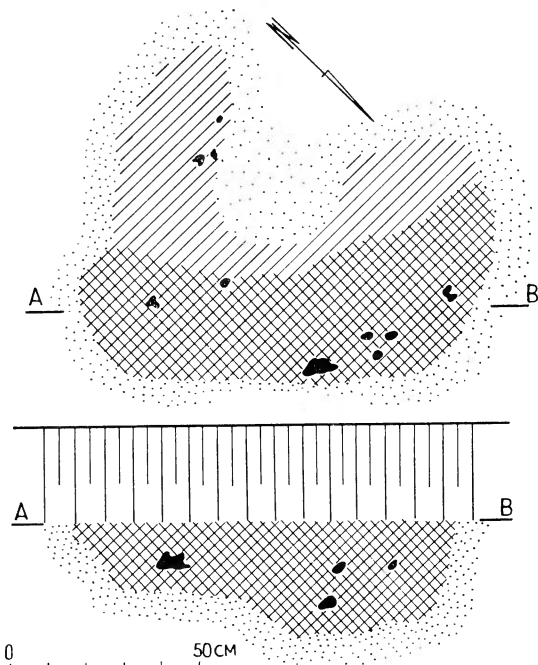
Zapewne jamowy, zniszczony, rozwleczony, o wymiarach 3,1×1,5 m i maksymalnej głębokości do 20 cm. 1) 12 drobnych ułamków naczynia o gładkich, szarych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnice: wylewu 20 cm, dna 11 cm; przypuszczalna wysokość 11 cm (Tabl. II, 3). 2) 5 mało charakterystycznych ułamków ceramiki, w tym jeden wtórnie przepalony. 3) Mała ilość przepalonych kości. B₁ (?)

Grób 44

Jamowy. Nieregularne, zbliżone do nerkowatego zaciemnienia o wymiarach 110×80 cm. Przekrój nieckowaty, maksymalna głębokość 30 cm. Wypełnisko niejednolite, ciemnoszare w części północnej, poza tym szare. W części północnej pozostałości stosu (Ryc. 4). 1) 15 fragmentów wtórnie przepalonego odkształconego naczynia o gładkich, rdzawobrunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica wylewu 11 cm (Tabl. II, 4). 2) Węgle drzewne. 3) Niewielka ilość przepalonych kości. PL III (?)

Grób 45

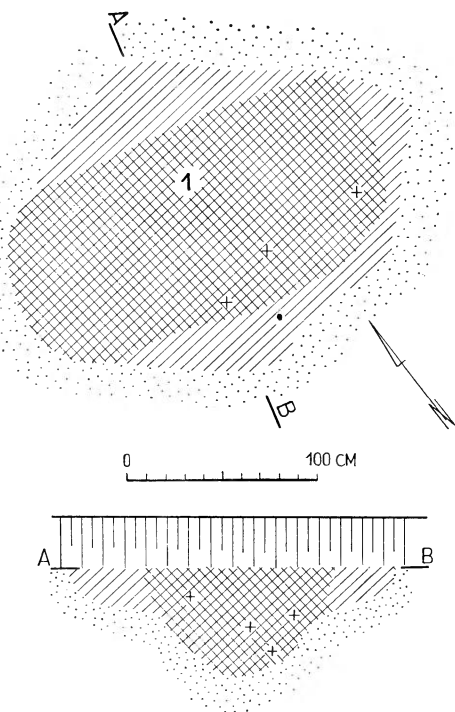
Jamowy. Regularny, owalny zarys o wymiarach 100×55 cm, przekrój nieckowaty, głębokość 20 cm. Wypełnisko jednolite ciemnoszare z pozostałościami stosu, ślady kości. 1) 21 fragmentów ceramiki, w tym 18 wtórnie przepalonych, pozostałe mało charakterystyczne. 2) Węgle drzewne. Chronologia nieokreślona.

Ryc. 4. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 44

Grób 47

Jamowy. Zarys regularny, owalny o wymiarach 2,20 × 1,7 m. Przekrój nieckowaty, głębokość 60 cm. Wypełnisko w środku ciemnoszare, bokami jaśniejsze, dołem przemieszane z zorsztynizowanym piaskiem. Grot oszczepu wbity był w ziemię, połowa ostrza znajdowała się w piasku, poniżej jamy grobowej. W obrębie całej jamy występowały ślady kości (Ryc. 5). 1) Żelazny grot oszczepu z wypukłą listwą na tulei, ostrze daszkowate, długość 29 cm (Tabl. II, 13). 2) Kilkadziesiąt fragmentów naczy-

Ryc. 5. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 47. 1. Grot żelazny (50 cm)

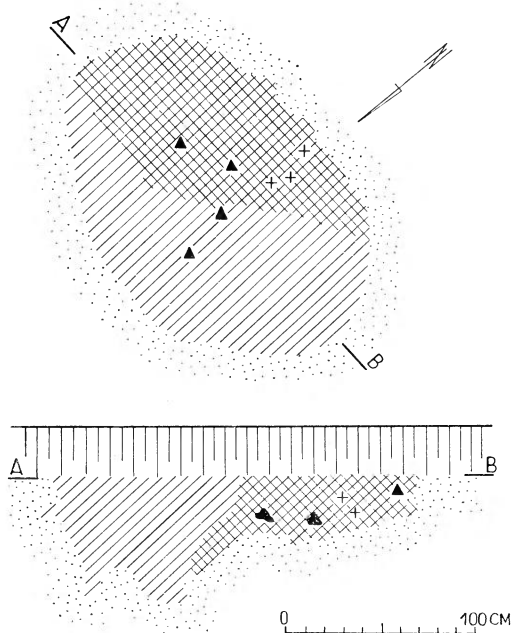
nia o gładkich, miejscami lekko lśniących, czarnych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistego tłucznia. Ornament ryty i nakłuwany głęboko. Średnica wylewu 17 cm (Tabl. II, 8). 3) 7 fragmentów kubka o gładkich, ceglanych powierzchniach, domieszka drobnoziarnista. Ornament głęboko nakłuwany. Średnica wylewu 13 cm (Tabl. II, 7). 4) Fragment wylewu o gładkich brązowych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica 20 cm (Tabl. II, 5). 5) 3 fragmenty przepalonego, odkształconego naczynia o domieszce drobno- i średnioziarnistej (Tabl. II, 11). 6) Fragment przykrawędny z przewężonym uchem. Powierzchnie gładkie, brązowe, domieszka drobno- i średnioziarnista (Tabl. II, 9). 7) Fragment naczynia o gładkich, brązowych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Ornament ryty głęboko (Tabl. II, 12). 8) 8 fragmentów części przydennej naczynia o częściowo wtórnie przepalonych, gładkich rdzawoszarych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Średnica 9 cm (Tabl. II, 10). 9) Fragment dna o startych rdzawobrunatnych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Średnica 8,5 cm (Tabl. II, 6). 10) Około 100 mało charakterystycznych fragmentów prawie wyłącznie gładzonych (tylko jeden chropowaty) brzuśców, pochodzących zapewne z wyżej opisanych naczyń. PL III, może PL II.

Grób 48

Jamowy. Owalne, dość regularne zaciemnienie o wymiarach 1 × 0,7 m odkryte na głębokości 30 cm. Przekrój nieregularny, głębokość 10 cm. Wypełnisko jasnoszare, w części południowej liczne węgle drzewne. 1) 7 mało charakterystycznych ułamków ceramiki, w tym 2 wtórnie przepalone. 2) Niewielka ilość przepalonych kości. Chronologia nieokreślona.

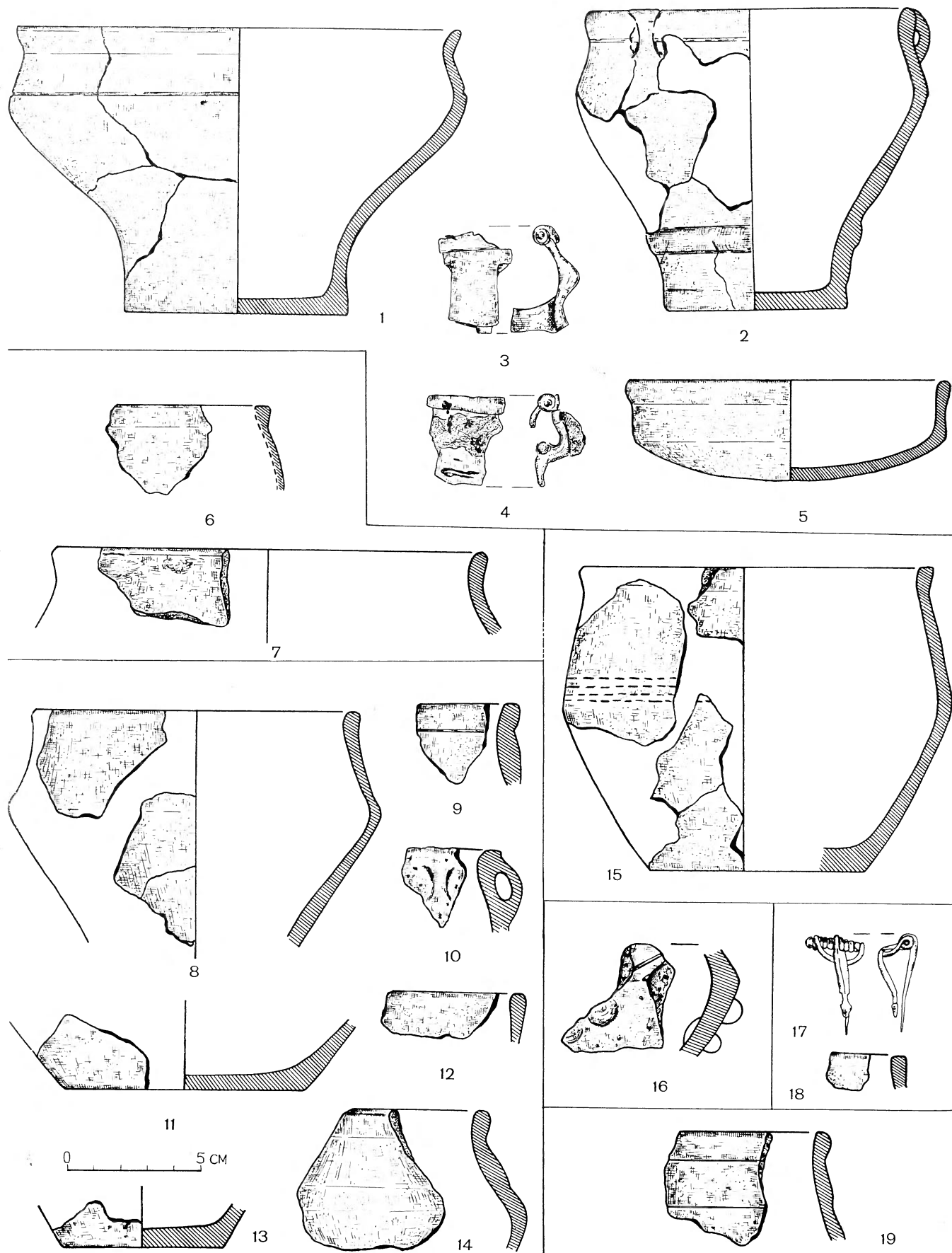
Grób 49

Jamowy. Zarys owalny, ciemnoszary o wymiarach 195 × 120 cm, odkryty na głębokości 25 cm. Przekrój nieregularny, maksymalna głębokość 65 cm. Wypełnisko nie-

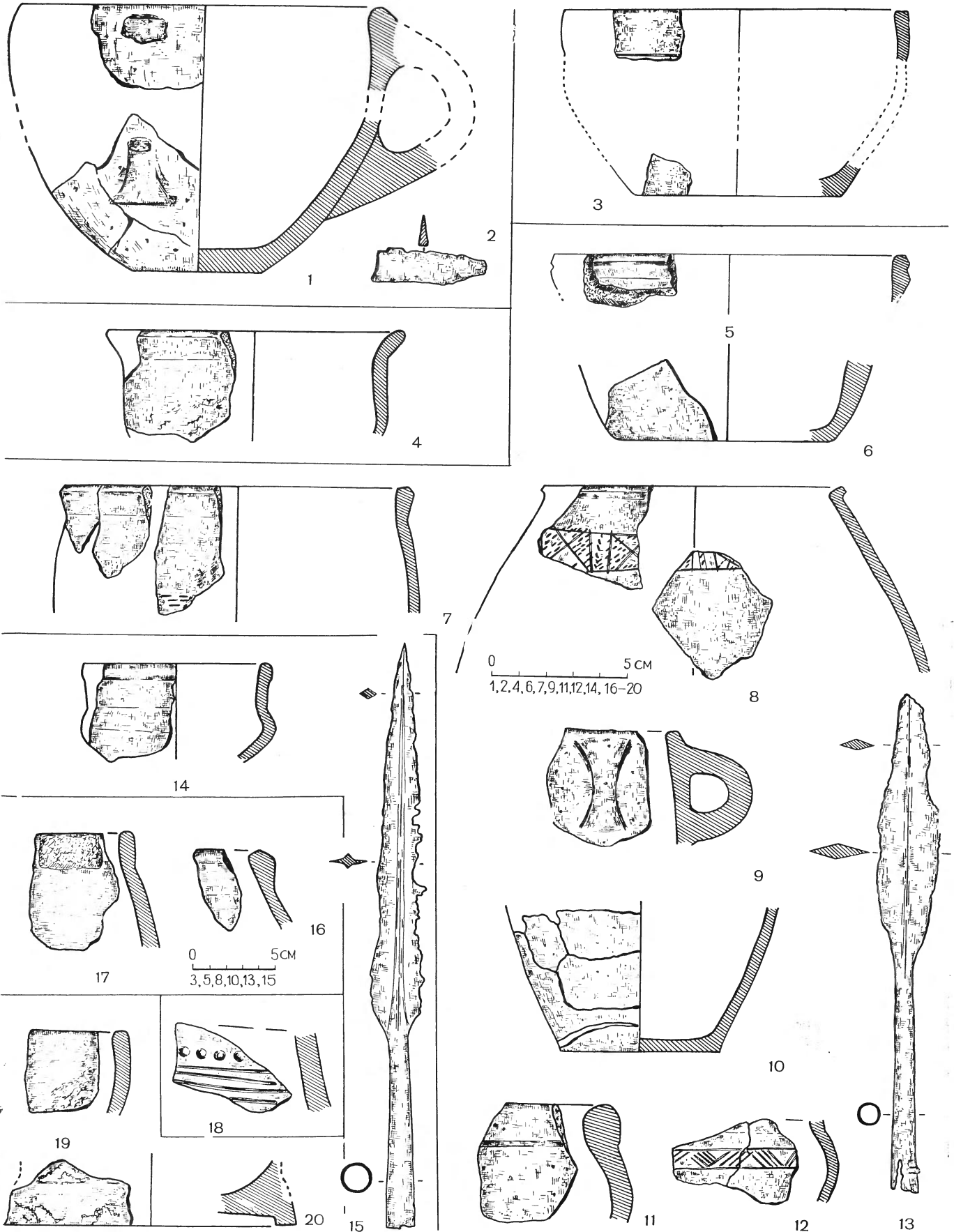
Ryc. 6. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 49

TABLICA I

Stara Wieś, pow. Węgrów. Grób 31(15). Grób 32(6,7). Grób 33(1—5). Grób 34(8—14). Grób 35(19). Grób 36(16). Grób 38(17,18)

TABLICA II

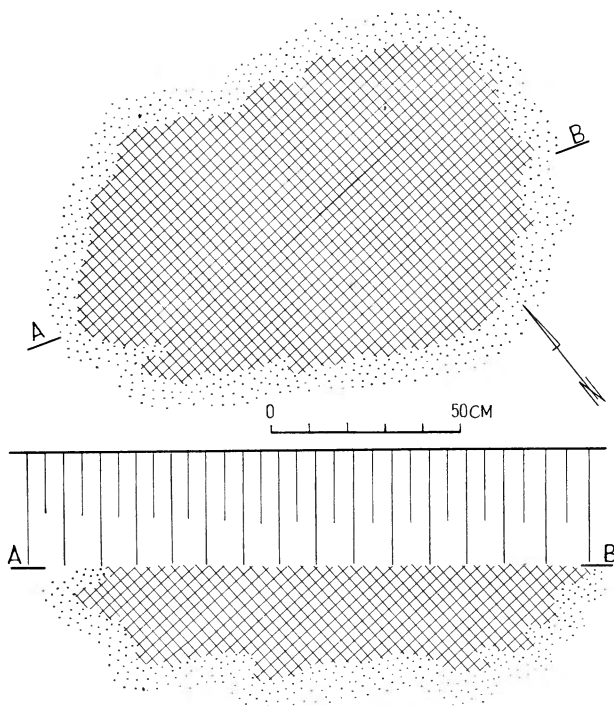

Stara Wieś, pow. Węgrów. Grób 41(1,2). Grób 43(3). Grób 44(4). Grób 47(5—13). Grób 50(14,15). Grób 55(16,17). Grób 56(18). Grób 60(19,20)

jednolite, w części południowej intensywnie szare z licznymi pozostałościami stosu, poza tym szarobrunatne, bez węgla i z mniejszą ilością ceramiki. Ślady spalonych kości (Ryc. 6). 1) 15 fragmentów naczynia o gładkich rdzawobrunatnych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Ornament ryty głęboko. Średnica wylewu 17 cm (Tabl. III, 1). 2) 2 fragmenty częściowo wtórnie przepalonych naczynia o gładkich, szarych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnice: wylewu 7 cm, dna 4,5 cm; wysokość 6 cm (Tabl. III, 3). 3) 4 fragmenty naczynia o startych, rdzawoceglastych powierzchniach. Domieszka średnio- i drobnoziarnista. Średnice wylewu 23 cm (Tabl. III, 4). 4) Wtórnie przepalony, lekko odkształcony fragment naczynia (Tabl. III, 2). 5) Dno naczynia o gładkich, brunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica 8 cm (Tabl. III, 5). 6) Fragment dna naczynia chropowatego o brunatnych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. 7) 40 mało charakterystycznych ułamków brzuśców naczyń, w tym kilka wtórnie przepalonych. 8) Fragment ceramiki kultury łużyckiej. PL III może PL II.

Grób 50

Jamowy. Regularny owalny zarys o wymiarach 125×70 cm odkryty na głębokości 30 cm. Przekrój nieckowaty, maksymalna głębokość 25 cm. Wypełnisko jednolite, ciemnoszare, prawie czarne z licznymi pozostałościami stosu (Ryc. 7). 1) Żelazny grót, lekko łukowato wy-

Ryc. 7. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 50

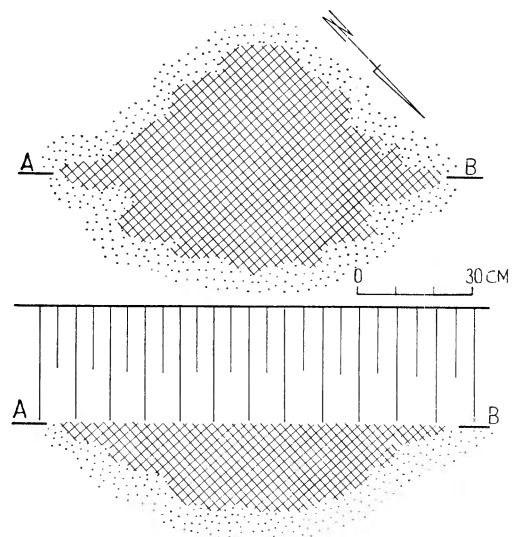
gięty (na tablicy rysowany jako wyprostowany) ostrze z żeberkiem. Długość 31,5 cm (Tabl. II, 15). 2) Fragment miseczki o gładkich szarych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica wylewu 7 cm (Tabl. II, 14). 3) 30 fragmentów ceramiki, w tym 3 ułamki naczynia o czarnych lśniących powierzchniach i jeden fragment wtórnie przepalony. 4) Parę spalonych kości. B₁, nie wykluczony PL III.

Grób 51

Jamowy. Owalny zarys o wymiarach 110×90 cm odkryty na głębokości 15 cm. Przekrój nieco nieregularny, zbliżony do nieckowatego, maksymalna głębokość 15 cm. Wypełnisko jednolite, ciemnoszare z pozostałościami szczątków stosu. W części wschodniej jamy znajdowało się wyraźne skupisko przepalonych kości, ceramika występowała w całej jamie. 1) Ponad 100 fragmentów ceramiki, większość bardzo silnie wtórnie przepalona, pochodząca zapewne z jednego naczynia, o pogrubionej, niewyodrębnionej krawędzi. 2) Kilkanaście mało charakterystycznych ułamków ceramiki. 3) Przepalone kości. PL(?)

Grób 52

Jamowy. Niewielkie zaciemnienie o wymiarach 80×55 cm odsłonięto na głębokości 20 cm. Przekrój nieckowaty, maksymalna głębokość 20 cm. Wypełnisko jednolite ciemnoszare z pozostałościami stosu. Obok grobu znaleziono fragment żelaznej igły, pochodzącej być może z tego zespołu (Ryc. 8). 1) 5 fragmentów miski o gład-

Ryc. 8. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 52

kich, rdzawobrunatnych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnica wylewu 20 cm (Tabl. III, 6). 2) Fragment miseczki o gładkich, brunatnych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnica wylewu 8 cm (Tabl. III, 8). 3) Fragment naczynia o gładkich szarych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Lekko wtórnie przepalony (Tabl. III, 7). 4) 19 mało charakterystycznych ułamków ceramiki, w tym fragmenty naczyń gładkich, chropowatych, a także wtórnie przepalonych. 5) Niewielka ilość spalonych kości. B₁, nie wykluczony PL III

Grób 54

Jamowy, częściowo zniszczony. Zarys zbliżony pierwotnie do kolistego o średnicy ok. 1 m. Przekrój nieckowaty, maksymalna głębokość 20 cm. Odkryty na głębokości 30 cm. Wypełnisko ciemnoszare z pozostałościami stosu i niewielką ilością żółtobrunatnego piasku. 1) 42 mało charakterystyczne fragmenty ceramiki, w tym fragmenty naczynia chropowatego oraz naczyń gład-

dzonych. 2) Fragment okrągłego kamienia, być może gładzika. 3) Kilka fragmentów spalonych kości. Chronologia nieokreślona.

Grób 55

Jamowy. Znacznie uszkodzony przez piasnicę. Odkryty na głębokości 30 cm, pierwotnie zapewne okrągły lub owalny. Przekrój nieregularny, maksymalna głębokość 10 cm. Wypełnisko ciemnoszare z pozostałościami stosu i wkładkami jaśniejszego piasku. Ślady kości. 1) Fragment naczynia o startych, jasnobrunatnych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej (Tabl. II, 17). 2) Fragment wylewu naczynia o gładkich, szarych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej (Tabl. II, 16). 3) Ułamek taśmowatego ucha o startych rdzawych powierzchniach. 4) 26 mało charakterystycznych ułamków ceramiki o gładkich powierzchniach, w tym 10 wtórnie przepalonych. PL III

Grób 56

Jamowy. Kolisty, bardzo ciemny w części wschodniej, o średnicy 90 cm. Zarys odkryto na głębokości 25 cm. Przekrój nieckowaty, głębokość 35 cm. Wypełnisko ciemnoszare, szczególnie intensywnie zabarwione w części wschodniej, z tym że po bokach nieco jaśniejsze. Ślady kości. 1) Fragment wtórnie przepalonego szarego naczynia zdobionego płytko rytymi liniami i głębokimi nakłuciami, nieco odkształcony (Tabl. II, 18). 2) Fragment brzośca naczynia dwustożkowatego z bruzdą na załomie, o ceglanych, startych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej. 3) 7 mało charakterystycznych ułamków gładzonych naczyń. Późny okres rzymski.

Grób 57

Jamowy. Kolisty zarys o średnicy 90 cm, nieco rozwleczony w części wschodniej, odkryto na głębokości 25 cm. Przekrój nieckowaty, głębokość 25 cm. Wypełnisko ciemnoszare, prawie czarne z pozostałościami stosu. Ślady kości. 1) 11 mało charakterystycznych ułamków ceramiki z naczyń gładzonych, w tym 3 wtórnie przepalone. 2) 8 fragmentów ceramiki łużyckiej. Chronologia nieokreślona.

Grób 58

Jamowy. Słabo czytelne zaciemnienie o średnicy ok. 50 cm, odsłonięto na głębokości 35 cm. Wypełnisko jednolite jasnobrunatne bez śladów szczątków stosu. Przekrój zbliżony do owalnego, głębokość 35 cm. W obrębie całej jamy występowały dość duże fragmenty przepalonych kości. 1) 8 fragmentów wtórnie przepalonego naczynia. 2) Przepalone kości. Chronologia nieokreślona.

Grób 59

Jamowy. Zniszczony przez drogę i lej po bombie. Odsłonięty na głębokości 30 cm, nieregularny o wymiarach 1,8×1,25 m. Zaciemnienie to obejmowało zarówno właściwy zarys grobu (ok. 0,90×1,25 m), jak i warstwę spływową na stoku leju po bombie. Przekrój jamy grobowej nieckowaty, głębokość 25 cm. Wypełnisko ciemnoszare z pozostałościami stosu, ślady przepalonych kości. 1) 51 fragmentów ceramiki, silnie wtórnie przepalonej i odkształconej. Większość pochodzi zapewne z naczynia o kołnierzowatym wylewie. 2) Fragment żelaznej szpili. Chronologia nieokreślona.

Grób 60

Całkowicie zniszczony. Wypełnisko niejednolite, warstwowane, miejscami czarne. Być może ślady po niedokładnie wyekspolorowanym w czasie drugiej wojny światowej grobie. 1) Fragment dna naczynia toczonego, powierzchnie szare, gładkie, domieszka bardzo drobna. Średnica 11 cm (Tabl. II, 20). 2) Fragment wylewu naczynia o startych, rdzawych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej (Tabl. II, 19). 3) 17 fragmentów mało charakterystycznych naczyń gładzonych oraz fragment naczynia chropowatego. 4) 2 fragmenty ceramiki kultury łużyckiej. 5) Drobna ilość przepalonych kości. Późny okres rzymski.

Grób 62

Jamowy. Nieregularny zarys o wymiarach 2×0,65 m odkryto na głębokości 35 cm. Grób zniszczony był przez wkop. Przekrój nieckowaty maksymalna zachowana głębokość 25 cm. Wypełnisko jednolite ciemnoszare z pozostałościami stosu. 1) Nit żelazny przymocowany do rozszerzającej się pod nim kolisto blach, zapewne ułamek imacza (Tabl. III, 14). 2) 2 fragmenty żelaza z bliżej nieokreślonych przedmiotów. 3) Fragment szpili kościanej o długości 1,7 cm i średnicy 0,3 cm. 4) Okrągły, nieprzezroczysty zielonkawy paciorek szklany, stopiony i częściowo odkształcony o średnicy 0,5 cm. 5) Fragment wylewu naczynia o starannie wygładzanych czarnych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej. Średnica 25 cm (Tabl. III, 18). 6) Fragmenty wtórnie przepalonego naczynia o średnicy 13 cm (Tabl. III, 19). 7) Fragment wylewu o rdzawobrunatnych, startych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej (Tabl. III, 15). 8) Fragment naczynia o szarych gładkich powierzchniach i domieszce drobn- i średnioziarnistej (Tabl. III, 13). 9) Dno naczynia o gładkich, czarniawych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej. Średnica 13 cm (Tabl. III, 12). 10) Fragmenty dna chropowatego, brunatnego naczynia o domieszce średnioziarnistej. Średnica 13 cm (Tabl. III, 17). 11) Wtórnie przepalony fragment naczynia ze zdobioną na załomie listwą (Tabl. III, 16). 12) Fragment dna o gładkich, czarniawych powierzchniach i domieszce drobnziarnistej. Średnica 7 cm (Tabl. III, 11). 13) Fragment naczynia kultury łużyckiej(?). 14) Około 200 mało charakterystycznych ułamków ceramiki, w tym także wtórnie przepalone. 15) Spalone kości ludzkie. B₁.

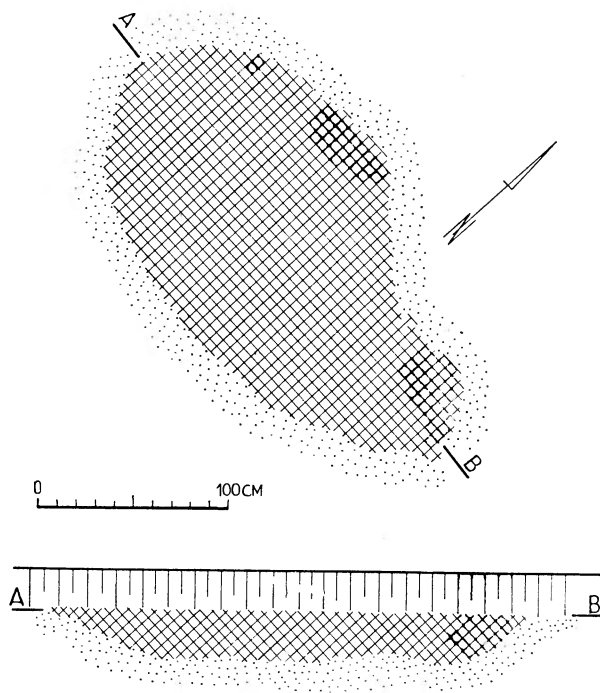
Grób 63

Jamowy. Słabo czytelny zarys łączący się w zachodniej części z grobem 64 o wymiarach ok. 1,6×1,05 m odkryto na głębokości 30 cm. Przekrój regularny, nieckowaty. Wypełnisko niejednolite, dołem ciemnoszare z pozostałościami stosu, górą o brunatnym zabarwieniu. Maksymalna głębokość 50 cm (Ryc. 9). 1) Żelazna fibula odmiany N (Tabl. IV, 3). 2) Nożyk żelazny o długości 9 cm (Tabl. IV, 4). 3) Fragment silnie przerdzewiałego przedmiotu żelaznego o długości 4 cm (Tabl. IV, 14). 4) Fragmenty przezroczystego, jasnozielonkawego, stopionego szkła. 5) Wtórnie przepalone, częściowo odkształcone fragmenty kubka. Ornament rytę głęboko. Średnice: wylewu 15 cm, dna 7 cm; wysokość 10 cm (Tabl. IV, 1). 6) Fragmenty kubka jajowatego o ciemnoszarych, niestarannie wygładzanych powierzchniach i domieszce gruboziarnistej. Średnice: wylewu 12 cm, dna 7 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. IV, 2). 7) 2 fragmenty naczynia o gład-

czynia brunatnej barwy, domieszka średnioziarnista (Tabl. III, 9). 3) 25 mało charakterystycznych ułamków naczyń o gładkich i chropowaconych powierzchniach, w tym jeden wtórnie przepalony. 4) Kilka spalonych kości. PL

Grób 65

Jamowy. Nieregularny zarys o wymiarach 2,4×1,3 m odkryty na głębokości 20 cm. Przekrój nieckowaty, dość regularny, maksymalna głębokość 25 cm. Wypełnisko ciemnoszare z licznymi pozostałościami stosu (Ryc. 10). 1)

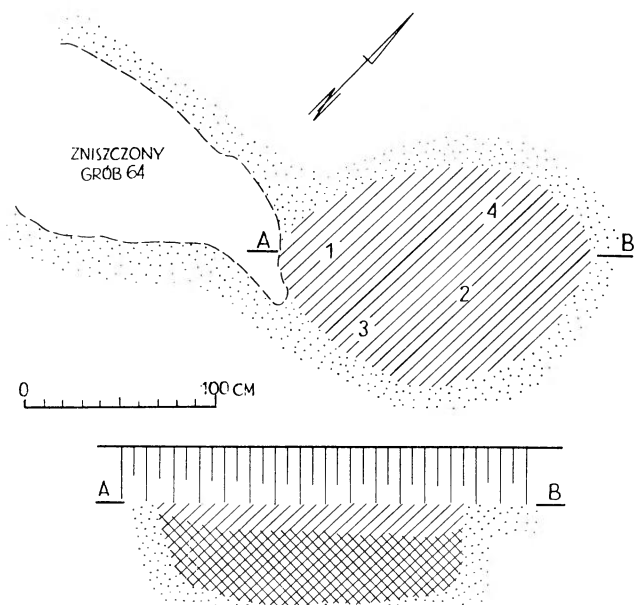

Ryc. 10. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 65

Fragment naczynia o startej, szarej powierzchni i domieszce drobnoziarnistej. Średnica wylewu 9 cm (Tabl. IV, 17). 2) Fragment miski o szarych gładkich powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Średnica 13 cm (Tabl. IV, 16). 3) 2 fragmenty naczynia o gładkich brunatno-rdzawych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej (Tabl. IV, 18) i 2 analogicznie wykonane krawędzie (Tabl. IV, 22). 4) Fragment wylewu o gładkich, szarych powierzchniach i domieszce gruboziarnistej (Tabl. IV, 23). 5) Fragment lekko chropowaconego dna o szarych powierzchniach i domieszce gruboziarnistej (Tabl. IV, 21). 6) Fragment dna o gładkich szaroczarnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica 5 cm (Tabl. IV, 19). 7) Fragment dna o gładkich, czarnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica 6 cm (Tabl. IV, 20). 8) Około 150 niecharakterystycznych ułamków ceramiki, w tym kilka wtórnie przepalonych. 9) Drobna ilość przepalonych kości. PL III(?)

Ponadto na badanym terenie odsłonięte zostały liczne zaciemnienia o niewielkiej średnicy i głębokości z bardzo ubokim inwentarzem lub też całkowicie go pozbawione. Wypełniska na ogół zbliżone były swoim charakterem i kolorem do wypełnisk grobów.

Z a c i e m n i e n i a I—III, IX, XIII, XV, XVIII nie posiadały zawartości kulturowej, w zaciemnieniach VIII,

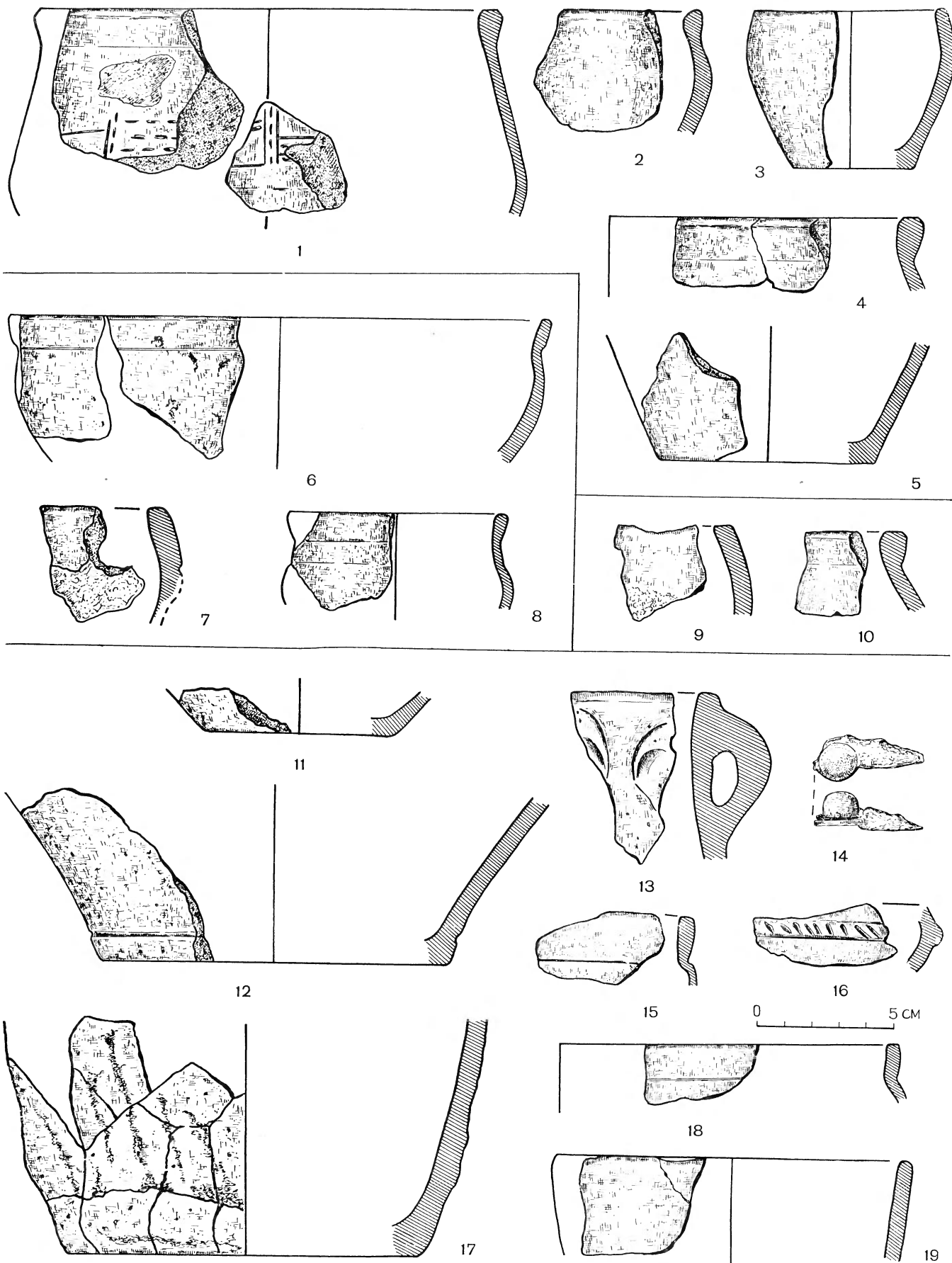
Ryc. 9. Stara Wieś, pow. Węgrów. Plan i profil grobu 63. 1. Fragment przedmiotu żelaznego (30 cm). 2. Nóż żelazny (50 cm). 3. Fragment stopionego szkła (30 cm). 4. Zapinka żelazna (45 cm)

kich, szarych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnica wylewu 18 cm (Tabl. IV, 13). 8) Fragment wylewu o gładkich czarnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej. Średnica 16 cm (Tabl. IV, 15). 9) 2 fragmenty naczyń o brunatnych i czarniawych powierzchniach, domieszka drobnoziarnista (Tabl. IV, 10). 10) Fragment wylewu o gładkich, szarych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Średnica wylewu 13 cm (Tabl. IV, 8). 11) Fragment naczynia o ceglasterdzawych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Średnica wylewu 13 cm (Tabl. IV, 7). 12) Fragment naczynia o gładkich, czarnych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Średnica wylewu 12 cm (Tabl. IV, 5). 13) Fragment naczynia wtórnie przepalonego z uchem (Tabl. IV, 9). 14) Fragment naczynia z dnem sitowatym o szarych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnica 5 cm (Tabl. IV, 6). 15) Około 300 fragmentów ceramiki, w tym naczyń kultury przeworskiej, często wtórnie przepalonych oraz kilkadziesiąt ułamków naczyń chropowaconego, zapewne lużyckiego. 16) Przepalone kości. Ponadto obok grobu znaleziono: 1) Fragment naczynia o gładkich, brunatnych powierzchniach z głęboko rytym ornamentem (Tabl. IV, 12). 2) Ułamek kuboktoedrycznego (Tabl. IV, 11), białego paciorka, zapewne kamiennego(?) 3) Fragment stopionego przezroczystego szkła jasnozielonkawej barwy. Zabytki te pochodziły zapewne ze znajdujących się obok zniszczonych grobów (por. ryc. 2 i 9). PL III.

Grób 64

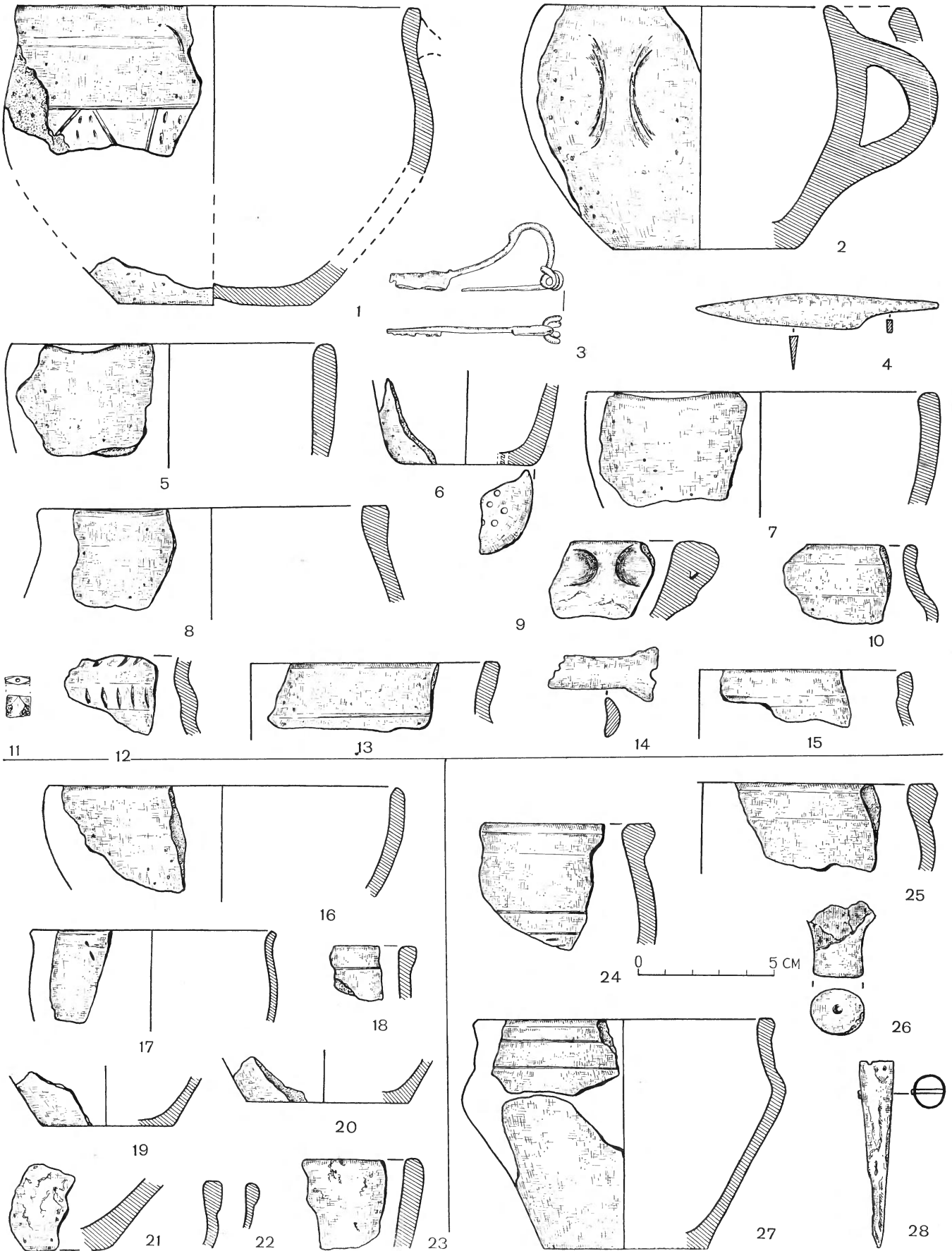
Jamowy. Zniszczony przez korzenie drzew. Nieregularne jasnoszare zaciemnienie o wymiarach ok. 1,5×0,8 m odsłonięte na głębokości 30 cm. Przekrój zbliżony do nieckowatego, maksymalna głębokość 20 cm. 1) Fragment wylewu o gładkich, szarobrunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej (Tabl. III, 10). 2) Fragment górą zagładzanego, a dołem chropowaconego na-

TABLICA III

Stara Wieś, pow. Węgrów Grób 49(1—5). Grób 52(6—8). Grób 62(11—19). Grób 64(9,10)

TABLICA IV

Stara Wieś, pow. Węgrów. Grób 63(1—10, 13—15). Obok grobu 63(11,12). Grób 65(16—23). Znalezione luźno (24—28)

XVI i XVII znaleziono ceramikę łużycką, a zaciemnienia VI i VII dostarczyły znacznej ilości ceramiki wczesno-średniowiecznej i nielicznych mało charakterystycznych ułamków ceramiki kultury przeworskiej.

Zaciemnienie IV, nieregularne (1,4×0,45 m), płytkie (15 cm) z węglami drzewnymi i 4 wtórnie przepalonymi fragmentami ceramiki.

Zaciemnienie V, nieregularne (1,4×0,6 m) płytkie (20 cm) z węglami drzewnymi i 5 wtórnie przepalonymi fragmentami ceramiki.

Zaciemnienie X, okrągłe w planie o średnicy 40 cm, przekrój nieckowaty, głębokość 25 cm, z węglami drzewnymi i fragmentem naczynia o gładkich, ceglanych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej (Tabl. IV, 24).

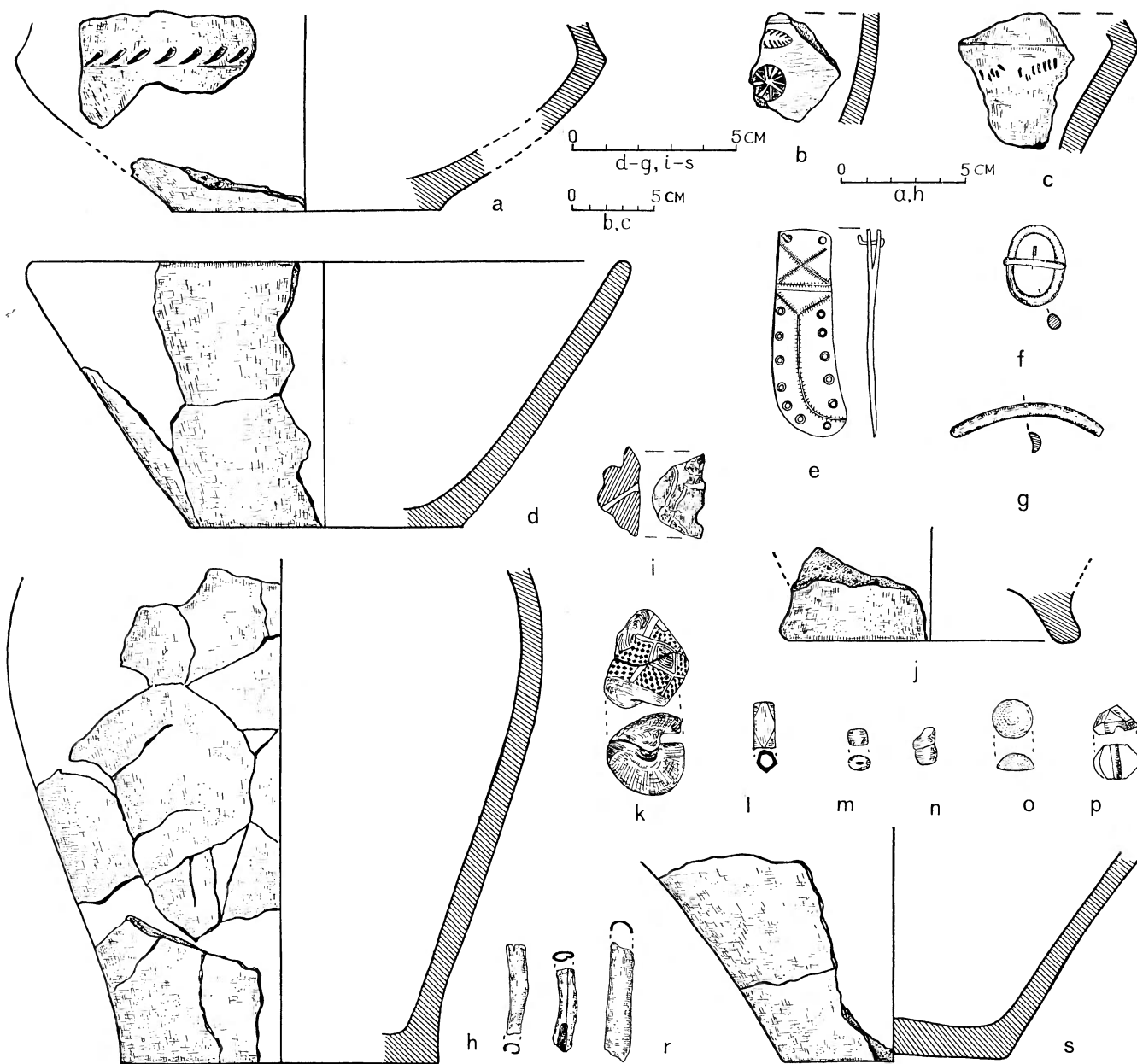
Zaciemnienie XI, być może całkowicie zniszczony grób, nieregularne w planie, podłużne, o wymiarach ok. 2×1,4 m. Przekrój nieregularny, wypełnisko sil-

nie warstwowane, głębokość ok. 1 m. W wypełnisku znaleziono kilkadziesiąt ułamków wtórnie przepalonej ceramiki oraz drobne fragmenty nieprzepalanej ceramiki kultury przeworskiej, nieco węgla drzewnych i fragmenty przepalonych kości.

Zaciemnienie XII, być może całkowicie zniszczony grób, podłużne, o wymiarach 3×1,05 m. Przekrój nieckowaty, głębokość 80 cm, wypełnisko analogiczne jak w zaciemnieniu XI. W wypełnisku znaleziono 12 mało charakterystycznych ułamków ceramiki, fragmenty polepy, węgle drzewne i ułamki przepalonych kości.

Zaciemnienie XIV, niewielkie rozwleczone, o wymiarach 1,60×0,6 m. Przekrój nieckowaty, maksymalna głębokość 40 cm, z 4 mało charakterystycznymi ułamkami ceramiki kultury przeworskiej i 2 kultury łużyckiej oraz węglami drzewnymi.

Ponadto z całego badanego terenu pochodzą luźno znajdywane ułamki ceramiki pochodzące zapewne

Ryc. 11. Stara Wieś, pow. Węgrów. Zabytki ze zniszczonych grobów, luźno znalezione

ze zniszczonych grobów oraz nieliczne zabytki metalowe i paciorki. Wyraźne zagęszczenie luźno znajdujących przedmiotów zaobserwowano w zachodniej części pomiędzy grobami 61, 62 i 38 (skupisko I), na północ od grobu 65 (skupisko II), a także w wykopie położonym na zachód od wykopu z grobami 36—38 i 61 (skupisko III). Ponadto znaleziono nieco zabytków poza tymi skupiskami na terenie całego cmentarzyska.

Skupisko I. 1) 2 paciorki z ciemnoniebieskiego, nieprzezroczystego szkła o średnicy 0,7 cm (Ryc. 11 m, n). 2) Fioletowy paciorek kubooktoedryczny. Długość 1,4 cm (Ryc. 11 l). 3) 4 fragmenty przezroczystego szkła o jasnozielonkawej barwie. 4) Bryłka stopionego, przezroczystego, żółtawego szkła. 5) Fragment brązowej sprężyny na osi, zapewne od fibuli i kawałek szpili. 6) Fragment naczynia o gładkich, szarych powierzchniach. Średnica wylewu 17 cm (Tabl. IV, 25). 7) Około 100 małych charakterystycznych ułamków ceramiki, w tym kilka wtórnie przepalonych.

Skupisko II. 1) Brązowe, ornamentowane okucie końca pasa. Długość 6,3 cm (Ryc. 11 e). 2) Fragment brązowej bransolety. Zachowana długość 4,2 cm (Ryc. 11 g). 3) Szklany paciorek mozaikowy, wtórnie przepalony, odkształcony, mozaika niebieskobiała, tło czerwonoceglaste (Ryc. 11 k). 4) Fragment naczynia o gładkich, brunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej, zdobionego ornamentem stempelkowym (Ryc. 11 b). 5) Fragment naczynia o gładkich brunatnych powierzchniach i domieszce drobnoziarnistej, zdobionego ornamentem nakłuwany (Ryc. 11 c). 6) Nóżka(?) naczynia o szarych powierzchniach i domieszce średnioziarnistej. Na dnie nóżki dołek (Tabl. IV, 26). 7) Około 80 ułamków ceramiki, pochodzących przeważnie z dużego gładzonego naczynia o gładkich czarnych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej.

Skupisko III. 1) Sprzączka brązowa o wymiarach 2,4×1,7 cm (Ryc. 11 f). 2) Płaskowypukły kamyk do gry z czarnego, nieprzezroczystego szkliwa o średnicy 1,2 cm (Ryc. 11 o). 3) Kubooktoedryczny paciorek z ciemnoniebieskiego szkła, w połowie zachowany, szkło przezroczyste (Ryc. 11 p). 4) 2 fragmenty stopionego, przezroczystego szkła o jasnozielonkawej barwie. 5) Dno naczynia o gładkich, szarych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Średnica 8,5 cm (Ryc. 11 j). 6) 60 fragmentów ceramiki, w tym także wtórnie przepalonych. 7) Fragment kamiennej ośelki.

Ponadto luźno na terenie cmentarzyska znaleziono: 1) Fragment szpili lub igły żelaznej o zachowanej długości 5 cm i średnicy 0,2 cm. 2) Żelazny tok oszczepu, niedokuty z jednej strony z nitem tkwiącym wewnątrz tulei. Długość 7 cm (Tabl. IV, 28). 3) Fragmenty naczynia o szarych, startych powierzchniach i domieszce drobno- i średnioziarnistej. Niektóre z fragmentów są wtórnie przepalone. Średnice: wylewu 10 cm, dna 6 cm; wysokość 8,5 cm (Tabl. IV, 27). 4) Fragmenty naczynia o gładkich, jasnobrunatnych powierzchniach i domieszce gruboziarnistej. Ornament ryty bardzo głęboko. Średnica dna 13 cm (Ryc. 11 a). 5) Fragmenty misy o gładkich, szarych i brunatnych powierzchniach i domieszce bardzo nierównej, drobno- i gruboziarnistej. Średnice: wylewu 19 cm, dna 9 cm; wysokość 8 cm (Ryc. 11 d). 6) Liczne małe charakterystyczne ułamki ceramiki, bardzo często wtórnie przepalone.

Także w zbiorach Muzeum Archeologicznego w Krakowie znajdują się nieliczne

dalsze zabytki z tego cmentarzyska pochodzące z badań w 1941 r. i przesłane tam w czasie wojny. Pochodzą one z bliżej nam nieznanymi zespołami. Są to: 1) Fragmenty dużego naczynia o gładkiej czarnej powierzchni i domieszce średnioziarnistej. Średnica dna ok. 15 cm (Ryc. 11 h). 2) Dolna część naczynia o gładkiej, ciemnoszarej powierzchni, domieszka drobnoziarnista. Średnica dna 6,8 cm (Ryc. 11 s). 3) 3 fragmenty brązowych okuc brzegów tarczy (?), lekko zniekształconych (Ryc. 11 r). 4) Fragment stopionego paciorka z nieprzezroczystego czarnego szkła, w wtopionymi czerwonymi i jasnozielonymi pasmami (Ryc. 11 i). 5) Kilkanaście stopów brązu. 6) Kilkanaście stopów szkła jasnożółtego. 7) Fragmenty spalonych kości.

W zbiorach PMA w Warszawie znajduje się także pochodzący z badań w 1941 r. fragment fibuli brązowej typu A.68.

OMÓWIENIE MATERIAŁÓW

Odsłonięte groby dostarczyły zabytków, wśród których wyróżniono materiały późnolateńskie oraz wczesno- i późnorzymskie. Cezury te są dobrze czytelne wśród nielicznych zabytków metalowych. W ceramice spotyka się natomiast formy które występują zarówno w zespołach ze schyłku późnego okresu lateńskiego, jak i na początku wczesnego okresu rzymskiego. Dlatego też w analizie materiałów zastosowano nieco odmienny układ opisując materiały schyłkowo późnolateńskie i wczesnorzymskie (podokres B₁) razem, a następnie nieliczne zabytki z podokresu B₂ oraz z późnego okresu rzymskiego i z wczesnej fazy okresu wędrówek ludów.

MATERIAŁY PÓŻNOLATEŃSKIE I WCESNORZYMSKIE (PODOKRES B₁)

Ceramika zachowana jest prawie wyłącznie fragmentarycznie, często wtórnie przepalona, w związku z czym pełna rekonstrukcja naczyń na ogół nie jest możliwa.

Do najczęściej spotykanych form należą kubki o zgrubiałych, przeważnie facetowanych krawędziach (Tabl. II, 7; I, 15; IV, 24) oraz rzadziej o krawędziach tylko pogrubionych (Tabl. IV, 1). Kubki te bywają zdobione ornamentem dość głęboko rytym, ujętym w stosunkowo szerokie pasy. Zapewne od tego typu kubków pochodzą przewężone ucha (Tabl. II, 9; III, 13).

Dość liczną grupę tworzą także jajowate kubki z dużymi uchami na ogół niezbyt starannie wykonane (Tabl. II, 1; III, 3, 7; IV, 2) oraz głębokie misy o podobnie uformowanej krawędzi. Wśród mis wyróżnić można okazy zaokrąglone o krawędziach zachylonych do środka (Tabl. IV, 7, 16) oraz misy

stożkowate i doń zbliżone (Tabl. III, 19; ryc. 11 d). W przypadkach fragmentarycznego zachowania naczyń oba te typy mogą być mylnie klasyfikowane, ponieważ ucha poszczególnych okazów nie musiały się zawsze zachować.

Osobną grupę tworzą fragmenty mis lub naczyń misowatych o kołnierzwatych, wyraźnie wyodrębnionych od zewnątrz krawędziach formalnie dość mocno zróżnicowane (Tabl. II, 3, 5; III, 6, 18; IV, 15). Cechą wspólną jest wzmiankowane już traktowanie krawędzi, której wysokość, grubość i sposób wyodrębnienia bywają różne.

Następnie omówić trzeba grupę naczyń o wyraźnie wyodrębnionej szyjce, określane nieraz w literaturze jako naczynia wazowate⁴. Określenia tego nie będę tu jednak stosować, ponieważ dotyczy to tylko jednej i to ściśle określonej grupy późnolateńskich naczyń. W proponowanym ostatnio przez T. Lianę⁵ podziale ceramiki określa się je jako typ II, 1. W tym wypadku wyraźnie wydzielona szyjka stanowi cechę wspólną tak szeroko pojętego typu. Ogólna forma brzuśca, ukształtowanie dna i wielkość są bowiem bardzo różne. Analogiczny profil posiadają także małe miseczki z zaokrąglonym lub wklęsłym dnem wydzielone przez T. Lianę jako typ VI, 1. Wśród ceramiki ze Starej Wsi ten typ reprezentowany jest przez duże naczynia o znacznych średnicach (Tabl. I, 14, 19), niewielkie naczynka o lekko podciętej części przydennej (Tabl. IV, 27) oraz miseczki (Tabl. II, 14; III, 8).

Znaleziono także formy typowe dla innych obiektów kultury przeworskiej reprezentowane w Starej Wsi tylko przez pojedyncze egzemplarze. Do form posiadających liczne analogie z okresu późnolateńskiego zaliczyć należy misy o profilowanej krawędzi (Tabl. IV, 25), naczynia lekko dwustożkowate (Tabl. III, 1), gruszkowate zdobione głęboko rytym ornamentem kopertowym (Tabl. II, 8) oraz pochodzące już z wczesnego okresu rzymskiego naczynie dwustożkowate z pogrubioną krawędzią (Tabl. I, 8).

Natomiast do form spotykanych sporadycznie należy fragment naczynia z dookólną wklęsłą bruzdą nieco powyżej dna (Tabl. III, 12). Podobną bruzdę posiada naczynie z grobu 217 w Wymysłowie, pow. Gostyń⁶, który datować należy na pod-

okres B₁. Dalszych analogii dostarczają także naczynia z umieszczoną nad dnem wypukłą listwą znane z okresu późnolateńskiego⁷ i rzymskiego⁸.

Ponadto wśród materiałów luźnych znaleziono także nóżkę naczynia (Tabl. IV, 26). Pochodzi ona zapewne z naczynia o trzech lub czterech nóżkach, spotykanych coraz częściej na cmentarzyskach kultury przeworskiej z tego okresu. Najlepiej zachowany egzemplarz pochodzi z Karczewca, pow. Węgrów⁹ i Wymysłowa, pow. Gostyń¹⁰. W obu wypadkach są to jednak okazy tylko częściowo zachowane. Ponadto pojedyncze nóżki znane są także z Łęgonic Małych, pow. Opoczno, stan. I i Wesółek, pow. Kalisz, stan. II¹¹. Zespoły z których pochodzą, datowane są na środkową fazę późnego okresu lateńskiego, a także na podokres B₁.

Wśród unikalnych form wymienić jeszcze trzeba fragment naczynia z sitowatym dnem, znaleziony w zespole z późnego okresu lateńskiego (Tabl. IV, 6). Naczynia sitowate znane są sporadycznie z tego okresu¹², dokładna analogia nie jest mi jednak znana.

Ceramikę późnolateńską ze Starej Wsi datować trzeba głównie na późną fazę tego okresu. Świadczy o tym stosunkowo niewielka liczba naczyń o profilowanych krawędziach, nieliczne naczynia gruszkowate, a ponadto brak naczyń odwrotniegruszkowatych i form o wielostronnie profilowanych krawędziach. Przemawiają za tym ponadto stosunkowo liczne jajowate kubki, duża ilość form o pogrubionych i kołnierzwatych wylewach, a także głęboko ryte ornamenty ujęte w szerokie pasy¹³. Tylko nieliczne groby (47 i 49) pochodzących mogą ze środkowej fazy późnego okresu lateńskiego. Tak też mogą być datowane nieliczne kubki z profilowaną krawędzią z tych zespołów oraz z zaciemnienia X, a być może także luźno znaleziona misa o podobnie profilowanej krawędzi (Tabl. IV, 25). Analiza zespołów, a zwłaszcza grobu 47, w którym znaleziono także naczynie zdobione głęboko rytym ornamentem wskazuje, że chodzi tu

⁷ T. Dąbrowska: Cmentarzysko kultury przeworskiej w Karczewcu, pow. Węgrów, „Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne”, T. II, 1972.

⁸ S. Jasnosz: op. cit., ryc. 63:8 i 375:1, 2.

⁹ T. Dąbrowska: op. cit., groby 94 i 155.

¹⁰ S. Jasnosz: op. cit., str. 231 i ryc. 362:4.

¹¹ Materiały niepublikowane, opracowywane przez dr T. Lianę oraz R. Kozłowską: Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i wpływów rzymskich w Wesólkach, pow. Kalisz, st. II, „Sprawozdania Archeologiczne” w druku.

¹² I. K. Dąbrowscy: Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i wpływów rzymskich w Wesólkach, pow. Kalisz, Wrocław—Warszawa—Kraków 1967, ryc. 64:5.

¹³ Uwagi dotyczące dokładnego datowania ceramiki późnolateńskiej oparte są na wnioskach wynikających z analizy materiału ceramicznego z Karczewca, pow. Węgrów (por. T. Dąbrowska: op. cit., w druku).

⁴ Por. J. Marciniak: Cmentarzysko ciałopalne z okresu późnolateńskiego w Wilanowie, koło Warszawy, „Materiały Starożytne”, T. II, 1957, str. 119—120.

⁵ T. Liana: Chronologia względna kultury przeworskiej we wczesnym okresie rzymskim, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXV, 1970, str. 438—440.

⁶ S. Jasnosz: Cmentarzysko z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Wymysłowie, pow. Gostyń, „Fontes Praehistorici”, T. II, 1952, ryc. 207:2.

chyba jednak o schyłek tej fazy. To samo dotyczy grobu 49.

Także inne grupy naczyń jak np. kubki jajo- wate datować należy na podstawie analizy zespo- łów na schyłek późnego okresu lateńskiego, a spo- radycznie także na podokres B₁ (grób 52). Naj- większych trudności dostarczają misy o kołnierzo- watych wylewach, a zwłaszcza naczynia o wyo- drębnionych szyjkach. W Starej Wsi misy wystąpi- ły na ogół w grobach z PL III, spotyka się je jednak także w pochówkach pochodzących już z podokre- su B₁ (grób 52). Tą samą sytuację można obserwo- wać na cmentarzysku w Karczewcu, które posia- dało znacznie większe ilości materiałów. To samo dotyczy także drugiej grupy naczyń¹⁴, z tym że wydaje się, iż małe miseczki spotyka się częściej już w podokresie B₁, co nie znaczy oczywiście aby nie występowały one sporadycznie w zespołach należących stylistycznie jeszcze do późnego okre- su lateńskiego¹⁵.

Z a b y t k ó w m e t a l o w y c h jest bardzo niewiele. Wśród ozdób wymienić można fibulę że- laznaną odmiany N z grobu 63 (Tabl. IV, 3) typow- ą dla form schyłku okresu późnolateńskiego. Na- tomiaśt znaleziony obok tego grobu paciorek ku- booktoedryczny oraz pochodzące już z jamy gro- bowej fragmenty przepalonego szkła uznać chy- ba trzeba za późniejsze wtřęty. Brak bowiem da- nych o występowaniu tego typu ozdób w późnym okresie lateńskim, znane są one natomiast z póź- nego okresu rzymskiego. W najbliższej okolicy znaleziono dalsze przedmioty z tego okresu po- chodzące ze zniszczonych grobów.

Broń zaprezentowana jest przez dwa grot, fragment imacza i tok. Groty należą zasadniczo do smukłych egzemplarzy o wąskim ostrzu wydzie- lonych przez D. R. Wołagiewiczów¹⁶ w grupie dru- giej. Grot z grobu 50 (Tabl. II, 15) posiada typow- e ostrze z żeberkiem, natomiast grot z grobu 47 (Tabl. II, 13) przekrój daszkowaty i bardzo długą tulejkę. Groty smukłe występują w schyłkowej fazie późnego okresu lateńskiego oraz na początku okresu następnego. Tak też datowane są na pod- stawie analizy zespołów oba groby z grotami ze Starej Wsi.

Trudno natomiast określić dokładnie typ za- chowanego fragmentarycznie imacza z grobu 62 (Tabl. III, 14). Przypuszczać można, że należał on do typu J. 5 lub 6. Były to więc zabytek datują- cy cały grób na podokres B₁, choć wśród ceramiki

tego zespołu występują jeszcze formy bardzo sil- nie nawiązujące do późnego okresu lateńskiego. Nie jest także wykluczone, że z tego samego okre- su pochodzić może żelazny tok oszczepu (Tabl. IV, 28) luźno znaleziony.

Narzędzia pracy są reprezentowane przez do- brze zachowany nożyk żelazny pochodzący z gro- bu późnolateńskiego 63 (Tabl. IV, 4) oraz frag- ment drugiego noża z grobu 31. Nożyk należy do typów szeroko rozpowszechnionych w tym okre- sie.

MATERIAŁY WCZESNORZYMSKIE (PODOKRES B₂)

Materiały te reprezentuje jedyny grób popiel- nicowy (33), pochodzący z powojennych badań. Ceramika, zarówno naczynia dwustożkowate (Tabl. I, 1, 2), jak i płytkami miseczka (Tabl. I, 5) na- leżą do form typowych. Znalezione w grobie fi- bule z cylindrem na sprężynę i cięciwę, o rozsze- rzzonej główce (Tabl. I, 3, 4) zbliżone są najbardziej do odmiany A. 117 oraz do zapinek typu Leo- nów¹⁷. Okazy ze Starej Wsi różnią się jednak od fibul leonowskich inną konstrukcją sprężyny (peł- ny cylinder obejmujący sprężynę i cięciwę), w związku z czym brak jest rowka na cięciwę, roz- graniczającego niejako płytkowatą główkę, a od fibul A. 117 umieszczeniem sprężyny i cięciwy w jednym cylindrze oraz słabszym wyodrębnieniem płytkowatej główki od taśmowatego kabląka. Fi- bule z płytkowatą główką występują w zespołach datowanych na środkową część podokresu B₂¹⁸ i tak właśnie, zgodnie z ceramiką zespół ten może być datowany. Z najbliższych terenów położonych na wschód od Wisły brak jest analogii, natomiast na pozostałych cmentarzyskach kultury przewor- skiej w Polsce środkowej i zachodniej typ ten na- leży do często spotykanych.

MATERIAŁY Z PÓŻNEGO OKRESU RZYMSKIEGO I WCZESNEGO OKRESU WĘDRÓWEK LUDÓW

C e r a m i k a zachowana jest fragmentarycz- nie i tylko jedno naczynie udało się częściowo re- konstruować. Ułamki tego naczynia pochodzą z grobu 36 (Tabl. I, 16) oraz ze znaleziska luźnego (Ryc. 11 a). Jest to niskie naczynie lub misa o bar-

¹⁴ T. Liana: op. cit., str. 440, tabl. I, 12, 16.

¹⁵ I. K. Dąbrowscy: op. cit., ryc. 28:8, 13.

¹⁶ D. R. Wołagiewiczowie: Uzbrojenie ludności Pomorza Zachodniego na progu naszej ery, „Materiały Zachodniopomorskie”, T. IX, 1963, str. 27 i n.

¹⁷ R. J a m k a: Materiały kultury przeworskiej z Leo- nowa, stanowisko II, pow. Łódź, „Prace Archeologiczne”, z. 2, 1963, str. 70—73; tabl. I, 5.

¹⁸ T. L i a n a: op. cit., str. 444, tabl. V, zestawienie III.

dzo głęboko nakłuwany ornamentem, znajdującym najbliższe, choć niedokładne analogie w Dityniczach, r-n Rowno¹⁹. Podobne niskie, szerokie naczynia o wyraźnie zaokrąglonej dolnej części brzuśca znane są też z innych cmentarzysk np. z Brulina Kosek, pow. Ostrów Mazowiecka²⁰ i Gościszewa, pow. Sztum²¹. Z innych grobów pochodzą także fragmenty tego typu ceramiki zdobione głęboko nakłuwany ornamentem (Tabl. II, 18) lub też fragmenty niezdobione (grób 38). Z grobu 39 pochodzi ponadto drobny ułamek naczynia zdobionego miętko rytymi szerokimi bruzdami wykonanymi podobnie jak na naczyniu z grobu 56 (Tabl. II, 18). Nieregularne, dookolne bruzdy ułożone są w różnych odstępach. Ten sposób zdobienia typowy jest dla ceramiki kultury wschodnio-pomorsko-mazowieckiej, znajdując odpowiedniki na różnych stanowiskach²². Poza różnicami formalnymi ceramika ta różni się od ceramiki kultury przeworskiej rodzajem gliny. Ścianki naczyń bywają na ogół bardziej „suche”, częściej spotyka się domieszkę gruboziarnistą oraz organiczną, a także opisane wyżej rodzaje ornamentu.

Obok ceramiki lepionej ręcznie znaleziono także ułamki naczyń wykonanych na kole. Jest to fragment nóżki naczynia z grobu 60 (Tabl. II, 20) i ułamek znalezionej luźno naczynia zdobionego ornamentem stempelkowym (Ryc. 11b).

Wszystkie zabytki metalowe związane są ze strojem. Z grobu pochodzi tylko srebrna fibula kuszowata, niestety fragmentarycznie zachowana (Tabl. I, 17). Należy ona do typu szeroko rozpowszechnionego w późnym okresie rzymskim²³ i szczególnie popularnego na terenach wschodnich²⁴. K. Godłowski datuje ten typ fibul

¹⁹ M. J. Smiszko, I. K. Swieszniukow: Mogilnik III—IV stollit n.e. u s. Dityniczi, rowiensekoj oblasti, „Materiali i Doslidzenia z Archeologii Prikarpatia i Wolini”, T. 3, 1961, ryc. 4:7; 6:10, 11.

²⁰ A. Kempisty: Birytualne cmentarzysko z późnego okresu rzymskiego w miejscowości Brulino-Koski, pow. Ostrów Mazowiecka, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXXII, 1967, ryc. 28b; 67c.

²¹ K. Godłowski: The Chronology of the Late Roman and Early Migration Periods in Central Europe, „Prace Archeologiczne”, z. 11, 1970, tabl. VIII, 10.

²² A. Kempisty: op. cit., ryc. 4c, 16a; K. Godłowski: op. cit., tabl. VIII, 2.

²³ Por. np. K. Godłowski: op. cit., passim.

²⁴ K. Ambroz: Fibuły juga jewropejskiej czasti SSSR, Moskwa 1966 tabl. 11: 6; 23: 2 i 24: 1, str. 62—63, gdzie autor datuje ten typ fibul za wcześniej bo już na koniec II w.n.e., opierając się na niepewnym zespole z Horodnicy nad Dniestrem. W publikacji źródłowej odnotowane są w grobie z Horodnicy tylko dwie fibule z wysoką podpórką (I. Kopernicki: Poszukiwania archeologiczne w Horodnicy nad Dniestrem, „Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej”, T. II, 1878, str. 58, tabl. III, C) brak tam natomiast wzmianki o zapince z podwiniętą nóżką. Wg M. Smiszki z Horodnicy pochodzi także fibula z podwiniętą nóżką, ale nie jest powiedziana,

na późną fazę późnego okresu rzymskiego²⁵. Najbliższe terytorialnie i formalnie analogie widzieć można w niektórych okazach w Brulinie Koskach²⁶. Fibule tego typu najczęściej wykonane są z brązu²⁷.

Także z Brulina Kosek pochodzić mogą analogie dla brązowej bransolety (Ryc. 11g), wykonanej z wklęsło-wypukłej sztabki. Zbliżona typologicznie bransoleta z tego cmentarzyska datowana jest również na późny okres rzymski²⁸.

Współczesna tym zabytkom jest zapewne niewielka brązowa sprzączka (Ryc. 11f). Zbliżone egzemplarze, żelazne i brązowe, pochodzą z pobliskich cmentarzysk²⁹.

Natomiast na czasy nieco późniejsze, bo na wczesny okres wędrówek ludów datować należy brązowe językowate zakończenie końca pasa (Ryc. 11e). Zarówno sama forma okucia, jak i zdobienie charakterystyczne są tak dla kultury wschodnio-pomorsko-mazowieckiej jak i przeworskiej tego okresu³⁰.

Paciorki znaleziono w grobach 36 i 39 oraz luźno. Do tych ostatnich trzebaby także zaliczyć fragmenty szkła pochodzące z grobu 63, traktując je jako późniejsze wtřęty znalezione w tym wczesnym zespole. Prawie wszystkie paciorki i ułamki szkła (mogące być także pozostałościami po naczyniach szklanych) są wtórnice przepalone i odkształcone. Do zabytków lepiej zachowanych należą tylko nieliczne okazy i kamień do gry. Są to paciorki segmentowe z ciemnoniebieskiego, nieprzezroczystego szkła (Ryc. 11m,n), kuboooktoedryczne ciemnoniebieskie (Ryc. 11p) i fioletowe (Ryc. 11 l) oraz takież w kształcie paciorek kamienne (Tabl. IV, 11), paciorek mozaikowy (Ryc. 11k), a także zdobiony wtopionymi nitkami (Ryc. 11i).

ne, że znaleziono ją w tym samym grobie (M. Smiszko: Doba poliwi pochowań w zachodnich obłastach USSR, „Archeolohija”, T. II, 1948, tabl. III, 14). Natomiast M. A. Tichanowa, publikując cały zespół za I. Kopernickim wymienia jako należące do tego grobu dwie fibule. Są to: fibula z wysoką pochwęką (wg rysunku I. Kopernickiego) i druga z podwiniętą nóżką (wg rysunku M. Smiszki). Mają być one ponadto wykonane ze srebra (obie!) nie zaś jak to określano w poprzednich publikacjach z brązu (por. M. A. Tichanowa: O lokalnych wariantach czerniachowskiej kultury, „Sowieckaja Archeologia”, z. 4, 1957, str. 185, ryc. 11: 6). Istotnie znane mi obie pochodzące z grobu w Horodnicy fibule z wysoką podpórką wykonane są ze srebra (Zbiory Muzeum w Krakowie).

²⁵ K. Godłowski: op. cit., str. 38, ryc. 18: 19; tabl. VII, 1—2.

²⁶ A. Kempisty: op. cit., ryc. 5 a, str. 439—440.

²⁷ Jest to już wzmiankowany wyżej w przypisie 24 wątpliwy okaz z Horodnicy, podobno wykonany ze srebra.

²⁸ A. Kempisty: op. cit., str. 444, ryc. 51 a.

²⁹ A. Kempisty: op. cit., ryc. 35 a; 43 h.

³⁰ K. Godłowski: op. cit., tabl. IV, 4, 5; IX, 13, str. 26—27, 40.

Do najwcześniejszych, ale dość długotrwałych form należą paciorki mozaikowy, który może być datowany już na schyłek wczesnego okresu rzymskiego, względnie na fazę B₂/C₁³¹. Natomiast na późny okres rzymski, a zapewne na jego późną fazę datować trzeba paciorki segmentowy i kuboektaedryczne, ponieważ w okresie tym występują one najliczniej. Spotyka się je poza tym we wczesnym okresie wędrówek ludów, a sporadycznie³² także na przełomie fazy B₂/C₁.

Ten sam obraz obserwujemy także na cmentarzysku w Starej Wsi, gdzie w grobach datowanych na wczesny okres rzymski brak jest paciorków, natomiast formy kuboektaedryczne (niebieskie i fioletowe) i segmentowe występuje w późnorzymskich grobach szkieletowych³³. Natomiast paciorki kamienny znajduje odpowiedniki na innych obiektach np. na pobliskim cmentarzysku w Warszawie-Kawęczynie³⁴. Wszystkie te paciorki znajdują także liczne analogie na innych cmentarzyskach z tego okresu³⁵.

Także na późny okres rzymski datować zapewne należą czarne kamyczki do gry. Należy on do typowych płaskowypukłych form, szeroko rozpowszechnionych w tym okresie. Całe garnitury takich właśnie kamieni do gry, spotyka się w bogatych tzw. książęcych grobach³⁶, a pojedyncze egzemplarze znane są z licznych obiektów należących do różnych kultur³⁷.

³¹ Dane dotyczące datowania paciorków cytuję za udostępnioną mi w maszynopisie pracą M. Mączyńską: Stan badań nad paciorkami szklanymi i bursztynowymi w okresie rzymskim i wczesnej fazie wędrówek ludów w Polsce (artykuł w druku) za co autorce serdecznie dziękuję.

³² Por. K. Godłowski: op. cit., str. 39, ryc. 10.

³³ W. Radig: Das ostgermanische..., str. 186—189, ryc. 13 e; 14 d.

³⁴ B. Jankowska: Cmentarzysko z późnego okresu rzymskiego w Warszawie-Kawęczynie, „Wiadomości Archeologiczne”, T. XXVIII, 1962, str. 346, a także uwagi M. Mączyńskiej (M. Mączyńska: op. cit.), o paciorkach kamiennych znanych z dobrze na ten okres datowanych zespołów kultury przeworskiej.

³⁵ Chodzi tu zwłaszcza o liczne cmentarzyska kultury czerniachowskiej, gdzie paciorki kuboektaedryczne z karniołu i szkła należą do bardzo popularnych. Znane są także szklane paciorki segmentowe: por. np. G. B. Fedorow: Nasielenie prutsko-dniestrowskowo międzureczia, „Materiały i Issledowania po Archeologii SSSR”, T. 89, 1960 str. 147 i n.; E. A. Simonowicz: Razkopki mogilnika u owczarni sowchoza Pridnieprowskawo, „Materiały i Issledowania po Archeologii SSSR”, T. 82, 1960, tabl. XV, 33—57; N. M. Krawczenko: Kosanowski mogilnik, „Materiały i Issledowania po Archeologii SSSR”, T. 139, 1967, tabl. XIV, 2, 17, 21.

³⁶ Datowanych na wczesny (H. J. Eggers: Lüb-sow, ein germanischer Fürstensitz der älteren Kaiserzeit, „Praehistorische Zeitschrift”, T. XXXIV—XXXV, 1953, tabl. I, str. 100), ale częściej na późny okres rzymski (V. Ondrouch: Bohate hroby z doby římskej na Slovensku, Bratislava, 1957, tabl. 51, str. 164—165).

³⁷ Por. np. K. Godłowski: Sprawozdanie z badań w Opatowie, pow. Kłobuck, „Sprawozdania Archeologiczne”, T. V, 1959, str. 67, ryc. 4 a-d; a dla kultury

W przeciwieństwie do badań z okresu wojny wszystkie odsłonięte obecnie groby to pochówki ciałopalne, na ogół jamowe (tylko grób 33 z podokresu B₂ to zniszczony grób popielnicowy). Część z nich jest zniszczona, a o nielicznych (groby 36, 60) można sądzić, że są to nawet groby, lub części grobów zalegające na wtórnym złożu, lub ślady po niedokładnie wyeksplorowanych w czasie wojny obiektach. Takimi pozostałościami po zniszczonych grobach mogą być także zaciemnienia XI i XII.

Prawie wszystkie groby są w jakiś sposób zniszczone. Mimo to sądzić można, że nie odbiegają one swoim charakterem od innych pochodzących z sąsiednich cmentarzysk. Dotyczy to zarówno formy, wypełniska, jak i wyposażenia.

Z późnego okresu lateńskiego i z podokresu B₁ pochodzą wyłącznie groby jamowe o intensywnie czarnym wypełnisku z wyraźnymi śladami pozostałości stosu. Na ogół są to groby wyposażone tylko w ceramikę, bardzo często wtórnie przepaloną. Brak wśród grobów późnolateńskich pochówków bogatszych z większą ilością ceramiki, a zwłaszcza z metalami może być wynikiem niewielkiej ich liczby. Wskazują na to dane liczbowe z Karczewca, pow. Węgrów³⁸, gdzie obok stosunkowo niewielkiej liczby grobów dobrze wyposażonych odkryto znaczne ilości pochówków z ubogim inwentarzem. Nie odbiegają natomiast niczym od analogicznie datowanych grobów z Karczewca zespoły z podokresu B₁, które są szczególnie ubogo wyposażone. Typowy jest również dla tego terenu i okresu jedyny popielnicowy grób z B₂.

Wszystkie groby z późnego okresu rzymskiego należą znowu do pochówków jamowych. Analogii dla tego typu źle wyposażonych pochówków dostarczają cmentarzyska w Brulinie-Koskach i Sarnakach, pow. Łosice³⁹. Zresztą na większości cmentarzysk mazowieckich tego okresu ten typ grobu należy do szeroko rozpowszechnionych, z tym, że z cmentarzysk tych pochodzą także inne lepiej wyposażone zespoły oraz pochówki popielnicowe, których brak tu całkowicie. Groby jamowe z późnego okresu rzymskiego różnią się

czerniachowskiej E. A. Simonowicz: Igralno szetnyje żetony na pamjatnikach czerniachowskiej kultury, „Sowietskaja Archeologia”, z. 3, 1964, str. 307—312, gdzie dalsza literatura; N. M. Krawczenko: op. cit., str. 113; A. A. Krawczenko: Mogilnik czerniachowskiej kultury w siele Frunzowka, „Materiały i Issledowania po Archeologii SSSR”, T. 139, 1967, str. 162, ryc. 2: 7—11.

³⁸ T. Dąbrowska: op. cit., w druku.

³⁹ A. Kempisty: op. cit., str. 409—449; A. Kempisty: Późnorzymski cmentarz w Sarnakach, pow. Łosice, „Światowit”, T. XXIX, 1968, str. 141—161.

niewiele od pochówków wcześniejszych charakterem wypełniska. Jest ono nadal ciemnoszare lub szare, nie zawiera jednak tak wyraźnych pozostałości stosu. Jedynym wyjątkiem jest tu grób 39.

Wszystkie groby ze Starej Wsi dostarczyły fragmentów ceramiki, a część spośród nich (20%) także innych zabytków. Z grobów kultury przeworskiej pochodzi broń (z późnego okresu lateńskiego i podokresu B₁), ozdoby (z grobów późnolateńskich i pochodzących z podokresu B₂) i nieliczne narzędzia pracy (późny okres lateński). Z grobów kultury wschodniopomorsko-mazowieckiej wyłącznie ozdoby (fibula, okucie końca pasa, paciorki) wykonane z brązu, srebra i szkła. Jest to całkowicie zgodne z obyczajami w zakresie wyposażenia zmarłych respektowanymi przez ludność obu tych kultur.

ZAKOŃCZENIE

Ogólne uwagi dotyczące cmentarzyska w Starej Wsi oparte zostaną na podstawie całości materiałów pochodzących z badań obecnych oraz dawnych.

Przez cały czas trwania cmentarzysko to nie odbiega swoim charakterem od innych tego typu obiektów na wschodnim Mazowszu. Należy ono do niewielkiej grupy stanowisk, które mimo zmiany kultury archeologicznej użytkowane są nadal w późnym okresie rzymskim⁴⁰. Groby należące do kultury przeworskiej datowane są na okres od schyłku środkowej fazy późnego okresu lateńskiego do końca podokresu B₂, groby kultury wschodniopomorsko-mazowieckiej na późny okres rzymski i być może na wczesny okres wędrówek ludów. Z badań powojennych pochodzą zespoły z późnej fazy późnego okresu rzymskiego, badania niemieckie dostarczyły jednak zespołów z początków tego okresu, a może nawet z przełomu B₂/C₁⁴¹. Ogółem odkryto tu 58 grobów, w tym 14

⁴⁰ Do tego typu obiektów należy obok Starej Wsi cmentarzysko w Drohiczynie, pow. Siemiatycze, gdzie odkryto jeden grób szkieletowy (XXIX B) i dwa jamowe (XI i XIX) należące zapewne do kultury wschodniopomorsko-mazowieckiej (Z. Szmít: Cmentarzysko lateńsko-rzymskie „Kozarówka” w Drohiczynie nad Bugiem, „Wiadomości Archeologiczne”, T. VIII, 1923, str. 172—174 oraz odpowiednie rysunki), a także ewentualnie Łajski, pow. Nowy Dwór (M. Gądzikiewicz: Groby z okresu wpływów rzymskich we wsi Łajski, pow. Warszawa, „Sprawozdania PMA”, T. II, 1949, str. 81—82, ryc. 1 i 2); por. też uwagi dotyczące stanowisk z pozostałych obszarów Mazowsza J. Okulicz: Studia nad przemianami kulturowymi i osadniczymi w okresie rzymskim na Pomorzu Wschodnim, Mazowszu i Podlasiu, „Archeologia Polski”, T. XV, 1970, str. 422 i n.

⁴¹ W. Radig: Das ostgermanische Gräberfeld..., str. 184—185, ryc. 11 a-e.

chronologicznie dokładniej nieokreślonych. W pierwszych trzech fazach (późny okres lateński, podokres B₁ i B₂) był to obiekt ciepłopalny typowy dla kultury przeworskiej. W późnym okresie rzymskim mamy tu do czynienia z cmentarzyskiem birtualnym kultury wschodniopomorsko-mazowieckiej. Ilość grobów z poszczególnych okresów i zmiany ich formy obrazuje tabela 1.

Tabela 1

	Badania z 1941 r.			Badania obecne			Ogółem		
	jamowe	popielnicowe	szkieletowe	jamowe	popielnicowe	szkieletowe	jamowe	popielnicowe	szkieletowe
Późny okres lateński	5	1	—	10	—	—	15	1	—
Podokres B ₁	—	2	—	5(?)	—	—	5(?)	2	—
Podokres B ₂	3(?)	4	—	—	1	—	3(?)	5	—
Późny okres rzymski	1	2	5	5	—	—	6	2	5

Dane całościowe potwierdzają ogólne tendencje obserwowane na innych cmentarzyskach mazowieckich: wyraźną przewagę grobów jamowych w późnym okresie lateńskim oraz w podokresie B₁ oraz znaczne zwiększenie się liczby grobów popielnicowych, a właściwie ich dominację w podokresie B₂. Charakterystycznym rysem jest także birtualizm cmentarzyska z późnego okresu rzymskiego. Obok grobów szkieletowych występują na tych obiektach zarówno pochówki jamowe, jak i popielnicowe.

Cmentarzysko w Starej Wsi jest bardzo zniszczone. Sądzić można że znamy bardzo niewielką część istniejących tam pierwotnie grobów. Nawet po dowiązaniu terenu obecnie badanego do wykopów niemieckich trudno mówić o rozplanowaniu tego obiektu. Jego zniszczenie, wyrywkowość obecnych badań, jak i niemożność lokalizacji większości pochodzących z 1941 r. grobów, dociekania te bardzo ogranicza. Mniemać jednak można, że najwcześniejsza część cmentarzyska znajdowała się na południowym-wschodzie, a najpóźniejszą była część północno-zachodnia. Także niewiele wiemy o dokładnym zasięgu cmentarzyska. Sądzić można, że w części zachodniej nie był on wiele większy niż teren przebadany, ponieważ parę metrów od domniemanego skraju kończy się piaszczysty wzgórek i zaczyna podmokły, niżej położony las. Gorzej znane są pozostałe zasięgi. Wiadomo tylko na podstawie wykopu założonego między strzelnicą a Maciorą, że nie dochodziło ono, przynajmniej w tym miejscu, do samej rzeki. Nie mogło także ciągnąć się dużo dalej na południowy-wschód. Świadczą o tym znajdujące się w lesie, w odległości około 30—40 m doły po wy-

branych piasku, w którym brak jest jakichkolwiek śladów działalności ludzkiej.

Posiadane obecnie materiały, pochodzące z obu kampanii wykopaliskowych traktować zatem należy jako bardzo niepełne. Pochodzą one bowiem ze znacznie większego, niedokładnie zbadanego i bardzo zniszczonego obiektu. Rzeczą interesują-

cą, aczkolwiek też już znaną z tego oraz z innych obiektów, jest kontynuacja miejsc grzebania zmarłych w obu, bezpośrednio po sobie następujących kulturach archeologicznych: przeworskiej i tzw. wschodniopomorsko-mazowieckiej

Warszawa, marzec 1971 r.

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Могильник в Старой Вси был открыт случайно при строительстве немецкого военного аэродрома в 1941 г. Результаты проведенных там исследований были опубликованы В. Радигом (ср. примечание 2). В ходе послевоенных исследований в 1969 г. были открыты дальнейшие погребения в количестве 35, из которых 30 можно отнести к могильнику датированному на поздний латенский период и римский период. Остальные это погребения лужицкой культуры и раннего средневековья.

На основании немецких исследований, а также проводимых после войны, могильник следует датировать на время от середины фазы позднего латенского периода до позднего римского периода. Накоторые свободно лежащие остатки указывают на возможность существования могильника еще в более ранней фазе периода переселения народов (рис. 11e). В отношении культурной принадлежности могильник следует отнести к пшеворской культуре (от позднего латенского периода до конца B₂), а также к восточно-поморско-

-мазовецкой (поздний римский период — ранний период переселения народов).

Пшеворский могильник является полностью трупосожигательным объектом, типовым для этой культуры, содержащим довольно убогий инвентарь. Более поздний могильник является объектом биритуальным, а среди трупосожигательных могил находятся и ямные и урновые погребения (ср. таблицу I). По своему характеру могильник не отличается от иных объектов этого типа на территории Мазовья.

Выступление на одной стоянке погребений двух последующих археологических культур, можно встретить также на иных немногочисленных объектах. На восточном Мазовье такие могильники известны в Дрогичине, повят Семятыче и, по всей вероятности в Лайске, повят Новы Двур.

Учитывая значительную степень повреждения объекта (рис. 1 и 2) работы следует считать законченными, принимая также во внимание что имеющийся в распоряжении материал является лишь незначительной частью этой большой и длительной стоянки.

SUMMARY

The cemetery at Stara Wieś was discovered casually, when the German military air-port was being built there, in 1941. The discovery was described by W. Radig (see footnote no. 2). As a result of the post-war excavations, carried out in 1969, 35 further graves were revealed; 30 of them were a part of the cemetery dated to the late La Tène and Roman periods; the remaining graves should be assigned to the Lusatian culture and to the early Middle Ages.

On the basis of both German and post-war excavations, the cemetery should be dated to the times from the middle phase of the late La Tène period to the late Roman period. Some loose finds suggest the possible existence of the cemetery still in the early phase of the Great Migration period, (fig. 11 e). As to its appurtenance to archaeological cultures, it should be assigned to the Przeworsk culture (from the late La Tène period to the end of the subperiod B) and to the so-called East

Pomeranian-Masovian culture (from the late Roman period to the early Great Migration period).

The Przeworsk part of that cemetery consisted exclusively of cremation graves, typical to that culture, and showing fairly poor grave goods. The later part was biritual. Among the cremation graves there were pit graves and urn containing ones (see table 1). The cemetery dealt with in this article did not differ from others of that kind in Masovia.

The occurrence of graves of both successive cultures at one site can be also noticed in other cemeteries, after all not very numerous ones. In East Masovia such cemeteries are known at Drohiczyn, Siemiatycze district, and probably at Łajsk, Nowy Dwór district.

Owing to the considerable degree of destruction of that cemetery, we must consider the excavations to be finished, realizing that the material obtained is but a small part of that large and long-lasting archaeological site.

ZDZISŁAW SOCHACKI

CIEKAWA PLACÓWKA MUZEALNA WE LWOWIE

ИНТЕРЕСНЫЙ МУЗЕЙНЫЙ ОБЪЕКТ ВО ЛЬВОВЕ

AN INTERESTING MUSEUM AT LVOV

Autor, odbywając w 1970 r. podróż naukową po Związku Radzieckim w celu zebrania materiałów do dziejów dydaktyki i badań archeologicznych, miał możliwość zapoznania się z wielu innymi zagadnieniami, w tym też z zakresu muzealnictwa radzieckiego. Rezultaty zostaną przedstawione osobno w odpowiednio ukierunkowanych opracowaniach¹.

W niniejszym artykule autor pragnie poświęcić uwagę jednej z placówek muzealnych, wyróżniającej się tak swoją specyfiką organizacyjną, jak też funkcjonalną. Stanowi ją Muzeum Archeologiczne przy Uniwersytecie im. J. Franko we Lwowie². Muzeum to, powstałe niedawno, bo dopiero w r. 1967, zorganizowane zostało z inicjatywy społecznej grupy miłośników muzealnictwa, nad którą ogólną opiekę sprawował dr Władysław Zwarycz, specjalista z zakresu numizmatyki, archeolog zaś z zamiłowania. Otwarcie placówki poprzedził jednak długi i trudny okres gromadzenia zbiorów. W tym zakresie bowiem trzeba było pracę prowadzić od podstaw, gdyż niemal wszystkie zbiory znajdujące się we Lwowie przed 1939 r. zaginęły w wyniku zawieruchy wojennej. Udało się ocalić tylko niewielką ilość eksponatów numizmatycz-

nych i sfragistycznych³. Jednakże, dzięki życzliwości różnych instytucji oraz osób prywatnych, zbiory archeologiczne zostały skompletowane ponownie i to w takim stopniu, że obecnie prezentują już one przekrojowo niemal całość pradziejów Ukrainy Zachodniej. Wzbogacono też kolekcję numizmatyczną (sfragistyczna natomiast jest w trakcie kompletowania). We wspomnianych sprawach zasłużył się szczególnie Instytut Nauk Społecznych Ukraińskiej SRR we Lwowie, który ofiarował wiele cennych materiałów, m.in. uzyskanych w czasie rozlicznych badań wykopaliskowych, jakie prowadzi ta placówka. Personalnie trzeba tu na pierwszym miejscu wymienić prof. dr M. Smiszkę i doc. dr I. Swiesznikowa, a następnie grono młodych archeologów ukraińskich, zatrudnionych w Dziale Archeologii wyżej wymienionego Instytutu⁴. Problemy lokalowe oraz finansowe rozwiązano z kolei dzięki życzliwości i poparciu ze strony władz uniwersyteckich, miejskich, a także państwowych.

Tak powstałe Muzeum mieści się w stopniowo na ten cel przejmowanych audytoriach uniwersyteckiego gmachu głównego. Dziś zajmuje pięć wielkich sal i jeden nieduży pokój. Na obecnym etapie organizacji jest właściwie wielką ekspozycją muzealną wyposażoną w skromne narazie zaplecze naukowe. Gdy chodzi o zbiory, to aktualny

¹ Por. Z. Sochacki: Historia dydaktyki i badań archeologicznych na wyższych uczelniach w Polsce (temat pracy habilitacyjnej — w realizacji). W zakres tu wchodziły byłe uniwersytety polskie: Jana Kazimierza we Lwowie i Stefana Batorego w Wilnie. Por. ponadto: Z. Sochacki: Z zagadnień muzealnictwa archeologiczno-historycznego Litewskiej SRR (w druku).

² Lvovskij Ordena Lenina Gosudarstvennij Universitet im. Ivana Franko — Archeologičeskij Muzej, Lvov, ul. Universitetskaja 1.

³ Autor uprzejmie dziękuje Kolegom ukraińskim, zwłaszcza Drowi Władysławowi Zwaryczowi, za wszelkie udzielone informacje na temat omawianego Muzeum.

⁴ Instytut Obščestvennych Nauk AN USSR — Otdel Archeologii, Lvov, ul. Radianska 24.

stan posiadania wyraża się poważną ilością kilkudziesięciu tysięcy eksponatów (w tym ponad 20 000 numizmatycznych), z których część tylko umieszczona jest na wystawie.

Przejdziemy więc do omówienia zwiedzanej ekspozycji. Została ona opracowana w oparciu o poniższy podział problemowy i chronologiczny.

I. Archeologia (w powiązaniu z elementami antropogenezy na tle środowiska geograficznego oraz historycznego). 1. Paleolit (a — wczesny, dolny, b — środkowy, c — górny); 2. Mezolit; 3—4. Neolit (bez dalszego podziału chronologicznego) oraz eneolit (odrębnie); 5—6. Epoka brązu (a — wczesna, b — środkowa i późna) oraz starsza epoka żelaza (c — wczesny okres żelaza, d — okres lateński); 7—8. Młodsza epoka żelaza (a — okres rzymski, b — wczesnośredniowieczny; ostatni ze szczególnie rozwiniętym podziałem problemowym). II. Numizmatyka.

Możnaby już w tym miejscu mieć pewne zastrzeżenia co do niektórych stron powyższego podziału⁵. Zaczynając od niezupełnie konsekwentne-

go pojęciowo wewnętrznego podziału paleolitu przez odwrócony jakby w stosunku do faktycznych powiązań kulturowych podział epoki brązu („zręczniejszy” byłoby łączyć wczesny i środkowy jej etap zaś późny ujmować odrębnie — o czym jeszcze mówimy dalej), aż po fakt jakby unikania absolutnych datowań chronologicznych, dostrzegalny w wielu miejscach wystawy. Braki te, odbijające się z kolei na niektórych kwestiach szczegółowych ekspozycji, byłyby może bardziej wybaczone, gdyby nastawiono ją wyłącznie na popularyzację w środowisku masowym. Fakt natomiast, iż jest placówką uniwersytecką, stawia przed nią inne wymogi, w tym też potrzebę objaśniania zasad przyjętego podziału, zwłaszcza gdy ma on charakter dyskusyjny. Oczekiwać by więc należało pewnych korektur w toku dalszego dopracowania ekspozycji, które zresztą częściowo już następują. Należy bowiem przyznać, że potrzebę niektórych poprawek dostrzegają sami organizatorzy.

Fakt, że początek już naszego sprawozdania zaczęliśmy niemal minorowo, nie oznacza jednak iż dalej i ostatecznie wystawa dostarcza nam podstaw do utrzymania podobnej tonacji. Wręcz przeciwnie, o czym jeszcze niżej przekonac się będzie można. Nie poszczególne bowiem (czasem nawet istotne) potknięcia określają wartość tej placówki, lecz sumaryczna ocena jej stron dodatnich i ujemnych, której dokonamy na końcu. Tu jednak podkreślić należy, iż pierwsze wrażenia, zwłaszcza gdy dotyczą podstawowej konstrukcji tematycznej, są dość istotne i trwałe. Znaczenie ich wzrosło nie jeszcze, jeśli odniesie je też odbiorca średnio przygotowany lub masowy.

W obrębie przyjętego podziału omówiono na

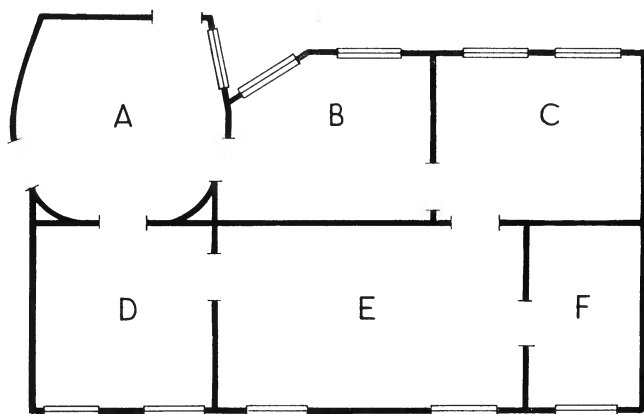
tury w Iwovskiej oblasti, „Kratkije Soobščenijsa, nr 68, 1957, str. 63—75; I. Swieszniukow: Ze studiów nad kulturą ceramiki sznurowej na Wołyniu, Podkarpaciu i Podolu, „Sprawozdania PAN”, Oddział w Krakowie, styczeń—czerwiec 1966, str. 15—19; I. Swieszniukow: Kultura komarowska, „Archeologia Polski”, T. XII, 1967, str. 39—107; A. A. Ščepinskij: Kultury eneolita i brązu w Krymu, „Sovetskaja Archeologija”, 1966, z. 2, str. 10—23; T. Talbot-Rice: The Scythians, London 1957; G. I. Tichanowa: O lokalnych variantach łożyskowskiej kultury, „Sovetskaja Archeologija”, T. I, 1957, str. 168—194; P. N. Tretjakov: Vostočnoslavjanskie plemena, Moskva 1953; Z. Woźniak: Nad kwestią obecności Celtów w Karpatach Wschodnich, „Acta Archaeologica Carpathica”, T. VIII, 1966, str. 265—266 (por. też wypowiedzi innych badaczy w tym samym tomie). Już po napisaniu niniejszego artykułu ukazało się opracowanie monograficzne: Ukraina, teraźniejszość i przeszłość, praca zbiorowa pod redakcją M. Karasia i A. Podrazy, Kraków 1970 oraz artykuł A. Gardawskiego: Kultury środkowo-wschodniej Europy w starszej i środkowej epoce brązu (XVI—XII stulecie przed n. e.), „Materiały Lubelskie”, T. II, 1970. Z powyższej przyczyny publikacje te przejrzałem pobieżnie, uzupełniając i weryfikując niektóre miejsca tego artykułu. Zachodzące nadal pewne sprzeczności między wymienionymi, a naszą publikacją mają charakter dyskusyjny.

⁵ Omówienia pradziejów Ukrainy jakimi podbudujemy relację ze zwiedzanej wystawy oparte są, tak o liczne konsultacje dokonane na miejscu, jak o przejrzaną literaturę. Cytujemy jej najważniejsze pozycje. I. I. Artemenko: Plemena verchnego i srednego Podneprovja v epochu brązu, Moskva 1967; Z. Bukowski: W sprawie genezy i rozwoju grupy wysockiej kultury łuzyckiej, „Archeologia Polski”, T. XI, 1966, str. 28—106; Z. Bukowski: Wschodni zasięg form kloszowych i pomorskich, „Archeologia Polski”, T. XII, 1967, str. 342—348; W. N. Danilenko: Neolit Ukrainy, Kiev 1969; M. Gimbutas: Bronze Age Cultures in Central and Eastern Europe, Haga 1965; K. Godłowski: The Chronology of the Late Roman and Early Migration Periods in Central Europe, „Prace Archeologiczne”, T. XI, 1970, str. 92—94; M. Hess, B. Rychłowski: Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich [w:] „Geografia Powszechna”, T. IV, Warszawa 1967; K. Jażdżewski: Z zagadnień ciągłości kulturalnej i osadniczej na ziemiach Słowiańszczyzny pierwotnej, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Nauki Humanistyczno-Społeczne, Seria I, z. 8, „Historia”, 1958, str. 3—26; Praca Zbiorowa: Kamennyj vek na territorii SSSR, Moskva 1970; A. K. Kasimienko: Istorija Ukrainskoj SSR, Kiev 1965; M. W. Karandeva: Geomorfologija evropejskoj časti SSSR, Moskva 1957; Ju. W. Kucharenko: Rasprostranenie latenskich veščej na territorii vostočnoj Evropy, „Sovetskaja Archeologija”, T. I, 1959, str. 31—51; I. I. Ljapuskina: Dnestrovskoe lesostepnoe levoberezie v epochu železa, „Materiali i issledovanija”, T. CIV, 1961, str. 18—145; Lviv, Kyiv 1968 (przewodnik); F. N. Milkov, N. A. Gvozdeckij: Fizičeskaja geografija SSR, Moskva 1962; Praca zbiorowa: Pamiatniki skifo-sarmatskogo vremeni v sévernom Pričernomorie, „Materiali i issledovanija”, T. LXIV, 1958, str. 8—31; Ja. Pasternak: Archeologija Ukrainy, Toronto 1961; W. P. Petrov: Slavjane nakanye obrazovanija Kievskoj Rusi, „Materiali i issledovanija”, T. CVIII, 1963; A. P. Smirnov: Skify, Moskva 1966; M. Śmiszko: Kultury wczesnego okresu epoki cesarstwa rzymskiego w Małopolsce Wschodniej, Lwów 1932; M. Ju. Smysko: Sełyšče doby poliv pochovan u Viknynych Velykych, „Archeologija”, T. I, 1947, str. 121; M. Ju. Smysko, J. K. Svesnykov: Mogilnyk III—IV stolit n. e. u s. Dymnyči Rovenskoj oblasti, „Materiali i Doslidžennja”, T. III, 1961; T. Sulimirski: Kultura wysocka, Kraków 1931; I. K. Svešnikov: Mogilniki lipickoi kul-

wystawie szereg zagadnień ogólnych i szczegółowych, podkreślając specyfikę regionu lwowskiego na tle całości Republiki lub choćby zachodnich jej obszarów. Nierzadko podbudowano nawet problematyką ogólnoeuropejską. Są to akcenty bardzo ambitne (zwłaszcza jak na tak samorodną placówkę), na ogół też bardzo metodycznie rozwiązane, choć nie zawsze — o czym jeszcze powiemy — konsekwentnie użyte.

Aby jednak nie rozwlekać wstępu, przejdziemy do szczegółów opisu analizowanej ekspozycji. Sądząc, że jej rozplanowanie tematyczne i kompozycję najlepiej unaocznia szkice graficzne, wykonaliśmy (dzięki uprzejmej zgodzie organizatorów wystawy), kilka odrębnych planików, które przy niniejszym załączamy (Ryc. 1—4).

Część archeologiczna ekspozycji zajmuje cztery sale (oznaczone przez nas symbolami A, B, C, D). Sala E natomiast poświęcona jest wyłącznie

Ryc. 1. Muzeum Archeologiczne przy Uniwersytecie im. I. Franko we Lwowie. Schemat ogólny. Poszczególne pomieszczenia (A-F). Wystawa archeologiczna (A-D). Wystawa numizmatyczna (E). Gabinet naukowy (F). Wejście główne (W). Wszystkie ryciny w niniejszym artykule wykonane są odrębnie, bez skali, lecz z zachowaniem wzajemnych proporcji

tematyce numizmatycznej. Pomieszczenie ostatnie (F) spełnia z kolei rolę gabinetu naukowego (Ryc. 1).

Sala A (Ryc. 2, 1—6) poświęcona została w całości zagadnieniom paleolitu wczesnego — dolnego (1), środkowego (2) i górnego (3) oraz archeologicznej metodyce badawczej⁶. W szeregu gablot pomieszczono typowe zabytki dokumentując je mapą stanowisk paleolitycznych na obszarze Ukrainy i krótkimi, zresztą bardzo komunikatywnymi, omówieniami. Pozostała część sali jest wykorzystana na zobrazowanie archeologicznego warsztatu badawczego, tak terenowego, jak gabinetowego (4).

⁶ Cyfry w nawiasach oznaczają odpowiednie miejsca eksponowania poszczególnych zagadnień naniesione na załączonych szkicach graficznych (por. ryc. 2—4).

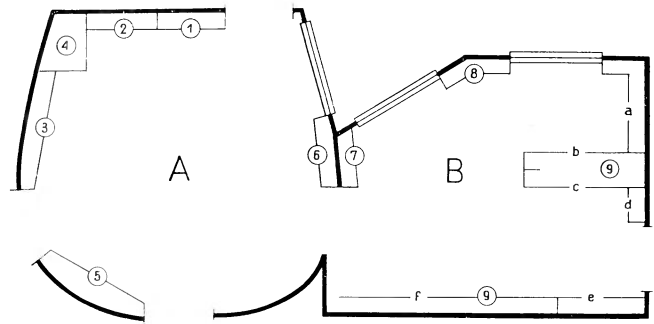
Uczyniono to przez wystawienie plansz orientujących w metodzie i technikach wykopalisk oraz sposobach preparatorskiego opracowania materiału, opierając się o przykładowo wybrane stanowiska. Potem następuje ilustracja koncepcyjnego toku wykorzystania źródeł, aż do ich syntezy w postaci ujęć monograficznych i problemowych. Szczególne miejsce zostało tu przyznane podręcznikom i opracowaniom kursowym, z drugiej zaś strony publikacjom popularyzatorskim. W tym ostatnim przypadku sięgnięto też do innych, nowoczesnych środków oddziaływania masowego (5). Tematycznie duży akcent położony został na zagadnienia antropogenezy oraz rekonstrukcji pierwotnego środowiska naturalnego. Omówioną część ekspozycji zamyka plansza przedstawiająca schemat pochodzenia i ewolucji człowieka (6).

Wracając jeszcze do paleolitu stwierdzić trzeba, że baza materiałowa niniejszego działu wystawy jest niewielka, co jest zresztą wiernym odbiciem obiektywnego stanu źródeł. Można chyba więc przejść do porządku nad nasuwającym się zastrzeżeniem, że niemal w obręb tego działu (por. ryc. 2) „wpleciono” inną tematykę z charakterystyką metody badawczej i efektywami działalności edycyjnej włącznie. Jak najbardziej natomiast udanym jest podbudowanie najstarszego okresu pradziejów walorami środowiska przyrodniczego. Zależności człowiek — środowisko naturalne zostały tak antropogenetycznie, jak przyrodniczo w bardzo ciekawy sposób określone. Dostrzegamy natomiast istotny brak gdy chodzi konkretnie o środowisko geograficzne Ukrainy. Ma ono bowiem szczególną, wyróżniającą je specyfikę, którą w ekspozycji pominięto zupełnym milczeniem. Regionalnie różnicuje się przecież tak dalece, że stwarza w poszczególnych częściach kraju zupełnie odrębne, inne warunki bytu, predyspozycje dla osadnictwa oraz gospodarki, co poważnie odbija się również na specyfice kulturowej w ciągu pradziejów. Jednocześnie położenie względem określonych centrów cywilizacyjnych dodatkowo modyfikuje rozwój kulturowy, różnicując go aż do kontrastów między poszczególnymi regionami. Konkretniej mówiąc wygląda to następująco. Cała część południowa dzisiejszej Republiki pokryta stepami, sprzyjała rozwojowi osadnictwa pradziejowego od najdawniejszych już czasów i to w różnych okresach klimatycznych, co potwierdzają choćby najbardziej pobieżne charakterystyki archeologiczne. Obszary te najwcześniej też weszły w kontakt z tak je dynamizującymi kulturowo egejsko-nadczarnomorskimi ośrodkami cywilizacji. Z kolei północ kraju w omawianym okresie dzieli się (linią Dniepru) na

dwa regiony wzajemnie całkowicie różne. Cechą zachodniego z nich jest szczególne nasilenie naturalnych predyspozycji rozwoju uprawy ziemi oraz hodowli (lecz tylko w takim stopniu, w jakim się ona wiąże z typowym rolnictwem). Tego rodzaju „specyfikacja” ma odbicie w rozwoju kulturowym, wiadomo bowiem iż był to obszar permanentnie zasiedlany przez ludność kultur o wspomnianych właśnie ukierunkowaniach gospodarczych. Jednocześnie kultury te bardzo szybko się tu rozwijały. Odrębność charakteryzowanego obszaru podkreślona jest jeszcze dominującymi tu wpływami środkowoeuropejskimi i północnobalkańskimi. Rozwój tych terenów aczkolwiek też dynamiczny, miał absolutnie inny niż na południu kierunek i właściwości ogólne. W porównaniu z omówionymi, „najgorzej” jest na wschodnich terenach północnej części kraju. Deprecjonują je bowiem najmniej tu dogodnie warunki naturalne, jak też odległości od, skądinąd pokrewnych, ośrodków kulturowych nad morzem Kaspijskim (nie mówiąc już o Azji Środkowej). Oddziaływania wspomnianych ośrodków docierają tu bardzo powoli, po drodze są nieraz zasadniczo przetwarzane i dlatego mają bardzo pośredni, trudny do identyfikacji, charakter. W tym więc kontekście zrozumiałą jest fakt, że przez większość pradziejów obszar północno-wschodni nie zdołał osiągnąć wyższego (w każdym razie dorównującego poprzednim) poziomu gospodarczego. W starszych zwłaszcza okresach pradziejów długo tu trwało zbieractwo i łowiectwo, zajmując dominującą pozycję w zaspokajaniu potrzeb; w młodszych też nie prędko traciło tak istotne swe znaczenie. Wiele wreszcie innych zjawisk kulturowych na tym obszarze wydaje się cechować znacznym „zacofaniem”.

Z przytoczonych faktów wynika jasno, że obszar Ukrainy jest szczególnie interesujący dla badaczy pradziejów. Zazębiające się bowiem tak różnorakie wpływy stwarzają wiele sytuacji kulturowych rzadko gdzieindziej spotykanych. Wydaje się, że warto byłoby to wyraźnie unaocznić widzowi, zwłaszcza masowemu, nie zaś pozostawiać wyłącznie jego własnej domyślności.

Sal a B z kolei eksponuje tematykę mezolityczną i neolityczną (Ryc. 2, 7—9). Tak jak paleolitowi, pierwszej z tych epok, poświęcono niewiele miejsca traktując ją bardzo ogólnikowo (7). Odpowiedzialnością za to nie możemy jednak obciążać twórców wystawy. Po prostu treść jej odpowiada obiektywnemu stanowi źródeł. Mezolit jest bowiem jednym z najslabiej udokumentowanych i zbadanych spośród wszystkich okresów pradziejowych Ukrainy. Dotyczy to tak możliwości wy-

Ryc. 2. Muzeum Archeologiczne przy Uniwersytecie im. I. Franko we Lwowie. Szkic rozplanowania ekspozycji muzealnej działu epoki kamienia. Sale ekspozycyjne (A, B). Cyfry w kółkach oznaczają miejsca w których ekspozowano poszczególne tematy (por. opisy w tekście artykułu oraz przypis 6)

dzielenia poszczególnych kultur, ich charakterystyki materiałowej, jak w ogóle ram chronologicznych całego okresu. W tej zwłaszcza sytuacji za istotny plus dla realizatorów ekspozycji uznać trzeba fakt, iż dysponując nielicznym, słabo opracowanym, nieraz przypadkowym nawet materiałem, zrobili wszystko, co możliwe by tematykę mezolityczną uprzystępnili odbiorcy. Z trudności wybrnęli oni przez scharakteryzowanie rangi cywilizacyjnej tej epoki we wszystkich jej ogólnoeuropejskich aspektach (sięgając nawet do interesująco zresztą wybranych i skomentowanych, malowideł naskalnych Europy zachodniej). Specyfikę miejscową starano się określić nielicznymi wprowadziami, lecz metodycznie dobranymi, jasno też skomentowanymi zabytkami, dodając zdjęcia z aktualnych badań stanowisk mezolitycznych na Ukrainie.

Zupełnie innego rodzaju trudności mogły wyniknąć dla placówki omawianego typu, przy opracowaniu ekspozycyjnym tematyki neolitycznej, a zwłaszcza eneolitycznej. Nie brzmi chyba paradoksalnie stwierdzenie, że bogactwo („przebogactwo” nawet) materiałów zabytkowych legło u podstaw tych trudności. Są to bowiem materiały niewspółmiernie opracowane, trudne nieraz do wkomponowania w skomplikowaną sytuację kulturową w tych okresach na Ukrainie. Już synchronizacja chronologiczna początków neolitu na poszczególnych obszarach Republiki jest szczególnie kłopotliwa (por. poprzednie nasze uwagi na temat różnicowań regionalnych). Najwcześniej i gwałtownie neolit „wybucha” na Ukrainie południowo-zachodniej. Jednocześnie ma bardzo specyficzny charakter. Mimo niewątpliwie neolitycznej już organizacji życia i pracy grup ludzkich (typowe osadnictwo, narzędzia do uprawy roli, hodowla — poświadczane dla szeregu stanowisk nad górnym

Dniestrem i na Krymie), brak mu tak zasadniczego wyznacznika jak naczyń ceramiczne. Nasuwająca się, bardzo zresztą prawdopodobna, teza o neolicie przedceramicznym może mieć jednak też swych przeciwników wobec nie-neolityzacji, lecz mezolitycznego jeszcze charakteru szeregu innych dziedzin życia i wytwórczości. Wypada więc kwestię tą odesłać do dalszych badań oraz dyskusji. W tymże samym czasie na pozostałych obszarach Republiki „kwitnie” mezolityczny „sensu stricto” etap rozwoju kulturowego, w którym brak jakichkolwiek zapowiedzi wspomnianej neolityzacji. Drugorzędnie sytuację w Republice komplikują jeszcze różnorakie, trudne do jednoznacznego rozpoznania, złożone i przetworzone wpływy różnych ośrodków kulturowych, tak środkowo i południowo-wschodnio europejskich, jak przednio — czy nawet środkowoazjatyckich. Wydaje się więc, że w znacznym stopniu zrozumieć można ostrożność autorów ekspozycji i dostrzegalną ich obawę przed podjęciem charakterystyki mechanizmu „narodzin” neolitu na Ukrainie. Jednocześnie można wyrazić pewien żal, że w kłopoty te nie wprowadzono choćby pobieżnie, odbiorców wystawy. Unaoznić by to im bowiem mogło fakt, iż praca badawcza tak ciekawa i satysfakcjonująca, ma jednak wiele stron równie odpowiedzialnych, jak i ryzykownych.

Aby nie być niesprawiedliwym winniśmy przyznać, że w kwestiach, które autorowie wystawy zdecydowali się jednak podjąć mają oni poważne osiągnięcia. Przy tematyce neolitycznej i eneolitycznej wyraża się to bardzo metodycznymi i komunikatywnymi charakterystykami kultur, oraz omówieniem szeregu zagadnień, tak ogólnych, jak szczegółowych, wiążących się z obu okresami. Przejdziemy więc do szczegółowej relacji z niniejszej części wystawy.

Zgodnie ze schematem chronologicznym jaki przyjmuje się dla Ukrainy, neolit (właściwy) i eneolit potraktowano odrębnie. Dla neolitu (8) brak jest jednak na wystawie szeregu podstawowych realiów kulturowych, właściwych w tym czasie obszarom Republiki. Zacząć trzeba od podkreślenia faktu, że obszary te dzielą się teraz na dwie strefy: południowo-zachodnią z kulturami: ceramiki wstęgowej rytej i bugodniestrowską (obie o gospodarce rolniczo-hodowlanej) oraz północno-wschodnią, zasiedloną przez ludność kultur dnipro-donieckiej i sursko-dnieprowskiej (pozostającej jeszcze na etapie gospodarki łowiecko-zbierackiej). Do interesujących należy fakt, że z wyjątkiem pierwszej, wszystkie pozostałe kultury są bez wątplenia autochtoniczne, tak bowiem gospodarka,

jak podstawowe ich materiały, tkwią jeszcze silnie w miejscowych tradycjach mezolitycznych. Jednak szybko ulegają przetworzeniu pod wpływami ościennymi. Możemy się powołać np. na kulturę bugo-dniestrowską (Boh-Dniestr), która chętnie absorbuje, w toku swego rozwoju, tak oddziaływania sąsiadującej kultury ceramiki wstęgowej rytej, jak dalsze, południowo-wschodnioeuropejskie (Karanovo, Vinča). Tradycje genetyczne, a następnie skomplikowane przeobrażenia wewnętrzne tej kultury, wynikłe z własnej dynamiki rozwojowej oraz wspomnianych oddziaływań, znajdują nadzwyczaj wyraźne odbicie w poszczególnych, kilku, jej fazach rozwojowych. Bez przesady, jest to jeden z najlepszych na Ukrainie przykładów ilustrujących mechanizm przemian i rozwoju kultury pradziejowej. Dodamy też, że końcowa faza omawianej kultury zapowiada już wyraźnie początki rozwoju kultury wysockiej (której jest jednym ze składników genetycznych). Co do wreszcie, jedynej w niniejszym okresie allochtonicznej kultury ceramiki wstęgowej rytej, to obce jej pochodzenie udowadnia fakt, że najstarsze jej tu zespoły odpowiadają środkowej fazie ogólnoeuropejskiego rozwoju tej kultury. Akcentuje się wprawdzie nieco podłoże miejscowe, nie w takim jednak stopniu, by spowodować istotniejszą odrębność. Obie w końcu kultury obszaru północno-wschodniego są blisko z sobą spokrewnione, a w typologii i technologii naczyń wykazują właściwości pozwalające zaliczyć je do cyklu ceramiki grzebykowo-dołkowej.

Spośród wymienionych, ekspozycja lwowska poświęca dość dużo uwagi, choć znacznie mniej miejsca (por. ryc. 2, 8), kulturze ceramiki wstęgowej rytej (jakby na zasadzie „co obce to ciekawsze”?). Począwszy od charakterystyki typowych zespołów ceramicznych i narzędziowych, przez — udane zresztą — zobrazowanie jej specyfiki i zasięgu europejskiego (jednak ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk na Ukrainie), aż do rekonstrukcji chaty w Köln-Lindenthal. Przyznać trzeba, że zrobiono wszystko, by kultura ta łatwo, a jednocześnie na stałe, utrwaliła się w wyobraźni i pamięci odbiorcy. Starannie też wkomponowane zostały w tematykę ogólną miejscowe, „ukraińskie” materiały tej kultury. Całość jest udana, ciekawa i zachęcająca. Tylko, po tym jakby zabrakło, czy miejsca czy to chęci, dla pozostałych kultur, czego moglibyśmy wymagać choćby dla stosunkowo najbliższej rejonowi lwowskiemu kultury bugo-dniestrowskiej. Nie znaczy to, że jej nie ma na wystawie, lecz (pomijając już obiektywnie niższą rangę cywilizacyjną) odnosi się wrażenie, że autorowie jakby „zafascynowani” poprzednią kulturą, tą

chcieli z nią skonstrastować przez pozostawienie w cieniu, co byłoby założeniem z gruntu już błędnym. Nie wiemy również czy podobnym przyczynom przypisać trzeba fakt, iż pozostałe, północno-wschodnie kultury Ukrainy są właściwie na wystawie nieobecne? Tak czy inaczej, szkoda to znaczna choćby dlatego, że niewątpliwa ekspresja z jaką podjęto „europejskie” zagadnienia kultury ceramiki wstęgowej rytej, gdyby została użyta również dla jednego z miejscowych zespołów kulturowych, przynieść by mogła interesujące rezultaty.

Jeśli dział neolityczny jest bez porównania lepiej niż poprzednie opracowany, to eneolit stanowi właściwie szczyt umiejętności ekspozycyjnych jakie przy starszych odcinkach pradziejów autorom wystawy osiągnąć się udało (9). Niewątpliwie duże znaczenie ma tu fakt, iż okres ten należy do najlepiej poznanych i opracowanych w pradziejach Ukrainy. Szczególnie dotyczy to kultury trypolskiej. Bez wątplenia jest ona jedną z najbardziej progresywnych i dynamicznych kultur pradziejowych. Widać to w zakresie osadniczej, gospodarczej i społecznej organizacji życia jej ludności, szeregu dziedzinach wytwarzania, m.in. metalurgii miedzianej, walorach estetycznych i technologicznych ceramiki itp. Jednocześnie duża umiejętność wykorzystania predyspozycji naturalnych mikrośrodków geograficznego pociąga za sobą „regionalizację” gospodarki rolniczo-hodowlanej, znajdującej się zresztą na wysokim poziomie ogólnym. Następuje pewnego rodzaju wyspecjalizowanie czy raczej „intensyfikacja” gospodarcza na poszczególnych, bardziej przydatnych niż inne, obszarach. Dość podobnie wydaje się też dostosowywać budownictwo mieszkalne i gospodarcze. To wszystko wraz ze zróżnicowaniem zjawisk nadbudowy (np. obrządek pogrzebowy) określa wysoką pozycję cywilizacyjną omawianej kultury. Ta ranga wraz z faktem, iż jest to jedna z najbardziej „ukraińskich” kultur w pradziejach (tak ze względu na rozwój lokalny jak zasięg obejmujący poważną część obszarów Republiki), spowodowały, że od dawna już się nią interesowano. Nawet jedno z najtrudniejszych i długo dyskutowanych zagadnień — genezę, można uznać już za wyjaśnioną (pochodzi od kultury Boian, lecz na Ukrainie przybiera wyraźną specyfikę miejscową). Opracowany został też wewnętrzny jej podział rozwojowy (3—4 fazy) oraz pełna charakterystyka materiałowa.

Kulturze trypolskiej poświęciliśmy dość wiele miejsca zgodnie z jej znaczeniem w pradziejach Ukrainy, jak i szczególną uwagą, z jaką potraktowano ją w omawianej ekspozycji (9 b). Na wystawie absorbuje nas bowiem duża ilość ciekawego

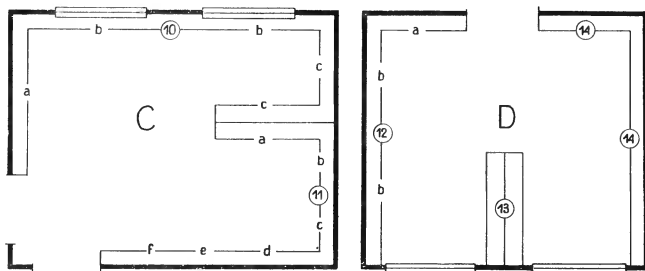
i efektownego materiału (ceramika, plastyka figuralna, wytwory krzemienne, kamienne, kościane, a także inne). Interesująco i z pewną pedanterią opracowano zagadnienia technologiczne związane z wytwarzaniem różnych przedmiotów, nie wyłączając nawet polepy z typowych chat trypolskich. Ta ostatnia okazuje się również być bardzo cennym źródłem informacji na temat konstrukcji ogólnej, podziału wnętrza wspomnianych chat oraz rozwiązań wielu ich detali konstrukcyjnych. Takie wykorzystanie omawianego źródła stanowi przyczynę wzbogacającą znacznie ogólnonaukową wiedzę na temat budownictwa pradziejowego. Wykracza tym samym istotnie ponad przeciętnie kursowy poziom ekspozycji. Zamieszczoną na wystawie rekonstrukcję chaty trypolskiej możemy uważać niejako za konkluzję omawianej grupy zagadnień. Przy tak znacznej ekspresji opisu materiałowego kultury trypolskiej zagadnienia jej genezy, ewolucji i kontaktów, choć również ciekawie poruszone, schodzą na drugi plan.

Dość dużo też miejsca i niemało pracy poświęcono pozostałym, eneolitycznym kulturom Ukrainy. Przede wszystkim kulturze amfor kulistych (9 e), kulturze ceramiki sznurowej (9 f) podzielonej na kilka grup, oraz kulturze pucharów lejkowatych (9 c—d). Tę ostatnią omówiono dwojako. Wpierw charakteryzując typowe jej cechy ogólnoeuropejskie (9 c), następnie zaś specyfikę własną na Ukrainie, gdzie zresztą zajmuje ona tylko niewielki obszar, mniej więcej od Lwowa po Łuck (9 d). Stanowi to tylko część zasięgu jednej z grup omawianej kultury (lwowsko-nadbużańskiej). Grupa ta, występująca również w Polsce (por. Gródek Nadbużny), wykazuje na terenach lwowskich szczególnie silne powiązania z kulturą trypolską, wyrażające się przejściem szeregu typowo trypolskich form naczyń. Ponadto cechuje ją duże zróżnicowanie wytwórczości kamiennej i kościanej. Fakty te tak silnie zasugerowały autorów wystawy, że skłonni są przyznawać lwowskim (lwowsko-nadbużańskim?) obszarom kultury pucharów lejkowatych, rangę nie tyle już nawet grupy, ile odrębnej lokalnej kultury (mieszanej?). Nie tu miejsce na dyskusowanie takiej koncepcji. Dodamy tylko, że tematykę omówioną zamykają zdjęcia oraz terenowy plan badawczy stanowiska w Zimnem na Wołyniu.

W powyższym kontekście odnieśliśmy wrażenie, że tak ważna dla eneolitu Ukrainy kultura jamowa (jamowo-katakumbowa) uszła uwadze realizatorów wystawy. Czyżby dlatego, że zasięg jej jest ograniczony do wschodnich obszarów Republiki? Dodać jednak trzeba, że nie stanowi ona

zespołu łatwego do opracowania, zwłaszcza w skrócie ekspozycyjnym, choćby ze względu na duże, a przy tym dyskusyjne zróżnicowanie (liczne grupy, nierzadko uważane za odrębne kultury). Swoją genezą kultura ta wiąże się głównie z ceramiką grzebykowo-dołkową.

Sala C. Tematykę całej epoki brązu i starszych okresów żelaza do lateńskiego włącznie zamknięto w jednej sali (Ryc. 3a, 10—11). Fakt pojawienia się nowych surowców, ich walory technologiczne i użytkowe oraz wynikające stąd znaczenie cywilizacyjne zostały wyraźnie podkreślone. Realizacja natomiast dalszych zagadnień przedstawia się następująco. Zgodnie z ogólnie przyjmowaną dla Ukrainy klasyfikacją chronologiczną całość podzielono na 3 okresy (nazwane fazami). O ile mogliśmy zauważyć, ekspozycja wykazuje skłonność do odrębnego traktowania wczesnego okresu epoki brązu przyłączeniu obu pozostałych. Tymczasem

Ryc. 3. Muzeum Archeologiczne przy Uniwersytecie im. I. Franko we Lwowie. Dział epoki brązu i żelaza w ekspozycji muzealnej. Poszczególne sale (C,D). Liczby w kółkach por. podpis do ryc. 2

jednak wyraźne na większości obszarów kraju kontynuacje rozwoju kulturowego w okresach wczesno- i środkowobrazowym (na zachodzie wyrażające się np. silnymi powiązaniem między istniejącą jeszcze we wczesnym okresie tej epoki kulturą ceramiki sznurowej, a następującą po niej kulturą komarowską) przy zachowaniu poważnej, początkowo nawet dominującej, roli ogólnie neolitycznych tradycji w wytwórczości narzędzi oraz ceramiki, wielu cechach gospodarki, zjawiskach nadbudowy itd., pozwalają dyskutować ewentualność zupełnie odwrotną. Jeżeli mamy już coś łączyć w omawianej epoce to raczej pierwszy i drugi jej okres, niż drugi z trzecim. Ostatniemu zresztą przyznać trzeba szczególnie własne miejsce rozwojowe. Okres ten cechuje się bowiem zanikiem tradycji postneolitycznych, tak istotnych jeszcze poprzednio; w nim też dopiero następuje upowszechnienie wytwórczości brązowej, przewrót w obrzędzie pogrzebowym itp. (por. kultura łużycka, wysocka, czarnoleska i inne w zachodniej części kraju). Popiera to również dopiero teraz zachodzą-

cy rozkwit metalurgii brązowej w kulturach steppów ukraińskich, oraz rozwinięte na północnym wschodzie Ukrainy miejscowe odlewnictwo brązu. Z kolei również związki o analogicznie istotnej randze, dają się wykazać między ostatnim okresem brązu a I okresem żelaza. To stworzyć by mogło podstawę do analogicznego potraktowania obu tych okresów, choć istotnym elementem dzielącym są Scytowie, którzy poważnie zaciążyli na specyfice początków drugiej z wymienionych epok.

Nie jesteśmy jednak kompetentni, ani nie może być celem niniejszego artykułu, przerabianie zastosowanego na wystawie i proponowanie innego, określonego podziału pradziejów Ukrainy. Omawiamy tylko nasuwające się zastrzeżenia, podkreślając dyskusyjność niektórych jego członów. Wrócimy więc do relacji opisowej z niniejszej wystawy to jest do pierwszej z przedstawionych w niej kultur brązowych jaką jest kultura komarowska (10a).

Jest to kultura bardzo ważna dla specyfiki Ukrainy zachodniej w epoce brązu. Rozwinęła się na bazie tradycji postsznurowych pod silnymi wpływami wczesnobrazowych kultur bałkańskich (np. kultura Monteoru). Szybko też rozprzestrzeniła się zajmując obszar od północnej Mołdawii po Dniepr środkowy i dolną Desnę. Jednak stan jej zbadania nie jest jeszcze odpowiedni. Dotyczy to, tak zarysowujących się różnicowań terytorialnych, jak chronologii wraz z datowaniem początków czy też zaniku kultury. Szczególnie kłopotliwe jest drugie zagadnienie, nie wiadomo bowiem jeszcze czy trwała ona od środkowego okresu epoki brązu po koniec tej epoki lub być może, istnieje jeszcze we wczesnym okresie żelaza.

Ekspozycja lwowska daje gruntowną charakterystykę materiałową omawianej kultury oraz gospodarki jej ludności, pozostałe zagadnienia — zwłaszcza chronologię, znacznie upraszczając. Jak się zdaje, zamknięto ją wyłącznie w ramach środkowego okresu epoki brązu (?).

Młodszy natomiast okres tej epoki omówiony jest na przykładach kultur Noa (10b), łużyckiej (10c) i wysockiej (11a). Przedstawiono je kładąc tak jak poprzednio, główny nacisk na charakterystykę materiałową. Zwłaszcza dotyczy to kultury łużyckiej i wysockiej gdzie nie podjęto dyskusyjnego nadal, zagadnienia odrębności drugiej z nich. Faktem jest bowiem, że niemal cała wytwórczość ceramiczno-narzędziowa kultury (grupy?) wysockiej „dubluje” typowo łużycką; różnice istnieją natomiast w obrzędzie, przeważnie szkieletowym.

Znaczną uwagę poświęcono kulturze Noa (zwanej też holihradzką). Z Rumunii sięgnęła ona przez

Mołdawię nad górny Dniestr ożywiając poważnie rozwój kulturowy ziem Ukrainy południowo-zachodniej. Jej właśnie obszary te zawdzięczają szczególnie nasilenie importów metalowych, karpackich i pannońskich, wazy typu Villanova, intensyfikację miejscowego odlewnictwa brązowego itp.

Przechodząc z kolei do epoki żelaza, którą zapoczątkuje najazd scytyjski pokrywający prawie całe, z wyjątkiem „skrawków”, terytorium Republiki, trzeba podkreślić, że faktowi temu poświęcono należytą uwagę. Osobny dział bogato charakteryzuje kulturę Scytów, ich pochodzenie i drogi ekspansji (11d) wreszcie — znaczenie dla rozwoju cywilizacyjnego zajętych terenów. Na Ukrainie polegało to przede wszystkim na ożywieniu kontaktów z obszarami ościennymi (handel z koloniami greckimi, kontakty z imperium rzymskim, Azją Przednią, a nawet pośrednio z Egiptem). Trwałe ślady materialne pobytu Scytów prezentują się bogatym uzbrojeniem, efektowną ceramiką, różnymi przedmiotami z brązu i żelaza o wysokim poziomie wykonania i zdobnictwa. Słusznie więc starano się to wszystko podkreślić wraz z faktem wejścia Ukrainy w zasięg cywilizacji antycznej mimo, iż w regionie lwowskim leżącym na peryferii zwartego zasięgu kultury scytyjskiej, wspomniane efekty były znacznie skromniejsze.

Z wczesnożelaznych kultur lokalnych wyeksponowana została kultura miłogrodzka zajmująca Polesie właściwe i wołyńskie (11b). Faktem pozostaje jednak, że kultura ta (pomijając odległość od regionu lwowskiego) na własnym nawet terenie nie odegrała istotniejszej roli. Gospodarka powiązana ściśle z warunkami naturalnym jest ogólnie słabo rozwinięta, lokalnie ukierunkowana na łowiectwo lub hodowlę z rolnictwem na ostatnim miejscu. Ceramika prosta typologicznie i technologicznie (naczynia jajowate, beczułkowate, workowate z wyodrębnionym dnem — wszystkie z gliny prymitywnie opracowanej). Warunki też naturalne utrudniły kontakt tej kultury z tak dopingującą kulturą scytyjską. Za jedyną cechę i to typu ciekawostki jaka wyróżnia kulturę miłogrodzką, uznać można tylko małe gródki obronne, budowane przez jej ludność na mniej błotnistych terenach.

Nie dopatrzylismy się natomiast na wystawie, istotniejszej znacznie dla regionu lwowskiego, górnodniestrzańsko-zakarpackiej kultury kusztanowickiej (wykazującej zresztą ciekawe powiązania z kulturą scytyjską). Również nie było widać kultury grobów podkloszowych i skrzynekowych, której zasięg wschodni, choć zajmuje tylko skrawek

północno-zachodniej części Republiki, przecież bezpośrednio przylega do regionu lwowskiego.

Znaczenie kolonizacji greckiej natomiast omówiono choć w skrócie, lecz obrazowo, w sposób bardzo interesujący (11f). Okres zaś letniański zajął niewiele miejsca i został zbyt pobieżnie potraktowany (11e).

Sal a D jest ostatnią z poświęconych tematyce archeologicznej (Ryc. 3b, 12—14). Obejmuje ona młodsze okresy epoki żelaza od rzymskiego (późnolatańskiego?) począwszy. Przyjęta tu została nieco inna niż dotychczas, zasada podziału tematycznego. Tym razem bowiem koncepcja problemowa dominuje nad schematem kolejnych charakterystyk poszczególnych kultur. Są tu więc zagadnienia: a) kultura lipicka i czerniachowska, traktowane jako osobny temat (12 a, b); b) Słowianie wschodni przed utworzeniem państwa staroruskiego (13); c) zagadnienia archeologiczno-historyczne okresu staroruskiego (14). Każdy temat stanowi odrębną, dużą część ekspozycji, jemu też podporządkowuje się zakres i organizację środków treściowych oraz wizualnych. Ogólnie biorąc uważamy, że jest to najbardziej błyskotliwie opracowany dział wystawy.

Nie zauważyliśmy jednak na wystawie podjęcia kwestii tak istotnych, jak oddziaływanie, bądź obecność Celtów na terenie Republiki. Uszło chyba uwadze autorów wystawy zagadnienie latenizacji tych obszarów. O ile mogliśmy zauważyć, nie doczekała się też wyraźnego uznania rola Sarmatów.

Prawdę powiedziawszy, sytuacja w omówionych okresach jest szczególnie skomplikowana (por. podkreślony poprzednio regionalizm geograficzno-archeologiczny). Nadal krzyżują się tu i nawarstwiają na różnorakie środowisko miejscowe, oddziaływania różnych, zewnętrznych centrów kulturowych. Czynią one z terenów Republiki strefę kulturową równie ciekawą, jak trudną do opracowania. Być może z tych przyczyn obraz przedstawiony na wystawie jest w stosunku do rzeczywistego poważnie, czasem nawet chyba skrajnie uproszczony.

Obie kultury okresu rzymskiego: lipicka i czerniachowska należą do najbardziej interesujących w tym czasie. Pierwsza (zresztą o zasięgu niewielkim, bo obejmującym tylko górne dorzecze Dniestru) zwraca uwagę swym pochodzeniem (elementy geto-dackie, celtyckie, sarmackie, być może przeworskie). Druga, niezmiernie rozległa, młodsza od poprzedniczki kultura czerniachowska, legitymuje się genezą jeszcze bardziej skomplikowaną (specyficzny konglomerat treści kulturowych gockich, sarmackich, prowincjonalno-rzymskich, lipickich,

a także innych). Wiele kwestii związanych z tą kulturą czeka jeszcze wyjaśnienia, np. istniejący niewątpliwie, skomplikowany podział rozwojowy i terytorialny, chronologia itd. Twórcy wystawy zreżymowali materiał ruchomy, osadnictwo, elementy nadbudowy, oscylacje zasięgu, powiązania obu kultur, jako otwarte stawiając te kwestie, których wyjaśnić rzeczywiście jeszcze nie można.

Bardzo wiele uwagi poświęcono tematyce Słowian wschodnich. Tu też jasno i śmiało postawione zostały najistotniejsze kwestie oparte zresztą o gruntowną bazę materiałową i opisową, którą opatrzone dokładnymi, ciekawie sformułowanymi interpretacjami. Szczególna uwaga zwrócona została na zagadnienie konsolidacji oraz ekspansję Słowian.

Obecność Słowian w Europie środkowej i wschodniej jest jednym z rezultatów ekspansji Indoeuropejczyków z ich siedzib euroazjatyckich. Przyjmuje się zazwyczaj, że Słowianie po wyodrębnieniu ze wspólnoty bałto-słowiańskiej zajęli już na stałe swe najstarsze terytoria między Odrą a Dnieprem. Fakt ten datowany być może w przybliżeniu na połowę II tysiąclecia p.n.e. Obszary jednak omawianej przez nas Republiki nie były w swej większości przez długi czas dostępne dla tej ekspansji (zablokowane kolejno przez plemiona Kimmerów, Scytów, Sarmatów, kolonie greckie oraz Hunnów). Dopiero po upadku państwa huńskiego w połowie V w. n.e. obszary Republiki zostały, szybko zresztą, zajęte przez Słowian wschodnich, którzy stąd z kolei dotarli na Bałkany zagrażając Imperium rzymskiemu. Nie dochodzi jednakże jeszcze do stabilizacji nad Morzem Czarnym. Na krótko wprowadzie lecz w sposób tragiczny, zaburza ją bowiem niszczycielski najazd Awarów w początku drugiej połowy VI w. n.e. Jest to jednak ostatni już z wielkich kataklizmów dziejowych, po którym (pomijając mniejsze, jakich tu nigdy nie było brak) możemy mówić o stabilizacji ostatecznej na tych terenach.

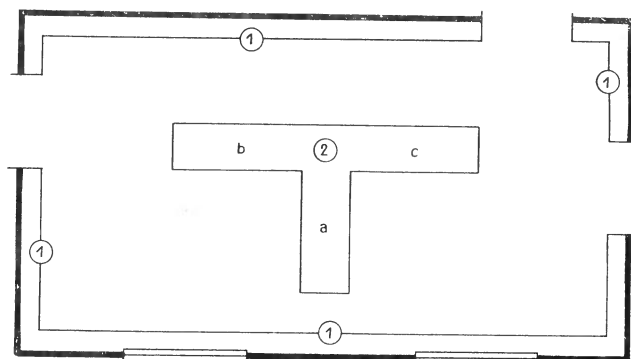
Wiele z powyższych kwestii wyczerpująco przedstawiono na wystawie. Wydaje się nam jednak, że jakby zlekceważone zostało znaczenie Hunnów i Awarów (czyżby dla oszczędności miejsca?). Z zagadnień szczegółowych, związanych ze Słowianami bardzo interesująco jest opracowana gospodarka tych plemion i jej organizacja.

Śmiało podjęto też tak trudne zagadnienie, jak powstanie państwa ruskiego. Trudność ta wynika ze skomplikowanych stosunków społecznych, politycznych i gospodarczych na obszarach Słowiańszczyzny wschodniej, oraz nierównomiernego tem-

pa ich rozwoju. Jednak uprzywilejowanie ekonomiczne oraz polityczne obszarów nad Dnieprem środkowym (z Kijowem na czele) w dużym stopniu wynika z położenia geograficznego, pozwala wskazywać na te rejony jako wyjściowe dla formowania się najstarszej państwowości, co nastąpiło zapewne w pierwszej połowie IX w.⁷ Nie był to jednak ośrodek jedyny. Niezależnie bowiem od niego podobny proces formujący, dokonuje się daleko na północy — w Nowogrodzie Wielkim. Oba ośrodki leżą zresztą nad tym samym szlakiem handlowym jaki łączył północne pobraża bałtyckie (Zatoka Fińska) z Morzem Czarnym. Fakt ten niebagatelnie wpływa również na rangę polityczną obu ośrodków. Dopiero po uformowaniu się państwowości ruskiej, przybyli do Europy wschodniej Wargowie (Normani) opanowują Nowogród, a następnie tron kijowski.

Tak interesującymi, choć w szczegółach nadal jeszcze dyskusyjnymi zagadnieniami kończy się archeologiczna część wystawy. Istotnym osiągnięciem jej twórców jest fakt umiejętnego „zgrania” źródeł historycznych z archeologicznymi, oraz zgodne ze stanem nauki stopniowe eliminowanie rangi poznawczej tych ostatnich.

Ostatnia wreszcie spośród sal muzealnych oznaczona przez nas symbolem E mieści ekspozycję numizmatyczną (Ryc. 4). Ekspozycja ta składa się z dwu zasadniczych części: 1) działu monet i 2)

Ryc. 4. Muzeum Archeologiczne przy Uniwersytecie im. I. Franko we Lwowie. Numizmatyczna część wystawy (E). Cyfry w kółkach por. podpis do ryc. 2

⁷ Z założeniem Kijowa wiąże się legendarna postać Kija wspomnianego przez „Powieść minionych lat”. O państwie kijowskim (pod nazwą Kujaba) mówią też źródła arabskie. Od końca X w. Kijów był już bezspornie stolicą państwa ruskiego. W r. 1240 został doszczętnie spalony przez Tatarów. Odbudowany rozwija się ponownie. Od r. 1362 należy następnie do Litwy, zaś w latach 1569—1667 do Polski, potem do Rosji. W r. 1934 staje się stolicą Ukrainy radzieckiej (przeniesioną tu z Charkowa). Obecnie jest wielkim ośrodkiem kulturalno-naukowym i przemysłowym. Posiada Uniwersytet (od r. 1834) i około 25 wyższych uczelni różnego typu (powstałe głównie w okresie władzy radzieckiej). Liczne zabytki architektury cerkiewnej z X i XI w. (m. in. sobór św. Zofii z XII w. oraz klasztor Ławra Kijowsko Pieczerska).

działu medali. Pierwszy z nich gromadzi monety uporządkowane problemowo i chronologicznie. Drugi zaś prezentuje kolejno: a) leniniana, b) medale poświęcone wybitnym naukowcom i twórcom w ZSRR, c) medale związane z ważniejszymi wydarzeniami historycznymi w Związku Radzieckim.

Kończąc relację ze zwiedzonej placówki muzealnej istniejącej w obrębie jednej z wyższych uczelni, spostrzeżenia ogólne formułujemy następująco.

1. Muzeum Archeologiczne przy Uniwersytecie im. Franko we Lwowie zajmuje bez wątpienia własne, dość indywidualne miejsce we współczesnym muzealnictwie. Sprawia to głównie specyficzna koncepcja funkcjonalna i organizacyjna leżąca u podstaw istnienia i działalności tej placówki.

2. Zasadniczym wrażeniem jakie się odnosi analizując funkcję, jest dążność do stworzenia dodatkowego elementu dydaktyczno-wychowawczego w warsztacie pracy uniwersytetu. Jednocześnie widzimy też inny cel — popularyzację archeologii i numizmatyki w społeczeństwie lwowskim.

3. Tęgo rodzaju połączenie oddziaływań na dwojaki środowiska — wąskie, wyspecjalizowane uniwersyteckie (studenci) oraz masowe, prawie lub wcale nie przygotowane (młodzież szkolna, robotnicy, ogół społeczeństwa) rodzi zainteresowanie, a jednocześnie obawę co do możliwości realizacji przez jedną placówkę tak złożonego i jakby „roz kierunkowanego” celu.

4. Wystawa, stanowiąca obecnie (w r. 1970) pierwszy zrealizowany etap w życiu placówki, pozwala znaleźć podstawy podbudowujące, tak nadzieje, jak wątpliwości. Nadzieje — w dużej ekspresji charakterystyki tych kwestii, które zostały postawione, materiałowej podbudowie treści kulturowych, jasności wykładu itp. Wątpliwości natomiast w zauważonych obawach autorów wystawy i jakby nieśmiałości przy podejmowaniu przez nich zagadnień dyskusyjnych czy skomplikowanych, na czele z brakiem charakterystyki różnicowań geograficznych i cywilizacyjnych obszaru Republiki w ciągu pradziejów.

5. Co do realiów treściowych i technicznych wystawy to bez wątpienia oba działy ustawiono ambitnie. Szczególnie nas interesujący dział archeologii odznacza się prawidłowym zaakcentowaniem głównych etapów rozwoju pra- i dziejowego. Dotyczy to też ogólnie pojętych relacji człowiek — praca — środowisko naturalne i społeczne. Nie pominięto też zagadnień antropogenezy. Dział numizmatyki z kolei odznacza się chęcią przedstawienia pieniądza (jako podstawowego środka obiegu) w powiązaniu z warunkami ekonomicznymi poszczegól-

gólnych okresów. Medalierstwo spełnia właściwą mu rolę upamiętnienia ważniejszych zdarzeń historycznych. Akcentując te wydarzenia starano się przedstawić ich tło polityczne, społeczne i kulturalne. Organizacja wystawy opiera się wreszcie o zasadę dobrze pojętej ekonomiki, co polega na racjonalnym zastosowaniu posiadanych środków materialnych. Kompleksowo zostały też zaangażowane środki oddziaływania na odbiorcę (zabytki, plansze, rekonstrukcje, omówienia, literatura oraz inne)⁸. Z kwestii technicznych natomiast najistotniejszą była bez wątpienia trudność adaptacji dla celów ekspozycyjnych, starych, tak mało tu przydatnych, pomieszczeń uniwersyteckich.

Przedstawiwszy stan obecny pragniemy jeszcze dodać parę uwag co do perspektyw rozwoju wystawy, widzianych naszymi oczami. Uważamy że w aktualnym stanie wystawa winna być traktowana następująco: a) dla odbiorcy masowego jest w zasadzie wystarczająca, tak treścią, jak sposobem jej przekazania, natomiast b) dla odbiorcy uniwersyteckiego wymagałaby przepracowań i uzupełnień. Ponieważ wydaje nam się, że nie zawsze jest możliwe dostosowanie wystawy do potrzeb jednej z tych grup odbiorców bez szkody dla drugiej, przeto na przyszłość proponujemy co następuje:

1) Zachować poziom odpowiadający widzowi masowemu, lecz uatrakcyjnić go jeszcze choćby przez rozwinięcie oprawy plastycznej, wzbogacić tematycznie zwłaszcza problemami ściśle powiązаныmi z lokalną specyfiką terenów Republiki w pradziejach. Skonkretyzować masowemu widzowi, który zazwyczaj patrzy bardzo realnie i realiów dla siebie wymaga, chronologiczny przebieg procesu rozwoju pradziejowego — datowaniami absolutnymi (nawet gdyby miały być zupełnie dyskusyjne).

2) Dla odbiorcy uniwersyteckiego: traktować wystawę nie jako wykład kursowy „esencjonujący” całość wiedzy o pradziejach Ukrainy (czy nawet tylko regionu lwowskiego), lecz swoistą zachętę do studiowania odległej, prahistorycznej przeszłości. Należałoby dodać komentarz w tym sensie orientujący, oraz wskazówki co do możliwości pogłębiania tematów przez studiowanie literatury, zapoznanie się z dalszymi oryginalnymi materiałami itp.

⁸ Poza omówionymi Lwów posiada jeszcze poniższe placówki muzealne. Muzeum Historyczne (Rynek 6), Muzeum Przyrodnicze (ul. Teatralna 13), Muzeum Etnografii i Wytwórczości Artystycznej (Prospekt Lenina 15), Muzeum Sztuki Ukraińskiej (ul. Dragomanowa 42), Muzeum W. I. Lenina (Prospekt Lenina 20), muzea poświęcone pamięci I. Franka (ul. I. Franka 152) oraz J. Gałana (ul. Gwardyjska 18), Muzeum Historii Wojska (ul. Lenina 99) i Galerię Malarstwa (ul. Stefanika 3).

Nieodzowne jest nawiązanie systematycznej współpracy z najsilniejszym lwowskim ośrodkiem archeologicznym to jest z Działem Archeologii Instytutu Nauk Społecznych Akademii Nauk Ukrainkiej SRR we Lwowie. Możemy się mylić, jednak odnieśliśmy wrażenie, że dotychczas współpraca ta polegała głównie na korzystaniu z materiałów zabytkowych darowanych, bądź wypożyczonych przez ten Instytut. Ktoś może nam powiedzieć, iż nie nasza to sprawa, lecz — jeśli już tak obszernie mówimy o tej ciekawej i wartościowej placówce —

to być może, nadanie jej międzyresortowego charakteru organizacyjnego rozwiązałyby wiele z jej obecnie jeszcze istniejących trudności. W każdym razie należy zrobiony początek uznać za nadzwyczaj pożyteczny i nie zaniechać jego kontynuacji.

Konkludując uważamy, że omawiana placówka muzealna nadzwyczaj ciekawa już w podstawowych koncepcjach organizacyjnych, funkcjonalnych i problemowych zasługuje na zainteresowanie również poza terytorium Związku Radzieckiego.

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В 1970 г. автор совершил научную поездку по СССР, целью которой было собрание материалов касающихся истории археологических исследований. Пользуясь случаем он провел много интересных наблюдений в области советского музееведения. Обратил также внимание на интересный музейный объект существующий при университете им. И. Франко во Львове. В настоящей статье З. Сохацки подробно представляет историю его образования, организационной структуры и проблемной концепции. В заключении автор уделяет этому музею специфическое место в современном музееведении, высоко оценивая его дидактическо-воспитательную и популяризаторскую роль. Эта роль является важным дополнением к научным работам этого высшего учебного заведения и одновременно также одним из центров воздействия на общественную среду. Пробу соединения обеих функций в одной организации автор считает трудной, но в то же время заслуживающей заинтересования, стоящего вложенного труда. Музейная экспозиция представляет собственно начальный этап реализации этой попытки, имеющей еще недостатки, но вообще весьма удачный.

Организаторы выставки старались экспонировать археологические, антропогенетические, исторические, экономические и социальные явления, представляя их взаимные связи и зависимости. Характеристики разных эпох, периодов и культур представлены в общем весьма основательно, точно и в то же время в форме легко воспринимаемой, ясной и не перегруженной материалами. Подчеркнута роль человеческого труда в общем развитии цивилизации. Также удачно был решен ряд вопросов технического характера, включая сюда также адаптацию для целей экспозиции, старых, мало пригодных университетских помещений.

Описанная структура экспозиции, несмотря на некоторые недостатки и упрощения в области схематичности предистории, археологии, тематики разных культур, в самом порядке осмотра выставки, а также технических деталей, в общем ни в чём ни умаляет весьма положительной дидактической, воспитательной и общественной роли этого учреждения. Автор однако надеется, что в дальнейшем все эти недостатки будут устранены.

SUMMARY

In 1970, the author of this article travelled in USSR for scientific purposes. The object of this travel was to gather materials for the history of archaeological teaching methods and researches. At this opportunity he made many observations concerning the Soviet museum work, paying special attention to the interesting J. Franko University Museum at Lvov. In this article the author discusses in detail the history, the organization and the general scope of that museum.

In conclusion, the author recognizes the specific position of that museum among other contemporary ones, highly appreciating its usefulness for the purpose of didactics and popularization. It complements the University work, and, is, at the same time, one of the centres of influencing the community. The author is of the opinion that this attempt to combine both functions in one institution is difficult but interesting and worth the effort. The display of the museum presents the preparatory stage of the realization of this attempt, on the whole very successful though not without shortcomings.

The originators of the exhibition tried to show in a very clear way the archaeological, anthropogenetic, historical, economic and social phenomena in their mutual connections and relationship. The characteristics of particular epochs, periods and cultures are, on the whole, thorough and accurate as well as perspicuous, being not overcharged with too many details. Stress has been laid on the role of human labour in the general progress of civilization. Many technical problems connected with the adaptation for the exhibition of old, rather useless, University rooms have been successfully solved. Taking all that into account, we may say that — in spite of the fact that certain problems concerning the scheme of prehistory, the chronology or the subject of particular cultures have not been elaborated having been too simplified — yet that museum is of great didactic and social importance. The author expresses the hope that in the course of the further development of the museum all these shortcomings will be put right.

**Grób zbiorowy ciałopalny z wczesnego okresu
lateńskiego w Gąsawie, pow. Żnin**

Jesienią 1970 r. podczas kopania fundamentów między domami przy Zarządzie Gminnej Spółdzielni w Gąsawie, obok szosy do Żnina, odkryto przypadkowo na głębokości około 1 m, przemieszane znaleziska ceramiczne (potłuczone naczynia) wraz „z przepalonymi kośćmi ludzkimi, rozrzuconymi wśród dużych kamieni polnych”. O powyższym odkryciu powiadomiony został Walenty Szwajcer, kierownik szkoły w pobliskim Biskupinie, który zabezpieczył wybrane znaleziska. Stan zachowania tego obiektu grobowego, nie pozwalał na określenie jego charakteru. Przypuszczalnie chodzi tu o zbiorowy grób kamienny o ciałopalnym obrządku pogrzebowym. Obiekt ten już uprzednio uległ znacznej dewastacji.

1. Dzban o kulistym zdeformowanym brzuścu i wysokiej szyjce zwężającej się ku górze (Ryc. 1). Krawędź

Ryc. 1. Gąsawa, pow. Żnin. Dzban o kulistym brzuścu

wylewu szyjki na całej długości wyszczerbiona. Utracone szerokie ucho taśmowe. Szyjka oddzielona od brzuśca dookolnym szeregiem odcisków miniaturowych kółek, przebiegających na wysokości dolnego uchwyty ucha. Podobne odciski układają się wokół krawędzi dna, lekko wklęsniętego do wewnątrz. Powierzchnia gładzona, czarna, na górnej partii szyjki brązowa. Wysokość 16,5 cm; średnice: otworu 8,5 cm, brzuśca 16 cm, dna 6 cm.

2. Dzban średnich rozmiarów o wysokiej regularnie zawężonej ku górze szyjce z lekko wywiniętą krawędzią wylewu i przysadzistym dwustożkowatym brzuścem, wy-

kazującym owalność załomu. Długie ucho taśmowe przechodzi od wylewu szyjki do górnej partii brzuśca. Wokół podstawy szyjki przebiega listwa wklęsnięta (Ryc. 2). Dno

Ryc. 2. Gąsawa, pow. Żnin. Dzban o dwustożkowatym brzuścu

płaskie regularnie okrągłe. Wysokość 14 cm; średnice: wylewu 8,5 cm, dna 7 cm.

3. Kubek z płaskokulistym brzuścem, wysoką nieco stożkową szyjką, przechodzącą w taśmowate szerokie ucho przymocowane na przejściu szyjki w brzusiec. Brzusiec lekko profilowany na największej swej wydętości (Ryc. 3 a). Listwa dookolna oddziela brzusiec od szyjki. Powierzchnia gładzona, brązowa miejscami matowoczarna. Wysokość 11,5 cm; średnice: otworu 8 cm, brzuśca 13,2 cm, dna 6 cm.

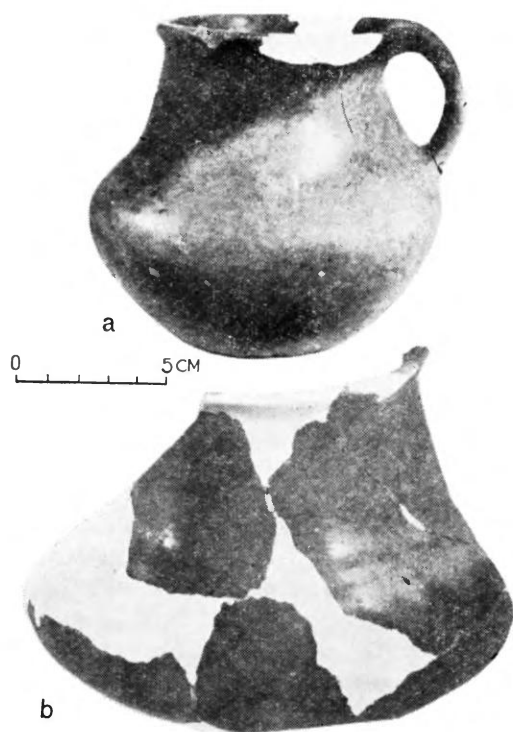
4. Duży fragment naczynia, prawdopodobnie dzbana, z płaskokulistym brzuścem i nieco cylindryczną szyjką o wychylonym na zewnątrz brzegu (Ryc. 3 b). Powierzchnia wygładzana, na szyjce brązowa, na brzuścu matowoczarna. Średnica wylewu 9 cm.

5. Mała stożkowatopłaska miseczka, z płaskim uchwytem przekłutym na wylot do umocowania na sznurku (Ryc. 4 a). Wysokość 2,8 cm, średnice: otworu 11,1 cm, dna 5 cm.

6. Miseczka stożkowata dość wysoka o nieco wypukłym owalnym dnie i wystającym ponad brzeg płaskim uchwytem, z otworkiem w środku (Ryc. 4 b). Wysokość 4,4 cm; średnice: otworu 12,5 cm, dna 6 cm.

7. Miska regularnie stożkowata o prostych brzegach i małym dnie (Ryc. 4 c). Wysokość 4,2 cm, średnice: otworu 12,5 cm, dna 4,5 cm.

8. Duża miska półkulista z wyodrębnionym dnem i małym płaskim uchwytem na krawędzi brzegu, posiadającym otworek w środku (Ryc. 4 d). Powierzchnie gła-

Ryc. 3. Gąsawa, pow. Żnin. Kubek (a). Fragment prawdopodobnie dzbana (b)

dzone. Wysokość 4,5 cm, średnice: otworu 15,8 cm, dna 7 cm.

9. Misa lekko zdeformowana, kształtu stożkowatego z charakterystycznie wklęsniętą szyjką, zdobioną szeregiem nakłuć dookolnych pod wylewem. Nieco poniżej krawędzi szyjki widoczne są ślady po utraconym uchu taśmowym. Dno wyodrębnione płaskie (Ryc. 4 e). Wysokość 4,7 cm; średnice: otworu 17 cm, dna 6,8 cm.

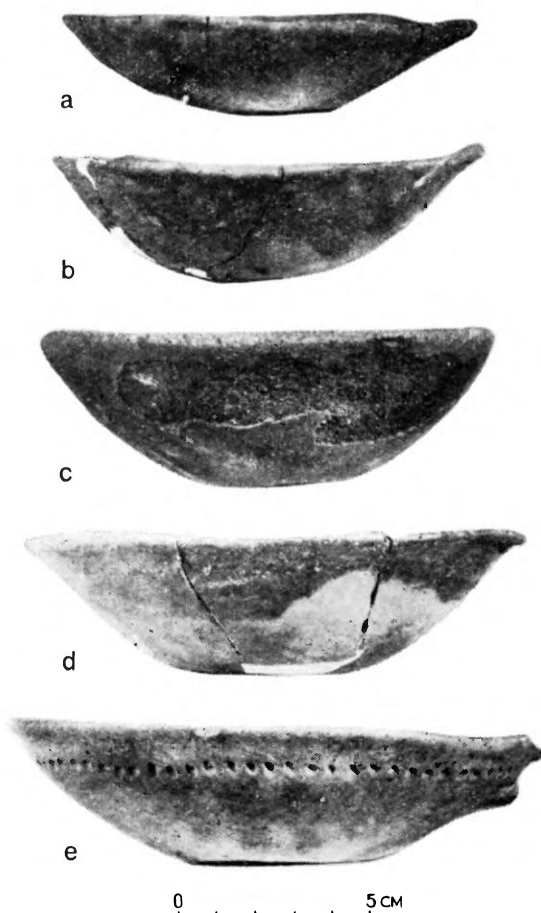
10. Fragment partii środkowej naczynia grobowego. Powierzchnia gładzona, brązowa.

11. Kilka drobnych fragmentów przepalonych kości ludzkich.

Opisane materiały ceramiczne z Gąsawy, które stanowią tylko część pierwotnego inwentarza grobowego, reprezentują trzy grupy. Do pierwszej zaliczamy dzbany (Ryc. 1 i 2) o długich szyjkach wyraźnie zawężonych ku górze i dużych uchach taśmowych nieco wystających ponad wylew (Ryc. 2). Formy te są dość charakterystyczne dla kultury wschodniopomorskiej i zaliczają się do egzemplarzy „późnych” w sensie chronologicznym, albowiem spotyka się je nierzadko w grobach kloszowych (por. L. J. Łuka: Cmentarzysko z wczesnego i środkowego okresu lateńskiego w Sokołowicach, w pow. kościańskim, „Fontes Praehistorici”, T. III, 1953, str. 121, 123, groby 45 i 55).

Drugą grupę ceramiki z grobu w Gąsawie reprezentują misy, kształtu stożkowatego (Ryc. 4 b, c) lub zbliżonego do tego typu o półkolistym profilu (Ryc. 4 a), z wyodrębnionym dnem (Ryc. 4 d). Wyróżnia się duża miska stożkowata z charakterystycznie nakłuwanym ornamentem dookolnym pod brzegiem i małym uszkiem pod wylewem (Ryc. 4 e). Być może misy te służyły do przykrywania popielnic. Są one charakterystyczne dla kultury wschodniopomorskiej.

Ostatnią grupę z zachowanych naczyń z grobu kamiennego w Gąsawie, stanowi kubek o regularnych

Ryc. 4. Gąsawa, pow. Żnin. Miseczki i miski (a-e).

kształtach kulistych w partii brzuśca (Ryc. 3 a) i uchem taśmowym nie wystającym ponad brzeg szyjki. Egzemplarz ten wyraźnie nawiązuje do materiałów „późnołużyckich”.

W świetle omówionej ceramiki z Gąsawy, przynależność kulturowa grobu naszego do kultury wschodniopomorskiej, wydaje się być w pełni uzasadniona.

Jeśli chodzi o kwestię określenia typu grobu kamiennego z Gąsawy, to skłaniamy się do uznania go za grób zbiorowy popielnicowy z tzw. zwykłym obwarowaniem kamiennym. Przemawiają za tym polne kamienie (otoczaki) znalezione przy szczątkach naczyń, które przeznaczone były do obwarowania popielnic. Groby tego typu mogły mieć komorę grobową, posiadającą najczęściej kształt kolisty lub owalny. W przeciwieństwie do nich groby skrzynkowe kamienne, wykazują komorę grobową zbudowaną z reguły w formie czworobocznej lub wielobocznej skrzynki, zbudowanej z płyt łupanych z dodaniem kamieni okrągłych. Podobny grób zabezpieczony został przed paru laty w ramach akcji Pogotowia Archeologicznego przy PMA, w pobliskim Brzyskorzyszewku, pow. Żnin (por. J. Głósik: Szkło w okresie wczesnolateńskim?, „Z otchłani wieków”, R. 25, 1969, str. 356). Grób ten jest ścisłym odpowiednikiem kulturowym (analogie w ceramice) i chronologicznym naszego obiektu z Gąsawy.

Przedstawione groby (Gąsawa i Brzyskorzyszewko) stanowią bezpośrednie ogniwo rozwojowe grobów skrzynkowych z okresu halsztackiego. Na terenie interesujących nas Pałuk, dobrze zachowany grób skrzynkowy, zbud-

wany z dwunastu ciosanych dużych kamieni w kształcie podłużnej skrzyni i wyposażonych w ponad 30 naczyń grobowych, zabezpieczony został również w ramach wspomnianej akcji ratowniczej, w miejscowości Nowa Wieś, gr. Laski Wielkie, pow. Żnin. Obiekt ten w całości eksponowany został na stałej wystawie biskupińskiej (por. J. Głosik: op. cit., str. 356).

Ostatnio otrzymaliśmy za pośrednictwem Oddziału Zarządu PTTK w Żninie, informację o przypadkowym odkryciu podobnego obiektu grobowego w Janowcu Wielko-

polskim, znajdującym się również na terenie tego powiatu. Badania ratownicze podjęte zostaną w najbliższym czasie. Przytoczone fakty wyraźnie wskazują że ziemia Pałucka, bogata jest w tego rodzaju znaleziska grobowe.

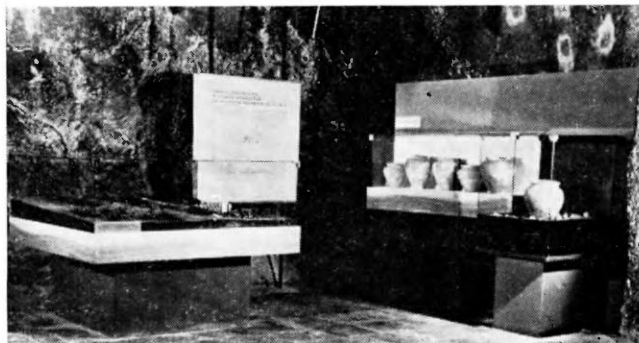
Pod względem chronologicznym, czas użytkowania grobu kamiennego zbiorowego w Gąsawie, przypada na wczesny okres lateński epoki żelaza.

J. Głosik

Ekspozycja archeologiczna w Wieliczce

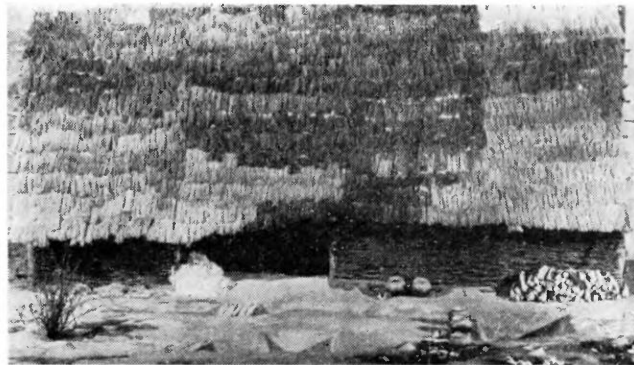
W 1970 r. minęło 10 lat badań wykopaliskowych prowadzonych przez Muzeum Żup Krakowskich nad początkami eksploatacji soli w Małopolsce oraz zagadnieniem osadnictwa prahistorycznego i wczesnośredniowiecznego w wielicko-bocheńskim rejonie solonośnym. Z tej okazji zostały przygotowane dwie wystawy poświęcone problematyce najstarszego warzelnictwa solnego na ziemiach polskich, które udostępniono do zwiedzania w maju 1971 r. Przedstawiają one dziesięcioletni dorobek archeologicznego muzeum wielickiego i równocześnie stan badań nad jedną z ważniejszych dziedzin gospodarczych jaką była produkcja soli.

W pierwszej kolejności wymienić należy stałą ekspozycję pt: „Wywarzanie soli na terenie żup krakowskich w pradziejach i we wczesnym średniowieczu”, urządzoną na trzecim poziomie kopalni wielickiej (135 m pod ziemią) w jednej z komór Russeger (Ryc. 1). Scenariusz

Ryc. 1. Fragment wystawy archeologicznej poświęconej warzelnictwu solnemu w muzeum w Wieliczce

naukowy do wystawy opracowali A. Jodłowski i K. Reguła przy konsultacji prof. dr R. Jamki, a projekt plastyczny przygotowali A. Drabowski i J. Święcimski. Wystawa obrazująca rozwój warzelnictwa w okolicach Krakowa od neolitu do wczesnego średniowiecza włącznie, oparta jest głównie na miejscowym materiale źródłowym i częściowo na zabytkach porównawczych z innych ośrodków solarskich Europy. Stanowią ją przeważnie rekonstrukcje urządzeń warzelniczych z poszczególnych okresów chronologicznych, wykonane przez A. Sznurowskiego w skali 1:10 i 1:100, według planów odkrytych w terenie obiektów produkcyjnych. Zamieszczono także mapy kolorowe przedstawiające rozmieszczenie źródeł słonych w zachodniej części Małopolski, oraz stanowisk zawierających przedmioty związane z solnictwem na tym obszarze i oryginalne materiały archeologiczne łączone z produkcją soli, głównie charakterystyczne formy naczyń glinianych. Wyeksponowano, m.in. rekonstrukcję najstarszych urządzeń solankowych w Europie, należących do kultury lendzielskiej ze środkowego okresu neolitu, odkrytych w Baryczu koło Krakowa (Ryc. 2), następnie zabytki „warzelnicze” kultury lużyckiej z okolic Wieliczki, oraz plansze z

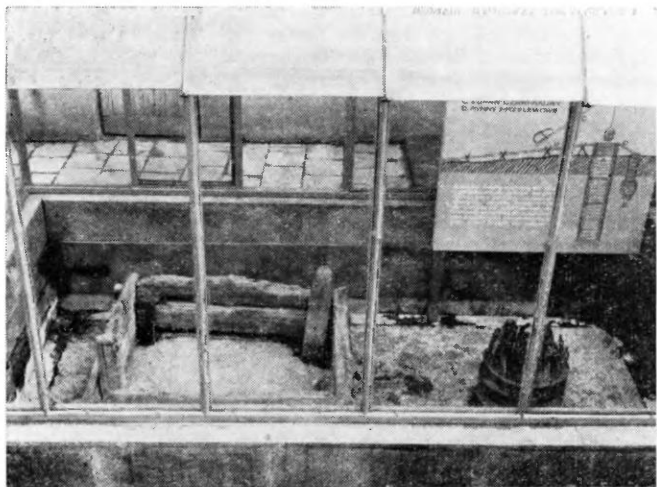

Ryc. 2. Rekonstrukcja urządzeń solankowych kultury lendzielskiej ze środkowego okresu neolitu

rozplanowaniem urządzeń solankowych tzw. mieszanej grupy kulturowej celto-przeworskiej z przełomu okresów późnolateńskiego i wczesnorzymskiego, stwierdzonych w Wieliczce. Z wczesnego średniowiecza na uwagę zasługują modele warzelnicy z X—XI w. i studni solankowej z XII-poł.XIII w., które pod względem technicznym stanowią znacznie bardziej zaawansowane ogniwo rozwojowe od podobnych obiektów z czasów prahistorycznych. Mała powierzchnia wystawiennicza nie pozwoliła na szczegółowe zobrazowanie wszystkich etapów procesu warzelniczego i przemian gospodarczo-społecznych jakie następowały w żupach krakowskich od końca X w. w związku z rozwojem urządzeń technicznych i zmianami w sposobie uzyskiwania surowca.

Drugą ekspozycję stanowi mały skansen, w którym pokazano in situ urządzenia solankowe z XII w. i pierwszej połowy XIII w. składające się ze studni-szybiku, dwóch odstożników do oczyszczania roztworu solankowego, rynny odprowadzającej solankę do warzelnicy i fragmentów urządzenia wyciągowego (żurawia), odkryte w Wieliczce przy ul. Dembowskiego obok parkingu samochodowego. Jest to rodzaj dużej, szklanej, gabloty polowej o konstrukcji metalowej zaprojektowanej przez S. Świszczowskiego. W gablocie, oprócz oryginalnych obiektów w postaci obudowy drewnianej szybiku solankowego i beczek odstożnika pierwszego, umieszczona została także plansza z rekonstrukcją rysunkową urządzeń według projektu dyrektora muzeum A. Długosza, a także zabytki ruchome odkryte na tym stanowisku w czasie badań wykopaliskowych (Ryc. 3). Zwiedzający może więc zapoznać się z systemem wydobycia i transportu solanki w żupach krakowskich w średniowieczu. O celowości tej ekspozycji stanowi m.in. bardzo dobra jej lokalizacja w terenie, a mianowicie przy głównej ulicy, uczęszczanej przez większość turystów przyjeżdżających do Wieliczki. Mniej korzystne jest natomiast usytuowanie jej niżej od obecnej powierzchni ziemi o prawie 2,5 m, co zmniejsza widoczność gabloty, szczególnie z większej odległości.

Wspomnieć należy także o drugim obiekcie udostępnianym do zwiedzania in situ, przy którym prace budowlane są obecnie w toku, a mianowicie o szybie górniczym z XIII w. i jego najbliższym otoczeniu na zamku

Ryc. 3. Ekspozycja średniowiecznej studni solankowej z XII-poł. XIII w.

żupnym. W tym miejscu został wzniesiony mały pawilon wystawowy, według projektu S. Świszczowskiego, umieszczony całkowicie w ziemi. Będzie to również rodzaj skansenu, w którym zostaną wyeksponowane trzy obiekty. Na czołowym miejscu w środkowej części pawilonu, znajdować się będzie oryginalna obudowa najstarszego szybu w Wieliczce, pochodzącego z pierwszej połowy XIII w., o wymiarach 3,4×2,4 m (Ryc. 4). Jako południową ścianę pawilonu wykorzystano mur kamienny najstarszych założeń obronnych wystawionych w tym miejscu pod koniec XIII w. Północną ścianę pawilonu stanowi fundament zamku gotyckiego wzniesionego w XIV w. za pa-

Ryc. 4. Szyb z XIII w. odkryty w Wieliczce na zamku żupnym

nowania Kazimierza Wielkiego. W fundamencie tym widoczne jest duże łukowate przesklepienie, wzmacniające budynek zamkowy od strony otworu szybowego. Poza tym w pawilonie zostaną umieszczone zabytki ruchome odkryte w pobliżu szybu, głównie ceramika i narzędzia górnicze, jak kliny żelazne, haki do przyciągania lin z urobkiem solnym, fragmenty lin z łyka lipowego, style kilofów itp. Poza tym wyeksponowano przekrój stwierdzonych tutaj nawarstwień kulturowych i rekonstrukcję rysunkową urządzeń szybowych. Zakończenie całości prac przewidziane jest w najbliższych miesiącach.

A. Jodłowski

VIII Międzynarodowy Kongres Nauk Prastarych i Protohistorycznych w Belgradzie

W dniach 9—15 września 1971 r. odbył się VIII z rzędu Kongres zorganizowany przez Międzynarodową Unię Nauk Prastarych i Protohistorycznych pod patronatem UNESCO. Gospodarzem Kongresu był Narodowy Komitet Jugosłowiański wspomnianej Unii, zaś przewodniczącym Kongresu prof. dr Grga Novak. Obowiązki Sekretarza Kongresu objął prof. dr Aloiz Benać.

Najważniejsze osiągnięcie badawcze prahistorii światowej w ostatnim 5-leciu oraz problematyka Półwyspu Bałkańskiego i jego roli w procesach prądziejowych i wczesnośredniowiecznych Europy, były głównym tematem referatów, komunikatów i dyskusji w ośmiu sekcjach. Pierwsza obejmowała teorię i metodologię, druga paleolit starszy i środkowy, trzecia paleolit młodszy i mezolit, czwarta neolit, a piąta epokę brązu i żelaza. Siódma poświęciła swoją uwagę ludom doby wędrówek ludów, wczesnemu średniowieczu i ich stosunkom z ludnością, a szósta ludom autochtonicznym i ich stosunkom do świata greckiego i rzymskiego. Natomiast ósma sekcja zajmowała się wybranymi zagadnieniami krajów poza europejskich. W Kongresie wzięło udział ponad 800 archeologów (prawie 2^{1/2} razy mniej niż na Kongresie w Pradze), a ze strony polskiej 26 (z IHKM Polskiej Akademii Nauk, muzeów i uniwersytetów oraz urzędów konserwatorskich), w tym 16 prywatnie. Delegacji polskiej — z powodu nieobecności przewodniczącego prof. dra Kazimierza Majewskiego — przewodniczył prof. dr Z. Rajewski jako zastępca, zaś drugim wiceprzewodniczącym był prof. dr Konrad Jażdżewski, a sekretarzem doc. dr Lech Leciejewicz.

Referaty i komunikaty wygłosili: w sekcji 1 : doc. dr A. Dymaczewski i Z. Rajewski; w sekcji 3 : doc. dr Janusz Kozłowski; w sekcji 4 : doc. dr Jan Gurba, K. Jażdżewski, doc. dr Jan Machnik, dr Kazimierz Siuchniński,

doc. dr Stanisław Tabaczyński; w sekcji 5 : prof. dr Aleksander Gardawski, mgr Zbigniew Pieczyński; w sekcji 6 : dr Maria Cabalska, dr Zenon Woźniak; w sekcji 7 : dr Elżbieta Dąbrowska, dr Kazimierz Godłowski, L. Leciejewicz, dr Jerzy Szydłowski, biorąc także udział w dyskusjach. Na jednym z posiedzeń sekcji 5 przewodniczył Z. Rajewski, który zgłosił wniosek o apel w sprawie międzynarodowej ochrony i ratownictwa zabytków archeologicznych, oraz o tworzenie rezerwatów dla przyszłych badań archeologicznych, co zakomunikował na uroczystym zamknięciu obrad sekretarz generalny Unii prof. dr Olle Klindt Jensen (wniosek ten złożył piszący na Kongresie w Pradze w r. 1965, jednakże go pominięto).

Uczestnicy Kongresu mieli możliwość zapoznania się z wykopaliskami wielowarstwowego stanowiska neolitycznego w Vinči oraz Gomolavie, z ruinami miasta antycznego w Sremskiej Mitrovicy, z muzeum-rezerwatem w Novim Sadzie, z zabytkami architektury i muzeami w Belgradzie, gdzie przygotowano 4 specjalne wystawy poświęcone: sławnym odkryciom wczesno neolitycznym w Lepenskim Virze, odkryciom w Vinči, celtyckiemu i rzymskiemu Singidunum (Belgradowi), a także Celtom i Dakom oraz ich kulturze. Ostatnią zorganizowano razem ze stroną rumuńską. Gościnni gospodarze wręczyli członkom Kongresu tom akt z tekstami referatów, oraz wydawnictwa omawiające ważniejsze znaleziska i kultury w Jugosławii wraz z organizacją archeologii. Urządzono także dwa przyjęcia dla uczestników Kongresu.

W czasie trwania Kongresu odbyły się posiedzenia Komitetu Wykonawczego i Rady Stałej Unii, w których brali udział K. Jażdżewski i Z. Rajewski. Pierwszy wobec trudności w realizacji „Glossarium Archaeologicum” złożył rezygnację z obowiązków redakcyjnych tej serii, natomiast na redaktora Atlasu Archeologicznego powołano prof. dra Witolda Hensla. Miejscem następnego Kongresu będzie Nicea we Francji w 1975 r.

Z. Rajewski

„Gościńiec” stale propaguje ratowanie przypadkowych wykopalisk

Powstałe przed paru laty z inicjatywy Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, pismo o zasięgu ogólnopolskim „Gościńiec”, w swej bogatej tematyce problemowej, często przekraczającej sprawę samej turystyki, wiele miejsca poświęca kwestii przypadkowych odkryć wykopaliskowych.

Począwszy od numeru 8 (luty 1970), w którym to Redakcja „Gościńca” zamieściła „Apel Pogotowia Archeologicznego”, niemal ciągle znajdujemy na łamach tego porywczego, niestety do tej pory dostępnego tylko w prenumeracie pisma, zwięzłe wiadomości o najnowszych odkryciach wykopaliskowych zgłoszonych przez społeczeństwo (pióra niżej podpisanego). Poza tym Redakcja zamieszczając krótkie notatki informacyjne o Pogotowiu Archeologicznym (adresy i telefony) umożliwia swym czytelnikom szybkie skontaktowanie się z naszą placówką ratowniczą, w wypadku dokonania przypadkowego odkrycia wykopaliskowego.

Powyższy fakt jest tym bardziej godny odnotowania, że „Gościńiec” jakkolwiek przeznaczony jest głównie dla przewodników i pilotów turystycznych, staje się rzeczniczką popularyzowania naszej działalności ratowniczej wśród szerokiego ogółu społeczeństwa, czego wyrazem mogą być liczne zgłoszenia nadsyłane do Pogotowia Archeologicznego w ślad za tymi informacjami. Z drugiej strony przewodnicy PTTK mając żywy kontakt z różnymi grupami społeczeństwa przekazują za pośrednictwem „Gościńca”, nie tylko podstawowe informacje o zabezpieczeniu różnego rodzaju znalezisk wykopaliskowych, lecz również pobudzają w społeczeństwie zamięłowanie do najdawniejszej przeszłości kraju. W jednym z ostatnich numerów „Gościńca” (nr 36, czerwiec 1972 r.) znajdujemy dwie strony poświęcone temu zagadnieniu.

Na zakończenie należy życzyć temu pożytecznemu pismu turystycznemu dalszego rozwoju, a Redaktorowi Naczelnemu Zbigniewowi Polakowskiemu przekazać wyrazy uznania za dotychczasowe osiągnięcia.

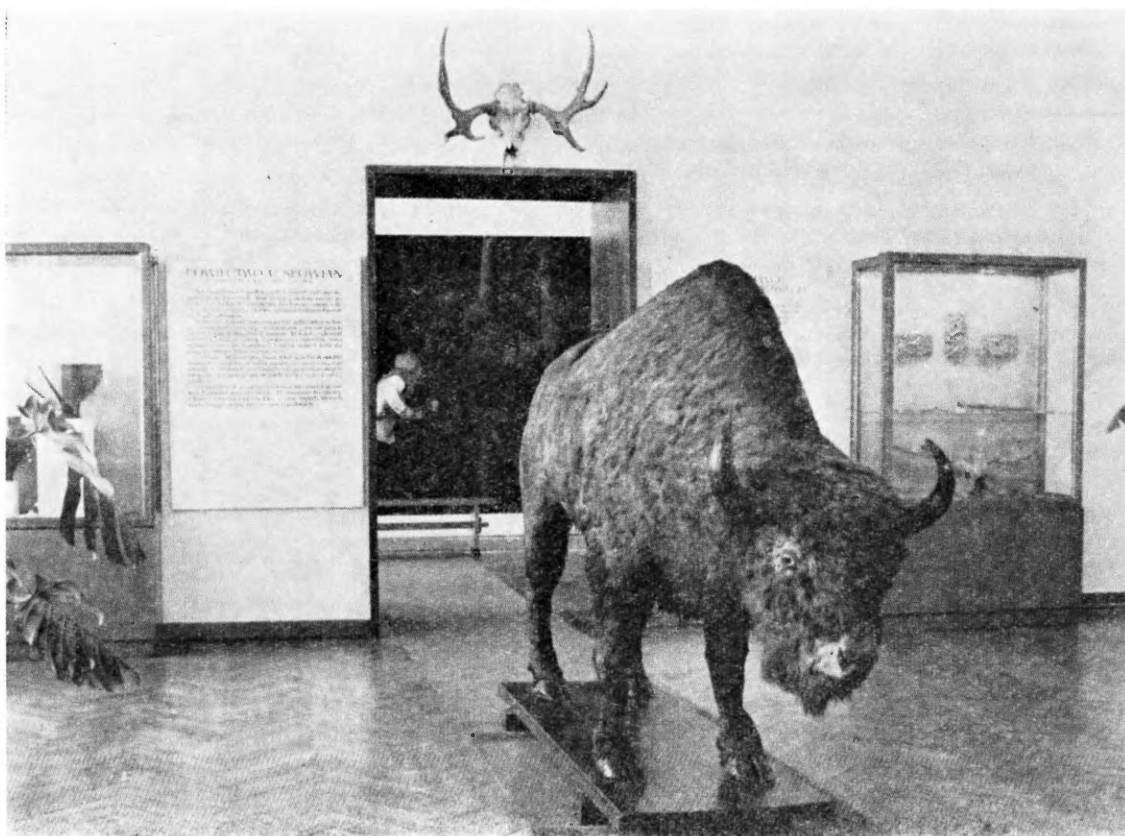
J. Głosik

„Z dziejów łowiectwa na ziemiach polskich” wystawa czasowa Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu

Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu dzięki życzliwej pomocy przeszło 30 instytucji oraz szeregu kolekcjonerów prywatnych zorganizowało dużą wystawę czasową poświęconą łowiectwu na ziemiach polskich od paleolitu do czasów obecnych. Jest to pierwsza tego rodzaju wystawa w Polsce, gdyż wszystkie poprzednio urządzone wystawy łowieckie, zarówno krajowe, jak zagraniczne, były przede wszystkim pokazami trofeów myśliwskich. Nowa wystawa, wystawa problemowa ukazuje rozwój łowiectwa

na ziemiach polskich na tle przemian gospodarczych i społecznych.

Łowiectwo odgrywało na naszych ziemiach w różnych epokach różną rolę. Znaczenie łowów malało w miarę rozwoju ekonomicznego danego społeczeństwa. W społeczeństwie pierwotnym łowy stanowiły podstawę utrzymania, dostarczając obok zbieractwa środków pożywienia, a także futer i skór potrzebnych do ochrony przed zimą, kości, rogów i ścięgien do wyrobu narzędzi, broni oraz ozdób i amuletów. Stopniowo rolnictwo i hodowla zaczęły zastępować dominujące początkowo łowiectwo i zbieractwo. Powstanie ustroju klasowego wpłynęło na zmianę struktury łowiectwa, ograniczając swobodę łowów ludności wiejskiej i miejskiej. Panujący i jego ród mieli pra-

Ryc. 1. Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu. Wystawa „Z dziejów łowiectwa na ziemiach polskich”

wo łowów na terenie całego kraju, dla nich zastrzeżone były „wielkie łowy” na tura, żubra, niedźwiedzia, a nawet niekiedy na jelenia i łosia. Również żeremia bobrów były własnością królów i książąt. Możni feudalowie duchowni i świeccy stopniowo uzyskiwali coraz to większe przywileje łowieckie. W końcu XVIII w. i na początku XIX w. po wielkiej rewolucji francuskiej w całej Europie zwiększyła się ilość myśliwych przez udostępnienie łowów szerszym warstwom obywateli.

ogromna diorama ze sceną z „Krzyżaków” H. Sienkiewicza: Jagienka i Zbyszko na łowach na niedźwiedzia w głębi puszczy (wielkość naturalna). W gablotach kusze i groty ośczepeków. Na planszach kolorowe sceny ze średniowiecznych rękopisów.

Zupełnie inny nastrój ma sala IV. gdzie w gablotach oglądamy piękne okazy broni i przybory myśliwskie z XV—XIX w. w układzie chronologicznym, a na ścianach nie ma ani jednej planszy, tylko kilka cennych obrazów

Ryc. 2. Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu. Wystawa „Z dziejów łowiectwa na ziemiach polskich”

Zasadnicze znaczenie dla rozwoju łowiectwa w naszym kraju miało wprowadzenie ustroju socjalistycznego. Po raz pierwszy w historii Państwa Polskiego prawo polowania zostało uniezależnione od posiadania ziemi. Masy pracujące naszego kraju mogą uprawiać łowiectwo, którego zadaniem jest obecnie nie tylko pozyskanie zwierzyny, lecz racjonalna hodowla i ochrona zwierząt łownych. Łowiectwo stało się nie tylko ważną dziedziną gospodarki, ale również dziedziną sportu, zapewniającą ludności wsi i miast możliwości odpoczynku po pracy (J. Fabiański: Z dziejów łowiectwa na ziemiach polskich, folder Muzeum Archeologicznego we Wrocławiu, 1972 r.).

Opisana wyżej problematyka przedstawiona jest w różny sposób. Ekspozycyjnie każda sala tworzy pewną całość w innym ujęciu. W hallu wprowadzenie stanowią barwne plansze z kalendarzem myśliwskim na r. 1972 z powiększeniami rysunków Juliusza Kossaka, obrazujących zajęcia łowieckie w ciągu całego roku. Klatkę schodową zdobią trofea myśliwskie.

W I sali (jedynej o oświetleniu tylko sztucznym) w szeregu dużych kolorowych przeźroczy oraz kilku gablotach śledzimy rozwój łowiectwa od paleolitu do mezolitu.

Ekspozyty zgromadzone w sali II dotyczą neolitu, epoki brązu, okresu lateńskiego i rzymskiego oraz wczesnego średniowiecza. Liczne plansze uzupełniają i wyjaśniają stopniowy rozwój łowiectwa na ziemiach polskich, odtworzony na podstawie badań wykopaliskowych oraz zapisków kronikarskich. Środek sali zajmuje ogromny żubr, również rogi turów, żubrów i łosi dekorują ściany.

W sali III dotyczącej średniowiecza znajduje się

o tematyce łowieckiej znanych malarzy polskich: J. Fałata, F. Kostrzewskiego, J. Chelmońskiego, T. Ajdukiewicza i A. Wierusza-Kowalskiego.

W pierwszych salach pokazano sposoby łowieckie i broń jaką się posługiwano, a także wyroby z rogu i kości. W sali V zgromadzono ekspozyty ilustrujące przedmiot łowów: ptactwo i zwierzynę łowną. Powszechną uwagę zwracają tutaj tokujące bataliony i bażant, okazały egzemplarz dropia, oraz liczne trofea myśliwskie, przeważnie odznaczone medalami. Część sali poświęcono zagadnieniu ochrony zwierzyny łownej. Plansze uzupełniają całość problematyki sali.

Salę VI prawie całą urządziło Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu opracowując temat „Łowiectwo na znaczkach pocztowych” całego świata. Jedyne dodano tu gablotę z odznakami łowieckimi i planszę z herbami o motywach zwierzęcych.

Na zakończenie wystawy w sali VII (również po raz pierwszy w Polsce) zebrano i udostępniono publiczności starodruki i publikacje oraz ryciny o tematyce łowieckiej. Prawdziwe „białe kruki” zostały wypożyczone z magazynów Biblioteki im. Ossolińskich i Uniwersyteckiej. Również łowiectwo ludowe i kłusownictwo zostało uwzględnione, chociaż w skromnym zakresie.

Podkreślić jeszcze raz, że zorganizowanie powyższej wystawy było możliwe dzięki przychylności IHKM PAN, Muzeów, Bibliotek, Uniwersytetów, Polskiego Związku Łowieckiego, a także życzliwości społeczeństwa okazującego żywe zainteresowanie omawianą tematyką ekspozycji.

W. Sarnowska

WARUNKI PRENUMERATY

Cena prenumeraty półrocznej zł 60,—
rocznej zł 120,—

Instytucje państwowe i społeczne, zakłady pracy itp. mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem miejscowych Oddziałów i Delegatur „Ruch” w terminie do 25 listopada na rok następny.

Prenumeratę na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędy pocztowe, listonosze oraz Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Towarowa 28, konto PKO Nr 1-6-100020 w terminie do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa od krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23 konto PKO Nr 1-6-100024.

Również wszystkie instytucje państwowe i społeczne, zakłady pracy i odbiorcy indywidualni mogą zamawiać i nabyć Wiadomości Archeologiczne w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN Warszawa, Pałac Kultury i Nauki konto PKO Nr 1-6-100312 oraz w Księgarniach Naukowych P. P. Dom Książki.

Białystok, ul. Lipowa 43
Bydgoszcz, ul. 1 Maja 17 i Stary Rynek 15
Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Grunwaldzka 111/113
Katowice, ul. Warszawska 11
Koszalin, ul. Zwycięstwa 20
Kraków, ul. Podwale 6
Kielce, ul. Sienkiewicza 60
Lublin, ul. Krakowskie Przedmieście 68
Łódź, ul. Piotrkowska 102a
Olsztyn, Plac Wolności 2/3
Opole, Rynek 23
Poznań, ul. Armii Czerwonej 69
Rzeszów, ul. 3 Maja 2 i Kościuszki 3
Szczecin, ul. Jedności Narodowej 5
Toruń, ul. Dzierżyńskiego 11
Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 7
Wrocław, ul. Kuźnicza 42
Wrocław, Księgarnia Ossolineum, Rynek 8
Zielona Góra, ul. Karola Marksa 3

Cena: 30,00 zł

Indeks 39205

